

باوہر ییا تہو حیدئ

پەرتووك: باوهرىيا تەوھىدى (كتاب عقيدة التوحيد).

دانان: دكتور صالح بن فوزان بن عبد الله الفوزان.

وهرگىران: تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى.

بەرگ: بەيار جەمىل.

چاپا سىيى ۲۰۱۲.

ژمارا سپارتى: ۲۱۳۰

چاپخانەيا ھاوار – دھۆك.

باوهرىيا تەوحىدى

سەيدايى دكتور

صالح بن فوزان بن عبد الله الفوزان

ئەندامى دەستەكا مەزنى زانايان

وهرگيرانا

تەحسىن ئىبراھىم دۆسكى

چاپا سىيى

۱۴۳۳ مشەختى ۲۰۱۲ زايىنى

– چاپا ئیکئی ۲۰۰۵

– چاپا دووی ۲۰۰۹

– چاپا سییی ۲۰۱۲

پيشكۆتن

حەمد و سوپاسى بۆ خودايى ھەمى چېكړييان بن، و سلاڤ ل پيغەمبەرى وى يى
راستگۆ و دەسپاك بن پيغەمبەرى مه موحەممەدى و ھەڤال و دوپكەفتيپين وى ھەميان.

ئەڤە پەرتۆكەكە د علمى تەوحىدى دا من دانايە، و بەرى من تېدا ل ھندى بوويە
يا كورت و ب سانھى بت، و من ئەو ژ گەلەك ژىدەران وەر گرتيە ژ پەرتۆكېن
زانايين مه يين مەزن، و ب تايبەتى پەرتۆكېن (شيخ الإسلام ابن تيمية) ى، و پەرتۆكېن
(ابن القيم) ى، و پەرتۆكېن (شيخ الإسلام محمد بن عبد الوهاب) ى، و فەقيپين وى
ژ ئىمامين گازيبا پيرۆز، و تىشتى گومان تېدا نە ئەو ەكو علمى عەقىدەيا ئىسلامى ئەو
علمى سەرەكيبە يى پيغەمبەرى بۆ فيربوون و نيشادان و كارپيكرنى پويته پى بېتە كرن،
چونكى ب رېكا وى كار و كړيار راست دېن و ل نك خودى دئېنە قەبويلكرن و مفا
ژى دگەھتە خودانان، و ب تايبەتى چونكى ئەم ل دەمەكى دژين پيلين سەرداچوونى
تېدا دمشەنە: پيلا بى دينيى، و پيلا صووفياتى و رەبەناتىيى، و پيلا گۆرپەپەسىيى، و پيلا
وان بېدەين دژى رېياز پيغەمبەرى - سلاڤ لى بن -، و ئەو ھەمى پيل جھى ترسيئە
ئەگەر ھات و موسلمان بەرانبەر وان ب چەكى عەقىدەيا دورست يى چەكدار نەبت،
ئەو عەقىدەيا وەرگرتى ژ كىتاب و سوننەتى و رېياز پيشيپين ئومەتى، ھنگى جھى
ھنديئە ئەو پيل وى د گەل خو بېدەن ووى بەرزەكەن، و ئەڤە ھندى دخوازت
پويتهبەكى تمام ب نيشادانا عەقىدەيا دورست بۆ كورپين موسلمانان ژ ژىدەرتين
دورست بېتە كرن..

وسلاڤين خودى ل پيغەمبەرى مه موحەممەدى و ھەڤال و دوپكەفتيپين وى بن.

دانەر

دەرگەھى ئىككى

دەرگەھەك بۇ قەكۆلېنا عەقىدىن

و ژ فان ناڧىران پىك دئىت:

ناڧىرا ئىككى: رامانا عەقىدى وئاشكەراكرنا گرنگىيا وى، كو ئهوه بناخه بى
دین ل سەر دئىتە ئافاكرن.

ناڧىرا دوھى: ژىدەرین عەقىدەيا دورست، وړپىازا پىشپىان د پىشخستنا وى
دا.

ناڧىرا سىپى: لادان ژ عەقىدى، وړپىكین خۆپاراستنا ژ وى لادانى.

ناہبرا ئیکئی

پامانا عہقیدہ وناشکہ راکرنا گرنگیبا وئ

کو نہوہ بناخہیئ دین ل سہر دئیتہ ناٹاکرن

ژ لایئ زمانی فہ پھیفا (عہقیدہ) ژ گریکا تشت بی دئیتہ گریڈان ہاتیبہ وەرگرتن، وعہقیدا من ب فلان تشتی ہہیہ، یه عنی: من دل ووژدانا خو پیتفہ گریڈایہ، وعہقیدہ: ئەو تشتہ بی مروؤفی باوہری بی ہہی، دئیتہ گوتن: فلانی عہقیدہ یہ کا باش ہہیہ، یه عنی: عہقیدہ یہ کا ساخلہم ژ گومانی، وعہقیدہ کارہ کی دلیبہ، ئەو باوہریا دلیبہ ب تشتی.

و د شریعتی دا عہقیدہ باوہری ئینانا ب خودیہ، و ب ملیاکہت وکتیب و پیغہ مہرین وی، و ب رۆژا دویمہی، و ب قہدہری باشی و خرابیبا وی، و دیژنہ فآن ستوینین باوہریی.

و شریعت ل سہر دو پشکان دئیتہ لیکفہ کرن: پشکا باوہریان، و پشکا کریاران، و پشکا باوہریان: ئەوہ یا ب چاوانیبا کریاران فہ نہ ہاتیبہ گریڈان، و ہکی باوہریبا ب خوداینیبا خودی، و فہربوونا پەرستنا وی، و باوہریبا ب ستوینین دی یین باوہریی یین ژینگوتی، و ئەف پشکە یہ دیژنی بناخہ. و پشکا کریاران: ئەوہ یا پە یوہندی ب چاوانیبا کرنی فہ ہہی، و ہکی نفیژی وزہ کاتی و رۆژیی و کارین دی ہہمی، و ئەف پشکە چەق و طایہ، چونکی ژ لایئ دورستی و نہ دورستی فہ ل سہر یا دی دئیتہ ناٹاکرن.^(۱)

مہنا عہقیدا دورست ئەو بناخہ یہ بی دین ل سہر دئیتہ راکرن و کریار د گہل دورست دین، و ہکی خودایی مہزن دیژت: ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا

(۱) شرح العقيدة السفارينية (۱ / ۴)، و دەمی نفیسەر دیژت: (ل سہر یا دی) مہبہست بی پشکا باوہریانہ.

صَالِحًا وَلَا يُشْرِكُ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا - فَيَجَا ههچیی ژ عهزبا خودایی خو بترست ودلی خو بیهته خیرا وی ل روژا دیدارا وی، بلا کاره کی چاک بو خودایی خو بکته، وچو شریکان د پهرستنای دا بو وی نه دانت ﴿ (الکھف: ۱۱۰).

وَدَبِیْتُ: ﴿ وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ - و ب راستی وهی بو ته نهی موهممه د و بو پیغمه بهرین بهری ته ژی هاتییه: کو نه گهر تو شریکه کی بو خودی بدانی کاری ته دی پویج بت، و تو دی ژ وان بی بین تی دچن ودنیا وناخه رتا خو ب زیان ددهن ﴿ (الزمر: ۶۵).

وَدَبِیْتُ: ﴿ فَاعْبُدُ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ. أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ - فَيَجَا تو پهرستنا خودی ب تنی بکه، و تو د ههمی دینی خو دا ئیخلاصی بو وی بکه. نی گوه دانا ساخلم وپاراستی ژ شرکی بو خودی ب تنییه ﴿ (الزمر: ۲-۳).

فَيَجَا ئەهه ئایه ته وگه له ک ئایه تین دی بین وه کی وان هندی دگه هینن کو کریار ژ مرۆفی نائینه قه بویلکرن نه گهر ژ شرکی دپاراستی نه بن، لهو پیغمه بهران - سلاؤ لی بن - ژ ههر تشته کی پتر پویته ددا چاککرنا باوهرییی، و تشتی وان ل سهری بهری ملله تی خو دایی پهرستنا خودی ب تنی بو و خودویرکرنا ژ پهرستنا هه ئیکی دی ژبلی وی، وه کی خودی گوتی: ﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ أُعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ - و ب راستی د نا هه ر ملله ته کی بو ری دا مه پیغمه بهره ک هه نار تپوو دا فه رمانی ب پهرستنا خودی و گوه دارییا وی ل وان بکته و وان ژ پهرستنا شه یانی و سه نه م و مرییان بده ته پاش ﴿ (النحل: ۳۶).

وهه ر پیغمه بهره ک ل سهری دبیژته ملله تی خو: ﴿ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ - عه بدینییا خودی، و گوه دارییا وی ب تنی بکه ن، چونکی ژ وی پیغه تر هه وه چو خودایین دی نینن هیژای پهرستنای بن ﴿ (الأعراف: ۵۹، ۶۵، ۷۳، ۸۵) نوو حی و هوودی و صالحی و شوعه ییی و ههمی پیغمه بهرین دی ئەهه چهنده گوتپوو ملله تین خو.

و پیغمه بهری - سلاؤ لی بن - سیژده سالان ل مه که هی پشنتی هاتییه هه رتن خه لک بو ته و حیدی گازی دکر، و کار بو چاککرنا عه قیدی دکر، چونکی ئەوه ئەو بناخه یی ئافاهییی دین خو ل سه ر دگرت، و گازیکه رین دینی و مرۆقین چاکخواز ل ههمی

دہمان ل سہر ریکا پیغمبران ہاتینہ، و ژ گازیسا تہو حیدر و چاکرنا عہ قیدی
دہست پی کرینہ، پاشی پشتی وی وان بہری خو دایہ فہرمانا ب فہرمانین دی یین
دینی.

ناقبرا دووی

ژېدهرېن عه قېدهيا دورست

ورېبازا پېشيان د پېشخستنا وړ دا

عه قېده کاره کي (ته و قيفي) يه، بي ده ليله کي شهرعي نه و بنه جه نابت، وجهي بير و بوچوون و خو وه ستاندي تيدا نينه، له و ژېدهرېن وي ب تني نه ون يين د کيتاب و سوننه تي دا هاتين، چونکي کهس ژ خودي چيتر نرانت کاني چ تشت هيژاي وييه، وچ تشت نه بابته وييه، و پشتي خودي کهس ژ پيغه مبهري خودي - سلاؤ لي بن - چيتر خودي نانياست، ژ بهر في چهندي رېبازا پېشيان چاکين في نومته تي وهه چيبي دوپکه فتنا وان کري د وهر گر تنسا عه قيدي دا ب کيتاب و سوننه تي ب تني فه يا گرېدای بو، و تشتي د وهر حه قا خودي دا د کيتاب و سوننه تي دا هاتي وان باوهري بي نينا، و تشتي د کيتابا خودي و سوننه تا پيغه مبهري وي دا نه هاتبت وان قه بويل نه کر و باوهري بي نه نينا، ژ بهر في چهندي نه و د عه قيدي دا د ناقبره را خو دا ب هه فرکي نه چوون و ژيک جودا نه بوون، بهلکي عه قېده يا وان ئيک بو، چونکي خودي که فالهت دايه وان که سين خو ب کيتابا وي و سوننه تا پيغه مبهري وي فه گرېدهن کو دئیکگرتي بن، و ل سهر باوهرييا راست بن و خودان ئيک مهنه ج بن، خودي دبېرت:

﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا - وَهُوَ يَأْتِيكُمْ بِهِ مِنْ لَدُنِّهِ﴾

وسوننه تا پيغه مبهري وي فه بگرن، ووي تشتي دتته نه گهرا ژيکفه بوونا هه وه هوين نه کهن ﴿آل عمران: ۱۰۳﴾.

و دبېرت: ﴿فَأَمَّا يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا فَلَا تُفَرِّقُوا بَيْنَ أَلْسِنَتِكُمْ وَلَا يَفْرَقُوا بَيْنَ أَلْسِنَتِكُمْ وَلَا يَفْرَقُوا بَيْنَ أَلْسِنَتِكُمْ وَلَا يَفْرَقُوا بَيْنَ أَلْسِنَتِكُمْ﴾

نه گه رېنېشادان و ناشکه را کر نه ک ژ من بو هه وه هات هه چيبي دوپکه فتنا رېنېشادان و ناشکه را کرنا من کر و کار بي کر نه و د دنيايي دا دي ئيته سهر ري، و دي ب هيدايهت کهفت، و ل ناخره تي ژي نه و ب عه زابا خودي دل نه خوش نابت ﴿طه: ۱۲۳﴾.

و ژ بہر فیّ چہندیّ نا فیّ وان بوو دہستہ کا رزگار بووی، چونکی پیغہ مہری -
 سلافلّی بن - شامدہیی ب رزگار بوونی بو وان دایہ دہمی بہحسیّ ژیکّ جودابوونا
 ٹومہتیّ ل سہر حہفتیّ وسیّ دہستہ کان کری، کوئو ہہمی د ناگری دانہ ٹیکّ تیّ
 نہبت، ودہمیّ پسپارا ویّ دہستہ کیّ ژئی ہاتیبہ کرن وی گوت: ﴿ہی ما کان علی
 مثل ما أنا علیہ الیوم وأصحابی - ئوئوئوہ یال سہر ویّ بت یا ئوز وصہحابییین خو
 ئوئوئو ل سہر﴾^(۱).

وراستییا ویّ چیبوو یا پیغہ مہری - سلافلّی بن - بہحسّ ژئی کری، دہمیّ ہندہک
 مروّقان باوہرییا خو دویر ژ کیتاب وسوننہتیّ ل سہر علمیّ کہلامی وپیکیّ مہنطقی
 - یین ژ فہیلہ سووفین یونانی ہاتیبہ فہگیران - ئافاکری لادان وژیکّ جودابوونا د
 باوہریییّ دا پیددا بوو تشتیّ بوویہ ئہ گہرا ژیکفہ بوونا کومیّ وکہلاشتنا ئافاہییّ
 جفاکا موسلمانان.

(۱) نیمام ئہجمہد فیّ حدیسیّ فہد گویزت.

ناثیرا سییی

لادان ژ عه قیدهی و پیکین خۆپاراستنا ژ وین لادانی

لادانا ژ عه قیدهیا دورست خودانی تی دبهت و بهرزه دکهت، چونکی عه قیدهیا دورسته نهو پالدهری ب هیز بی کو بهری مروفی ددهته کاری ب مفا، و مروفی بی عه قیده کا دورست دی تویشی وان گومان و دودلییان بت بین کو نه دویره ل نک وی بکهفته سدریک و ئیکا هند ژ وی چی بکهت نهو ریکین ژینا بهخته وهر نه بینت، و ژینا وی ب رهنگه کی و هسا لی تهنگ بیت کو نهو بهر گه پانی بکهت خو ژ فی تهنگیی خلاص بکهت نه گهر خو ب ریکا خو کوشتنی ژی بت، وه کی ئهم دبیین ل نک گه له ک ژ وان کهسان چی دبت بین عه قیدهیا دورست ژ دهست دی. و نهو جفاکا عه قیدهیه کا دورست لی دهسه لاتدار نه بت جفاکه کا مرو فان نابت و چو پیتقیین ژینا بهخته وهر ژی د ناؤ دا نابن، نه گهر خو گه له ک پیتقیین ژینا ماددی د ناؤ دا هه بن ژی، نهو پیتقیین کو گه له ک جارن و پیران کرنی د دویف خو دا دبیین، وه کی د جفاکین کافران دا دبینه دیتن، چونکی فان پیتقیین ماددی ههوجهی ب سه رپرستکرن و پینیشادانی ههیه، دا فایدهی بو خو ژ سالوخهت و مفایین خو بینت، و ژبلی عه قیدهیا دورست چو تشت نین فی سه رپرستکرنی بکهن، خودایی مه زن دبیزت: ﴿ يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحاً - ئه ی گه لی پیغه مبهران هوبن ژ رزقی پاقر و حهلال بخون، و کربارین چاک بکن ﴾ (المؤمنون: ۵۱).

و دبیزت: ﴿ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ مِنَّا فَضْلاً يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَأَلْنَا لَهُ الْحَدِيدَ. أَنْ اعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاعْمَلُوا صَالِحاً إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ. وَلَسَلِيمَانَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِنِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ إِذِ ابْنَ رِيهٍ وَمَن يَزِعُ مِنْهُمُ عَنَّا نُدْفُهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ. يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبٍ وَتَمَاثِيلٍ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ اعْمَلُوا آلَ دَاوُودَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ - و ب راستی مه پیغه مبهرینی و کیتاب وزانین دابوو داوودی، و مه

گوتبوو چیا وتہیران: تہسیحاحاتان د گہل وی فہ گیون، ومہ ناسن بو وی نہرم کربوو، فوجا نو د دەستی دا وہ کی ہہ فیری لی ہاتبوو وی چاوا دفیا وہ لی دکر. کو تو - ئەہی داوود - کومزرییین بہرفرہہ وتمام چئی بکہ، وخەلہ کین وان موکم بیخە بەریک، ووہسا بچویک چئی نہ کہ کو ئەو کومزری ب کیر بہرفانینی نہئیت، ووہسا مەزن ژئ چئی نہ کہ کو خودان نہشیت بکہتہ بہر خو، وتو وبنہمالا خو - ئەہی داوود - گوہدارییا خودئ بکہن، ہندی ئەزم ئەز ب کاری ہوین دکەن یئ بینہرم تشتہک ژئ ل بہر من بہرزہ نابت. ومہ با بو سولہیمانی موسەخخەر کر (بن دەستی وی کر) ئەو با ژ سپیدی حەتا نیفرۆ قویناغا ہہ یقہ کی دچوو، و ژ نیفرۆ حەتا ئیقاری قویناغا ہہ یقہ کی ژ ریقہ چوونا عەدەتی، ومہ سفر وہ کی ئافی بو وی پون کربوو، تشتی وی فیابا وی ژئ چئی دکر، ومہ ئەجنہ ژئ بن دەستی وی کربوون ب ئانہییا خودئ ل بہر دەستی وی بوون کاری وی فیابا وان بو دکر، وھەچیئ ژ وان خو ژ وی فەرمانی لا بدەت یا مہ لی کری کو گوہدارییا سولہیمانییہ ئەم ژ عەزابا ئاگری ہەلکری دی ب وی دەینہ تامکرن. ہەر تشتہ کی سولہیمانی بقیت ژ ئافاکرنا مزگەفتان بو عیبادەتی، و ژ چیکرنا پەیکەران ژ شویشەہی وسفری، وجہین مەزن وہ کی برکین ئافی، ودیز وقازاین ژ بہر مەزنییا وان نہئینہ لغاندن، ئەجنان بو وی چئی دکر، ومہ گوتہ بنہمالا داوودی: ہوین شوکرا خودئ بکہن سەرا وی تشتی وی دایہ ہەوہ، کو گوہدارییا وی بکہن، وکیم ژبەنیین من ہەنہ گەلەک شوکرا خودئ دکەن، وداوود وبنہمالا وی ژ وان کیمان بوون ﴿سبأ: ۱۰-۱۳﴾.

مەعنا: چئی نابت ہیزا باوہریی ژ ہیزا ماددی فہ بیت، وھەر جارہ کا ئەو ژئ فہبوو وخودانی بہر ب عەقیدہیین نہحق لادا، ہنگی ہیزا ماددی دی بتہ ئامویرہتی ویرانکرنی، وہ کی ئەفرۆ ل وان دەولەتین کافران دئیتہ دیتن یین ماددہ ہەہی بەلی چو عەقیدہیین دورست دەستان دا نہہہی.

وہندەک ئەگەر بو لادانا ژ عەقیدہیا دورست ہەنہ دفیت بینہ زانین، ویین ژ ہەمییان گرنگژ ئەفہنہ:

۱ - نہزانینا عەقیدہیا دورست، ژ بہر خودویرکنا ژ زانینا وی، یان نہپویتہ پیکرنا یئ، حەتا دەستہ کہ کا مروفتین نہزان ب عەقیدہیا دورست مەزن بن، یین نہ

عهقیدهیا دورست بناسن ونه وان بیر وباوهران ژی بناسن یین دژی عهقیدهیا دورست، فیجا حهقی ل بهر وان نهحقی بت ونهحقی حهقی بت، وهکی عومهری کوری خهططایی - خودی ژی رازی بت - گوتی: «ههما هنگی وهریسی نیسلامی داؤ داؤ قهدبت نه گهر د ناؤ موسلمانان دا ئه و پهدا بوون یین جاهلییه تی نهناسن».

۲ - تهعوصوب بو وی تشتی باب وباپیر ل سهر نه گهر خو ئه و تشته نهحقی ژی بت، وخودویر کرنا ژ تشتی ئه و نه ل سهر نه گهر خو حهقی ژی بت، وهکی خودی گوتی: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْلَاؤُكَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ - ونه گهر خودان باوهران ب شیره تکاری فه گوته سهر داچوویان: دویچوونا وی بکهن یا خودی ئینایه خواری ژ قورنایی ورینشادانی، ئه و ل سهر چاقلیکرنا پیشیین خو یین بوتپه ریس رژی دی دکهن ودیژن: ئه م دویکهفتنا دینی هه وه ناکهین، بهلکی دی دویکهفتنا وی کهین یا مه باب وباپیرین خو ل سهر دیتین. ئه ری ئه و دویکهفتنا بابین خو دکهن نه گهر خو ئه و چو ژ خودی نه زانن ژی، و د راستیی نه گهن ژی؟ ﴿(البقرة: ۱۷۰).

۳ - چاقلیکرنا کوره بو گوتین خه لکی د عهقیدهیی دا بی زانینا ده لیلین وان، وکانی ئه و ده لیل دورستن یان نه، وهکی ل نک وان دهسته کان دئیه دیتن یین موخاله فا سوننه تی دکهن وهکی جهمی وموعته زلی ونه شعهری وصووفیان، ئه وین چاؤل سهر ژکین سهر داچوویین بهری خو دکهن، فیجا ری بهرزه بووین و ژ باوهرییا دورست لاداین.

۴ - زیده بلندکرنا وهلی وچاکان ب رهنگه کی وهسا کو ئه و ژ توخویی وان یین دورست بیته بلندکرنا، وبیته هزرکرنا کو ئه و وی دکهن یا ژ خودی پیقه تر کهس نه شیت بکهت وهکی گه هاندنا مفای یان پاشقه برنا زیانی، یان کو ئه و د ناچه را خودی وچیکریین وی دا بنه بهرده سک هه و جه بیین وان ب جه بینن و بهرسقا دو عایین وان بدن، وقوربان وسهر ونه زر بو وان ومه زارین وان بیته پیشکیشکرنا، وداخوازا هاریکارییی ژ وان بیته کرنا، وهکی ملله تی نووخی د دهر حه قا چاکین خو دا کری ده می گوتی: ﴿وَقَالُوا لَا تَدْرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَدْرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا - هوین په رستنا خودا وه ندین خو نه هیلن دا عیباده تی خودایه کی ب

تنی بکن، وهوین وهددی وسواعی ویهغوونی ویهعووقی ونهسری نههیلن ﴿نوح: ۲۳﴾ ووهکی گورپه رییس نه فرؤل گهلهک وه لاتان دکهن.

۵ - بی ناگه هییا ژ هزر کرنا د نیشانیین خودی د گهر دوونی دا، و د نایه تین خودی د قورنانی دا، و حییه تییا ب فه ریژا شارستانییا ماددی، حهتا وهسا هزر کری کو نهو د شیانا مروقی ب تنی دایه، فیجا مروقه مهزن کری، ونهفه فه ریژه ههمی بو شیان و نافراندنا وی هاتییه پالفه دان، وهکی بهری قاروونی گوتی: ﴿قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي - هه ما ژ بهر وی زانین وشیانا من هه ی نهفه ههمی گه نجینه یین بو من هاتییه دان ﴿القصص: ۷۸﴾ ووهکی مروقه دیبژت: ﴿هَذَا لِي - چونکی نه زی ژ هه ژیمه لهو نهفه گه هشته من ﴿فصلت: ۵۰﴾، ﴿إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ - هندی نهو یا بو من هاتییه دان هه ما ژ بهر هندیه چونکی خودی دزانت نه زی هه ژیمه ﴿الزمر: ۴۹﴾، ووان هزرا خو د مهزنییا وی دا نه کری نهفه چیکیریه داین ونهفه سالوخته تین عه جیب داینی، و مروقه نافراندی وشیان دای بی کو نهو فان سالوخته تان ژ بی بینته دهر، و مفای ژ بی بینت: ﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ - و خودیه هوین و کریارین هه وه نافراندین ﴿الصفات: ۹۶﴾، ﴿أَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ - نه ری ما نه فان یین د رهو ب نایه تین خودی کری بهری خو نه دایه ملکی خودی بی مهزن وده سه لاتا وی یا بی توخوب ل عه سمانان و عهردی، و هه ر تشته کی خودای مهزن د نا فه هه ر دووان دا نافراندی؟ ﴿الأعراف: ۱۸۵﴾، ﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمْ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمْ الْأَنْهَارَ. وَسَخَّرَ لَكُمْ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبِينَ وَسَخَّرَ لَكُمْ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ. وَأَتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَطَلُومٌ كَفَّارٌ - خودای مهزن نهو بی عه سمان و عهر د ژ چونه بی نافراندین، و باران ژ عه وری ئینا خواری فیجا وی عهر د پشتی مری بی شینک ره فه، و رزقی هه وه ژ بی نادهر، و گه می و پاپور بن دهستی هه وه کرن، دا نهو ب فه رمانا وی و بو مفای هه وه د ده ریایی دا بچن، و وی رویار بو هه وه بن دهست کرن دا هه وه و حه یوان و داروباری هه وه بی نا فه بدهت. و وی روژ و هه یف بو هه وه بن دهست کرن هه ردو د زفرینا خو دا دبه رده وامن، دا مه صلحه تا هه وه پی

بقه تیبت، ووی شهف بۆ رحه تی و ته نا هییا هه وه دا، وړوژ بۆ ژیار و بهر گه ریا نا هه وه دا. و ژ هه ر تشته کی هوین بخوازن وی بی دایه هه وه، و نه گه ر هوین قه نجیی خودی ل سه ر خو بهژ میړن هوین نه شین هه مییان بهژ میړن، چونکی نه و گه له کن. هندی مرؤفه گه له ک زورداریی ل خو دکه ت، و گه له ک قه نجیی خودایی خو فه دشیرت ﴿ (ابراهیم: ۳۲-۳۴).

۶ - پتیریا مالان ژ ریشادانا ساخلم دفالانه، و پیغه مبه ر - سلاؤ لی بن - دبیزت: ﴿ کل مولود یولد علی الفطره، فأبواه یهودانه أو ینصرانه أو یمجسانه - هه ر ئیککی دب ت ل سه ر خو رستییی دب ت، قیجا ده ییابین وی وی دکه نه جو هی، یان فه له، یان مه جووسی ﴿ (بوخاری و موسلم فه دگو هیژن) مه عنا: ده ییابان ده وره کی مه زن د سه ر استکرنا به ریخو دانا زا رۆ کی دا هه یه.

۷ - پاشفه چوونا ده ز گه هین فی کر ن و را گه هاندنی ل پتیریا جیهانا ئیسلامی ژ گه هاندنا وی کاری ل سه ر وان پیتفی، و نو که بهر نامه یین فی کر نی پتیرین جار ان پویته یه کی مه زن ب لاییی دینی ناکه ن، یان هه ما ئیکجار پویته ی پی ناکه ن، و ده ز گه هین را گه هاندنی ژ ی ل پتیرین ده مان یین بووینه ئامویره تی خرابکر ن و دسه ر دابرنی، یان پویته ی ب تشتین ماددی و موژیلا هییی دکه ن، و خه می ژ لاییی دورستکرنا نه خلاقی ناخون، ولی نا گه ر پین عه قیدا دورست به لاقه کن و بهر سنگی پیلین سه ر دا چووی بگرن، دا جیله کی ده ست گریدای بهر انبه ر له شکه ری ئیلحادی په ییدا که ن.

وړیکین خو پاراستنا ژ فی لادانی د فان خالان دا دئینه کور تکر ن:

۱ - زفرینا ل کیتابا خودی و سونه تا پیغه مبه ری وی - سلاؤ لی بن - پیخه مه ت و ه ر گرتنا باوه رییا دورست ژ وان هه ر دووان، و ه کی کو پیشیان نه ف چه نده دکر، و تشته ک دویمه هییا فی ئوممه تی چاک ناکه ت نه گه ر نه و نه بت یی بهر اهییا وی چاک کری، د گه ل خو نا گه هدار کرنا ب باوه رییین ده سته کین سه ر دا چووی، و زانینا هیجه تین نه و بۆ خو دگرن بۆ هندی دا بهر سقا وان بیته دان و خه له ک لی بیته هشیار کر ن، چونکی نه وی خرابیی نه ناست نیریکه تووش بیتی.

۲ - خەمخوارنا ژ گۆتتا عەقیدا دورست - عەقیدا سەلەفى - ل ھەمى قويناغىن خواندنى، ودانا ھند دەرسىن كو تىرا بکەن د ناۋ مەنھەجى دا بۆ فى بابەتى، وپويتەدانا مەزن ب تاقىکرنا وى.

۳ - كو كىيىن عەقیدا سەلەفى يا خورى بۆ مەنھەجى بىنە دانان، وكتىيىن دەستە كىن سەرداچووى وەكى صوفى وبيدعەچى وجەھمى وموعتەزلى وئەشعەرى وماتورىديان بىنە دویرکرن، بۆ ھندى نەبت كو ئو تىشى تىدا ھەى بىتە زانين دا رەد ل سەر بىتە کرن.

۴ - رابوونا ھندەك زانايىن چاککەر ب نویرنەفەيا عەقیدا سەلەفى بۆ مروۋشان، و بەرسفدانان ل سەر گۆتتىن وان كەسىن ژ فى عەقىدى لادای و دسەردا چووین.

دهرگه هی دووی

پامان وپهنگین تهو حیدئ

تهو حیدئ: نهوه ئافرانندن ورتقه برن یا خودی ب تنی بت، وپه رستن ژ دل بو وی بیته کرن، وپه رستنا ههر ئیکئی دی ژبلی وی بیته هیلان، وئهو باشناف وبلنده سالوخهت بو وی بیته ده سنی شانکرن یین وی ههین، وئهو ژ ههر عهیب وکیماسیه کی بیته پاککرن، و ب فی چهندی ههر سی رهنگین تهو حیدئ دکه فنه د بن دا، و ب فی رهنگی:

۱ - تهو حیدئا خوداینییی (روبووبیه تی)

وئه ف ههر پینج ناقبره دکه فنه د بن دا:

ناقبرئا نیکی: ئاشکه راکرنا پامانا تهو حیدئا خوداینییی، وکو ئهو خورستییه و بوتپه ریسان باوهری بی هه بوو.

ناقبرئا دووی: ئاشکه راکرنا پامانا په یفا (الرب - خودا) د قورئان وسوننه تی دا، ودیتنا ملله تین سهر د اچووی بو مه سه لا خوداینییی، وره د ل سه ر وان.

ناقبرئا سییی: ئاشکه راکرنا خو ب ده ستفه بهردان وگوهداریا گه ردوونی بو خودی.

ناقبرئا چاری: ئاشکه راکرنا ریازا قورئانی د بنه جهکرنا ئیکینیا خودی د ئافرانندن ورزقدانی وشتین دی دا.

ناقبرئا پینجن: ئاشکه راکرن کو تهو حیدئا خوداینییی (روبووبیه تی) تهو حیدئا په رستی (ئولووهیه تی) دخوازت.

ناشکرا ئیکئی

ناشکھرا کرنا رامانا تہ وحیدا خود اینیبی،

وکو نہو خورستیہ و بوتپہریسان باوہری پیں ھہ بوو

تہ وحید: ب رامانا خو یا گشتی باوہری ئینانہ کو خود اینی یا خودی ب تنییہ،
وپہرستن دقیت خوری بو وی بیتہ کرن، وناؤ و سالو خہ تین وی بو بیتہ بنہ جھکرن،
مہعنا ٺہو سی رہنگہ:

تہ وحیدا خود اینیبی (روبوویبہ تی)، و تہ وحیدا پہرستی (ٹولو وھیہ تی)، و تہ وحیدا
ناؤ و سالو خہ تان، و ہدر رہنگہ کی رامانہ ک بو ہہیہ دقیت بیتہ ناشکھرا کرن، دا
جوداھییا فان ہہر سی رہنگان ناشکھرا بیت.

فیبجا تہ وحیدا خود اینیبی (یا رپوویبہ تی) ٺہوہ باوہری بیتہ ئینان کو خودی ب
تنی کریارین خو کرینہ، وکو ٺہو ئافراندری ہہمی چیکریانہ: ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ
شَيْءٍ - خودیہ ئافراندری ہہمی تشتان ﴿ (الزمر: ۶۲) وٺہوہ رزقی ددہ تہ ہہمی
مرؤف و حویوانہ تان: ﴿ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا - خودیہ ژ قہنجیا
خو رزقی ہہر تشتہ کی ل سہر عہردی ب ربقہ دچت ددہت ﴿ (ہود: ۶)، وٺہوہ
خودانی ملکی، بی کو دنیا بی ہہمی ب ربقہ دہت، ہندہ کان رادکہت و ہندہ کان
ددانت، ل سہر ہدر تشتہ کی بی خودان شیانہ، خودانی شہف و پرورانہ، ژینی و مرنی
ددہت: ﴿ قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكِ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعْزِزُ
مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. تُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ
وَتُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ
تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ - تو ٺہی موحمہد دوعایی ژ خودایی خو بکہ و بیژہ: ٺہی
خودانی ملکی ہہمی، تویی بی تہ بقیت ژ بہنیین خو تو ملکی و مالی و مہزنیی د
عہردی دا ددہی، و تو ملکی ژ وی دستینی بی تہ بقیت، و بی تہ بقیت تول دنیا بی
وئاخرہ تی وی سہرفہراز دکہی، و بی تہ بقیت تو وی رہزیل دکہی، خیر دہستی تہ

دایه، هندی تویی تو ب تنی ل سهر ههر تشته کی بی خودان شیانی. و ژ نیشانی شیانا تهیه تو شهقی تیکهلی رۆژی دکه، و رۆژی تیکهلی شهقی دکه، فیجا نهفه درپژ دبت ویا دی کورت دبت، و تویی زیندی ژ بی مری دئینه دهر، و بی مری ژ بی زیندی دئینه دهر، و ههچی ته بقیت ژ به نیین خو بی هژمار تو رزقی ددهیی ﴿آل عمران: ۲۶ و ۲۷﴾.

و خودایی مهزن ناشکرا دکهت کو وی چو شریک یان پشته فان د ملکی دا نین، کا چاوا وی چو شریک د ئافرانندن ورزقانی دا نین، خودی دبیزت: ﴿هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ - و ههر تشته کی هوین دبین چیکریی خودییه، فیجا هوین گهلی بوتپه ريسان نیشا من بدهن: کانی نهو خوداوه ندین هوین ژبلی خودی په رستی بو دکه چ ئافراندییه؟ ﴿لَقَمَان: ۱۱﴾، و دبیزت: ﴿أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ - یان نهو کییه رزقی ددهته ههوه نه گهر خودی رزقی خو ژ ههوه گرت ونه دا ههوه؟ ﴿الملک: ۲۱﴾.

ههر وهسا خودی را گه هاندینه کو خوداینبیا ل سهر ههمی چیکریان یا وی ب تنیه دهمی دبیزت: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ - حهمد ههمی بو خودی بت خودایی ههمی چیکریان ﴿الفاحة: ۲﴾، و دبیزت: ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ - هندی خودایی ههوهیه نهو خودایه یی عهسمان و عهر د ژ چوننه یی د شهش رۆژان دا ئافراندين، پاشی ئستیوا ل سهر عهرشی کر، نهو شهقی ب سهر رۆژی دا دئینت، حهتا د نا فا دا دبیزت و رۆناهییا وی دبهت، و رۆژی ب سهر شهقی دا دئینت فیجا تارییا وی دبهت، و ههر ئیک ژ وان ههردهم ب لهز ب دویف یا دی دا دئیت، و نهوه یی رۆژ و هدیف و ستیر ئافراندين و ئیخستینه بن فهرمانا خو وه کی وی دقیت نهو وان ب ریفه دبهت، و نهو ژ ئایه تین وی یین مهزن. نی ئافرانندن ههمی و فهرمان ههمی یا ویه، و خودی خودایی ههمی چیکریان یی پاک و بلند و مهزن بت ﴿الأعراف: ۵۴﴾.

و خودی همی چیکری وەسا داینه کو باوهریی ب خوداینیا وی بین، خو ئه و بوتپه ریسین شریک بو خودی د پهرستی دا داناین وان زی باوهری ئینایه کو خوداینی یا خودی ب تنبیه، وه کی خودی گوتی: ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ. سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ. قُلْ مَنْ يَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ. سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّا تُسْحَرُونَ - تو بیژه: کییه خودایی حهفت عهسمانان و خودایی عهرشی مهزن؟ مسوگهر ئه و دی بیژن: خودییه، تو بیژه وان: ئه ری ما هوین ژ عهزابا وی ناترسن کو هوین پهرستنا ئیکی ژبلی وی بکهه؟ بیژه: کییه خودانی ههر تشته کی یی خزینه یین همی تشتان د دهستی وی دا، وئهو د هاوارا وی دچت یی هاوارین خو بگه هینتی، وکس نینه بشیت د ههوارا وی بچت یی وی بقیت ئه و تی بهت، یان وی خرابییی ژی بدهته پاش یا وی بو نفیسی، ئه گهر هوین وی چهندی دزانن؟ ئه و دی بهرسقی دهن و بیژن: ئه و همی یین خودیینه، تو بیژه وان: چاوا عهقلی ههوه ژ ههوه هاتییه ستاندن و هوین هاتییه خاپاندن، فیجا هوین بهری خو ژ تهو حیدی وهر دگپر و باوهریی ب رابوونا پشتی مرنی نائین؟ ﴿(المؤمنون: ۸۶-۸۹).

فیجا چو دهسته کین بهرنیاس ژ مروقان دژی فی تهو حیدی رانه وه ستاینه، بهلکی دل ب خورستییا خو باوهریی پتر ب وی دئینن ژ ههر تشته کی دی، وه کی پیغه مبهران گوتی ههر وه کی خودی ژ زار دهفی وان فه دگپریت: ﴿قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ - پیغه مبهرین وان گوته وان: ئه ری گومانه ک د هه بوون و پهرستنا خودی - ب تنی - دا ههیه، و نافراندهری عهسمانان و عهردی ئه وه، یی کو ئه و ژ چونه یی وی وینه چیکرین؟ ﴿(إبراهيم: ۱۰).

وی ژ هه میان نافدارتر کو خو ب نه باوهری ئینانا ب خودی ئینایه دهر فیرعه ون بوو، وئهو وی ب خو ژی د دل دا باوهری یی هه بوو، وه کی مووسای گوتیی: ﴿قَالَ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَائِرٍ - مووسای گوته فیرعه ونی: ب راستی ته زانییه کو ژبلی خودایی عهر د و عهسمانان کهسی نه ئه ئایه ته نه ئینایه خواری، دا ئه و بو خودان دیتنان بینه دهلیل سهر تهو حیدا خودی ﴿(الإسراء: ۱۰۲)، و به حسی وی و ملله تی وی کر و گوت: ﴿وَجَحَدُوا بِهَا

وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا - ووان باوهری ب وان موعجزه یین ناشکهره یین کو راستییا موسای بهرچاؤ دکهن نهئینا، ووان ب دهفیّ خوّ ناشکهره کر کو ئه و باوهر ناکهن ئەؤ موعجزه ژ نک خودی بن، ووان د دل دا دزانی کو ئه و ژ نک خودینه ﴿النمل: ۱۴﴾.

وهدر وهسا ئه وین ئەفرۆ باوهریی ب خودی نائینن ژ شیوعییان، ئەو ژ دفن بلندی - هه ما ب سه رفه - حاشاتییا وی دکهن، ووه کی دی ئەو - د دل دا - دزانی ههر تشته کیّ هاتییه چیکرن دفتت چیکهره ک بو هه بت، وه کی خودی دبیت: ﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ. أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ - ما ئەؤ بوتپه ریسه بی نافراندهره ک هاتییه نافراندن، یان وان خو نافراندیه؟ یان وان عهسمان وعهرد ب فی رهنگی جوان نافراندینه؟ بهلکی ئەو باوهرییه کا باوهری ب عهز ابا خودی نائینن ﴿الطور: ۳۵-۳۶﴾.

بهری خو بده جیهانی هه میی بلندیی و نزمیی، ب هه می پشکین وی شه، دی بیی ئەو شاهده ل سه ره بوونا چیکهر و نافراندهر و خودانی خو، و د عه قلی و خورستیی دا مه ته لا وی بی باوهریی ب هه بوونا نافراندهری گهردوونی نهئینت وه کی مه ته لا ویه بی باوهریی ب علم وزانینی نهئینت، چو جوداهی د ناچه را وان دا نینن ^(۱)، و حاشاتییا هه بوونا خودی یا شیوعیهت ئەفرۆ شه دجویت هه ما دفن بلندییه کا ژ قه ستایه و قهید کر نه که بو به ره می عه قلی و هزر و برین دورست، و ئەوی ب فی رهنگی بت ئەوی عه قلی خو بی ژ کار ئیخستی و خو یی کرییه پیترانکیّ مروّ فان، شاعره ک دبیت:

کیف یعضی الاله و یجده الجاحد

و فی کل شیء له آیه تدل علی أنه واحد

(چاوا گوهدارییا خودی نائیه کرن، و کافر باوهریی بی نائینت، و د ههر تشته کی دا نیشانه ک هه یه کو ئەو خودایه کی ب تنبیه؟).

(۱) چونکی علمی دورست هه بوونا نافراندهری بنه جه دکهن.

ناھبىرا دووى

ناشكەراكرنا پامانا پەيىقا (الرب - خودا) د قورئان وسوننەتىم دا

وديتنا مللەتتەن سەرداچووس بۆ مەسەل خوداينىيىن

۱ - پامانا پەيىقا (الرب - خودا) د قورئان وسوننەتىم دا:

(الرب - خودا يان خودان) د زمانى عەرەبان دا ژىدەرەكە بۆ ھندى دئىتە گۆتن دەمى تشتەك ژ حالەكى بۆ حالەكى تمامت دئىتە ب خودانكرن وپەرورەدەكرن، وپەيىقا (رب) ژىدەرەكە بۆ بكەرى دئىتە ب كارئىنان، وئەۋ پەيشە ب رەنگەكى بەرداى ژبلى وى خوداىي بى وى تشتى چاكىيا چىكرىيان تىدا ھەدى ددەت بۆ كەسى دى نائىتە ب كارئىنان، وەكى خودى گۆتى: ﴿رَبِّ الْعَالَمِينَ - خوداىي ھەمى چىكرىيان﴾ (الفاتحة: ۲)، ﴿رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأُولِينَ - خوداىي ھەوۋە وخوداىي بابىن ھەوۋە بىن ئىكى﴾ (الشعراء: ۲۶).

وپەيىقا (رب) بۆ كەسى دى ژبلى وى خوداىي نائىتە گۆتن ئەگەر نەئىتە پالدىان وتوخويب بۆ نەئىتە دانان، وەكى: (رب الدار) و (رب الفرس) يەئنى: خودانى وان، و ژ فى رەنگىيە دەمى خودى ژ زار دەفى يوسفى دىيىت: ﴿اذكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّي - بەحسى من ل نك خودانى خو مەلكى بكە وبيىژى ئەز بى گونەھ بى ھاتىمە گرتن، ئىنا شەبتانى ژ بىرا وى زەلامى بر كو ئەو بەحسى يوسفى بۆ خودانى خو بكەت﴾ (يوسف: ۴۲) ودييىت: ﴿قَالَ ارْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ - بزقپە نك خودانى خو﴾ (يوسف: ۵۰)، ودييىت: ﴿أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا - ھندى ئەوۋە بى د خەونى دا ترى دگفاشت ئەو دى ژ گرتىخانە بى دەر كەفت وبسە مەيگىپرى خودانى خو مەلكى﴾ (يوسف: ۴۱)، وگۆتتا پىغەمبەرى - سلاۋلى بن - د دەر حەقا چىشتر بەرزە دا: ﴿حتى يجدها ربها - حەتا خودانى وى وى دىنت﴾ (۱).

(۱) بوخارى وموسلم فى حەدىسى فەدگۆھىزن.

ژ څی ناشکهره دبت: کو په‌یفا (الرب - خودا) چ بیته پالدان یان نه، بو خودی دئیته ب کارئینان وه‌کی: (الرب - خودا)، و (رب العالمین - خودایی چیکرییان)، و (رب الناس - خودایی مروژان)، و نهو بو که‌سی ژبلی خودی نائیته ب کارئینان نه‌گهر نه‌ئیته پالدان، وه‌کی: (رب الدار - خودانی خانی)، و (رب المنزل - خودانی مالی)، و (رب الإبل - خودانی حیشران).

و (رب العالمین) ب رامانا ئافراندهر و خودانی ههمی چیکرییان دئیت، یی کو کاری وان چی دکهت و ب قه‌نجیا خو هنارتنا پیغه‌مبه‌رین خو وئینانه خوارا کتیبین خو وان په‌روه‌ده دکهت، و جزایی وان سه‌را کاری وان دده‌تی، (ابن القيم) ی زانا - خودی ره‌چی پی بدهت - دبیژت: «خودایی هندی دخوازت نهو فه‌رمانی ل عه‌بدان بکهت و وان پاشقه‌بدهت، و قه‌نجی وان ب قه‌نجیا وی جزا بدهت، و خرابی وان ب خرابیا وی»^(۱).

نه‌فه راستیا خودایییی (روبوویسه‌تی) یه.

۲ - رامانا په‌یفا (الرب - خودا) د دیتنن ملله‌تین سه‌ردا‌جووی دا:

خودی مروژل سه‌ر ته‌و‌حیدی و ناسینا خودایی ئافراندهر ئافراندینه، وه‌کی خودایی مه‌زن دبیژت: ﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ - فَيَجِأُ تَوَّابًا مَّوْحِمًا مَّهْدًا وَهَدِجِييًّا دَوِيكَه‌فْتَنَا تَه كَرِي بَه‌رِي خَوِّ رَاسْت بده وی دینی یی خودی بو ته دانای، کو ئیسلامه، و به‌رده‌وام ل سه‌ر بمینه، چونکی نهو د گهل خورستییا مروژی ری دکهفت، و مانا هه‌وه ل سه‌ر فی دینی خو پیغه‌گریدانه ب وی خورستییی فه یا خودی مروژل سه‌ر چیکری، گوهورین بو چیکرییی خودی و دینی وی نینه ﴿(الروم: ۳۰)، و دبیژت: ﴿وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ شَهِدْنَا - وَتَوَّابًا مَّوْحِمًا مَّهْدًا بَه‌حَسِي هِنْدِي بَكَه دَه‌مِي خَوْدَايِي تَه دَوَوْنَدَه‌ها نَادَه‌مِي ژ پَشْتِييَن بَايِيَن وَان ئِيِنَايِنَه‌دَه‌ر، ووی نه‌وه ل سه‌ر گوتنا ب ته‌و‌حیدا خو کرینه شاهد، و د خورستییا وان دا

(۱) به‌ری خو بده (۱ / ۸) ژ کتیا (مدارج السالکین).

بنهجهكرى كو ئەو خودايى وانه وئافراندهرى وانه، ئينا وان شاهدهيى ب وي چهندي دا ﴿الأعراف: ۱۷۲﴾.

مەننا: باوهرى ئينانا ب خوداينىيا خودى تشته كى خورستىيه ل نك مرؤفى، وشرك تشته كى نەعدەتتیه ب سەر دا هاتى، ويغەمبەر - سلاؤ لى بن - دىبىزت: ﴿كل مولود يولد على الفطرة، فأبواه يهودانه أو ينصرانه أو يمجسانه - هەر ئىكى دىت ل سەر خورستىيى دىت، فئىجا دەيبايىن وي وي دكەنە جوھى، يان فەلە، يان مەجووسى﴾^(۱) وئەگەر مرؤف و خورستىيا وي بيئە هيلان ئەو دى قەستا تەوحىدى كەت ووى گازىيا بيغەمبەران قەبويل كەت يا بيغەمبەر پى هاتىن و د كىتابان دا هاتىيە خواری، وئايەتتىن گەردوونى بەرچاؤ كرى، بەلى پەروەردە كرنا خراب وژىنگەھا بى باوهرە بەرى زارؤكى وەردگىرت، وئە پىشتى هنگى چاؤ ل بايىن خو د سەرداچوون و بەرزەبوونى دا دكەن.

خودايى مەزن د حەدىسا قودسى دا دىبىزت: ﴿خلقت عبادي حنفاء، فاجتالتهم الشياطين﴾^(۲)، يەنى: من بەرى وان ژ صەنەم پەرىسىي وەرگىرا بوو، بەلى ئەو كەفتنە د بەرزەبوون و سەرداچوونى دا، و د ناڤەرا خو دا ب هەفركى چوون وژىك جودا بوون، هەر ئىكى خودايە كى جودا ژ خودايى يى دى بو خو دانا و پەرستنا وي كر، وئەفە ژ بەر ھندى بوو چونكى دەمى وان خودايى حەق هيلاي ئەو ب پەرستنا خودايىن ژ قەستا هاتنە جەرباندن، وەكى خودى كوتى: ﴿فَدَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ - فئىجا ئەو (ئەللاھ) خودايى ھەوہ يى ب حەقە، يى ھىزا كو پەرستنا وي ب تنى بيئە كر، فئىجا ما ژ حەقىي دەركەفت ژبلى نەحەقىي تشته كى دى ھەيە؟﴾ (يونس: ۳۲)، و نەحەقى و بەرزەبوونى چو توخويب و دووماھى بو نىن، وئەو دئىتە رىكا ھەر كەسە كى پىشت بەدە خودايى حەق، خودايى مەزن دىبىزت: ﴿أَرَبَابٌ مُّتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمْ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ. مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءَ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ - ئەرى پەرستنا وان خوداوەندىن ھاتىنە چىكرن و جودا جودا چىترە يان پەرستنا خودايە كى تنى يى ب سەرئەھاتى؟

(۱) بوخارى و موسلم فى حەدىسى قەدگۆھىزن.

(۲) ئەھمەد و موسلم فى حەدىسى قەدگۆھىزن.

هدما هوين ژبلی خودی پهرستنا هندهك ناغان دكهن چو رامان د پشت را نینن، ههوه و بابین ههوه ژ نهزاین وسهرداچوون ئەو بو خو یین کرینه خودا، خودی چو هیجته ودهلیل ل سهر راستییا وان نهئیناینه خواری ﴿یوسف: ۳۹ و ۴۰﴾.

وشرکا د خوداینیی دا، کو مرؤف بیژت: دو ئافراندهرین وه کی ئیک د سالۆخهت وکریاران دا ههنه، تشته که عقل قه بویل ناکهت، وهما هندهك بوتپهریس بو هندی دچوون کو ئەو خودایین وان پهرستنا وان دکر هندهك تشته د گهردوونی دا ب ریقه دهرن، وشهیتانا د پهرستنا فان خوداوهندان دا یاری بو خو ب وان دکرن، ووان یاری بو خو ب ههر مللهته کی ل دویف عقلی وان دکرن، هندهك ژ وان - وه کی مللهتی نووحي - ب ریکا مهزنکرنا مرییان د سهرداهرن، ده می بهری وان دایه چیکرنا صه نه مین وان مرییان، وهنده کان صه نه م ل سهر وینه ی ستیران بو خو چیکرن وهزرکر ئەو کاری د جیهانی دا دكهن، فیجا هندهك پهرستگهه بو ئافاکرن، وئهو د پهرستنا فان ستیران دا ب ههفر کی چوون: هنده کا رۆژ پهریسی، وهنده کان هه یف، وهنده کان هندهك ستیرین دی پهریسین، وهه ر ئیکی پهرستگهه کا تایهت بو خودایی خو ئافاکر، وهنده کان ناگر پهریسی، وه کی مه جووسییان، وهنده کان چیل پهریسی، وه کی هندوسییان، وهنده کان پهرستنا ملیاکه تان کر، وهنده کان دار و بهر پهریسین، وهنده کان گۆر و مه زار.. وئه شه هه می ژ بهر هندی بوو چونکی وان هندهك سالۆخه تین خوداینیی دابوونه فان تشتین وان پهرستن بو دکر.

هندهك ژ وان هزر دکر ئەو صه نه مه جهی هندهك تشتین نه بهرچاؤ دگرن، (ابن القیم) دیژت: «دانانا صه نه می - د هیقین دا - ل سهر شکلی ئیکی نه بهرچاؤ بوو یی پهرستن بو دئیه کرن، وان صه نه م ل سهر رهنگ ورویی وی دانابوو دا ل جهی وی بمینت وشوینا وی بگرت، ئە گهر نه یا ئاشکه رایه کو مرؤفه کی خودان عقل تشته کی ب دهستی خو چی ناکهت پاشی هزر بکهت ئەو خودایی ویه یی پهرستن بو دئیه کرن»^(۱).

(۱) إغاثة اللهفان: (۲ / ۲۲۰).

وگور په یس ژی بین کشفن ویین نوی ژی هزر دکهن نهؤ مریبه مهدهری دی بؤ وان کهن، ویخه مهت ب جهینانا هوجهییین وان نهو دهسکاتییی بؤ وان ل نک خودی دی کهن، ودبیژن: ﴿ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ - نهم پهرستنا وان ناکهین نه گهر بؤ هندی نهبت کو نهو مهدهری بؤ مه ل نک خودی بکهن، ومه نیژیکی وی بکهن ﴿ (الزمر: ۳)، ﴿ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَنْصُرُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ - ونهؤ بوتپه ریسه ژبلی خودی پهرستنا وی تشتی دکهن یی نه ب تشته کی زیانی دگهینته وان، ونه ل دنیا یی ونه ل ناخره تی مفایه کی دگهینتی، ونهو دبیزن: ههما نهم پهرستنا نهوین هه دکهن دا نهو مهدهری بؤ مه ل نک خودی بکهن ﴿ (یونس: ۱۸).

ههر وه کی هندهک بوتپه ریسی عده رب وفه لان ژی هزر دکر خوداوه ندین وان زارو کین خودینه، وهندی بوتپه ریسی عده ربان بوون پهرستنا ملیاکه تان دکر ودگوتن: نهو کچین خودینه، وفه لان پهرستنا مهسیحی - سلاؤ لی بن - کر وگوتن: نهو کوری خودیه.

۳ - پهرسقدانا ل سهر فان دیتین نه حق:

خودای مهزن بهرسف ل سهر فان همی هزر ودیتین نه حق ب فی رهنگی دایه:
 أ - وی بهرسفا صه نهم په ریسان ب فی رهنگی دا: ﴿ أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ. وَمَنۢنۡةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ ﴿ (النجم: ۱۹ و ۲۰) ورامانا فی نایه تی وه کی قورطی دبیزت نهو: نهری هه وه نهؤ خوداوه نده دیتینه بین هوین پهرستی بؤ دکهن! نهری وان مفایهک یان زیانهک گه هاندیه هه وه دا نهو بؤ خودی بینه شریک؟ یان وان بهره فانییهک ژ خو کر ده می پیغه مبهری - سلاؤ لی بن - وصه حابییین وی - خودی ژی رازی بت - نهو په لاندین، وخودی دبیزت: ﴿ وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ. إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ. قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَلُّ لَهَا عَاكِفِينَ. قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُم إِذْ تَدْعُونَ. أَوْ يَنفَعُونَكُم أَوْ يَضُرُّونَ. قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذٰلِكَ يَفْعَلُونَ - وتو نهی موحه مده بهحسی ئیبراهیمی بؤ کافران بکه ده می وی گوتیه بابی خو ومله تی خو: هوین پهرستنا چ دکهن؟ وان گوت: نهم پهرستنا هندهک صه نه مان دکهن، ونهم ل سهر پهرستنا وان دمین. ئیبراهیمی بؤ دیار کرنا نه حقییا بؤچوونا وان گوت: نهری وان

گوه ل دو عایین ههوه دبن دهمی هوین گازی وان دکهن، یان نهو مفایه کی دگههیننه ههوه دهمی هوین وان دپهریسن، یان ژی نهو زیانه کی دگههیننه ههوه نه گهر ههوه په رستنا وان هیلا؟ ﴿ (الشعراء: ۶۹-۷۴) و نهو هاتنه سهر گوتنا وی کو فان صه نه مان گوه ل گازییان نابت، و نهو نه مفای دگههین نه زیانی، به لی پا وهك چاقلیكرن بو باب و باپیران وان په رستنا وان دكر، و چاقلیكرن هیجه ته كا ژ قه ستایه .

ب - و خودی به رسفا ستی په ریسی و پروژ په ریسی و هه یقه په ریسان ب فی رهنگی دا: ﴿ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ - و نهو وه یی پروژ و هه یف و ستییر ئا فراندین و ئیخستینه بن فه رمانا خو وه کی وی د فیته نهو وان ب ریقه د بدهت، و نهو ژ ئایه تین وی بین مه زنن ﴿ (الأعراف: ۵۴) و ﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ - و ل دو یقیك هاتنا شه و پروژان، و ژیک جو دا بوونا پروژ و هه یقی ژ ئایه تین خودی و نیشانین ئیكینی و شیانا وینه، وی نهو بن دهستی خو کرینه. هوین نه بو پروژی و نه بو هه یقی نه چنه سو جدی - چونکی نهو دچی کرینه - و بو وی خودایی هه رنه سو جدی یی نهو ئا فراندین، نه گهر هوین وی ب تنی دپه ریسن ﴿ (فصلت: ۳۷).

ج - ووی به رسفا وان یین ملیا كه تان و مه سیحی - سلا فی بن - دپه ریسن و دبیزن: نهو زارو کین خودینه، ب فی رهنگی دا: ﴿ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ - خودی چو زارو بو خو نه داناینه ﴿ (المؤمنون: ۹۲)، و گوت: ﴿ أَنَّى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةً - چاوا وی زارویهك دی هه بت ووی چو هه قال (ژن) نه بووینه؟ ﴿ (الأنعام: ۱۰۱)، و گوت: ﴿ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ. وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ - نه وی چو زارو ك هه نه، و نه دایباب، و نه ژن. و نه وی چو هه فکویف هه بووینه، نه د نا فین وی دا، نه د سالو خهت و کریاران دا، یی پاك و پیروژ بت ﴿ (الإخلاص: ۳ و ۴).

ناثرا سییی

گهر دوون و خوړستییا وی

د خو ب دهستنه بهردان و گوه داریبی دا بو خودی

گهر دوون ههمی ب عهسمان و عهرد و سستیږ فه، و ب خودان رح و دار و بهر و تهراتی و هشکاتی فه، و ب ملیاکهت و نهجنه و مروږ فه، د بن دهستی خودینه، و د فهرمانا وی یا گهر دوونی دانه، خودایی مهزن دبیژت: ﴿وَلَهُ اسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا - وَهَر تَشْتَه كَى ل عهسمانان و ل عهردی خو ب دهست خودی فه بهردایه ژ دل - وه کی خودان باوهران - یان ب کوته کی - وه کی کافران - ل دهمی وان چو ریځین دی نه بن ﴿ (آل عمران: ۸۳)، و خودی دبیژت: ﴿بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَهُ قَانُتُونَ - بهلکی هه ریځی ل عهسمانان و عهردی ملک و به نییی و بیه، و نهو ههمی ل بهر وی دچه میاینه، و ل ژیر فهرمانا وینه ﴿ (البقرة: ۱۱۶)، ﴿وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ ذَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ - وهه تشته کی ل عهسمانان وهه تشته کی ل عهردی ژ وان یین ب ریځه دچن بو خودی ب تنی دچنه سوجدی، و ملیاکهت سوجدی بو خودی دبهن، و نهو خو د سهر په رستنا وی را نایینن و خو مهزن ناکه ن ﴿ (النحل: ۴۹)، ﴿أَلَمْ تَرَى أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالْدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ - نه ری ما تو دزانی نهی موحه ممد کو هه تشته کی ل عهسمانان ژ فریشته یان، وهه تشته کی ل عهردی ژ چی کریان و پروژ و هه یف و سستیږ و چیا و دار و بار و حه یوان ب رازیوونا خو بو خودی دچنه سوجدی؟ و گه له ک مروږ زی ب رازیوونا خو بو خودی دچنه سوجدی ﴿ (الحج: ۱۸)، ﴿وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ - وهه تشته کی ل عهسمانان و عهردی خو ب دهست خودی فه بهردایه، فیجا خودان باوهر ژ دل خو بو وی دچه مینن، و کافر ب کوته کی وی چه ندی دکهن، و سبیه را

چیکرییان خو ب دهست وی فه بهر ددهت، و ب فهرمانا وی ل سپیده وئیشاران دلقلقت ﴿(الرعد: ۱۵)﴾.

فینجا نه هه می چیکرییه دبن دهستی خودینه و ل بهر فهرمانا وی دچه میاینه، و چو ژ وان ل بهر وی ناسی ناین، نهو ب کارین خو رادبن، و ل دو یف رژی مه کا بنه جه نه نجامین خو ب جه دینن، و خودایی خو ژ عهیب و کیما سییان پاک دکهن، خودی دبیژت: ﴿تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ﴾ - هه ر حهفت عهسمان و عهرد، و هه ر تشته کی د نا وان دا ژ چیکرییان ته سیحا وی دکهن، و هه ر تشته کی هه می خودی پاک دکهن و مه دحین وی دکهن، بهلی هوین - گهلی مرؤشان - د وی چه ندی نا گه هن ﴿(الإسراء: ۴۴)﴾.

و نه هه چیکرییه بین بی نه زمان و بین ب نه زمان ژی، بین زیندی و بین مری، د فهرمان خودی یا گهردوونی دانه، و هه می ب زمان حالی خو یان ژی ب زمانی گوتنی خودی ژ عهیب و کیما سییان پاک دکهن، و هه ر جاره کا مرؤقی خودان عهقل ههرا خو د شان چیکرییان دا کر دی زانت کو نهو ب حهقیی و بو حهقیی بین هاتینه نافراندن، و کو نهو نهشین خو ب ریقه بهن و نهشین خو ل بهر فهرمانا ریقه بهری خو ناسی بکهن، و نهو هه می ب خورستییا خو باوهریی ب نافراندهری خو دینن.

(شیخ الإسلام ابن تیمیه) - خودی ره می پی بهت - دبیژت: ﴿ژ گه لهک لایان فه نهو خو ب دهست خودی فه بهر ددهن و گوهدارییا فهرمانا وی دکهن، ژ وان لایان:

چونکی نهو دزانن کو نهو دههوجهی وینه.

و چونکی نهو بهرانبه ر قهدهر و قیانا وی د بی دهسه لاتن.

و چونکی ل ده می ته نگافیی نهو هه وارین خو دگه هینه وی.

و خودان باوه ر ژ دل فهرمانا خودایی خو ب جه دینت، و ب قهدهرا وی رازی دبت، و وی صهبری دکیشت یا فهرمان پی لی هاتینه کرن، لهو نهو ژ دل خو ب دهست خودی فه بهر ددهت و گوهدارییا وی دکهن، و کافر خو ب دهست فهرمانا

خوداییّ خو یا گهر دوونی فہ بر ددہت، و مدخسہ د ب سوجوودا چیکریان خو ب دەست فہ بردانہ، و سوجوودا ہر تشتہ کی یا ب سہر و یقہیہ، سوجوودا بابہ تی و ییہ یا خوشکاندنا بو خودی تیدا بت، و تہ سبیحا ہر تشتہ کی ب راستی ب سہر و یقہیہ)).^(۱)

و د دہر حقا گوتنا خودی دا: ﴿ أَفَعَبَرَ دِينَ اللَّهِ يَتَّبِعُونَ وَكَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴾ (آل عمران: ۸۳) (شیخ الإسلام ابن تیمیہ) دبیوت: ((خوداییّ مہزن بہ حسیّ خو ب دەستفہ بردانا چیکریان دکہت ژ دل یان ب کوتہ کی، چونکی ہمی چیکری ب تمامی پەرستنی بو وی دکہن، چ نعرافی ب وی چہندی بکەن یان نہ، وئہو ہمی ل بن ئہمر و پرقہ برنا وینہ، فئجا ئہو د تہ سلیمی وینہ بقیّت یان نہقیّت، و چو چیکری نہشین ژ بن وی تشتی دہر کہفن ییّ فیان وقہدہرا وی ل سہر بت، و کەسی بیی وی ژ وان چو ہیژ وشیان نیسن، ئہو خوداییّ ہمی چیکریانہ و خودانیّ وانہ، چاوا وی دقیّت ئہو وەسا وان ب ریقہ دبەت، ئہو ئافراندہر و چیکہر و وینہ کیّشی وانہ، و ژبلی وی ہر تشتہ کیّ ہدی ییّ چیکرییہ، ییّ فہقیر و موحتاج و بن دەستہ، وئہوہ ئیککی ب سہر فہاتی و ئافراندہر و داہیندہر و وینہ کیّش)).^(۲)

(۱) مجموع الفتاوی: (۱ / ۴۵).

(۲) مجموع الفتاوی: (۱۰ / ۲۰).

ناشیرا چاری

رپیازا قورنائی د بنه جهکرا د بنه جهکرا

هه بوون وئیکیینییا خودایی نافراندەر دا

رپیازا قورنائی د بنه جهکرا هه بوون وئیکیینییا خودایی نافراندەر دا، ئەو رپیازە یا د گەل خورستییا راست و عەقلین ساخلەم ری دکەفت، چونکی وان دەلیلین دورست دئیت بین عەقل بی قانع دبن، و هەفرک بی تەسلیم دبن، و ژ وان دەلیلان:

۱ - هەر چیکریه کی چیکەرەك بو دئیت:

وئەفە مەسەلە کا زیدە بەرچافە و ب خورستییی دئیتە زانین، خو بو زارۆکان ژی، ئەگەر کەسە کی دانا زارۆکە کی، بی ئەو وی بینت ژی دی بیژت: ئەو کی بوو دانایە من؟ وئەگەر ئیک بیژتی: کەسی نەدانایە تە، عەقلی وی قەبویل ناکەت کو ئەف لیدانە بی لیدەرەك پەیدا بیت، وئەگەر بیژتی: فلان کەس بوو دانایە تە دی کەتە گری حەتا تۆلا وی دئیتە فە کرن، ژ بەر فی چەندی خودی دبیژت: ﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ﴾ - ما ئەو بی نافراندەر هاتینە نافراندن، یان وان خو نافراندییه؟ ﴿الطور: ۳۵﴾.

مەعنا ئیک ژ دووانە، خودی ب رەنگی پساری دبیژت، دا ناشکەرا بکەت کو ئەفە دەسپیکە کا دیارە حاشاتییا وی نائیتە کرن، دبیژت: ﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ﴾ یەعنی: ما ئەو هاتینە نافراندن بی نافراندەرە کی ئەو نافراند بن، یان ژی وان ب خو خو نافراندییه؟ وئەفە هەردوو نەب، مەعنا: دەفیت وان نافراندەرەك هەبت، کو خودایی مەزنە وژیلی وی جو نافراندەرین دی نین، خودی دبیژت: ﴿هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ﴾ - ئەفی هون دینن چیکرییی خودییه فیجا هون گەلی بوتەر یسان نیشا من بدەن: کانی ئەو خوداوەندین هون ژبلی خودی پەرستی بو دکەن چ نافراندییه؟ ﴿لقمان: ۱۱﴾. ﴿أَرُونِي مَاذَا خُلِقُوا مِنَ الْأَرْضِ﴾ - نیشا من بدەن کانی وان چ ژ عەردی نافراندییه ﴿الأحقاف: ۴﴾. ﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ﴾

خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ - يان نهو خودايين وان بو خودی کرينه ههڤشك ئافرانده كا وه کی يا خودی دکهن، فيجا ئافراندها وان ههڤشكان ل بهر وان تیکهلی ئافراندها خودی بوويه، فيجا وان هزر کرينه كو نهو خوداوهند ژي هيژاي پهرستينه؟ تو - نهی موحه ممد - بيژه وان: خودیيه ئافراندهری هه می تشنان ژ چوندهی، ونهو ب تنییه یی هيژاي پهرستی، ونهوه ئیکي ب سهرفه هاتی یی هيژاي خودایینی وپهرستی ﴿الرعد: ۱۶﴾. ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ - هندی نهو صه نه من بین هوین ژبلی خودی پهرستی بو دکهن نه گهر هه می پیکفه کوم بین نه شین می شه کا ب تنی بنافرین ﴿الحج: ۷۳﴾. ﴿وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ - ونهو خوداوهندی بوتپه ریس پهرستی بو دکهن تشته کی خو یی بجویک ژي ناافرین، ونهو ب خو کافران ب دهستین خو نهو بین ئافرانین، فيجا جاوا نهو وان دپه ریسن؟ ﴿النحل: ۲۰﴾. ﴿أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَدْعُرُونَ - نهری فيجا نهوی نه هه می تشته ئافرانین وه کی وان خوداوهندها یین چو تشته نه ئافرانین؟ نهری ما هوین بيرا خو ل مه زنییا خودی نائین؟ ﴿النحل: ۱۷﴾.

و د گهل فی قه بخوازییا گه لهك جاران هاتییه دوباره کرن كه سه کی ژبلی خودی نه گوئییه وی تشته کی ئافراندهی، هه ما بهس گوئن، ژ فی بنه جه دبت كو خودی ب تنی ئافراندهره وی بی شریکه.

۲ - ریک و پیکیا سهرو بهری جیهانی:

مه زنتین نیشانه ل سه ر ئیکینیا وی خودای جیهانی ب ریفه دبهت، وکو نهو خودایه کی بی شریک وهه فرکه، خودی دبیژت: ﴿مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذًا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ - خودی چو زارو بو خو چی نه کرینه، وچو خودایین دی د گهل وی نه بوینه، چونکی نه گهر پتر ژ خودایه کی هه بان دا هه ر ئیک ژ وان چیکریین خو بهت، وه کی مه زنین دنبای هه فرکی دا د نافهرا وان دا پهیدا بت، فيجا گهردوون دا تیکچت ﴿المؤمنون: ۹۱﴾.

وخودای ب حدق دقیت ئافراندهری خودان کار بت، ونه گهر خودایه کی دی د گهل وی هه با پشکدارییا وی د ملکی وی دا کرنا - یی پاك خودی ژ وی چه ندهی

– نهوى ژى كار وئافرانندن دا ههبت، وهنگى وى شريكاتييا خودايى دى قهوبويل نهذكر، بهلكى نهگهر شيابا شريكى خو بيزار بكهت وملك بو وى ب تنى بمينت، نهو دا وى كهت، ونهگهر نهشيابا وى چهندي بكهت نهو ژى وهكى مملك ومهزنين دنيايى دا پشك وبارا خو بو خو هيلت، وهنگى نهو دا ژيك جودا بن، مهعنا نيك ژ سى تستان دقيت ههبت:

أ – يان نيك ژ وان يى دى بيزار بكهت وملك بو وى ب تنى بمينت.

ب – يان ژى هدر نيك ژ وان ملكى خو بهت وخو ژ يى دى جودا بكهت، وهنگى پارچه كرن دى پهيدا بت.

ج – يان ژى نهو ههردو دى د بن حوكمى مهلكه كى ب تنى فه بن، وكا چاوا وى دقيت نهو وهسا دى ب ريقه بهت، وهنگى نهو ب تنى دى خودايى حهق بت ويين دى دى بهنيين وى بن، وواقع نهقيه، چونكى مادهم پارچهبوون وسستى نهكهفتييه جيهانى مهعنا ريقه بهرى وى نيكه، چوههفرك وى نينن، وخودانى وى نيكه چوشريك وى نينن.

۳ – بن دهستكرنا چيكرييان كو هدر نيك ب كارى خو رابيت:

چو چيكرى د قى گهردوونى دا نينن خو ناسى كهن و ب كارى خو رانه بن، ونهفه بوو يا مووساى – سلاؤ لى بن – بو خو كريبه دهليل ده مى فیرعهونى پسپار ژى كرى: ﴿ قَالَ فَمَنْ رُبُّكُمْ يَا مُوسَى – نهى مووسا خودايى ته وهاروونى كييه؟ ﴾ (طه: ۴۹)، مووساى بهرسفه كا تمام دا وگوت: ﴿ قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى – مووساى گوت ته وى: خودايى مه نهوه يى ئافرانلنا هدر تشته كى ب رهنگه كى جوان وهيتا دايى، پاشى بهرى هدر تشته كى دا وى ريكى يا نهو مفاى بو خو ژى وهربگرت ﴾ (طه: ۵۰). يهعنى: خودايى مه نهوه يى ههمى چيكرى داين، وههر چيكريبهك ب رهنگه كى بابته وى بت دورستكر، ژ لايى لهش وسالوخهتان فه، پاشى وى بهرى هدر چيكريبه كى دا وى تشتى يى نهو بو هاتييه ئافرانلن، ونهفه رينيشادانه رينيشادانا ب ريكاييلهامييه، ونهوه رينيشادانه كاماهه و ل نك ههمى چيكرييان دقيته ديتن، هدر چيكريبهك لى دگهرييت وى تشتى ب دهست خو فه بينت يى مفاى وى تيدا، ووى تشتى ژ خو بدهته پاش يى زيانا وى تيدا، دا كارى خو د

ژینی دا بکھت، وئہ فہ وہ کی گوتنا خودیہ: ﴿الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ -
خودیہ یی نافراندنا ہر تشتہ کی موکم چیکری﴾ (السجدة: ۷).

فینجا ئہوی ہمی چیکری نافراندین، ورہنگ ورویسی وی یی جوان - یی ژئی
جوانتر نہبت - دایی، وبری وان دا وی تشتی مفایی وان تیدا، ئہوہ خودایی ب
راستی، ونہ باوہری ئینانا ب وی نہ باوہری ئینانہ ب مہزنتین تشتی ہمی، وئہو
خومہز نکر نہ وئاشکھرا کرنا درہویہ، و خودی د دنیا یی دا ہر چیکریہ کی ئہو تشتی
دایی یی وی ہوجہی بی ہبت، پاشی ہری وی دا وی ریکی یا ئہو مفای پی ژئی
بینت، وبی گومان ہر توخمہ کی وی رہنگ ورویسی بابہ تی وی بت دایی، و ہر نیر
ومیہ کی وی ئہو رہنگی ژہہژی نفشی وی بت دایی، و ہر ئہندامہ کی شکلی وی
یی ب کیر بیت دایی دا ئہو وفا ژئی بیتہ دیتن یی بو ہاتیہ دان، ونیشانین بنر د فی
چہندی دا ہنہ کو خودی خودایی ہمی تشتانہ، وئہو ب تنی یی ہیژای ہرستنی..

وفي كل شيء له آية تدل على أنه الواحد

وتشتی گومان تیدا نہ ئہوہ کو مہخسد ژ بنہ جھکرنا خودا یینی خودی ئہوہ: ئہو
چہندہ بیتہ دلایل سہر ہندی کو یا فہرہ ہرستن بو وی ب تنی بیتہ کرن، ئہو
دبیژنی: تہو حیدا ہرستنی، چونکی ئہ گہر مروؤ باوہریی ب تہو حیدا خودا یینی بینت
بہلی باوہریی ب تہو حیدا ہرستنی نہ ئینت، یان ب رہنگہ کی دورست پی رانہبت،
ئہو موسلمان نابت، و(موہحد) ژئی نابت، بہلکی دی کافر بت، وئہ فی د نافر اپرا بیت
دا - ئہ گہر خودی حہز بکھت - دی بہ حس ژئی کہین.

ناشير پينجي

ناشڪه راڪرن ڪو ته وحيدا خوداينبيي (رهبوبوبيه تي)

ته وحيدا په رستنن (تولووهيه تي) دخوازت

ومه عنا وي تهوه هدر ڪهسه ڪي باوهريي ب خوداينبيا خودي بينت، وباوهر بڪهت ڪو ڙ وي پيڻه تر چو نافراندهر ورزقدهه ورپڻه بهر بو گهردووني نينن، دڻيت تهو باوهريي بينت ڪو ڙ خودي پيڻه تر ڪهسه ڪي هيڙاي هندي نينه ڪو په رستن ب هدمي رهنگين وڻه بو بينه ڪرن، وڻه ڦهيه تهو حيدا تولووهيه تي، چونڪي تولووهيه ت په رستن، ورامانا (ئبلهه) تهوه بي په رستن بو دڻيه ڪرن، فيجا ڙ خودي پيڻه تر دوعا ڙ ڪهسي نائيه ڪرن، وڙبلي وي هوار ڙ ڪهسي دي نائيه خواستن، وخو ب هيڻيا وي ب تني ڦه دڻيه هيلا، وڙبلي وي قوربان ونه زر بو ڪهسي دي نائيه دان، وهه مي رهنگين په رستن بو وي ب تني دڻيه پيشڪيشڪرن، وتهو حيدا خوداينبي نيشانا فهريونا تهو حيدا په رستن يه، و ڙ بهر ڦي چهندييه گلهه ڪ جارن خوداي مهزن تهو حيدا خوداينبي دڪه ته هيجهت ل سهر وان يين باوهريي ب تهو حيدا په رستن نه نين وه ڪي ديت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ. الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أُنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ - گهلي مروڦان خوداي خو يي هوين ب قهنجييين خو پهروهده ڪرين په رستن، وڙي بترسن و دويچوونا ديني وي بڪهن، چونڪي تهوي هوين ويين بهري ههوه ڙي ڙ چونه يي نافراندينه، دا بهلڪي هوين بينه ڙ تهقواداران يين خودي ڙ وان رازي بسوي وڻه و ڙ وي رازي بووين. خوداي ههوه تهوي عهدد بو ههوه ڪرييه جه، دا ڙينا ههوه ل سهر ب ساناهي بڪهت، وعهسمان موڪم نفاڪري، وباران ڙ عهوري باراندي فيجا ههه مي رهنگين فيقي وشينڪاتي بو ههوه ڙي داين، فيجا هوين چو ههڦال وهوگران بو خودي د په رستن دا چي نه ڪهن، و هوين د زانن ڪو تهو د نافراندن ورزقداني دا يي بي ههڦيشڪه ﴿(البقرة: ٢١، ٢٢).

خودی فەرمان ب تهو حیدا پهرستی کر، و تهو حیدا خوداینیی ل سهر وان کسه هیجته، کو وی مروؤ ههمی وعهر د وعهسمان وتشتی د نأبهری دا زی ئافراندن، وبا ئیخستیه د خیرا وان دا وباران باراندی، وشینکاتی شینکری، وئو بهرههمی بؤ بهنیا دبنه رزق زی دا، قیجا نهبابهتی وانه ئو شریکه کی بؤ وی د پهرستی دا بدانن ژ وان یین ئو ب خو دزانن کو وان تشتهك ژ فی یا بؤری نه کریسه، قیجا ریکا خوړست بؤ بنهجهکونا تهو حیدا پهرستی نهوه: تهو حیدا خوداینیی ل سهر ببنه دهلیل ونیشان، چونکی مروؤ ئیکه مین جارن ب ژیدهری ئافراندا خو وریان ومفاگهینی خو قه دئته گریدان، پاشی وان ریکان ب کار دئنت یین وی نیژیکی وی دکته، ورازیبونا وی بی ب دهست خو قه دئنت، وپدیوه نندیان د نأبهری دا موکم دکته، معنا تهو حیدا خوداینیی دهر گه هه که بؤ تهو حیدا پهرستی، لهو خودی ب فی ریکی دهلیلی ل سهر بوتپه ریسان دئنت، و ژ پیغمبهری خو دخوازت ئو وی ل سهر وان بکته هیجته، دهمی دبئت: ﴿قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ. سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ. قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ. سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ. قُلْ مَنْ يَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ. سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّا تُسْحَرُونَ - تو ئدی موحه مده بیژه وان بوتپه ریسان: ئهؤ عهرده وهر تشته کی تیدا بی کییه ئه گهر ههوه زاینهك ههیه؟ مسوگهر ئهو دی ئعزافی کهن و بیژن: ئهو یین خودینه، وی ئهو ئافراندینه وئهوه خودانی وان، تو بیژه وان: ئهری ما ئهؤ چهنده بپرا ههوه ل هندی نائنت کو هوین بزنان ئهو ل سهر راکرنا پشتی مرنی بی خودان شیانه؟ تو بیژه: کییه خودایی حدهفت عهسمانان و خودایی عهرشی مهزن؟ مسوگهر ئهو دی بیژن: خودیسه، تو بیژه وان: ئهری ما هوین ژ عهزبا وی ناترسن کو هوین پهرستنا ئیکی ژبلی وی بکهن؟ بیژه: کییه خودانی ههر تشته کی بی خزینه یین ههمی تشتان د دهستی وی دا، وئو د هاوارا وی دچت بی هاوارین خو بگه هینتی، وکس نینه بشیت د ههوارا وی بچت یی وی بقیت ئهو وی تی ببهت، یان وی خرابیی ژی بدهته پاش یا وی بؤ نفیسی، ئه گهر هوین وی چهندی دزانن؟ ئهو دی بهرسقی دهن و بیژن: ئهو ههمی یین خودینه، تو بیژه وان: چاوا عقلی ههوه ژ ههوه هاتییه ستانندن وهوین هاتینه خاپاندن، قیجا هوین

بهری خو ژ تهو حیدی و باوهری ئینانا ب رابوونا پشتی مرنی و وردگیږن؟ ﴿المؤمنون: ٨٤-٨٩﴾.

و خودی دبیزت: ﴿ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ - وَهُوَ خَدَائِقُ هَهُوَه، ژ وی پیفته تر چو خودا یین ب ححق نینن، ئافراندهری ههمی تشستانه قیجا ب عیادهتی و گوهدانی هوین خو بو وی بچه مینن ﴿الأنعام: ١٠٢﴾، مهعنا وی ئیکینیا خو د خودا یینی دا کره هیجدهت کو ئه وی هیژای پهرستییه، و ژ بهر تهو حیدا پهرستی خودی مروژ و نهجنه ئافراندینه، وه کی دبیزت: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُنِي - وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فاعْبُدْهُ فَهُوَ كُفْرٌ وَلَئِنَّ الْكَافِرِينَ لَفِي شَرِّ الْبَرِّ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَأَعْلَمُونَ ذَلِكَ أَيُّ الْبَرِّ أَسْوَأُ - وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فاعْبُدْهُ فَهُوَ كُفْرٌ وَلَئِنَّ الْكَافِرِينَ لَفِي شَرِّ الْبَرِّ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَأَعْلَمُونَ ذَلِكَ أَيُّ الْبَرِّ أَسْوَأُ﴾ (الذاریات: ٥٦)، و مروژ ژ وان نائینه هژمارتن یین ب دورستی باوهری ب تهو حیدا خودی ههی نه گهر وی باوهری ب تهو حیدا خودا یینی ب تنی ئینا، بهلکی دقیت ئه و باوهری ب تهو حیدا پهرستی ژی بینت، و بی رابیت، نه گهر نه.. بوتپه ریسان ب خو ژ وی باوهری ب تهو حیدا خودا یینی هه بو، و د گهل هندی ژ وی باوهری نه و نه ئینانه د ئیسلامی دا، و پیغه مبهری - سلاقی بن - شه ری وان کر و وان باوهری هه بو کو خودی ئافراندهری رزقده هه، بی ژینی و مرنی ددهت، وه کی خودی گوتی: ﴿وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ - وَنَهْ كَهْر تَهْ ئه ی موحه مدهد پسپاری ژ بوتپه ریسیین ملله تی خو بکه ی: کی ئه و ئافراندینه؟ مسو گهر ئه و دی بیژن: خودی ئه م ئافراندینه، ئه ری قیجا چاوا ئه و رویی خو ژ عیاده تی خودی و وردگیږن، و شریکان بو وی چی دکه ن؟ ﴿الزخرف: ٨٧﴾، ﴿وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ - وَنَهْ كَهْر تَهْ ئه ی موحه مدهد پسپارا بوتپه ریسیین ملله تی خو کر با کانی کی عه سمان و عه رد ئافراندینه؟ مسو گهر ئه و دا بیژن: وی خودای زال ئه و ئافراندینه بی کس نه شیتی، بی پرزانا ب وان وی تشتی د ناؤ وان دا هه ی ﴿الزخرف: ٩﴾، ﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ - تَهْ ئه ی موحه مدهد بیژه فان بوتپه ریسان: ئه و کییه ژ عه سمایی رزقی دده ته هه وه، ده می بارانی ژ وی دبارینت، و ژ عه ردی ده می شینکاتی ژ وی دهر دئخت قیجا هوین و حه یوانین خو ژ وی دخون؟ و ئه و

گوہ وچا فین ہون بہیست و دیتنی پی دکھن و خوشی پی دہن دہستی کی دانہ؟
 وئو کیہ مرن وژین د گہردوونی ہمیی دا ب دہستی وی، فیجا یین زیندی ژ یین
 مری دینتہ دہر ژ وان چیکریین ہون تشتہ کی ژی دزانن، وین ہون چو ژی
 نہزانن؟ وئو کیہ پی کارے عہرد و عہسمانی ب رپقہ دہت، وکاری ہہوہ وی
 ہمی چیکریان؟ وئو دی برسقی دہنہ تہ کو ئو وی فی ہمیی دکہت خودیہ ﴿﴾
 (یونس: ۳۱).

وئایہ تین ب فی رہنگی د قورنائی دا گہلہ کن، فیجا ہہ چیی ہزر بکہت تہو حید
 وئوہ مروٹی باوہری ب ہہ بوونا خودی ہہبت، یان باوہری ہہبت کو خودی
 نافراندہری گہردوونییہ وئوہ وی ب رپقہ دہت، وہس ہندہ! ئو وی وئو تہو حید
 نہناسیہ یا پیغہ مہران بو گازی کری، چونکی ئو وی ل نک دہلیلی راوہستای وئو
 تشتی ہیلا پی دہلیل مروٹی دگہہیتنی.

و (کہمالا بی توخویب) یا ژ ہمی لایان فہ یا کو چو کیماسی د گہل دا نہین ژ
 سالو خہ تین (ٹولو وھیہ تی) یہ، وئو فہ ہندی دخوازت کو پہرست ہمی بو وی ب
 تنی بت، و مہزنی وترس و دو عاکرن وھیفی ولی زفرین، و خو ب ہیقیی فہ ہیلان
 و ہوارخواستن، و خوشکاندنا فیان د گہل دا، وئو فہ ہمی - وہ کی عہقل و شریعت
 و خورستی فہردکھن - دقت بو خودی ب تنی بت، و عہقل و شریعت و خورستی
 قہبویل ناکھن تشتہ ک ژ فان بو ئیکی دی بت ژبلی خودی.

٢ - تہو حیدر پەرستنی

وفاں نافران فہد گرت:

ناقبرہ تیئکس: رامانا تہو حیدر پەرستنی، وکو ئو گازییا پیغہ مہران بوو.

ناقبرہ دووہس: شاہدہ دان: رامانا وی - ستوینین وی - شہرتین وی - پیتھیپین وی - پیشکیپین وی.

ناقبرہ دسیپین: شریعت دانان: حلال کرن - حہرام کرن - حہقی خودی.

ناقبرہ چارہس: پەرستن: رامانا وی - رہنگین وی - بہر فرہییا وی.

ناقبرہ پینجس: ناشکہرا کرنا ہندہک تیگہ ہشتین خہلہت د دہر حہقا توخو بیدانا پەرستنی دا (وہکی کیمرنا رامانا پەرستنی یان زیدہ ب ناؤ فہ چوونا تیدا).

ناقبرہ شہشس: ناشکہرا کرنا بناخہیین پەرستنا دورست: فیان - ترس و خو ب دہستفہ بہردان - ہیقی.

ناقبرا نیکی

پامانا تہو حیدایا پهرستنن،

وکو نه و گازییا پیغهمبران بوو

تہو حیدایا ٹولووھییہ تی: ٹولووھییہ ت پهرستنہ:

وتہو حیدایا ٹولووھییہ تی ٹهوه: بهنی پهرستنا خودی ب تنی ب وان کریاران بکنه
 یین ٹهوب رهنگه کی شہرعی خو پی نیژیکی خودی دکهن، وه کی دوعلی ودانا نه زر
 وقوربانان، وهیقی وترس وخوسپارتن وقیان ونه قیان ولی زفرین، ونه ڈرهنگی
 تہو حیدایه گازییا همی پیغهمبران ژ بی نیکی وحدتا یی دویماهییی، خودای مهزن
 دبیت: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ - وَبِ
 رَاسْتِي دَنَا هَدَرَ مَلَلَهُ تَه كِي بوري دا مه پیغهمبرهك هنارتبوو دا فهرانی ب پهرستنا
 خودی وگوهارییا وی ل وان بکته ووان ژ پهرستنا شهیتانی وصهنه م ومریان بدهته
 پاش ﴿(النحل: ۳۶) وَدَبِيَّتْ: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ
 لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ - ومه بهری ته ئه ی موحه مدهد پیغهمبرهك نه هنارتییه نه گهر مه
 وهی بو فری نه کربت کو ژ خودی پیغه تر چو خودایین ب حه ق نینن، قیجا هوین ژ
 دل پهرستنا وی ب تنی بکنه ﴿(الانبیاء: ۲۵).

وهدر پیغهمبرهك گازییا خو بو ملله تی خو ب فهرانا ب تہو حیدایا خودایینی
 دهست پی دکته، وه کی نووھی وهوودی وصالحی وشوعه یی گوتی: ﴿يَا قَوْمِ
 اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ - ئه ی ملله تی من عه بدینییا خودی، وگوهارییا وی
 ب تنی بکنه، چونکی ژ وی پیغه تر هه وه چو خودایین دی نینن هیژای پهرستنی
 بن ﴿(الأعراف: ۵۶، ۶۵، ۷۳، ۸۵) ﴿وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ
 - وتو ئه ی موحه مدهد بهحسی ئیبراهیمی سلاؤ لی بن بکه ده می وی گوتییه ملله تی
 خو: پهرستنا خودی ب تنی بکنه ﴿(العنکبوت: ۱۶)، وبو موحه مدهدی هاته
 خواری: ﴿قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ - تو ئه ی موحه مدهد بیژه

مرؤقان: هندی خودییه فرمان ل من وهه چیی دویکهفتنا من بکته کریه کو نم ب نیخلاص په رستنا خودی ب تنی بکهین ﴿ (الزمر: ۱۱).

ویغه مبهری - سلاقی بن - گوت: ﴿ امرت أن أقاتل الناس، حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله - فرمان ل من هاته کرن کو نهز شهری د گهل مرؤقان بکهیم، هتا نهو شاهده ددهن کو ژ خودی پیغه تر چو خودایین هیژای په رستنی نین، وکو موحه مدهد پیغه مبهری خودییه ﴿.

وئیکه مین تشتی ل سهر مرؤقی (موکه للهف) واجب نهوه نهو شاهده بدهت کو خودی ب تنی نهو خودای خه قه بی هیژای په رستنی بت، وکاری ب قی شاهدی بکته، خودی دبیزت: ﴿ فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرُ لِدُنْيِكَ - قیجا تو بزانه نهی موحه مدهد کو ژ خودی پیغه تر چو خودایین حهق نین، وتو داخوازا ژیرنا گونه هان بو خو بکه ﴿ (محمد: ۱۹).

وئیکه مین فرمان ل وی که سی دئینه کرن بی بقیت بیته د ئیسلامی دا نهوه نهو شاهدی ب نه زمانی بدهت، قیجا ژ قی ناشکه را دبت کو ته وحیدا په رستنی نارمانجا گازییا پیغه مبهران بوو، ودبیزنه قی ته وحیدی: (ته وحیدا ئولووهییه تی) چونکی (ئولووهییه ت) نهو سالوخه تی خودییه بی کو ژ نافی وی (ئه للاه) دئینه وهرگرتن، وده می نهم دبیزین: خودی خودانی ئولووهییه تییه، مه عنا: نهوه بی دئینه په ریسن. ودبیزنی: (ته وحیدا په رستنی) چونکی په ریسن سالوخه تی به نییه، ول سهر به نی یا فهره کو نهو ژ دله کی خوری خودی په ریست، چونکی نهو بی هه وجه بی خودای خوییه.

(شیخ الإسلام ابن تیمیه) - خودی ره چی بی بدهت - دبیزت: ((تو بزانه کو فقیرییا عهبدی بو خودی نهوه نهو په رستنا وی بکته وچو شریکان بو وی نه دانت، ووی چو هه فکویف نین قیاسا وی ل سهر بیته کرن، به لی ژ هندهك لایان فه نهو وه کی هه وجه ییا له شییه بو خوارن وفه خوارنی، و د نابه را وان دا گلهك فهرقی هه نه، وهندی راستیا عهبدییه دلی وی ورحا وییه، و بی خودای خوی بی کو ژ وی پیغه تر چو خودایین حهق نین نهو ب ئیکی دی چاک نابت، و بی زکری وی نهو د دنیا بی دا ب چو ته نا نابت. و نه گهر که یف وخوشییهك بو عهبدی ب تشته کی ژبلی

خودی چئی بیت ژئی، ئەو کەیفە کا بەردەوام نابت، بەلکی ئەو ژ رەنگە کی بۆ ئیکئی دی و ژ کەسە کی بۆ ئیکئی دی دئینە فە گوہاستن، بەل ل ھەر حالە کی ئەو یی ھەوجەیی خودایی خۆیە، و ھەر دەمەک و جەھە کی ھەبت ئەو یی د گەل وی).^(۱)

و ئەو رەنگی تەو حیدی بابەتی گازییا پیغەمبەران بوو، چونکی ئەو ئەو بناخە یی ھەمی کار ل سەر دئینە ئافاکرن، و بیی وی چو کار دورست نابن، فێجا ئە گەر ئەو تەو حید ب جە نەھات ھەفدژی وی کو شرکە دی ب جە ئیت، و خودی دبیژت:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ - هِنْدَى خَوْدِيَّه ل وَى نَابُورْت وَ گونەھى بۆ ژئی نابت یی کەسە کی ژ چیکریین وی بۆ وی بکەتە ھەفیشک﴾ (النساء: ۴۸، ۱۱۶)، و دبیژت: ﴿وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبَطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ - وَئە گەر وان شریک بۆ خودی چیکریان کارى وان دا پویچ بت و تو دی ژ خوسارەتان بی﴾ (الأنعام: ۸۸)، و دبیژت: ﴿لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ - ئە گەر تو شریکە کی بۆ خودی بدانی کارى تە دی پویچ بت﴾ (الزمر: ۶۵).

و ئەو تەو حیدە گازییا پیغەمبەران بوو چونکی ئەو ئیکەمین حەقە ژ حەقین خودی بین واجب ل سەر بەنییان، وە کی خودی دبیژت: ﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا - وَهَوین پەرستنا خودی ب تنی بکەن و چو شریکان بۆ وی چئی نە کەن﴾ .. الآية (النساء: ۳۶)، و دبیژت: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا - وَخودایی تە فەرمان دایە کو پەرستنا وی ب تنی بیته کرن، و فەرمان ب قەنجییا د گەل باب و دەیکى کریه﴾ .. الآية (الإسراء: ۲۳)، و دبیژت: ﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا - تو ئەى موخەمەد بیژە وان: وەرن دا ئەز وی بۆ ھەوہ بخوینم یا خودی ل سەر ھەوہ حەرامکری: کو ھوین د پەرستنی دا تشتە کی ژ چیکریین وی بۆ وی نە کەنە ھەفیشک، و ھوین ھەمی رەنگین پەرستنی بۆ وی ب تنی پیشکیش بکەن، و قەنجییا د گەل دایابان بکەن﴾ الآيات (الأنعام: ۱۵۱-۱۵۳).

(۱) مجموع الفتاوى: (۱ / ۲۴).

ناقبرا دووی

رامانا شاهدهدانی و نهو خهله تیبین که فتنه تیدا

وستوین وشهرت و بیتقی و پیشکینین و

ئیک: رامانا شاهدهدانی:

رامانا شاهدهدانا (لا إله إلا الله) باوهری ئینانا ب دلی وده قییه کو ژبلی خودی کهسهک یی هیژای پرستی نینه، و پیگیری و کاریکرا ب وی چندی ژی یه، و (لا إله) هندی دگه هینت کو ژ خودی پیقه تر کهسهک نینه یی هیژای پرستی بت، نهو کهس کی بت کی نهبت، و (إلا الله) معنا وی نهوه خودی ب تنی یی هیژای پرستی، و رامانا فی پیقی ب کورتی نهوه: چو خودایین ب حق نین پرستن بو بیته کرن ژ خودی پیقه تر، و یا خهله ته د رامانا وی دا بیته گوتن: ژبلی خودی چو خودایین دی نین، چونکی واقع فی گوتنی ب نهویی دهر دئیخت، ژ بهر کو ژبلی خودی گهلهک خوداوهند هه نه پرستن بو دئیته کرن، و نه گهر نهو پیقه ب فی رهنگی بیته معنا کرن دی ژی ئیته زانین کو پرستنا فان خوداوهندان پرستنه بو خودای ب حق، و نهفه نهحه قترین نهحه قییه و نهو بوچونا خودانین (وحده الوجود) ییه، کو کافرترین خهلهکی عهردی نهون.

و نهو پیقه ب هژماره کا رامانین خهلهت یا هاتییه شروقه کرن، وه کی:

(أ) ژبلی خودی کهس نینه پرستن بو بیته کرن، و نهفه نهحه قییه، چونکی معنا وی نهوه: ههر کهسهکی پرستن بو بیته کرن یی حق بت یی نهحق بت خودییه، وه کی ناشکه را کرنا وی نوکه د گهل مه بوری.

(ب) ژبلی خودی چو ئافراندهر نین، و نهفه پیشکه کا رامانا فی پیقییه، بهلی مهخسه دل قیری نهو نینه، چونکی نهو تهوحیدا (روبو بیته تی) ب تنی بنهجه دکهت، و نهو ب تنی بهس نینه، چونکی نهو تهوحیدا بوتپه ریسانه.

(ج) ژبلى خودى حوكمدارى يا كەسى نينه، وئەفە ژى پشكەكە ژ رامانا فى پەيغى، بەلى مەخسەد پىل فىرى ئەو نينه، ژ بەر كو ئەو ب تنى بەس نينه، چونكى ئەگەر كەسەكى تەوحىدا خودى د حوكمدارىيى دا كر ودوعا بو خو ژ ئىكى دى ژبلى خودى كر، يان ھندەك ژ پەرستى بو وى پيشكيش كر ئەو ھنگى نابتە خودان باوهر ب تەوحىدى..

وئەفە تەفسىرە د نەحقن يان دكىمن، ومە ئىشارەت پى دا چونكى ئەو د ھندەك ژ وان كىيان دا ھەنە پىن نو كە ل بەر دەستىن خەلكى.

وتەفسىرا دورست يا فى پەيغى ل نك پيشى وزانايان ئەو ھە پىتە گۆتن: ژبلى خودى چو خودايىن ب حەق نىن پەرست بو پىتە كرن، وەكى بۆرى.

ورامانا شاھدەدانا (محمد رسول الله) باوهرى ئىنانا ئاشكەرا و د دل دا داىھ كو موھمەد عەبدى خودى و پىغەمبەرى و پىھ بو ھەمى مروقان، و ب كارئىنانا پىتفىيىن فى باوهرىيىھ ژى كو گوھدارىيا وى بكەت و باوهرىيى ب گۆتتا وى بىنت، و خو ژ وى تىتى بدەتە پاش پى وى ئەو ژى پاشفەلبدای و ل دويف شرىعەتى ئەو پى ھاتى پەرستنا خودى بكەت.

دو: ستوینىن شاھدەدانى:

شاھدەدانا (لا إله إلا الله) دى دو ستوین ھەنە: نەرى (نەفى) وئەرى (ئىبات).

ستوینا ئىكى: نەرى (لا إله): شركى ب ھەمى رەنگى وى فە لاددەت، و كوفرا ب ھەر تىتە كى ژبلى خودى پەرست بو دئىتە كرن واجب دكەت.

وستوینا دووى: نەرى (إلا الله): ھندى بنەجھ دكەت كو ژبلى خودى كەس پى ھىزى پەرستى نينه، و كارى ب فى چەندى واجب دكەت، ورامانا قان ھەردو ستوینان د گەلەك ئايەتان دا ھاتىيە، وەكى گۆتتا خودى: ﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى - فَيُجَاهِدْ حَيْثُ يَكْفُرُ بِهَا وَان هەمى تىشتان بكەت پىن ژبلى خودى پەرست بو دئىتە كرن و باوهرىيى ب خودى بىنت، ئەو ل سەر رىكا باشتر موكم وسەرراست بوو، ووى خو ب وەرىسى نەئىتە بىرین فە ژ

دینی گرت ﴿البقرة: ۲۵۶﴾، فِیْجَا گۆتْنا وی: (فمن یکفر بالطاغوت) رامانا ستوینا ئیکبیه (لا إله)، وگۆتْنا وی: (ویؤمن بالله) رامانا ستوینا دووییه (إلا الله).

هەر وهسا گۆتْنا خودی ژ زار ده‌فی ئیبراهیمی -سلاؤ لی بن-: ﴿إِنِّي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ. إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي - هندی نهزم نهزی به‌ریمه ژ وی تشتی هوین ژبلی خودی دپه‌ریسن. نهو تی نهبت یی نهز نافراندیم ﴿الزخرف: ۲۶، ۲۷﴾، فِیْجَا گۆتْنا وی (إني براء) رامانا نه‌رییه نهوا د ستوینا ئیکبیا دا هه‌ی، وگۆتْنا وی: (إلا الذي فطرني) رامانا نه‌رییه نهوا د ستوینا دووی دا هه‌ی.

ستوینین شه‌هده‌دانا (محمد رسول الله): فِیْ شاهده‌دانئ ژی دو ستوین هه‌نه د فِیْ گۆتْنا مه‌دانه: (عبده ورسوله) و نهو به‌ری مه‌دده‌نه هندی کو نه‌م نه ژ بهایی وی کیم بکه‌ین ونه وی ژ ده‌ره‌جا وی بلندتر لی بکه‌ین، وموحه‌مه‌د -سلاؤ لی بن- عه‌بدی خودی وپیغه‌مه‌ری وپییه، و نهو د فان هه‌ردو سالۆخه‌تین شه‌ریف دا کاملترین چپکرییه، ورامانا (عه‌بدی) ل فِیْری نه‌وه نه‌و ملکبیا خودییه و خودی دپه‌ریست، یه‌عی: نهو مرۆفه‌که ژ وی یی هاتیبه نافراندن یی مرۆفه‌ ژی هاتینه نافراندن، و نهو ب سه‌ر وی دا دئیت یی ب سه‌ر وان دا دئیت، وه‌کی خودی دبیژت: ﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ - تو نه‌ی موحه‌مه‌د بیژه وان: هه‌ما نه‌ز ژی وه‌کی هه‌وه مرۆفه‌کم ﴿الکھف: ۱۱۰﴾، ووی -سلاؤ لی بن- ب دورستی هه‌قی عه‌بدینی دا بووی، و خودایی وی مه‌دحین وی ب فِیْ چه‌ندی دکه‌ت، وه‌کی دبیژت: ﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ - نه‌ری ما خودی تیرا به‌نییی خو موحه‌مه‌دی نینه کو گه‌ف وگورین بوتپه‌ریسان پویچ بکه‌ت ونه‌هیلت نه‌و نه‌خوشییه کی بگه‌هینی؟ ﴿الزمر: ۳۶﴾، ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ - حه‌مد و سوپاسی هه‌می بو خودایی بن، نه‌وی ژ که‌ره‌ما خو قورئان بو به‌نییی خو موحه‌مه‌دی ئینایه خواری ﴿الکھف: ۱﴾، ﴿سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ - یی پاک بت نه‌و خودایی ب شه‌فه به‌نییی خو موحه‌مه‌د ژ مزگه‌فتنا حه‌رام ل (مه‌که‌هی) بری ﴿الإسراء: ۱﴾.

و (الرسول - پیغه‌مه‌ر) نه‌وه یی بو هه‌می مرۆفان هاتیبه هنارتن دا به‌ری خه‌لکی بده‌ته خودی ومزگینییی بده‌ته وان، ووان بترسینت.

وده می نهم شاهدهیی ب فان ههردو سالوختهان بو وی ددهین مهعنا وی نوه نهم بهایی وی کییم ناکهین ووی ژ هددی وی یی دورست بلندتر لی ناکهین، چونکی گهلهک ژ وان بین کو هنر دکهن نهو ژ نوممهتا وینه د دهر حهقا وی دا زیده ب ناؤ فه چورینه ونهو ژ هددی وی یی دورست بلندتر لیکیه حهتا بیکیه کی وان نهو ژ دهره جا عبیدینییی بلندتر لیکیه وگه هاندیه دهره جه کی کو په رستن بو وی - ژبلی خودی - بیته کرن، فیجا ژبلی خودی ههوارین خو دگه هیننه وی، وداخوازا وی تشتی ژ وی دکهن یی بهس خودی دشیت بکعت. وهنده کیی دی باوه ری ب په یاما وی نهئینا وسستی د دهر حهقا دویکهفتنا وی دا کر، ودویچوونا وان گوتن وبیر وبوچوونان کر یین دژی ریکا وی، ونه حهقی د دهر حهقا شوؤفه کرنا حوکم ونه حکامین وی دا کر.

سی: شهرتین شاهدهدانی:

أ - شهرتین (لا إله إلا الله):

حهفت شهرت هه نه دقیت د شاهدهدانا (لا إله إلا الله) دا هه بن، وحهتا نهو هه می تیدا کوم نهن نهؤ شاهدهدانه چو مفای ناگه هینته خودانی، ونهو هه ر حهفت شهرت ب کورتی نهفه نه: ئیک: نهو زانینا نه زانینی نه هیلت، دو: نهو باوه ریا گومانی نه هیلت، سی: نهو قه بویلکرنا نه قوبویلکرنی نه هیلت، چار: نهو دویکهفتنا هیلانی نه هیلت، پنج: نهو ئیخلاصا شرکی نه هیلت، شش: نهو راستیا دره وی نه هیلت، حهفت: نهو قیانا نه قیانی نه هیلت، وبه رفره هکرنا فان شهرتان ب فی رهنگیه:

شهرتی ئیکی:

زانین: یه عنی زانینا وی رامانی یا کو ژی دئینه وه رگرتن، وکانی نهو چ تشتی بنه جه دکعت و چ تشتی لاددهت، نهو زانینا نه زانینی نه هیلت، خودی دبیرت: ﴿إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ - نهو تی نه بت یی شاهدهیی ب حه قیبی دای، وباهری ب تهو حیدا خودی ویغه مبه رینیا موحه مدهی سلاؤ لی بن ئینای، ونهو راستیا وی دزانن یا وان شاهدهیی بی دای ﴿(الزخرف: ۸۶)﴾.

یه‌عنی: شاهده‌یییا (لا إله إلا الله) دای، وئەو ب دلین خوۆ دزانن یا ئەزمانین وان شاهده‌ییی بی دای، مەعنا: ئەگەر ئەو ب ئەزمانی بیژت و مەعنا یا وی ئەزانت ئەو گۆتن چو مفا‌یی ناگەهینتی، چونکی ئەو باوه‌ریی ب وی تشتی نائینت بی ژئی دئیتە وەرگرتن.

شەرتی دووی:

باوه‌ری: کو خودانی باوه‌ریه‌کا باوه‌ری ب وی رامانی هەبت یا ژ پەیف‌ا شاهدی دئیتە وەرگرتن، وئەگەر ئەو بی ژئی ب گومان بت ئەو چو مفا‌یی ناگەهینتە وی، خودی دبیژت: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ لَمْ يَرْتَابُوا - هَهُمَا خُودَانِ بَاوَهَرِ ئەوون بین باوه‌ری ب خودی و پیغەمبەری وی ئینای، پاشی د باوه‌رییا خوۆ دا دودل نەبووین﴾ (الحجرات: ۱۵).

وئەگەر ئەو بی دودل بت دی ژ منافقان ئینتە هژمارتن، و پیغەمبەر - سلاؤ لی بن - دبیژت: ﴿هەچی ل پشت فی بیستانی تە دیت شاهده‌یییا (لا إله إلا الله) بەدت و دلی وی باوه‌ریه‌کا باوه‌ری بی هەبت مزگینیی ب بەحەشتی بدی﴾^(۱)، و هەچی دلی وی باوه‌ریه‌کا باوه‌ری بی نەبت ئەو هیژای چوونا بەحەشتی نابت.

شەرتی سیی:

قەبو‌یلکرنا وی یا ئەف پەیفە فەر دکەت ژ پەرستنا خودی ب تنی و خوۆ دو‌یرکرنا ژ پەرستنا هەر ئیکی ژبلی وی، و هەچی فی پەیفی ب دەفی بیژت بەلی وی قەبو‌یل نەکەت و پیگیری بی نەکەت دی وەکی وان بت بین خودی د دەر حەقی دا گۆتی: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ. وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَارِكُوا آلَهُنَّ لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ - هندی ئەو بو‌تپەریس بوون دەمی د دنیایی دا بو وان هاتبا گۆتن: ژ خودی پیقەتر چو خوداین راست نینن، وئەو بو فی چەندی هاتبانە گازیکرن، ئەو دا خوۆ ژ فی گازیی و خوداین وی مەزنتز لی کەن. و وان دگۆت: ئەری ژ بەر گۆتنا زەلامەکی شاعر و دین ئەم دی پەرستنا خوداوەندین خوۆ هیلین؟﴾ (الصفات: ۳۵، ۳۶)،

(۱) حەدیس د (صەحیحی) دا هاتییه.

وحالی فان وه کی بی گورپه یسین نه فرویه، نهو دبیزن: (لا إله إلا الله) به لی پهرستنا گوران ناهیلن، نه فان مهعنا (لا إله إلا الله) قه بویل نه کریهه.

شهرتی چاری:

دویکه فتنا وی تشتی شاهده دان دخوازت، خودی دبیزت: ﴿وَمَنْ يُسَلِّمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ - وَهه چیبی ژ دل پهرستنا خودی بکته و بهری خو ب نک وی فه وه رگپرت، نهو د گوتین خو دا بی قه نجیکار بت، و کریارین خو باش بکت، ب راستی وی خو ب موکمترین وه ریبی فه گرتیه بی کو وی بگه هینته رازیوونا خودی وبه حه شتا وی ﴿(لقمان: ۲۲)، و (لا إله إلا الله) وه ریبی موکمه.

شهرتی پینچی:

راستی: کو نهو فی په یقی بیژت و ژ دل باوه ریبی ب راستیا وی بینت، نه گهر نهو وی ب نه زمانی بیژت و ب دلی باوه ریبی ب راستیا وی نه نینت دی منافقه کی دره وین بت، خودی دبیزت: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ. يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا - و ژ مرؤ فان دهسته که هه به د ناقبه را خودان باوه و کافران دا دودل مایه، نهو دورپینه بین ب نه زمانین خو دبیزن: مه باوه ری ب خودی ورؤژا دویمه یی ئینایه.. نهو د دل دا ددره وین وان باوه ری نه ئینایه. ژ نه زانینا خو نهو هزر دکهن کو نهو خودی و خودان باوه ران دخاپینن ده می باوه ریبیا خو ناشکه را دکهن و کوفرا خو فه دشیرن ﴿هه تا: ﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ - وعذابه کا ب ئیش بو وان هه به ژ بهر درهوا وان دکر ﴿(البقرة: ۸-۱۰).

شهرتی شه شی:

ئیخلاص: ومه خسه د پی نهوه کریار ژ هه می ره نگین شرکی دپاقر بن، کو مه خسه دا وی بی دنیا نه بت، و بو ریمه تی ومه دحه نه بت، ژ بهر حه دیسا (عوتبانی) یا دورست نهوا تیدا هاتی: ﴿خودی نهو کهس ل سهر ئاگری حه رام کریه بی بیژت:

(لا إله إلا الله) مہخسہ دا وی پی کناری خودی بت ﴿ (بوخاری و موسلم فی حدیسی فہدگوہیزن).

شہرتی حہفتی:

فیانا فی پدیفی ویا وی رامانا ژ فی پدیفی دتینہ وەرگرتن، ویا وان کہسین کاری بی دکهن، خودی دبیزت: ﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ - وَهَنَدَهْكَ مَرَوْفُ هَهْنَه زُبَلِيْ خَوْدِيْ صَهْنَهْمَان بُوْ وَي دَكَهْنَه هَهْفَتَا، ووی فیان و مہزنی و گوہداریبی یا ہیڑای خودی ب تنی بت ددہنہ وان. و فیانا خودان باوہران بو خودی پترہ ژ یا فان کافران بو خودا و ہندین وان ﴿ (البقرہ: ۱۶۵). خودانین (لا إله إلا الله) خودی دقیت فیانہ کا خوری، و خودانین شرکی خودی دقیت و د گہل فیانا وی وان ہندہ کین دی ژی دقین، وئہفہ د گہل (لا إله إلا الله) ناگونجت.

ب - و شہرتین شاہدہ دانا (محمد رسول الله) ئہفہنہ:

۱ - ئعتراف ب پھیاما وی، و باوہری ئینانا ژ دل ب وی پھیامی.

۲ - ئاشکہرا کرن و گوتنا فی ئعترافی ب ئہزمانی.

۳ - دویکہفتنا وی، کو کاری ب وی حہقیبی بکہت یا ئہو پی ہاتی، و خو ژ وی نہ حہقیبی ژی بدہتہ پاش یا وی خہلک ژی داینہ پاش.

۴ - راست دہریخستنا وی د وان تشتان دا بین وی بہحس ژی کسری ژ تشتین نہ بہرچاف بین بورین و بین ہیشتا نہ ہاتین.

۵ - حہژیکرنا وی پتر نہفسی و مالی و عہیالی و مرو فان ہہمیان.

۶ - پیشخستنا گوتنا وی ل سہر گوتنا ہہر کہسہ کی دی و کار کرنا ب سوننہ تا وی.

چار: پیتفین شاہدہ دانی:

أ - بو شاہدہ دانا (لا إله إلا الله) دقیت مرو ف تشتہ کی ژبلی خودی نہ پہریست وئہفہیہ رامانا (لا إله)، و مرو ف پہرستنا خودی ب تنی بکہت وئہفہیہ ئہو رامانا ژ (إلا

اللہ دئیته وەر گرتن، وگلهك كهس فی شاهدهی ددهن و د گهل هندى ژى هندك پهرستى بو هندك چيكریان ژ قهر و مهزار و مروژ و دار و بهران پیشکیش دکهت، وئفه هزر دکهت تهو حید بیدعهیه، ولومهیه وان دکهت یین ئیخلاص د عیادهتی خودی دا کری.

ب - و بو شاهدهانا (محمد رسول الله) دقیت مروژ گوهداریا وی بکهت، و خو ژ وی تشتی بدهته پاش یی وی ئەو ژى دایه پاش، و کاری ب سوننهتا وی ب تنی بکهت، و خو ژ بیدهعهیین دی بدهته پاش، و گوتنا وی ب پیش گوتنا هەر ئیکی دی بیخت.

پینج: پیشکینین شاهدهانی:

وئهو هەر پیشکینین ئیسلامینه، چونکی مروژ ب شاهدهانی دئیته د ئیسلامی دا، و شاهدهانا ب ئەزمانی ئعتزافه که ب وی رامانا ژى دئیته وەر گرتن، و خوئاماده کره بو ب کارئینانا پیشتقیین وی، فیجا هەر جاره کا وی ئەو چهنده نه کر معنا وی ئەو سۆز ب جه نهئینا یا وی پهیمان پی دای دهمی شاهده دای. و پیشکینین ئیسلامی گلهکن، فقهرانان دهر گهه کی تایهت د کتیین فقهی دا بو دانایه ل بن ناخی (باب الردة)، و یین ژ هه مییان گرتن ددهن (شیخ الإسلام محمد بن عبد الوهاب) ی - خودی رهحمی پی بهت - د گوتنه کا خو دا کوم کرینه، ئەو ژى ئەفه نه:

۱ - شرکا د پهرستنا خودی دا، خودایی مهزن دیبژت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ - هندی خودییه ل وی نابورت و گونههی بو ژى نابهت یی کهسه کی ژ چيكریین وی بو وی بکهته هه فیشک، یان ب هەر پهنگه کی کوفری کافر بیت، و هەر گونههه کا دی یا ژ شرکی کیمتر بت ئەو بو وی ژى دبهت یی وی بقیت ﴿(النساء: ۴۸ و ۱۱۶) و دیبژت: ﴿إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ - وهه چیی هه فیشکه کی د گهل خودی د عه بدینییی دا بدانت ئەو خودی به حهشت ل سهر وی حهرام کر وجهی وی کره ناگر، و چو پشته فانهک وی نابت وی ژى رزگار بکهت ﴿(المائدة: ۷۲)، و فه کوشتنا نه بو خودی بت ژ شرکییه، وه کی وی یی قوربانه کی بو ئەجنه کی یان قهره کی پیشکیش بکهت.

۲ - ههچیى بۆ دهسکاتیى د نافیسه را خو و خودى دا کهسه کى دى بدانت دو عایان بۆ خو ژى بکەت ومهدهه رى ژى بخوازت وخو بهیلتە ب هیقییا وی فه، ب گوتنا ههمى زانایان ئەو دى کافر بت.

۳ - ههچیى بو تپه ريسان کافر نه کهت، یان د کوفرا وان دا بکهفته گومانى، یان رپازا وان دورست بینت، دى کافر بت.

۴ - ههچیى باوهریى بینت کو رى ورپازا ئیکى دى ژ یا پیغه مبه رى - سلاڤ لى بن - تمامزه، یان حوکمی ئیکى دى ژ حوکمی وی باشزه، وه کى وان یین حوکمی طاغووتى ب سهر حوکمی پیغه مبه رى - سلاڤ لى بن - دئىخن، یان حوکمی قانونوان ب سهر حوکمی ئیسلامى دئىخن.

۵ - ههچیى که رپین خو بهافیتنه تشته کى ژ وان تشتین پیغه مبه ر - سلاڤ لى بن - پى هاتى دى کافر بت، ئەگەر خو ئەو کارى ب وی تشتى بکەت ژى دى کافر بت.

۶ - ههچیى یارى وتوانه یان بۆ خو ب تشته کى ژ دینى پیغه مبه رى بکەت، یان ب خه لات وجه لاتى ئەو پى هاتى، دى کافر بت، وده لیل ل سهر فى چه ندی گوتنا خودییه: ﴿قُلْ أَلِللّٰهِ وَاٰیٰتِهٖ وَرَسُوْلِهٖ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُوْنَ. لَا تَعْتَدِرُوْا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيْمَانِكُمْ - تو ئەى موحه ممد بیژه وان: ئەرى هه وه ب خودى و ئابە تین وی و پیغه مبه رى وی یارى دکرن؟ هوین - ئەى گه لى دورویان - داخوازا لیبۆرینی نه کەن چو مفاد داخوازا هه وه دا نینه، چونکی هوین ب فى گوتنا خو یین کافر بووین ﴿ (التوبة: ۶۵-۶۶).

۷ - سیره به ندی، وره شکرنا ژنى ل بهر زه لامى وی ب ریکا نقشتیان ژ فى چه ندییه، فیجا هه چیى وی بکەت یان پى رازى بیت دى کافر بت، وده لیل ل سهر فى چه ندی گوتنا خودییه: ﴿ وَمَا يُعْلَمٰن مِنْ اَحَدٍ حَتّٰی يَقُوْلَا اِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ - و ئەو هه ردو فریشته سیره به ندیى نیشا ئیکى نادهن هه تا وی شیره ت نه کەن و وان ژ خو فیتر کرنا سیره به ندیى پاشقه لى نه دهن ونه بیژنى: ب خو فیتر کرنا سیره به ندیى و گوهدارییا شهیتانان کافر نه به ﴿ (البقرة: ۱۰۲).

۸ - پشتگیریا بوتپه ریسان وپشته فانی وهاریکاریا وان دژی موسلمانان، ودهلیل گوتنا خودییه: ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ - وههچیئی ژ ههوه وان بو خو بکته سهرکار تهو دی ژ وان بت، وحوکمی وی حوکمی وانه. هندی خودییه وان زورداران یین کافران بو خو دکهنه سهرکار سهرراست ناکهت ﴿(المائدة: ۵۱).

۹ - ههچیئی باوهر بکته کو بو هندهک مرو فان ههیه ژ شریعتی موحه مدهدی دهر کهفن وهکی بو خدری چییوی ژ شریعتی موسای - سلاؤ لی بن - دهر کهفت، تهو دی کافر بت، نهز دبیژم: ووهکی وان صوفییین زیده غلووی دکهن دهمی هزر دکهن نهو یین گه هشتینه دهر جه کی ئیدی وان ههوجهی ب دو بکه فتنایه مبهری - سلاؤ لی بن - نینه.

۱۰ - پشتدانا دینی خودی، کو نه خو فیر بکته تی ونه کاری بی بکته، ودهلیل ل سهر فی چندی گوتنا خودییه: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُذِرُوا مُعْرِضُونَ - وئهوین کوفر ب تهو حیدا خودی کری پشت ددهنه وی تشتی قورئانی تهو پی ترساندین ﴿(الأحقاف: ۳)، ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ - وکس ژ وی زوردار تر نینه بی ب نایه تین خودی شیرت لی بینه کرن، پاشی تهو پشت بدهته وی هه مییی، ووجه کی بو خو ژی نه گرت، و خو دفن بلند بکته، هندی ئەمین ئەم تۆلی ژ وان تاونباران دستینین یین پشت ددهنه نایهت ودهلیلین خودی، ومفای بو خو ژی وهر نه گرن ﴿(السجدة: ۲۲).

(شیخ محمد بن عبد الوهاب) - خودی ره حی بی بیهت - دبیژت: «د فان هه می پیشکینان دا چو فهرق نینه د ناقبهرا وی کهسی دا بی ب یاری فه یان ب مجدی فه یان ژ ترسان دا بکته، تهو تی نه بت بی کوته کی لی دئینه کرن، وئه فه هه می تهون یین خه طهرا وان گه لهک یا مهزن وگه لهک روی ددهن، فیجا یا فهره بو موسلمانان بی لی هشیار بت وژی بتست، ئەم خو ب خودی دپارترین ژ عه زابا وی و ژ وی تشتی غه زهبا وی فهر دکته»^(۱).

(۱) مجموعة التوحید النجدية: ص ۳۷-۳۹.

ناثيرا سيبي

شريعةت دانان

دانانا شريعةتي حقه كه ژ حقيين خودي، ومهخسه د ب دانانا شريعةتي نهو ريبازه يا خودي بو به نييين خو ئينايه خواري دا نهو ل سه ر ب ريقه بچن د لايمي بير وباوهر ومعاملي دا، وحه لالكرن وحه رامكرن ژ وييه، وبو كه سي نابت وي تشتي حه لال بكه ت يي خودي حه رام كرى، يان وي تشتي حه رام بكه ت يي خودي حه لال كرى، خودي دييژت: ﴿ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لَتَفْتُرُوا عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ - وهوين گه لي بوتپه ريسان نه بيژنه وي دره وا هوين ب نه زماني خو دييژن: نهفه حه لاله بو وي تشتي خودي حه رام كرى، ونهفه حه رامه بو وي تشتي خودي حه لال كرى، دا هوين ب ريكافي حه لالكرن وحه رامكرني دره وي ژ كيسي خودي بكه ن ﴿ (النحل: ١١٦)، ودييژت: ﴿ قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ أَللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتُرُونَ - تونهي موحه مده بيژه فان بين كوفري ب وهحيي دكه ن: بيژنه من نهفه رزقي خودي بو هه وه ئينايه خواري ژ حه يوان وشينكاتي وخير وخيراتان فيجا هه وه هنده ك بو خو حه لالكري وهنده ك حه رامكري، نهري خودي ده ستوري ب وي چهندي دايه هه وه، يان هوين يي به ختي ودره وان ل سه ر ناقي خودي دكه ن؟ ﴿ (يونس: ٥٩).

مهنا خودي نه م ژ حه لالكرن وحه رامكرنا يي ده ليله ك ژ كيتابي وسونه تي داينه پاش، وراگه هاند كو كرنا وي چهندي دره وكرنا ژ كيسي خودييه، هه ر وه سا نهو رادگه هينت كو هه ر كه سه كي ژ نك خو وبسي ده ليل تشته كي حه لال بكه ت يان حه رام بكه ت، نهو وي خو كره شريكي خودي د نيك ژ تايبه تمه ندييين وي دا، كو شريعة ت دانانه، خودي دييژت: ﴿ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ - يان نهري ما فان بوتپه ريسان هنده ك هه فپشك هه نه نهو تشتي خودي ده ستوري يي نه داي ژ ديني وشركي بو وان دانايه؟ ﴿ (الشورى: ٢١).

وھەر كەسى گۇھدارىيا وى بىكەت يى شىرىعەتەك ژ نىك خۇ داناي - ژبلى خودى - وئەو بى بزانت، و ب كارى وى رازى بت، ئەو وى ئەو كره شىرىكى خودى، خودى دىبىژت: ﴿وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ﴾ - وئەگەر ھوین گەلى موسلمانان گۇھدارىيا وان بىكەن ئەو ھوین وئەو د شىرىكى دا دى وەكى ئىك بن ﴿(الأنعام: ۱۲۱)﴾، يەنى: ھەچىي گۇھدارىيا وان بىكەت يىن مراران حەلال دىكەن، دى ژ موشركان بت، ھەر وەسا خودى ئاشكەرا دىكەت كو ھەچىي د حەلالكرنا حەرامى و حرامكرنا حەلالى دا گۇھدارىيا مۇؤفین زانا و عىبادەتكەران بىكەت، ئەو وى ئەو ئىنانە رىزا خودى، خودى دىبىژت: ﴿اتَّخَذُوا أَحِبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ - وان زانا و عىبادەتكەرىن خۇ بو خۇ كرنە خودا وەند شىرىعت بو ددانان، ووان پىنگىرى بى دكر و شىرىعتى خودى دھىلا، ووان عىسابى مەسىح كورى مەرىمى بو خۇ كره خودى وپەرستىن بو كر، و خودى فەرمان ب تەو حىدىل وان ھەمىيان كرىبوو كو ئەو پەرستىنا خودايەكى ب تنى بىكەن و ژ وى پىئەتر چو خودايىن راست نىن. بى پاك وپىرۆز بت ژ وى تشتى موشرك و سەرداچووى د دەر حەقا وى دا دىبىژن ﴿(التوبة: ۳۱)﴾.

و دەمى عەدىي كورى حاتەمى - خودى ژى رازى بت - گۇھل فى ئايەتى بووى گۇت: ئەى پىئەمبەرى خودى، مە پەرستىنا وان نەدكر، ئىنا پىئەمبەرى - سىلا فى بن - گۇتى: ﴿ما وان ئەو تشت حەلا نەدكر بى خودى حەرام كرى فىجا ھەو ھەو ژى ئەو حەلال دكر، ووان ئەو تشت حەرام دكر بى خودى حەلال كرى ھەو ھەو ژى ئەو حەرام دكر؟﴾ گۇت: بەلى، پىئەمبەرى - سىلا فى بن - گۇتى: ﴿ئەھا ئەو پەرستىن بوو بو وان﴾^(۱).

(شىخ عبد الرحمن بن حسن) - خودى رەھمى پى بىت - دىبىژت: ﴿د فى حەدىسى دا نىشانەك ل سەر ھندى ھەيە كو گۇھدارىيا زانا و عىبادەتكەران د بى ئەمىريا خودى دا پەرستىنە بو وان، و ژ وى شىركا مەزنىە يا خودى ژى نەبەت، ب نىشانان گۇتنا خودى ل دوپماھىيا ئايەتى: ﴿وَمَا أُمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا﴾

(۱) ترمذى فى حەدىسى فەد گۇھىزت.

هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ - و خودیَ فەرمان ب تەو حیدی ل وان هەمیان کربوو کو ئەو پەرستنا خودایەکی ب تنی بکەن و ژ وی پیقەتر چو خودایین راست نینن. یی پاک و پیروز بت ژ وی تشتی موشرک و سەرداچووی دەر حەقا وی دا دیژن ﴿التوبة: ۳۱﴾، ووه کی فی گوتنا خودییه: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَيْكُمْ لِيَجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ - وهوین گەلی موسلمانان ژ وان فە کوشتیان نەخۆن یین ل دەمی فە کوشتی نافی خودی ل سەر نەهاتبته گۆتن، و هندی خوارنا ژ وان فە کوشتیانە دەر کەفتنا ژ گوهدارییا خودییه. و هندی سەرداچووین نەجانە گومانان ل دۆر حەرامییا مراری دئیخەنە سەر دلی شەیتانین مروقان، و فەرمانی ل وان دکەن کو ئەو د هەفرکییا خو دا د گەل موسلمانان بیژنی: هوین ب خو پاشقە لی دانا ژ خوارنا مراری وی ناخۆن یی خودی کوشتی، بەلی هوین وی دخۆن یی هەو ه فە کوشتی، و ئە گەر هوین گەلی موسلمانان گوهدارییا وان د حەلال کرنا مراری دا بکەن ئەو هوین و ئەو د شرکی دا دی و هکی ئیک بن ﴿الأنعام: ۱۲۱﴾، و ئە فی گەلە کەس یین کە فئینە تیدا د گەل وان یین ئەو چاؤ لی دکەن، چونکی ئەو دەلیلی ب چو فە ناگرن ئە گەر و هکی گوتنا وی نەبت یی ئەو چاؤ لی دکەن، و ئەو ژ فی رەنگی شرکییه)).

فیجا پیگرییا ب شریعتی خودی، و هیلانا شریعتی هەر ئیکی ژ بلی وی ژ پیشتیبین (لا إله إلا الله) ه، و خودییه هاریکار.

ناھىرا چارى

پەرستىن: رامانا ۋە، بەرفەرەھىيا ۋە

۱ - رامانا پەرستىنى:

بناخەي پەرستىنى خۆشكاندن و خۆرەزىلكرنە.

و د شرىعتى دا ب گەلەك رەنگان ھاتىيە ناسىن، ورامانا وان ئىكە.

ژ وان: ھندى پەرستىنە گوھدارىيا مرۇقىيە بۆ خودى ب پىگىرىيا ۋە فەرمانى يا
ۋى ل سەر ئەزمانى پىغەمبەرىن خۆ لى كرى.

و ژ وان: پەرستىن ئەو ە مرۇ ب ھەمى خۆشكاندننى فە خۆ بۆ خودى پىشكىنت د
گەل قىيانى، وپىناسەيا كۆمكەر بۆ پەرستىنى ئەو ە بىژىن: پەرستىن ناڧەكى كۆمكەرە بۆ
ھەر تىشتەكى خودى ەز ژى بكت وپى رازى بىت، ژ گۆتن و كرىبارىن ئاشكەرا
ۋفەشارتى.

ۋئەو ل سەر دلى ۋئەزمانى ۋئەندامىن لەشى يا لىكفە كرىيە، قىجا ترس وھىقى،
ۋفىان و خۆسپارتىن، و دلچوون و نەفىان: ئەڧە پەرستىن ب دلىيە، و تەسبىح و زكر
ۋ ھەمد و سوپاسى: ئەڧە پەرستىن ب ئەزمانى و دلىيە، و نڧىژ و زەكات و ھەج و جىھاد:
پەرستىن ب لەشى و دلىيە، ۋو ەكى فان گەلەك رەنگىن دى يىن پەرستىنى يىن كۆب
دلى ۋئەزمانى ۋئەندامىن لەشى دئىنە كرن.

ۋبۆ پەرستىنى خودى چىكرى ئافراندىنە، خودى دىبىرت: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ
وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ. مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُونَ. إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ
ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ - وَمَنْ تَعْبُدْهُ تَعْبُدِ اللَّهَ عَدُوًّا إِنَّ اللَّهَ عَدُوُّ الْمُشْرِكِينَ يَمْدُدُ لِلَّذِينَ هُمْ
عَدُوًّا أُولَئِكَ صَفْحَةٌ مِنْ ذِكْرِكُمْ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَشَرٌّ مِمَّا يَدْعُونَ بَلْ لَا تَشْعُرُونَ
بِالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَشَرٌّ مِمَّا يَدْعُونَ بَلْ لَا تَشْعُرُونَ﴾
كۆ ئەو پەرستىنە من ب تى بكنە. من چو رزق ژ وان نەڧىت و من نەڧىت ئەو خوارنى
بدەنە من، ھندى خودىيە ئەو ب تىيە رزقى ددەتە خەلكى، و قويتى بۆ وان پەيدا
دكەت، خودان ھىزى موكمە، بى كەس نەشپىتى، خودانى ھىز و شىيانى ھەمىيى ﴿
(الذاريات: ۵۶-۵۸).

مهعنا خودی ناشكهر اكر كو حكمت ژ ئافراندا مرؤف وئهجان ئهوه: ئهوه
 پهريستا خودی بكن، و خودی چو منعت ب پهريستا وان نينه، بهلكی ئهوه د
 ههوجهی پهريستینه، چونکی ئهوه فقيرين بهر دهري وینه، قيجا دقيت ئهوه پهريستا
 خودی ل دويش شريعتی وی بكن، وهچیی ل بهر نهئینه پهريستا خودی بکته
 ئهوه ژ خومهزنكهرانه، وهچیی پهريستا وی بکته و پهريستا ئيکی دی د گهل وی
 بکته، ئهوه موشرکه، وهچیی پهريستا وی ب تنی بکته بهلی نه ل دويش شريعتی
 وی ئهوه بيدعهچیه، وهچیی پهريستا وی ب تنی بکته و ل دويش شريعتی وی
 ئهوه خودان باوهري (موهحده).

٢ - پهنگين پهريستی و بهررههيا وی:

پهريستی گهلهك رهنگ ههنه، وئهوه ههمی پهنگين عيادهتین ناشكهره فه دگرت
 بين كول سهر ئەزمانی وئهندامين لهشی ديار دبن، وین كو ژ دلي دهردكهفن، وهکی
 زكري و تهسيحاتان، وخواندنا قورئانی، و نقیژ وزهكات و پرؤزی، و حهج، و جهاد،
 و فهريمانا ب باشیی و پاشقهليدانا ژ خرابیی، و قهنجيا د گهل مرؤفين نيژيك و ئيتيم
 وههژار و ريفنگان، ههروهسا فيانا خودی و پیغه مبهري وی، و ترسا ژ خودی و زفرينا ل
 وی، و ئیخلاصا د دینی دا بو وی، و صهبرال سهر حوكمی وی و رازیبوونا ب قهدهرا
 وی، و خو هیلانا ب هیقییا وی فه، و هیقییا رهحما وی، و ترسا ژ عهزابا وی، مهعنا:
 پهريستا ههمی کريارين خودان باوهري فه دگرت ئه گهر ئيهتا وی ب کرنا وان ئهوه
 بت ئهوه خو نيژيکی خودی بکته، خو عورف و عهدهت ژي عيادهتن، ئه گهر
 مهخسهدا وی پی ئهوه بت ئهوه بو عيادهتی خو ب هيژ بيخت، وهکی نفستی و خوارن
 و فه خوارنی، و کرين و فرؤتی، و داخوازا رزقی و ژننinan، ئهوه عادهته ژي د گهل ئيهتا
 چاك دینه عيادهت، و مرؤف پی خودان خير دبت، و عيادهت و پهريستا نه ب تنی ئهوه
 کريارين بهرنياسن.

ناٺیرا پینجی

ناشکرا کرنا هندهک تیگه هشتین خهلهت

د دهر هقا توخویدانا په رستن دا

په رستن تشته کی (تهو قیفی) یه: یه عنی: بی دهلیللهک ژ کیتابی و سوننه تی چو رهنگی په رستی نائینه دانان، وئو تشتی ب دهلیل نه هاتبته دانان بیدعه یه که ل خودانی دئینه زفراندن، وه کی پیغمبهری - سلاؤ لی بن - گوتی: ﴿هه چیی کاره کی و هسا بکهت د دینی مه دا نه بت ئو بی زفراندیه﴾^(۱) یه عنی: کاری وی دی ل وی ئینه زفراندن وژی نائینه قه بویلکرن، بهلکی دی سهر ا گونه هکار بت، چونکی ئو گونه هکاریه نه کو گوهداریه، پشتی هنگی ریبارا ساخلم د کرنا عیباده تین دورست دا ئه وه: مروؤ بی نائفجی بت د نائفه را سستی و بی خیره تی و توندی و دژواری بی دا بت، خودی د بیت: ﴿فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا - فَبِجَا تُو ئه ی موحه ممد، وهه چیی د گهل ته تویه کری، وهسا خو ل سهر ریکی راست بکهن وه کی خودایی ته فرمان بی کری، وهوین بی ل وان توخویدان نه دانن بی خودی بو هه وه دانان ﴿هود: ۱۱۲﴾.

د فی نایه تی دا رهنگی ریبارا ساخلم د کرنا عیباده تان دا وهسا هاتیبه نه خشاندن کو مروؤ ل سهر ریکا راست بچت و خو بگرت، ئو ریکا نه توندی تیدا هه ی ونه سستی ل دویف شریعه تی (کما امرت - وه کی فرمان ل ته هاتیبه کرن) پاشی ئه ؤ چهنده پتر مسوگر کر ده می گوتی: (ولا تطغوا - د سهر دا نه چن) وسهر د اچوون: بی لیدانا توخویدانه ب کرنا توندی و دژواری بی، و ده می پیغمبهری - سلاؤ لی بن - زانی سی هه قالین وی به حسی کریارین خو کر، وئیکی گوت: ئه ز هه ری ب رژیمه وچو جاران رژییا خو ناخوم، و بی دی گوت: ئه ز ب شه ؤ هه ر نفیژا دکمه وچو جاران نانقم، و بی سیی گوت: ئه ز ژنی نائینم، پیغمبهری - سلاؤ لی بن - گوت:

(۱) بوخاری و موسلم فه دگو هیزن.

﴿ به‌لی نه‌ز رۆژیی دگرم ودخۆم، وژنان دئینم، وهه‌چیی دل د سوننه‌تا من نه‌بت نه‌و نه ژ منه ﴾^(۱).

وڤی گافی مروژ د مه‌سه‌لا عیاده‌تی دا دو ده‌سته کین به‌رانبه‌ر وهه‌ڤدژن:

ده‌سته کا ئیکی: رامانا په‌رستی کیم کرییه، وسستی د کرنا عیاده‌تی کرییه حه‌تا ده‌ره‌جه‌کی گه‌له‌ک عیاده‌ت ژ کار ئیخستینه، وهزر کرییه عیاده‌ت هنده‌ک کارین کینم به‌س ل مزگه‌فتی دئینه‌کرن، وچو مه‌جالی عیاده‌تی ل مال ونقی‌سینگه‌ه و دکان و جاده‌یی نینه، وکو عیاده‌ت د معاملی و سیاست و حوکمداریی و لایین دی یین ژینی دا نینه.

راسته مزگه‌فتی بها و سه‌راتییا خو هه‌یه، ودقیت هه‌ر پیج نفیژ لی بینه‌کرن، به‌لی عیاده‌ت هه‌می ژینا موسلمانان فه‌دگرت، ل مزگه‌فتی و ده‌رفه‌ی مزگه‌فتی ژی.

ده‌سته کا دووی: دژواری د کرنا عیاده‌تی دا ب کارئینایه حه‌تا گه‌هشتینه حه‌ددی توندیی، وکارین سوننه‌ت بلند کرینه ریزا کارین واجب، وهنده‌ک تشتین حه‌لال حه‌رام کرینه، و حوکم ب سه‌رداچوون و خه‌له‌تییی ل سه‌ر هه‌ر ئیکی نه وه‌کی وان دایه، و باشترین ریک ریکا موحه‌مه‌دییه - سلاؤ لی بن - و خرابترین کار کارین بیدعه‌نه.

(۱) بوخاری و موسلم فی حه‌دیسی فه‌دگوه‌یزن.

ناقیرا شہسی

ناشکھرا کرنا بناخہیین پهرستنا دورست

ہندی پهرستنه ل سہر سی بناخہیین سہرہ کی خو دگرت: فیان وترس وھیقیی۔
 فیان د گہل خو شکاندنی، وترس د گہل ہیقیی، یا فہرہ ئەفہ د پهرستنی دا پیکفہ
 کۆم بن، خودی دبیژت: ﴿بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ - وَخودی پاشی مللہتہ کی ژ وان
 چیژ دی نینت ئەو حەز ژ وان دگہت وئەو حەز ژ وی دکەن ﴿(المائدة: ۵۴)،
 ودبیژت: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ - وئیانا خودان باوہران بو خودی پترہ ژ یا
 فان کافران بو خوداوەندیان وان ﴿(البقرة: ۱۶۵)۔

و د دەر حدقا سالو خەتین پیغەمبەران دا خودی دبیژت: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ
 فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ - ہندی ئەو بوون ئەوان لەز د
 ہدی باشییان دا دکر، ووان دووا ژ مە دکرن ودلی خو دبرہ وی یا ل نک مە ہدی،
 و ژ عەزابا مە دترسان، وئەوان خو بو مە دشکاند وگوہداریا مە دکر ﴿(الانبیاء:
 ۹۰)۔

وہندەك پشییان دگرت: ہەچی ب فیانی ب تنی خودی پهریست ئەو زەندیقە،
 وەہچی ب ہیقیی ب تنی وی پهریست ئەو (مەر جئییە)، وەہچی ب ترسی ب
 تنی وی پهریست ئەو (حەر ووریە) ^(۱)، وەہچی ب فیان وترس وھیقیی وی
 پهریست ئەو خودان باوہرہ کی (موہ حەدە). (شیخ الإسلام) فی چەندی د نامە یا خو
 (العبودیە) دا دبیژت، ودبیژت: «دینی خودی: پهرستن وگوہدان و خو شکاندنه بو
 وی، و بناخەیی پامانا پهرستنی: خو شکاندنه، ودئیتە گۆتن: (طریق متعبد) یەعنی: ئەو
 ریکا وەسا ہاتیہ چیکن کو بیتە پیلیدان، بەلی ئەو عیبادەتی فەرمان پی ہاتیہ کرن
 پامانا خو شکاندنی و پامانا فیانی ژی تیدا ہدیہ، خو شکاندنه کا خو شکاندن بو خودی

(۱) دەستە کە کا خەوارجانە.

تيدا ههيه، د گهل فيانه كا فيان بو وي، وئهوئى خو بو مروقه كي بشكيتت وحه زى نه كهت نهو نابته پهرستقانى وي، وئه گهر نهو حه زى ئيكي بكهت وخو بو نه شكيتت نهو زى نابته پهرستقانى وي، وه كي زه لامي كورپى خو يان هه قالى خو دقيت، لهو ئيك زى وان ب تى د پهرستنا خودى دا بهس نينه، بهلكى دقيت خودى ل نك عه بدى زى هه مى تشنان يى خوشتقير بت، وخودى ل نك وي زى هه مى تشنان مه زى زى بت، بهلكى زى خودى پيغه تر كهس يى هيژاى فيان وخوشكاندنا تمام نينه...^(١).

ئهفه بناخه يين پهرستقانه يين كو پهرستن خو ل سهر دگرت، (ابن القيم) زى زانا د (النونية) دا دييژت:

وعبادۃ الرحمن غاية حبه مع ذل عابده هما قطبان
وعليهما فلك العبادۃ دائر ما دار حتى قامت القطبان
ومداره بالأمر أمر رسوله لا باهوى والنفس والشيطان

ئهو - خودى ره حى يى بهت - زقرينا عبادته ل سهر فيان وخوشكاندنا بو خوشتقى، كو خوديه، وه كي زقرينا فهله كى ل سهر ههردو لايين وي لى دكهت، ودييژت: هندى زقرينا فهله كا عبادته يسه ب فهرمانا پيغه مبهرى - سلاؤ لى بن - وشريعتى وييه، نه ب ههوايى نهفسى وفهرمانا نهفسى وشهيتانييه، نهو نه عبادته. وئهوا پيغه مبهرى - سلاؤ لى بن - داناي نهوه فهله كا عبادته دي دگيرت، ويده وه دلچوون وچاقليكرنا باب وبايران وي ناگيرت.

(١) بهرى خو به: مجموعة التوحيد النجدية، پ ٥٤٩.

٣ - تهوحيديا ناڤا وسالوځه تان

وفان ناڤرا ښه دگرت:

نيک: دهليل ژ کيتاب وسوننهت وعه قلی ل سهر بنه جهيا ناڤا وسالوځه تان.

دو: ريبازا سونيان د دهر حه قا ناڤا وسالوځه تين خودی.

سس: به رسقا وان يين باوه ريبي ب ناڤا وسالوځه تان نه ئينت، يان باوه ريبي ب هنده ک ژ وان نه ئينت.

نپک

دہلیل ژ کیتاب وسوننت وعقلی

ل سہر بنہجھیبیا ناؤ وسالوخہتان

۱ - دہلیل ژ کیتاب وسوننتہتی:

بہری نوکہ مہ گوتبوو کو تہو حیدل سہر سی پشکان دئیٹہ لیکفہ کرن: تہو حیدل خوداینیی، وتہو حیدل پهرستنی، وتہو حیدل ناؤ وسالوخہتان، وچہند دہلیلہک ل سہر رہنگی ٹیکسی ودووی مہ ئینان، ونوکہ دہلیلین رہنگی سیی: تہو حیدل ناؤ وسالوخہتان، دی ئینین.

۱ - ژ دہلیلین کیتابی: گوتنا خودی: ﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سُبُجُزُونَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ - خودایی پاک وبلند باشناؤ ہنہ، فوجا تشتی ہوہہ بقیت ہوین ب باشناقین وی داخوازی ژئی بکن، وھوین وان بہیلن بین گوھورینی دئیخنہ ناقین وی چ ب کیمکرنی بت یان ب زیدہ کرنی بت یان ژئی ب وہربادانا مہعنا وان بت، ئەقہ ب وی کاری دی ئینہ جزادان یی وان د دنیایی دا ذکر ژ کوفرا ب خودی، ونہباوہری ئینانا ب ناقین وی ودرہوین دہریخستنا پیغہمہری وی ﴿(الأعراف: ۱۸۰)﴾.

د فی ئایہتی دا خودایی مہزن ناؤ بو خو دہسنیشانکرن، وناشکہراکر کو ئہو ناؤ باشناقن، وفەرمان ب دوعاکرنا ژ وی بیتہ کرن، کو بیتہ گوتن: ئہی ئەللاہ، ئہی رەحمان، ئہی رەحیم، ئہی حدی، ئہی قہییووم، ئہی رەبیبی عالہمی، وگہف ل وان کرن بین ئیلحدی د ناقین وی دا دکہن، یہعنی: وان ژ حدقیی وہردگیرن، چ بیژن: ئہو نہ ناقین خودینہ، یان ژئی مہعناہ کا نہ یا دورست لی بدن، یان ہہر رہنگہ کی دی یی ئیلحدی، خودی گہفی ل وان دکہت کو ئہو دی حسیبیا کاری وان یی خراب د گہل کت و دی وان جزا دہت.

و خودی دبیزت: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى - ئەللاھە ئەو خودا یی ژبلی وی دورست نینه پەرستن بۆ کەسی دی بیته کرن، باشناقین پیکهاتی وی ب تنی هههه ﴿طه: ۸﴾، ﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ. هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ. هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ - ئەو ئەللاھە ئەو خودایی ب حەقی پەرستنا وی دئیتە کرن یی کو ژ وی پێقەتر چو خودایین راست نەههین، زانایی تشتی فەشارتی و ئاشکەرایه، دزانت چ تشتی ل بەرچا فەهیدە و چ تشتی نە ل بەر چا فەهیدە، ئەو پەردلوفانی رەحما وی هەمی تشت فەگرتین، یی دلوفانکارە ب وان یین باوهری ب وی ئینای. ئەو ئەللاھ یی ب حەقی پەرستن بۆ دئیتە کرن، یی کو ژ وی پێقەتر چو خودایین راست نەههین، خودانی هەمی تشتان، یی کو بی بەرهنگاری تەصەرروفی د وان دا دکەت، ژ هەر کیماسیەکی یی پاکە و ژ هەر عەبیەکی یی ساخلمە، پێغەمبەری خۆ راستگو دەردئیتخ ب وان ئایەتین ئاشکەرا یین وی د گەل وان هنارتین، یی زێرەفانە ل سەر کریارین بەنییین خۆ، یی زالە کەس وی بیزار ناکەت، کۆتە ککارە خەلک هەمی یین ئیخستینە بن دەستی خۆ، یی خۆمەزنکەرە مەزنی هەمی یا وییە. یی پاک بت خودی ژ وی تشتی بوتپەرئیس بۆ وی دکەنە هەفیشک. ئەو ئەللاھ یی ئافراندهر، ئەوی خەلک ل دویش حکمەتەکی چیکرین، یی وینە کیش ب وی رەنگی وی بقیت، ئاقین باش و سالووخەتین بلند یین وینە، هەر تشتەکی ل عەسمانان و عەردی تەسبیحا وی دکەت، و ئەو زالی د تولفە کرنا خۆ دا یی دژوار، یی کاربنەجھ د رێقەبرنا کاری بەنییین خۆ دا ﴿الحشر: ۲۲-۲۴﴾.

فینجا ئەو ئایەتە هندی دگەهینن کو خودی باشنا فەهە.

۲ - و ژ نیشانان ل سەر بنەجھکرنا ئاقین خودی ژ سوننەتا پێغەمبەری - سلافل بن - ئەو حەدیسە (ئەبوو هورەیرە) - خودی ژ رازی بت - فە گپرای کو پێغەمبەر - سلافل بن - دبیزت: ﴿هندی خودیە نۆت و نەه نا فەهە، سەد کیم

ٺيڪ، هه ڇيبيءَ وان بهڙميرت دي ڇٽه بهه شتي ﴿١﴾. وناقين خودي نه بهس هندهنه، ڙ بهر ويءَ هديسا (عبداللاهيءَ ڪوريءَ مهسعوودي) - خودي ڙي رازي بت - فه دگوهيڙت ڪو پٽه مبهري - سلاف لي بن گوتيه: ﴿٢﴾ نه ز داخوازي ڙ ته دکهم ب هدر نافه ڪي ته هه، ته خو پي نافرکت، يان ته د ڪيتابا خو دا ئينابته خوازي، يان ته نيشا ئيڪي ڙ چيڪريپن خو دابت، يان ته د علمي خو پي غهبيي دال نڪ خو هيلا بت، ڪو قورئانا مهزن بڪهيه بهارا دلي من.. ﴿٣﴾.

وهدر نافهڪ ڙ ناقين خودي رامانا سالوختهڪ ڙ سالوخته تين وي ددهت، (عهليم - پرزانا) رامانا زانيني ددهت، و (حه ڪيم - ڪاربنه جه) رامانا ڪاربنه جهيبي ددهت، و (سهميع وبهصير - گوهدير وينهر) رامانا گوهديري وديتني ددهن، و ب في رهنگي ههر نافهڪ رامانا سالوخته ڪي ڙ سالوخته تين خودي ددهت، و خودي دبيت: ﴿٤﴾ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ. اللَّهُ الصَّمَدُ. لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ. وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ - تونهي موحه مده بيڙه: توهه ئه للاه پي ڪو خودايني يا وي ب تنيه، و ڪهسهڪ شريڪي وي نينه تيدا. خودي ب تنيه پي هه وجهه بي ڙي دئنه داخواز ڪرن. نه وي چو زاروڪ هه نه، نه دايباب، نه ڙن. نه وي چو هه ڪويف هه بوينه، نه د ناقين وي دا، نه د سالوخته و ڪريان دا، پي پاڪ و پيروز بت ﴿٥﴾ (الإخلاص: ۱-۴).

ڙ (نه نه سي) - خودي ڙي رازي بت - دئته فه گوهستن ڪو زه لامه ڪي نه نصاري نقيزل مزگه فتا قوبائي ل بهرا وان دڪر، فيجا چي گاڦا وي د نقيڙي دا دهست ب خواندنا سوورهي ڪر با سوورها (قل هو الله احد) ل بهراهيبي دخواند، پاشي توه سوورته دخواند، ووي توه ڇهنده دهه مي رڪاعه تان دا دڪر، ئينا هه ڦالين وي سهرا ڦي ڇهندي د گهل وي ناخفتن وگوتني: ل سهري توه ڦي سوورهي دخويني،

(۱) بوخاري وموسلم فه دگوهيڙن.

(۲) نه همد د (مسند) يءَ دا فه دگوهيڙت، و (بن حبان) ويءَ هديسيءَ دورست دينت، و نه ڦه هديسه هندي دگههيت ڪو ناقين خودي نه بهس نوت ونهن، ومهنا هديسيءَ توهه - خودي چيتر دزانت - ڪو هه ڇيبيءَ فان نوت ونهه ناقان بزانت، ودوعايبان پي ڙ خودي بڪهت، و پهرستنا خودي ب وان بڪهت توه دي ڇٽه بهه شتي، و نه ڦه تايهه تايهه ڪه ڙ تايهه تايهه فان ناقان.

پاشی یا ژ ته فه ئەو ب تئێ بەس نینه لهو تو رادیی سووره‌ته‌کا دی دخوینی! قیجا یان وی بخوینه، یان وی بهیله ویا دی بخوینه، وی گۆت: ئەز وی ناهیلیم، ئە‌گەر هه‌وه بقیته ب قی ره‌نگی دی ئیمامه‌تییا هه‌وه که‌م، و ئە‌گەر هه‌وه نه‌قیته ئەز دی هه‌وه هیلیم، ووان هزر دکر ئەو ژ وان هه‌میان باشتره، لهو وان نه‌دقیا که‌سی دی بته ئیمامی وان، وده‌می پیغه‌مبه‌ر -سلاؤ لی بن- هاتییه نک وان، وان به‌حسی وی بو کر، ئینا وی گۆتی: ﴿ئهی فلان، بوچی تو وی ناکهی یا هه‌قالین ته ژ ته دخوازان؟ و تو بوچی هنده قی سووره‌تی ده‌می رکعه‌تان دا دخوینی؟﴾ وی گۆت: چونکی من ئەو سووره‌ت دقیته، پیغه‌مبه‌ری -سلاؤ لی بن- گۆت: ﴿قیانا ته بو وی نو بریبه به‌حشتی﴾^(۱).

وعائیشا - خودی ژێ رازی بت - فه‌دگوهرت کو پیغه‌مبه‌ری -سلاؤ لی بن- زه‌لامه‌ک کره مه‌زنی (سه‌ریه‌کی) وچی گافا وی نفیژل به‌را هه‌قالین خو کربا و قورئان خواندبا خواندنا خو ب سووره‌تا (قل هو الله احد) ب دویماهی دئینا، وگافا ئەو زفرینه‌فه وان ئەو چه‌نده بو پیغه‌مبه‌ری -سلاؤ لی بن- فه‌گیرا، ئینا وی گۆته وان: ﴿پسیری ژێ بکه‌ن کانی بوچی ئەو وه دکه‌ت؟﴾ وگافا وان پسیر ژ وی کری وی گۆت: چونکی ئەو سالو‌خه‌تی خودییه، و من دقیته بخوینم، ئینا پیغه‌مبه‌ری -سلاؤ لی بن- گۆت: ﴿بیژنی کو خودی ژێ هه‌ز ژ وی دکه‌ت﴾^(۲)، و مه‌خسه‌دا وی ئەو بوو قی سووره‌تی سالو‌خه‌تین خودی تیدا هه‌نه.

و خودایی مه‌زن بو مه‌ گۆتییه کو وی (وه‌جه) هه‌یه، ده‌می دبیژت: ﴿وَبَقِيَ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ - ووه‌جهی خودایی ته بی خودان مه‌زنی وقه‌در و سه‌راتی دمینه﴾ (الرحمن: ۲۷). و کو وی دو ده‌ست ژێ هه‌نه، وه‌کی دبیژت: ﴿لَمَّا خَلَقْتُ بَدَنِي - بو وی یی من قه‌دری وی گرتی و ب هه‌ردو ده‌ستین خو ئافراندی؟﴾ (ص: ۷۵)، ﴿بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ - به‌لکی هه‌ر دو ده‌ستین وی دفه‌کرینه و نائینه‌گرتن﴾ (المائدة: ۶۴).

(۱) بوخاری قی هه‌دیسی فه‌دگوهرت.

(۲) بوخاری قی هه‌دیسی فه‌دگوهرت.

و کو ئہو رازی دبت ودقیت وعیجز دبت ونہ رازی دبت، وگہ لہک سالوٰخہ تین دی یین کو خودی بو خو یان پیغمبہری وی - سلاؤ لی بن - بو دەسنیشان کرین.

ب - وده لیلین عه قلی ل سہر بنہ جھیا ناؤ و سالوٰخہ تین خودی:

یین کو شریعت بی ہاتی، ئہوہ کو بیتہ گوتن:

۱ - ئہؤ چی کرییین مہزن یین کو پہنگ وروی جودا، و بو ب دەستقہ ئینانا بہرژہوہ ندییین خو ب ریک و پیک، وریقہ چوونا وان ل سہر وی ریکا بو وان ہاتیہ دانان، نیشانان مہزنی وشیان وزانین وکاربنہ جھیا خودیہ، ہەر و ہسا نیشانان ئیرادہ و فیانا ویہ.

۲ - کرنا قہنجیی و لادانا زبانی ورا کرنا تہنگافیان، ئہؤ تشتہ نیشانان رەحمی و مہر دینیہ.

۳ - و جزادان و تولقہ کرنا ژ گونہ ہکاران نیشانان غہزہب و نہ فیانا خودیہ.

۴ - وقہ درگرتنا گوہداران و جزادانا وان نیشانان رازیوونا خودیہ ژ وان و فیانا وی بو وان.

دو

رېيازاً سونبیاں د دهر حه‌قا

ناؤ و سالوڅه‌تین خودی دا

رېيازاً سونبیاں ژ پېشپېن چاك و دويكه‌فتيپېن وان نه‌وه: ناؤ و سالوڅه‌تین خودی و هسا بېته بنه‌جه‌كرن وه‌کی د كيتاب و سوننه‌تی دا هاتین، ورپيازاً وان ل سهر قان پېپكان دئېته دانان:

۱ - نه‌وه ناؤ و سالوڅه‌تین خودی و هسا بنه‌جه دكهن وه‌کی د كيتاب و سوننه‌تی دا هاتین، و نه‌وه و هسا د رامانا وان دگه‌هن وه‌کی ژ په‌يقيپېن وان دئېته و هرگرتن، و نه‌وه و هربادانی ناټيخنه رامانپن وان وچو (ته‌ئويلا‌تپن) و هسا ژی لی ناده‌ن كو رامانپن وان پېن ناشكه‌را بگوهورن.

۲ - نه‌وه باوه‌ر دكهن كو چو سالوڅه‌تین چيكرپان وه‌کی پېن وی نینن، وه‌کی خودی دېتت: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ - تشتهك ژ چيكرپان وی وه‌کی وی نینه، و نه‌وه گوهدړی پېنهر ﴿(الشوری: ۱۱)﴾.

۳ - نه‌وه د سهر وی را بازناده‌ن یا كو د كيتاب و سوننه‌تی دا د دهر حه‌قا ناؤ و سالوڅه‌تین خودی دا هاتی، و تشتی خودی و پیغه‌مبه‌ری وی بنه‌جه‌كری نه‌وه بنه‌جه دكهن، و پې وان خودی ژی پاك كری نه‌وه ژی وی ژی پاك دكهن، و پې وان نه‌گوتی نه‌وه ژی نابېژن.

۴ - نه‌وه باوه‌ر دكهن كو نایه‌تین ناؤ و سالوڅه‌تان ژ وان نایه‌تین بنه‌جه‌ن پېن كو دئېته شروڅه‌كرن و رامانا وان دئېته زانین، و ژ وان نینن پېن كو رامانا وان به‌رزه، له‌وه نه‌وه (ته‌فویضی) د رامانا وان دا ناكهن، (په‌عنی: نه‌وه نابېژن: نه‌م رامانا وان دهیلپنه ب هيفییا خودی‌فه)، وه‌کی هندهك نفیسه‌رپن هه‌فچاخ ژ دره‌وه یان ژ نه‌زانین فی‌چه‌ندی ژ کیسی وان فه‌دگېرن.

۵ - نه‌وه چاوانییا قان سالوڅه‌تان دهیلپنه ب هيفییا خودی‌فه، و ل دویف ناگه‌رپېن.

سی

بہر سقا وان بیبن باوہرییی ب ناؤ و سالوٰخہ تان نہ نینن،

یان باوہرییی ب ہندہ ک ژ وان نہ نینن

تہوین باوہرییی ب ناؤ و سالوٰخہ تان نہ نینن سی رہنگن:

۱ - جہمی: وئو دویکہفتییین (جہمی کورپی صہفوانینہ) وئہفہ باوہرییی ب چو ناؤ و سالوٰخہ تان نائینن.

۲ - موعتہ زلی: وئہفہ دویکہفتییین (اصلی کورپی عہطائینہ) تہوی خو ژ دیوانا (حہسنی بہصری) فہدہر کری، وئہفہ باوہرییی ب ناغان دئینن کو ہندہک پھیپن بی رامانن، و باوہرییی ب چو سالوٰخہ تان نائینن.

۳ - تہشعہری^(۱) و ماتورییدی^(۲) و دویکہفتییین وان: وئہفہ ناغان و ہندہک سالوٰخہ تان بنہجہ دکہن، و باوہرییی ب ہندہک سالوٰخہ تان نائینن، و ہیجہتا وان ہمییان مہزہبی خو ل سہر ئافاکری رہفینا ژ ہندی بوو کو تہشیہا خودی ب چیکرییی وی فہ بکہن، چونکی چیکری ژی ب ہندہک ژ شان ناغان دئینہ ب ناقرن، و ب وان سالوٰخہ تان دئینہ سالوٰخدان، فیجا تہفہ ہفشکیا د ناؤ و سالوٰخہ تی ورامانا وان دا ہفشکیا د راستیا وان دا دخوازت، وئہفہ - ب دیتنا وان - ہندی دخوازت خودی و ہکی بہنیپن وی بت، و بہرانہر فی چہندی وان پیگیری ب ئیک ژ دووان کر:

أ - یان رامانا دہقین ناؤ و سالوٰخہ تان و ہربادان و (تہئویل) بکہت، و ہکی شروؓفہ کرنا و ہجہی و (ذات) ی، و دہستی ب نعمہ تی.

(۱) دویکہفتییین تہبو و لحدہسنی تہشعہرینہ - بہری تہو ل مہزہبی سونییان بزفرت - وئو ل وی نہزفینہ یا تہو لی زفری، لہو پالدا نا وان بو وی یا دورست نینہ.

(۲) وئو دویکہفتییین تہبو و مہنصووری ماتورییدینہ.

ب - یان ژى رامانا ب هیلنه ب هیقییا خودی فه و بیژن: خودی چیت دزانت
کانی مه خسه د پی چیه، د گهل کو نهو باوهرییی دئینن کو مه خسه د پی رامانا وان یا
ناشکه را نینه.

وئیکه مین کهس ژى هاتییه ناسین کو باوهری ب ناؤ و سالوخته تان نه ئینای هنده ک
بوته ریسین عه ره بان بوون، نهوین خودی نهؤ ئایه ته د دهر حه قا وان دا ئینایه خواری:
﴿كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لِّتَلُوْا عَلَيْهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ
يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ - وَهَكَى مَه بَدْرِى تَه نَهَى مَوْحَمَه د پِیْغَه مَبَه ر هِنَارْتِیْن وَهَسَا مَه تَو
ژى د ناؤ ملله ته کی دا هنارتی بهری وان گه له ک ملله تی پِیْغَه مَبَه ران بۆرینه، دا تو
بؤ فی ملله تی وی قورئانی یا بؤ ته هاتییه خواری بخوینی، وحالی ملله تی نه وه نهو
کافرییی ب ئیکینییا خودایی ره جان دکهن ﴿الرعد: ۳۰﴾.

نه گه را هاتنه خواری فی ئایه تی نهو بوو: ده می هنده ک قوره شییان گوهر ل
پِیْغَه مَبَه رى - سلاؤ لی بن - بووی به حسی (ره جمانی) کری، وان باوهری پی نه ئینا فیجا
خودی د دهر حه قا وان دا گوْت: ﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ﴾، و (ئبن جهریر)
د بیژت: نهو ل ده می ریکه فتنا (خوده یی) یی بوو ده می نفیسه ری ریکه فتنی
نفیسی: ﴿بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ﴾ قوریشیان گوْت: نه ره جمانی نانسین.

و (ئبن جهریر) ژ (ئبن عه بیاسی) فه د گوهرت کو پِیْغَه مَبَه رى - سلاؤ لی بن - د
سوجوودی دا دگوْت: ﴿نَهَى رَه جَمَان، نَهَى رَه حِیْم﴾ ئینا بوته ریسان گوْت: نه فه
د بیژت نهو دو عایی ژ خودایه کی ب تنی دکه ت و نهو ب خو یی دو عایی ژ دو وان
دکه ت، ئینا خودی نهؤ ئایه ته ئینا خواری: ﴿قُلْ اذْعُوْا اللّٰهَ اَوْ اذْعُوْا الرَّحْمٰنَ اَيَّا مَا
تَدْعُوْنَ فَلَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى - تَو نَهَى مَوْحَمَه د بِیْژَه وان: هوین دو عایان ب نافى
نه لاهى یان ب نافى ره جمانی بکه ن، و ب هه ر نافه کی وی یی هوین دو عایان پی ژ
وی بکه ن دورسته، چونکی نهو هه ر ئیکه، و نافین وی هه می دباشن ﴿الاسراء: ۱۱۰﴾.

و د سووره تا (فورقان) دا خودی د بیژت: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اسْجُدُوا لِلرَّحْمٰنِ قَالُوا
وَمَا الرَّحْمٰنُ - وَنَه گه ر بؤ کافران بیته گوْتن: هوین بؤ خودایی ره جمان هه ر نه

سوجدی و پهرستنا وی بکن، ئەو دبیژن: رحمان چیه؟ ئەم رحمانی نانسین! ﴿﴾
(الفرقان: ۶۰).

فئجا ئەڤ بو تپه ریسه پیشیین جههمی و موعته زلی و ئەشعەر بیانه و هەر کەسه کی
باوهریی ب وی نه ئینت یا خودی بو خو بنه جهکری، یان پیغه مبهری وی - سلاف لی
بن - بو وی بنه جهکری د دەر حەقا ناڤ و سالۆ خەتین وی دا، ویسه پیشینه بو پیسه
پاشییان.

وهرسفل سەر وان ژ گەلەك لایانه:

لایئ ئیکئی: خودی ب خو ئەڤ ناڤ و سالۆ خەتە بو خو بنه جهکرینه، و پیغه مبهری
وی - سلاف لی بن - ئەو بو وی بنه جهکرینه، فئجا نه باوهری ئینانا ب وان یان ب
هندهك ژ وان دوژمناتییه بو خودی و پیغه مبهری وی، چونکی نه باوهری ئینانه ب
گۆتتا وان.

لایئ دووی: هه بوونا فان سالۆ خەتان ل نک چیکرییان، یان ب نافکرنا هندهك
چیکرییان ب فان نافان هندی ناگه هینت کو دقیت خودی و چیکرییین وی وه کی
ئیک بن، چونکی خودی هندهك ناڤ و سالۆ خەتین تاییهت ب وی فه هه نه، و چیکرییان
هندهك ناڤ و سالۆ خەتین تاییهت ب وان فه هه نه، و کانی چاوا خودی (ذاته کی) نه
وه کی (ذاتین) چیکرییان هدییه و هسا وی ناڤ و سالۆ خەتین نه وه کی یین چیکرییان ژ
هه نه، و پشکداریا د ناڤ ورامانا گشتی دا هه فیشکییا د راستیی دا فەر ناکهت،
و خودی نافئ (عەلیم) و (حەلیم) بو خو دانا یه، ووی هندهك به نییین خو ژی ب نافئ
(عەلیم) ب نافکرینه، وه کی دبیژت: ﴿ وَبَشِّرْهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ - ووان مزگینی ب دانا
کورە کی زانا دایی ﴿ (الذاریات: ۲۸) و مه خسه د پی ئیسحاقه، و ئیکی دی ب نافئ
(حەلیم) ب نافکر، وه کی گۆتی: ﴿ فَبَشِّرْهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ - و مه مزگینی بدانا
کورە کی نارام دایی ﴿ (الصفات: ۱۰۱)، و مه خسه د پی ئیسماعیله، وزانایهك نه
وه کی زانایه کیه، و نارامهك نه وه کی نارامه کیه، ووی به حسی خو کر و گۆت:
﴿ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا - هندی خودییه گوهدیری بینەر بوویه ﴿ (النساء:
۵۸)، و هندهك به نییین خو ژی ب گوهدیری بینەر ب نافکر وه کی گۆتی: ﴿ إِنَّا
خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا - هندی ئەمین مه مروڤ ژ

چپکه کا تیکه ل ژ نایا زه لای وژنی نافراندیه، پاشی نهم وی ب نه حکامین شریعتی دجه ربین، فیجا ژ بهر وی چه ندی مه نه و کره خودان گوهر و خودان چاڤ ﴿ (الإنسان: ۲) وگوهدیرهك نه وه کی گوهدیره کییه وینه رهك نه وه کی بینه ره کییه.

ووی خو ب (ره ئووف وره حیم) ی نافر وگوت: ﴿ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَعُوفٌ رَحِيمٌ - هندی خودیه ب مرؤقان بی مهره بان و دلؤقانکاره ﴿ (الحج: ۶۵) ووی هندهك به نیب خو ژ ی ب فان نایان نافر وگوت: ﴿ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ - گه لی خودان باوه ران ب راستی پیغه مبه رهك ژ ملله تی هه وه ب خو بو هه وه هات، نه و نه خوشی و نه نگافیا دگه هته هه وه وی پی نه خوشه، نه و پی رژده ل سهر هندی کو هوین باوه ری بی بینن و حالی هه وه چاك بیت، نه و ب خودان باوه ران گه له کی مهره بان و دلؤقانکاره ﴿ (التوبة: ۱۲۸)، و مهره بانهك نه وه کی مهره بانه کییه، و دلؤقانکارهك نه وه کی دلؤقانکاره کییه.

وهه ره و سا وی ب هندهك سالؤخه تان خو سالؤخدا، و هندهك به نیب خو ژ ی ب وان سالؤخه تان سالؤخدان، وه کی گوتی: ﴿ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ - وکس ژ چیکریب وی ب تشته کی ژ زانینا وی ناگه هدار نابت ﴿ (البقرة: ۲۵۵) فیجا وی خو ب زانینی سالؤخدا، وگوت: ﴿ وَمَا أوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا - و تشته کی کییم تی نه بت ژ زانینی چو بو هه وه وه می مرؤقان نه هاتییه دان ﴿ (الإسراء: ۸۵)، وگوت: ﴿ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ - د سهر ههر خودان زانینه کی را زانابهك هه وه ﴿ (یوسف: ۷۶)، وگوت: ﴿ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ - نه وین زانین بو هاتییه دان گوت ﴿ (القصص: ۸۰).

ووی خو ب هیزی سالؤخدا وگوت: ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ - هندی خودیه هیزداری زاله ﴿ (الحج: ۴۰)، ﴿ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ - هندی خودیه نه و ب تنیه رزی دده ته خه لکی، نه وه خودان هیزی موکم ﴿ (الذاریات: ۵۸)، ووی به نیب خو ژ ی ب هیزی سالؤخدان وگوت: ﴿ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً - خودیه هوین ژ چپکه کا لاواز وبی بها نافراندین، پاشی پشته لاوازیسا زارو کینیسی وی هیزا زه لامینیسی دا، پاشی پشته فی هیزی وی لاوازیسا پیریسی دا ﴿ (الروم: ۵۴).

وئاشکهرایه کو ناؤ و سالوخته تین خودی بابه تی وینه، وناقین چیکرییان بابه تی وانه، وپشکداریا د ناؤ ورامانی دا پشکداریا د راستیی دا فەر ناکهت، چونکی ههر دو ناقلیکری و سالوخدای وه کی ئیک نینن، وحه مد بو خودی بت نهفه تشته کی ئاشکهرایه.

لایئ سییی: نهوی سالوخته تین که مالی نه بن ب کیر خود اینیی نائیت، و ژ بهر فی چهندی ئیراهیمی گۆته بابی خو: ﴿لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ - بۆچی تو پهرستنا وی دکهی بی گوهر ل چو نه بت وچو نه بنت﴾ (مریم: ۴۲).

وده می خودی بهرسقا وان بین گۆلک پهریسی ددهت دبیزت: ﴿أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا - نه ری ما وان نه دزانی کو نهو د گهل وان ناناخفت، و بهری وان ناده تی خیری؟﴾ (الأعراف: ۱۴۸).

لایئ چاری: بنه جهکرنا سالوخته تان که ماله، و نه بنه جهکرنا وان کیماسییه، و نهوی سالوخته نه بن یان نهو نینه یان یی ب کیماسییه، و خودی ژ وی چهندی یی پاراستییه.

لایئ پتجی: وهر گهراندنا سالوخته تان ژ رامانا وان یا ئاشکهرایه چو دهلیل سهر نینن، لهو نهؤ چهنده تشته کی دورست نینه، و نه گهر نه م بیژین: خودی ب تنی مه عنایا وان دزانت؟ دقیت بیژین: خودی د قورئانی دا ب وی تشتی نه م رامانا وی نه زانین مه دئاخیت، ههر چهنده وی فهرمان ل مه کرییه کو نه م ب ناقین وی دوعایی ژی بکهین، قیجا چاوا نه م ب تشته کی مهعنا وی نه زانین دی دوعایی ژی کهن؟ ووی فهرمان ل مه کرییه کو نه م هزارا خو د قورئانی هه مییی دا بکهین، قیجا چاوا نهو دی فهرمانی ب هنر کرنا د وی تشتی ل مه کت یی مهعنا وی نه ئیته زانین؟

قیجا ژ فی ئاشکهرایه بوو کو دقیت ناؤ و سالوخته تین خودی ب وی رهنگی بییه بنه جهکرن یی کو بابه تی خودی بت، و نه وه کی بین چیکرییان بن، وه کی خودی دبیزت: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ - تشته ک ژ چیکرییان وی وه کی وی نینه، و نه وه گوهدیری بینهر﴾ (الشوری: ۱۱).

فِيْجَا وى نَاشِكه رَاكِر كُو چو تَشْت وِه كى وى نِينِه، ووى گُوهدِيْرى وديْتَن بُو خُو
 بَنه جِهَكِر، و ژ فِى دِيْتَه زَانِيْن كُو بَنه جِهَكِر نَا سَالُوْخَه تَان (تَه شِيْهِيْ) فِهَر نَا كَهْت، و كُو
 يَا فِهَرَه سَالُوْخَه ت بِيْ (تَه شِيْهِيْ) بِيْنَه بَنه جِهَكِر ن، وئَه فِهَرَه مَه عِنَا گُوْتِنَا سَوْنِيْبِيَان د دَهَر
 حَه قَا بَنه جِهَكِر نَا فِى و سَالُوْخَه تَان ۱۵: (اِيْبَات بَلَا تَمَثِيْل و تَنْزِيْه بَلَا تَعْطِيْل -
 بَنه جِهَكِر نَه كَا بِيْ وِه كَه فِى و پَا كِر نَه كَا بِيْ ژ كَارِيْئِيْخَسْتَن).

دەرگه‌هی سییی

دیارکرنا شرک وچه‌پدانن د دژینا مرۆقینییی دا،
 وچه‌ندهک ژ دیرۆکا کوفر وئلحاد وشرک وئفاقن

وئهو ژ فان ناقران پیک دئیت:

ناقبړا نیکی: چه‌پدان د ژینا گهلان دا.

ناقبړا دووئ: شرک، دانه‌ناسینا وی، وره‌نگین وی.

ناقبړا سییی: کوفر، دانه‌ناسینا وی، وره‌نگین وی.

ناقبړا چارن: نفاق، دانه‌ناسینا وی، وره‌نگین وی.

ناقبړا پینجن: دیارکرنا راستیا جاهلییه‌تی، فاسقی، سهرداچوونی، دهرکه‌فتنا ژ

ئیسلامی، پشکین وی وئه‌حکامین وی.

وی دکهنه جوھی، یان فلهه، یان مهجوسی ﴿^(۱) مهعنا: بناخه د مروقی دا تهو حیده.

ودین هدر ژ دهمی نادهمی وهره - سلاؤ لی بن - وپشتی وی ب چهند سالان ژوی هدر نیسلام بوو، خودایی مهزن دبیژت: ﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ - مروؤ ههمی ئیک دهستهک بوون، ههمیان باوهری ب خودی هه بوو، ئینا خودی پیغه مبهه رهنارتن دا ئه و دینی وی نیشا خه لکی بدهن، و مزگینیسی ب به حه شتی بدهنه وی بی گوه داریا خودی بکته، ووی ب ئاگری بترسینن یی کافرایی بی بکته ﴿(البقرة: ۲۱۳).

وبو جارا ئیکی شرک ولادانا ژ عه قیدی د ناؤ ملله تی نوو حی دا پهیدا بوو، ونووح - سلاؤ لی بن - پیغه مبهری ئیکی بوو ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّنَ مِنْ بَعْدِهِ - ئه ی موحه مده مه ووحی ب گه هاندنا په یامی بو ته هنارتیه ههر وه کی مه بو نوو حی و پیغه مبه رین پشتی وی هنارتی ﴿(النساء: ۱۶۳). ئن عه بیاس دبیژت: د نافه را نادهمی ونوو حی دا - سلاؤ لی بن - دهه قهرن هه بوون ههمی ل سهر نیسلامی بوون، ئن قه ییم دبیژت ^(۲): وئدهؤ گوتنه بی گومان راستیه، چونکی د خواندنا ئوبه یی کوری که عی دا - د ئایه تا به قهری دا - هاتییه: ﴿فَاخْتَلَفُوا فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ﴾، وتشتی شاهده یی بو فی خواندنن ددهت نهؤ گوتنا خودیه: ﴿وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا - مروؤ ههمی ل سهر ئیک دینی بوون کو نیسلامه، پاشی ئه و ژیکجودا بوون ﴿(یونس: ۱۹).

مه خسه دا وی - خودی ره حی پی بیته - ئه وه ئه گه را هنارتنا پیغه مبه ران ژیکجودا بوونا مروفانه د وی دینی دورست دا یی بهری هنگی ئه و ل سهر، کانن چاوا عه ره ب پشتی هنگی ل سهر دینی ئیبراهیمی بوون - سلاؤ لی بن - هتا عه مرئ کوری له حی پی خوزاعی هاتی و دینی ئیبراهیمی گوه ارتی، و صه نه م ئیناینه وه لاتی عه ره بان و ب تاییه تی ده قه را حیجازی، فیجا په رستنا وان هاته کرن، و صه نه م په ریسی ل فی وه لاتی پیروژ وده ور به ران به لاف بوو، هتا خودی دویمه یی پیغه مبه ران

() بوخاری و موسلم فی حدیسی ژ نه بوو هورهیره ی فه د گوه رین.

(۲) إغاثة اللفهان (۲ / ۱۰۲).

موحه ممد - سلاؤ لی بن - هنارتی، ووی خه لک بو تهو حیدل و دوپکه فتنا دینیل
 ئیراهیمی وشکاندنا صه نه مان گازی کرن، و خودی دین ب وی پیک ئینا، وقه نجیا
 خول سهر مرؤقان ب وی تمام کر، ودهسته کین قهنج ژ پیشیین فی ئومه تی ل سهر
 ریازا وی چوون هتا نه زانین د ناؤ دهسته کین پاشییل دا بهلاؤ بووی، و تشتین بیانی ژ
 دینیل دی هاتنه د ناؤ وان دا، و شرک دوباره د ناؤ فی ئومه تی دا پهیدا بوو، ب ریکا
 گازیگهرین سهر دا چوونی، هدر وه سا ب ریکا ئافا کرنا ل سهر قه بران ب هیجه تا
 قه درگرتن و حه ژیکرنا چاک ووه لییان، هتا وه لی هاتی مه زار ل سهر گورین وان
 هاتینه ئافا کرن، و بووینه جهی په رستنا نه بو خودی وهوار و گازیبا نه ژ خودی و دانا
 قوربانان بو وان مه قامان، و وان ناؤ فی شرکی کره (تهو هسسولا ب چاکان) و گوتن
 نه فه ئاشکه را کرنا فیانییه نه کو په رستنه بو وان، و وان ژ بیر کر کو نه فه گوتنا صه نه م
 په ریسن ئیکیه ده می وان گوتی: ﴿ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى - هه ما نه م
 په رستنا فان صه نه مان بو هندل دکهین دا نه و مه هدری بو مه ل نک خودی بکهن،
 و دا نه و مه نیزیکی وی بکهن نه ژ بهر تشته کی دی ﴾ (الزمر: ۳).

و د گهل فی شرکی یا مرؤقینی کهفن ونوی کهفتییل، پتریا مرؤقان باوهری ب
 تهو حیدا خود اینییل (یا ربووبیه تی) هه یه، به لی د په رستنی دا نه و شرکی دکهن،
 وه کی خودی گوتی: ﴿ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ - نه و ب دورستی
 باوهرییل ب خودی نائین نه گهر نه و شرکا ب خودی د گهل دا نه کهن ﴾ (یوسف:
 ۱۰۶).

و د ناؤ مرؤقان دا کنه کا کیم تی نه بت وه کی فیرعه ونی و موخدان و شیووعیان ل
 فی زه مانی که سی حاشاتیبا هه بوونا خودی نه کریه، و نه باوهری ئینانا وان ب هه بوونا
 خودی ژ نه گه را دفن بلندییا وان بوویه، نه گهر نه وان د دل دا باوهری ب خودی
 هه یه، وه کی خودی دبیزت: ﴿ وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا - و وان
 ب ده فی خو ئاشکه را کر کو نه و باوهرییل پی نائین، به لی وان د دل دا باوهری پی
 هه بوو، وان ژ دفن بلندی و خو مه زن کرن نه ژ چه نده ذکر ﴾ (النمل: ۱۴).

و عه قلیل وان باوهرییل دینن کو ههر چیکریه کی چیکه ره ک بو دقیت، و ههر
 تشته کی هه ی دقیت ئیک هه بت هه بوون دابنی، و کو سه رو به ری ب نه جهی فی

گهردوونى دخوازت ريقه بهره كى كاربنه جه و خودان شيان و پير زانين ههبت، وى باوهرييى پى نه نيت ئهوى: يان عقلى خو ژ دهست دايه، يان ژى ژ خومه زنكرن عقلى خو لادايه، و خو بى بها كريبه، و ئهقى چو بها بو گوتنا وى نينه.

ناقبرا دووی

شرک: دانہ ناسین و پرنسین و

(۱) دانہ ناسینا شرک:

شرک ٺہوہ: شریکک (ہہ فیشکک) بؤ خودی د خودینی و پرنسینی دا بیئہ دانان، و پرتین جاران شرک د پرنسینی دا دئیئہ کرن وہ کی کو دوعا د گہل خودی ژ ئیکئی دی ژ بیئہ کرن، یان رننگہ کی پرنسینی وہ کی فہ کوشتنی و دانانہ زری و ترس و ہیفی و فیانی، بؤ ئیکئی دی د گہل خودی بیئہ پیشکیشکر، و شرک مہزنترین گونہہہ، ژ بہر چہند ٺہ گہران:

۱ - چونکی ٺہو بلندکرنہ بؤ مہخلووقی کہ بگہہنتہ رپڑا خودی و وہ کی وی لی بیئ، و ہہچیئ ئیکئی بؤ خودی بکہتہ شریک ٺہو وی ٺہو وہ کی خودی لی کر، و ٺہ فہ مہزنترین زوردارییہ، خودایی مہزن دبیئت: ﴿إِنَّ الشَّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ - ہندی شرکہ کرینترین و مہزنترین گونہہہ ﴿لَقَمَان: ۱۳﴾ و زوردار ی ٺہوہ تشت نہ ل جہی وی بیئہ دانان، و ہہچیئ پرنسینا ئیکئی ژبلی خودی بکہت ٺہو وی پرنسین نہ دانان جہی وی یی دورست، و ٺہو بؤ ئیکئی نہ ژہہژی پیشکیش کر، و ٺہ فہ مہزنترین زوردارییہ.

۲ - خودی ٺاشکہرا کریہہ کو ٺہو وی بؤ وی ژ ی نابدت یی ژ ی توبہ نہ کہت، خودی دبیئت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ - ہندی خودییہ گونہہہ بؤ وی ژ ی نابدت یی کہسہ کی ژ چیکریین وی بؤ وی بکہتہ ہہ فیشک، و ہہر گونہہہ کا دی یا ژ شرکی کیمتر بت ٺہو بؤ وی ژ ی دبدت یی وی بقیت ﴿النساء: ۴۸﴾.

۳ - خودی گوتییہ کو وی بہ حدشت ل سہر موشرکی حہرام کریہہ، و کو ٺہو ہہر و ہہر د جہنہہمی دا دمینت دەمی گوتی: ﴿إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾ - و ہہچیئ ہہ فیشکک کی د گہل

خودی د عه‌بدینییی دا بدانت ئەو خودی به‌حهشت ل سەر وی حەرام‌کرییه و جهی وی کرییه ناگر، و چو پشته‌فانهک وی نابت وی ژی رزگار بکەت ﴿ (المائدة: ۷۲).

۴ - هندی شرکه هەمی کریاران پویچ دکەت، خودی دبیژت: ﴿ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ - و ئەگەر ئەفان پیغه‌مبەران شریک بو خودی چی‌کربان کاری وان دا پویچ بت ﴿ (الأنعام: ۸۸)، و خودی دبیژت: ﴿ وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ - و ب راستی وەحی بو تە ئەی موحەممەد و بو پیغه‌مبەرین بەری تە ژی هاتییه: کو ئەگەر تو شریکه‌کی بو خودی بدانی کاری تە دی پویچ بت، و تو دی ژ وان بی یین تی دچن و دنیا و ناخەرتا خو ب زیان ددهن ﴿ (الزمر: ۶۵).

۵ - ئەو کەسی شرکی بکەت خوینا وی و مالی وی بی حەلاله، خودی دبیژت: ﴿ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَحْضُرُوهُمْ وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ - فیجا ئەگەر ئەو چار هەیفین هەو بو تپەریس تیدا پشت راست کرین ب دویماهی هاتن، هوین دەسپیکرنا شەری د گەل نەیارین خودی ل هەر جهه‌کی ئەو لی بن رابگه‌هینن، و هوین ل جهین وان قەستا وان بکەن، و ریکان ل بەر بگرن ﴿ (التوبة: ۵).

و پیغه‌مبەر - سلاقی لی بن - دبیژت: ﴿ فەرمان ل من هاتە کرن کو ئەز شەری مروفان بکەم حەتا ئەو بیژن: (لا إله إلا الله) فیجا ئەگەر وان ئەو گۆت ئەو وان خوینا خو و مالی خو ژ من پاراست ئەگەر ب حەقی وی نەبت ﴿ (۱).

۶ - شرک گونەها ژ هەمییان مەزنتەر، پیغه‌مبەر - سلاقی لی بن - دبیژت: ﴿ ئەری ئەز گونەها ژ هەمییان مەزنتەر بو هەو نەبیژم؟ ﴿ مە گۆت: بەلی ئەی پیغه‌مبەری خودی، گۆت: ﴿ شرکا ب خودی، وی ئەمرییا دەیبایان.. ﴿ (۲).

(ابن قیم) ی زانا دبیژت: «خودی ناشکەرا دکەت کو مەخسەد ب ئافراندن و فەرمان لی‌کرنی ئەو ئەو ب ناؤ و سالووخەتین وی بیته ناسین و پەرستن بو وی ب تنی

(۱) بوخاری و موسلم فی حەدیسی فەدگوهیژن.

(۲) بوخاری و موسلم فی حەدیسی فەدگوهیژن.

بېتە كرن و شرك بى نەئىتە كرن، و كو مروؤف ب دادىسى رابن، وئەو دادى ئەوۋە يا
 عەسمان و عەرد بى ھاتىنە راگرتن، وەكى خودى دىبىت: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ
 وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ - ب راستى مە پېغەمبەرلەرنى خۆ
 ب دەلىلەن ئاشكەرا ھنارتن، و مە كىتاب ب ئەھكام و شرىعت فە د گەل وان ئىنا
 خوارى، و مە تەرازى ئىنا خوارى، دا مروؤف ب دادىسى سەرەدەرىيى د گەل ئىك و دو
 بكن ﴿(الحدید: ۲۵)، و خودى ئاشكەرا دكەت كو وى پېغەمبەرلەرنى خۆ ھنارتن
 و كىتابلەرنى خۆ ئىنانە خوارى دا مروؤف ب دادىسى رابن، و مە زىننەت دادى: تەوحىدە،
 وئەوۋە سەرى دادىسى، و شرك زۆردارىيە وەكى خودى گۆتى: ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ
 عَظِيمٌ - ھندى شركە زۆردارىيە كا مەزنىه ﴿(لقمان: ۱۳)، فېجا شرك زۆردارلەرنى
 زۆردارىيە، و تەوحىد دادلەرنى دادىيە، و تىشى دژى فى مەخسەدى بت ئەو مەزىنەتەرنى
 گونەھە)).

و دىبىت: «و چونكى شرك ب خۆ دژى فى مەخسەدىيە ئەو مەزىنەتەرنى گونەھە،
 و خودى بەھدشت ل سەر ھەمى موشركان ھەرامكرىيە، و خوين و مال و مروؤقن وى
 بۆ خودانلەرنى تەوحىدى ھەلالكرىيە و كو ئەو وان بۆ خۆ بكنە بەنى چونكى وان
 پەرسنا خودى نەكرىيە، و خودى كارەكى موشركەكى قەبۇل نەكرىيە، و مەھدەر د
 دەر ھەقا ئىك ژ وان دا قەبۇل نەكرىيە، و دو عايە كا وى ل ئاخىرەتى قەبۇل نەكرىيە،
 و ھىقىيە كا وى ب جە نەئىنايە، و موشرك ژ ھەمى كەسان نەزانترە، چونكى وى ژ ناڤ
 چىكرىيەن خودى شرىكەك بۆ وى دانايە، وئەفە مەزىنەتەرنى نەزانىنە وئەو مەزىنەتەرنى
 زۆردارىيە ژ وى، و ھەر چەندە موشركى چو زۆردارى ل خودايى خۆ نەكرىيە،
 بەلكى وى زۆردارى ل خۆ كرىيە»^(۱).

۷ - ھندى شركە عەبىھەك و كىماسىيە كە خودى خۆ ژى پاراستىيە، ھەچىيى
 شركى بكەت ئەو وى ئەو تىشت بۆ خودى بىنەھكرىيى خودى خۆ ژى پاراستى،
 وئەفە دوژمىيە بۆ خودى، و مەزىنەتەرنى ركدارىيە.

(۱) الجواب الكافي: ب ۱۰۹.

(ب) پهنگين شرکي:

شرک دو پهنگن:

پهنگين ټيکي: شرکا مهزنتز يا خوداني ژ ئيسلامي دهر دټيخت، ووی هدر وهدر دهيلته د جهنهمي دا نه گهر نهو مر وتوبه نه کر، وئهو نهوه تشتهک ژ پهنگين په رستني بو ټيکي دي ژبلي خودي بيته پيشکيشکر، وه کی دو عايا نه ژ خودي بت، ودانا نهزر وقوربانان بو ټيکي ژبلي خودي وه کی قهبران يان نه جنه وشه يتانان، وترسا ژ مريان يان نه جنه يان شه يتانان کو زيانه کی يان نه خوشيه کی بگه هينتي، وه يقبيا نه ژ خودي بت کو وی تشتي بکته يي خودي ب تني دشيت بکته يان وي نه خوشيبي ژي لادته يا ژ خودي پيقه تر کس نه شيت ژي لادته، وه کی هندهک نوکه ل دور قهر ومه زارين چاکان دکهن، خودي دييژت: ﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتَنْبِئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ - وئهو بوتپهريسه ژبلي خودي په رستنا وي تشتي دکهن يي نه ب تشته کی زياني دگه هينته وان، ونه ل دنيايي ونه ل ناخه تي مفايه کی دگه هينتي، وئهو دييژن: هه ما نهم په رستنا نه وين هه دکهين دا نهو مهدهري بو مه ل نک خودي بکهن، تو نهی موحه ممد بيژه وان: نهري هوين وي تشتي ژ مهسه لا فان مهدهر چييان نيشا خودي ددهن يي نهو نه ل عهسمانان ونه ل عدردي نه زانت؟ چونکی نه گهر ههوه ل عدردي يان ل عهسمانان هندهک مهدهر چي هه بانه مهدهري بو ههوه بکهن نهو ژ ههوه چيتر دا وان ناست، فيجا خودي يي پاک وبلنده ژ وي تشتي نهو بوتپهريسه د په رستني دا بو وي دکهنه هه فپشک ﴿يونس: (۱۸).

پهنگين دووون: شرکا بچويکتر يا کو خوداني ژ ديني دهر نه ټيخت به لي کيماسيبي ديخته تهو حيدی، ودبته ريك بو شرکا مهزنتز، وئهو ژي دو پشکن:

پشکا ټيکي: نهو شرکا ل سهر نه زماني وئهن دامين لهشي ناشکهر، وئهو گو تن وکريان، گو تن وه کی سويندا نه ب خودي، پيغه مبه ر - سلاؤ لي بن - دييژت: ﴿من حلف بغير الله فقد كفر أو أشرك - هه چيبي ب ټيکي دي ژبلي خودي سويند بخوت

ئەۋى كوفرىيان شىرك كى ﴿۱﴾، وگۆتتا: يا خودى بقیّت وتە بقیّت، دەمى زەلامەكى گۆتییە پیغەمبەرى - سلافلۇ بن - : يا خودى بقیّت وتە بقیّت، وى گۆت: ﴿أجعلتني لله ندا؟ قل ماشاء الله وحده - ته ئەز كرمە ھەڭكوفىف بو خودى؟ بیژە: يا خودى بقیّت ب تنى ﴿۲﴾، وگۆتتا: ئەگەر خودى وفلان كەس نەبا، ویا دورست ئەۋە بیئە گۆتن: يا خودى بقیّت پاشى فلانى، وئەگەر خودى نەبا پاشى فلان، چونكى (پاشى) ھەر دو لایان نائینتە رېزەكى، وفیانا عەبدى دكەتە دوپقەلانكا فیانا خودى، وەكى خودى گۆتى: ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ - وهوين نەشین خو راست بکەن، ئەگەر ھەز کرنا خودى خودایى ھەمى چىکرییان ل سەر نەبت ﴿التکویر: ۲۹﴾، وەكى قیئە دەمى دبیژن: من تو یی ھەمى وخودى یی ھەمى، وئەقە ژ بەرە کەتا خودى و بەرە کەتا تە یە.

وکریار: وەكى ل بەرخۆ کرنا دەزى و بەندکان بو ژ خو دویر کرنا بەلایى، ول بەرخۆ کرنا نغشتییان دا چافین نەبت، ئەگەر ھات ووی باۋەر کر کو ئەقە تشتە دبنە ئەگەر ارا کرنا نەخۆشى و بەلایى، ئەقە شىركا بچوبىكترە، چونكى خودى ئەو نە کرینە ئەگەر، ژ خو ئەگەر وى باۋەر کر کو ئەو ب خو دى بەلایى ژ وى دویر کەن، ئەو ھنگى دى بئە شىركا مەزنتز، چونكى وى خو ب ئىكى ژبلى خودى قە گریدا.

پشكا دووی ژ شىركا بچوبىكتر: شىركا قەشارتیئە وئەو شىركا د ئنیەت و ھەز کرنى دایە، وەكى مەدحە ورومەتیئە، وەكى كو كارەكى ژ وان كاران بکەت یین مرؤقە خو بی نیزیكى خودى دكەت، بەلى مەخسەدا وى پی ئەو بت خەلك مەدحین وى بکەن، وەكى وى بی نغیژا خو تازە بکەت یان خیران د گەل خەلكى بکەت دا خەلك مەدحین وى بکەن، یان دەنگى خو ب زکرى وخواندنا قورئانى بلند بکەت وخۆش بکەت دا خەلكى گوھ لی بست ومەدحین وى بکەن، ورومەتی ئەگەر تیکەلى كارەكى بوو دى وى پویچ کەت، خودى دبیژت: ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا - قیجا ھەچیئە ژ عەزبابا خودایى خو بترست ودلى خو ببەتە خیرا وى ل رۆژا دیدارا وى، بلا كارەكى چاك بو خودایى خو بکەت كول

(۱) ترمذى قەدگوھیزت، وحاكم دبیژت یا دورستە.

(۲) نەسائی قى حدیسی قەدگوھیزت.

دويڤ شريعتي وي بت، وچو شريكان د پهرستنې دا بو وي نه دانت ﴿ (الكهف: ۱۱۰).

ويغه مېهر - سلاډ لي بن - دييژت: ﴿ تشتي ژ همميان پتر نه زى دترسم ل سهر هدهو شرکا بچويکته ﴿ گوټن: نهى پيغه مېهرى خودى، شرکا بچويکتر چيه؟ وي گوټ: ﴿ نهو رويغه تيهه ﴿ (۱).

ونهو کار ژى يى بو پهرتالي دنيايى بيته کرن، وهكى وي يى بو مالي دچته حه جى يان بانگ ددهت يان مهلا تيبى دکهت، يان خو فيرى علمى شهرعى دکهت، يان جهادى دکهت، پيغه مېهر - سلاډ لي بن - دييژت: ﴿ بهخترهش بيت عهبدى دينارى، وبهخترهش بيت عهبدى دهره مې، وبهخترهش بيت عهبدى کراسى، وبهخترهش بيت عهبدى بيستانى، نه گهر تشتهك بو بيته دان رازى دبت ونه گهر چو بو نه ئي ته دان کهريين وي فه دبن ﴿ (۲).

نيمام (ابن القيم) دييژت: ﴿ وشرکا د مراد وئيه تان دا نهو دهر ياييه چو ليڤ بو نه هين، وکيم کهس هه نه زى رزگار دبن، وهه چيى مه خسه دا وي ب کارى کنارى خودى نه بت، وئيه تا وي نهو نه بت خو نيژيکى خودى بکهت وجزايى خو ژ وي وهر گرت، نهو وي د مراد وئيه تا خو دا شرک کر، وئيه خلاص نهوه کريار وگوټن و مراد وئيه تا وي خوړى بو خودى بت، ونه فه يه (حه نيفيهت) دينى ئيبراهيمى يى کو خودى فه رمان يى ل هه مې به نييين خو کرى، ونهوه چو دينه كى دى ژبلى وي ژ کهسى دى قه بويل ناکهت، ونهوه راستيا ئيسلامى، وهكى خودى دييژت: ﴿ وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ - وهه چيى دينه كى ژبلى ئيسلامى داخواز بکهت، نهو دين ژ وي نايته قه بويل کرن، ونهوه ل ئاخره تى ژ زيانکارانه نهوين پشك وبارين خو ژ دهست داين ﴿ (آل عمران: ۸۵)، ونهوه دينى ئيبراهيمى - سلاډ لي بن - يى کو هه چيى دلى خو نه به تى نهوه ژ هه مې که سان بى فامتره ﴿ (۳).

(۱) نهحمد وطه به رانى وبه غهوى د (شرح السنة) دا فى حه ديسى فه دگو هيزن.

(۲) بوخارى فى حه ديسى فه دگو هيزت.

(۳) الجواب الكافي، بپ ۱۱۵.

ژ ئەڧا بۆرى دئىتە زانين كو هندەك جوداھى د ناقبەرا شرکا مەزنتە وبچويكتە دا
ھەنە، ئەو ژى ئەڧەنە:

۱ - شرکا مەزنتە خودانى ژ دىنى دەردئىخت، وشرکا بچويكتە كىماسىيى دئىختە
تەوحىدى بەلى خودانى ژ دىنى دەرنائىخت.

۲ - شرکا مەزنتە خودانى خۆ ھەر وھەر دەھىلتە د ناگرى دا، وشرکا بچويكتە
خودانى خۆ ھەر وھەر ناھىلتە د ناگرى دا ئەگەر چوو ناگرى.

۳ - شرکا مەزنتە ھەمى كاران پويچ دكەت، وشرکا بچويكتە ھەمى كاران پويچ
ناكەت، رويمەتى وكارى بۆ دىبايى تى نەبت ئەو ئەگەر تىكەلى كارى بوون وى پويچ
دكەن.

۴ - شرکا مەزنتە خوینی و مالی حەلال دكەت، وشرکا بچويكتە وان حەلال
ناكەت.

ناٲبرا سییی

کوفر، دانناسینا وی، ورهنگین وی

(ا) دانناسینا وی:

کوفر د زمانی دا ب راما نا په چین و فهارتنی دئیت، و کوفر د شریعتی دا دژی باوهرییی، و کوفر: نه باوهری ئینانا ب خودی و پیغمبهری ویسه، چ دره ویپکرن د گهل دا هبت یان نه، به لکی بهسه ههما گومان و دودلی، یان پشتدان یان حسویدی، یان خو مه زنکرن، یان دویکه فتنا هنده ک ژ وان دلچوونان د گهل دا هبت یین وی ژ په یاما پیغمبهری دده نه پاش، نه گهر چ کوفر ایی دره ویپکهر مه زنتره، وئهو وی ژ حسویدی باوهرییی نه ئینت و دره وی پی بکته ژی، نه گهر خو وی باوهری ب راسنگوییا پیغمبهران هبت ژی (۱).

(ب) رهنگین وی:

دو رهنگین کوفری هه نه:

رهنگین نیکی: کوفر مه زنتره یا کو خودانی ژ دینی دهر دئیتخت، وئهو پینج پشکه:

پشکا ئیکی: کوفر دره ویپکرنی، و ده لیل گوتنا خودییه: ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ - كَهَس ژ وی زوردارتر نینه یی دره و ل سهر ناٲی خودی کری، فیجا نه حهقی و سهر داجوونا خو ب خودی رادای، یان دره و ب وی حهقیی کری یا خودی پیغمبهری خو موحه مه د سلاف لی بن بی هنارتی، هندی ناگره جهه ک بو کافران تیدا هه یه ﴿العنکبوت: ۶۸﴾.

پشکا دووی: کوفر خو مه زنکرن و دفن بلندیی د گهل باوهرییی، و ده لیل گوتنا خودییه: ﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ

(۱) مجموع الفتاوی لشیخ الإسلام ابن تیمیة (۱۲ / ۳۳۵).

مِنَ الْكَافِرِينَ - وتو ئهی موحہمد قہدر گرتنا خودی بؤ نادمی ل بیرا خہلکی بینہ فہ دەمی وی گۆتیہ فریشتہیان قہدر گرتن بؤ نادمی و دیار کرن بؤ بہایی وی: ہوین خو بؤ وی بچہ مینن ئینا وان ہہمییان گوہداری کر ئیلس تی نہبت ئہو ژ دلرہشی و خۆمہزن کرن ل بدر نہہات فیجا ئہو بوو ژ یین کافر ب خودی، یین نہ گوہدار بوو فہرمانا وی ﴿البقرہ: ۳۴﴾.

پشکا سییی: کوفرا گومانئی، وئہو کوفرا تہمینیہ، و دەلیل گۆتتا خودیہ: ﴿وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا. وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُدِدْتُ إِلَى رَبِّي لأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا. قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاكَ رَجُلًا. لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا - وئہو چوو ناف رہزی خو، ل وی دەمی ئہو یی زۆردار بؤ خو کو وی کوفر ب رابوونا پشتی مرئی کری، و ژ ہاتتا قیامہتی یی ب گومان، فیجا کہیفا وی ب فیقییی وی ہات، لہو گۆت: ئەز باوہر ناکہم ئەف رہزہ جارہ کی دی پویج بت، وئہز باوہر ناکہم قیامہت زی دی رابت، وئہ گہر خو - من گرتی - قیامہت رابوو زی وەکی تو دیژی ئہی خودان باوہرۆ، وئہز بؤ نک خودایی خو ہاتہ زفراندن زی تشتہ کی ژ فی رہزی باشتر وچیتر ئەز دی ل نک خودی بیسنم، چونکی من قہدر و بہایی خو ل نک وی ہہیہ. ہہفالی وی یی خودان باوہر دەمی دان وستاندن د گہل وی کری گۆتی: چاوا تو کوفری ب وی خودایی دکہی یی تو ژ ناخی ئافراندی، پاشی ژ چپکہ کا ئافی، پاشی تو کریہہ مرۆفہ کی دورست وکامل؟ بہلی ہندی ئہوہ ئہو خودایی منہ وئہز چو شریکان بؤ خودایی خو نادانم ﴿الکہف: ۳۵-۳۸﴾.

پشکا چاری: کوفرا پشتدانی، و دەلیل گۆتتا خودیہ: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا مُعْرِضُونَ - وئہو یین کوفر ب تہو حیدا خودی کری پشت ددہنہ وی تشتی قورئانی ئہو یی ترساندین، ہزرا خو تیدا ناکہن ووجہ کی بؤ خو ژی وەرناگرن ﴿الأحقاف: ۳﴾.

پشکا یینجی: کوفرا دورویاتی و نفاقییہ، و دەلیل گۆتتا خودیہ: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ - چونکی وان ب سہر فہ باوہری

ئینا، و د دل دا ئەو دکافر بوون، قیجا ژ بەر کافر ییا وان خودی خەتم ل سەر دلین وان دا، لەو ئیدی ئەو تێ ناگهەن کانی مفاپی وان د چ دایه ﴿ (المنافقون: ۳).

پهنگس دووگ: کوفرا بچویکتز یا کو خودانی ژ دینی دەر نه ئیخت، و ئەو کوفرا کریارانه، ئەو کریارین به حسی وان د کیتاب و سوننه تی دا هاتی و نافی کوفری ل سەر هاتیبه دانان، و ئەو ب خو ناگهەنه هەددی کوفرا مەزنتز، وەکی کوفرا قەنجیی یا کو د فی گوتنا خودی دا هاتی: ﴿ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ - وَخودی مەتەلەك ئینا: باژیرهك ژ تەعدا کرنا دوژمنان یی تەنا بوو، و ژ زیارا بەرتەنگ یی پشت راست بوو، رزقی وی ب ساناھی و خوش ژ هەر لایه کی فه بەرفرەه دەهات، ئینا خەلکی وی کافری ب قەنجیی خودی کر، و شریک بو وی دانان، و شوکرا وی سەرا فان قەنجییان نە کر ﴿ (النحل: ۱۱۲).

ووەکی کرنا شەری موسلمانن ئەوا د فی گوتنا پیغەمبەری دا - سلاڤ لی بن - هاتی: ﴿ سباب المسلم فسوق، و قتاله كفر - گوتنا خەبەران بو موسلمانن فاسقییه، و کرنا شەری وی کوفره ﴿ (۱).

و د فی گوتنا پیغەمبەری دا - سلاڤ لی بن - ﴿ لا ترجعوا بعدي كفاراً يضرب بعضكم رقاب بعض - پشتی من نەزفین کافر هەندەك ژ هەو ل ستویی هەندەکان بدەن ﴿ (۲). ووەکی سویندخوارنا نە ب خودی بت، پیغەمبەر - سلاڤ لی بن - دیبژت: ﴿ من حلف بغير الله فقد كفر أو أشرك - هەچی سویندی نە ب خودی بخۆت ئەوی کوفریان شرک کر ﴿ (۳).

و ئەو کەسی گونەها مەزن دکەت خودی ئەو ژ خودان باوهران هژمارتییه، خودی دیبژت: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى - ئەی گەلی ئەوین باوهری ب خودی و پیغەمبەری وی ئینای و کار ب شریعتی وی کری خودی ل سەر هەو نقیسییه کو هوین ئەوی بکوژن یی ژ قەستا کوشتنی بکەت ﴿ (البقرة: ۱۷۸)، مەعنا ئەوی کوشتنی دکەت ژ وانه یین باوهری ئینای، و خودی ئەو حسیبەر برا بو

(۱) بوخاری و موسلم فەدگوهیزن.

(۲) بوخاری و موسلم فەدگوهیزن.

(۳) ترمذی فەدگوهیزت و دیبژت: حەدیسە کا حەسەنە، و حاکم وی دورست دکەت.

خودانی کوشتی و گوتی: ﴿فَمَنْ عَفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدِّءْ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ - وَهَجِيْبِيْ بِرَائِيْ وَیْ نَهْو ژ تَوْلَفَه كَرْنِيْ نَازَا كَر بِلَا هَهَرْدُو لَا پِيْگِيْرِيْ ب رَهْفَتَارِيْ بَاش بَكَهَن، خُودَانِيْ مَرِيْ بِلَا دَاخُوَازَا خُوِيْنِيْ بَكَهَت، وَيِيْ كُوشْتَن كَرِيْ بِلَا مَافِيْ وَيْ بَدَهْتِيْ﴾ (البقرة: ۱۷۸)، وَيِيْ گُومَان مَهْخَسَه دِيْ بَرَايِنِيْا دِيْنِيْه.

و خودی دبیژت: ﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا - وَتَهْ گَهَر دو دهستهك ژ خودان باوهران ب شهر چوون هوين گهلی خودان باوهران وان پیک بین﴾ (الحجرات: ۹)، ههتا دبیژت: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخْوَيْكُمْ - هِنْدِيْ خُودَان بَاوَهَرَن د دِيْنِيْ دَا بَرَانَه، فَيَجَا هُوِيْن صُوحِيْ د نَاقِبَهْرَا بَرَايِنِ خُوْ دَا بَكَهَن نَهْ گَهَر نَهْو ب شَهْر چوون﴾ (الحجرات: ۱۰)^(۱). وَتَهْ جُودَاهِيْيْنِ د نَاقِبَهْرَا كُوفَرَا مَهْزَنْتَر وَبِچُوِيْكَتَر دَا هَهِيْن ب كُورْتِي نَهْ فُهَنَه:

۱ - هِنْدِيْ كُوفَرَا مَهْزَنْتَرَه خُودَانِيْ ژ دِيْنِيْ دَهْرْدِيْخَت، وَكَارِيْ پُوِيْچ دَكَهَت، وَكُوفَرَا بِچُوِيْكَتَر خُودَانِيْ ژ دِيْنِيْ دَهْرِنَائِيْخَت، وَكَارِيْ پُوِيْچ نَاكَهَت، بَهْلِيْ خِيْرَا وَيْ كِيْم دَكَهَت وَخُودَانِيْ هِيْژَايْ گَهْفِيْ دَكَهَت.

۲ - كُوفَرَا مَهْزَنْتَر خُودَانِيْ هَهْرُوَهَر دَهِيْلَتَه د نَاگَرِيْ دَا، بَهْلِيْ كُوفَرَا بِچُوِيْكَتَر نَهْ گَهَر خُودَانِيْ وَيْ بِيْچَتَه نَاگَرِيْ ژِيْ هَهْرُوَهَر تِيْدا نَامِيْنَت، وَبَهْلِكِيْ خُودِيْ تُوْبِيْ بَدَانْتَه سَهْر وَهَهْمَا تِيْكَجَار نَهْ بَهْتَه نَاگَرِيْ.

۳ - كُوفَرَا مَهْزَنْتَر خُوِيْنِيْ وَمَالِيْ حَهْلَال دَكَهَت، بَهْلِيْ كُوفَرَا بِچُوِيْكَتَر خُوِيْنِيْ وَمَالِيْ حَهْلَال نَاكَهَت.

۴ - هِنْدِيْ كُوفَرَا مَهْزَنْتَرَه دُوْرْمَنَاتِيْيَا خُوْرِيْ د نَاقِبَهْرَا خُودَانِيْ خُوْ وَخُودَان بَاوَهَرَان دَا فَهْر دَكَهَت، وَيُوْ خُودَان بَاوَهَرَان چِيْ نَابَت حَهْز ژ وَيْ بَكَهَن وَپَشْتَهْفَانِيْيَا وَيْ بَكَهَن نَهْ گَهَر خُوْ نَهْو مَرُوْفَه كِيْ وَان يِيْ نِيْزِيْكَ ژِيْ بَت، بَهْلِيْ كُوفَرَا بِچُوِيْكَتَر قَهْت نَابْتَه مَانَعَا پَشْتَهْفَانِيْيِيْ، بَهْلِكِيْ فَيَان وَپَشْتَهْفَانِيْيَا خُودَانِيْ وَيْ دِيْئِيْتَه كَرَن هِنْدِيْ بَاوَهَرِيْ ل نَك هَهِيْ، وَنَهْفَيَان وَدُوْرْمَنَاتِيْيَا وَيْ دِيْئِيْتَه كَرَن هِنْدِيْ نَهْ گُوهَدَارِيْ ل نَك هَهِيْ.

(۱) ب كورتي ژ (شرح الطحاوية) بپ (۳۶۱)، چاپا (المكتب الإسلامي).

ناشبرا چارى

نفاق : دانه ناسينا وى، وپهنگين وى

(۱) دانه ناسينا وى:

نفاق (دورپواتى) د زمانى دا ژيډهري (نافق) يه، ويا وهرگرتييه ژ په يفا (النافقاء) نهوا بو دهرى كونا خه زال مشكى دئته گوتن يا كو نهو خو تيدا فهدشيرت، فيجا دهمى داخوازا وى ژ نيك ژ وان جهان دئته كرن نهو درهفته جهه كى دى، وهندهك دبيژن: نهو ژ (نقق) ي يا هاتييه وهرگرتن كو نهو كون ب خويه يائهو خو تيدا فهدشيرت (۱).

ونفاق د شريعتى دا نهوه: ئيسلام وباشى بيته ناشكه را كرن، وكوفر وخرابى بيته فهدشارتن، وئهو نافه ل سهر هاته دانان چونكى نهو د دهرگهه كى را دچته د ناؤ شريعتى دا، و د دهرگهه كى دى را ژى دهر دكهفت، و خودى مه ل وى چه ندى ناگهدار دكهت دهمى دبيژت: ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ - هندی دورپوينه نهون بين ژ باوهرييا ب خودى ويغه مبهري وى دهر كهفتين﴾ (التوبة ۶۷)، يه عنى: ژ شريعتى دهر كهفتين.

وخودى منافق ژ كافران خرابتر ليكرينه دهمى گوتى: ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ - هندی دورپوينه ل روظا قيامهتى د جهى نزمتر دانه ژ ناگرى﴾ (النساء: ۱۴۵)، و خودى دبيژت: ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ - هندی دورپوينه هزر دكهن نهو خودى دخاينن، كو ب سهر فه نهو خو ب باوهريي بينندهر و د دل دا دكافرن، هزرا وان نهوه حالى وان دى ل خودى بي فهدشارتى بت، و نهو ب خو خودييه وان دخاينست و ب وه كى كريا را وان جزاى ددهته وان﴾ (النساء: ۱۴۲)، ﴿يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا

(۱) النهاية لابن الأثير (۵ / ۹۸).

يَشْعُرُونَ. فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ -
 ژ نه زانینا خو ټه و هزر دکهن کو ټه و خودی و خودان باوهران دخاپینن ده می باوهرییا
 خو ټاشکهره دکهن و کوفرا خو ټه دشیرن، و ب تنی ټه و خو دخاپینن، و ژ بهر زیده
 نه زانینا خو ټه و ب وی چهنندی ناحسن، چونکی دلین وان دخرابن. گومان د دلین
 وان دا ههیه ټیجا ټه و ب کرنا وان گونه هان یین هاتینه جهرباندن یین کو پی یینه
 جزادان، ټیجا خودی گومان ل وان زیده کر، وعه زابه کا ب ټیش بو وان ههیه ژ بهر
 دره و دورویاتییا وان ﴿البقرة: ۹، ۱۰﴾.

(ب) په ننگین نفاق:

نفاق دو ره ننگ:

په ننگین ټیکس: نفاقا باوهرییا: وټه وه نفاقا مه زنتز یا کو خودانی وی خو ب
 ئیسلامی دئینته در، و کوفری د دل دا ټه دشیرت، وټه ټه رهنکه خودانی ب تمامی ژ
 دینی دهر دټیخت، وټه و د پیکا نرمز دایه ژ ټاگری، و خودی خودانین ټی رهنگی
 نفاقی ب هه می سالو خه ټین خرابییا سالو خداینه: ژ کوفری و نه باوهری ئینانی،
 و ترانه پیکرنا ب دینی و دینداران، و مه یلداریا بو دوزمنین دینی، چونکی ټه و د
 نه یاره ټییا دینی دا ده ټپشکن، وټه ټه ل هه می ده مان هه نه، و نه خاسم ده می هیزا
 ئیسلامی ټاشکهره دبت وټه و بهرگرییا وی ب ټاشکهرایی د خو را نه بینن، هنگی ټه و
 ب سه رټه دئینه د ئیسلامی دا، دا ژ بن ټه پیلانان دژی ئیسلامی و موسلمانان بگرین،
 و دا ټه و د گهل موسلمانان بژین و ل سه ر خوینا خو و مالی خو ټه مین بن، ټیجا منافق
 باوهرییا خو ب خودی و ملیاکه ت و کیتاب و پیغه مبه رین وی و ب رورزا قیامه تی
 ټاشکهره دکه ت، وټه و ب خو د دل دا ټه و باوهرییا ب تشته کی ژ وان نائینت، نه
 ټه و باوهرییا ب خودی دئینت، و نه وی باوهری ههیه کو خودی ب وی گوتنی
 ټاخفتییه یا وی بو وی مرو ټی هنارتی یی بو مرو ټان بوویه پیغه مبه ر ب ټانه هییا خودی
 بهری وان دده ته هیدایه تی، و وان ژ عه زابا خودی دترسینت، و خودی د قورنانا پیروز
 دا نه ټیسیین فان منافقان هلی ټرینه و ټه شار ټییین وان ټاشکهره کرینه، وټه و بو به نییین
 خو بهرچا ټ کرینه، دا ټه و ل وان ده شیار بن، و د ده سپیکا سووره تا (البقرة) دا وی
 به حسی هه ر سی ده سته کان کریه: خودان باوهر، و کافر، و منافق.. به حسی خودان

باوهران د چار نايهتان دا کر، وبهحسی کافران د دو نايهتان دا، وبهحسی منافقان د سیزده نايهتان دا، ژ بهر گهله کييا وان وبه لایا وان یا بهر به لاف، ودژواريا فتنه یا وان ل سهر ئيسلامی و موسلمانان، وگرفتاریا ئيسلامی ب وان گهلهک یا دژواره، چونکی نهو بو ئيسلامی دئینه پالدان ونهو ب خو ب راستی نهو دوزمنین ئيسلامیته، نهو دوزمنیا ئيسلامی د وان هه می قالبان دا ناشکهره دکهن یین نهزان هزر دکهن نهو زانین وچاکییه، ونهو ب خو نهو نهزانین وخرابکارییه^(۱).

ونهف نفاقه شهش پشکن^(۲):

- ۱ - دره وین دهر یخستنا پیغه مبهری - سلاف لی بن -.
- ۲ - دره و کرنا ب هنده کی ژ وی یا پیغه مبهری - سلاف لی بن - پی هاتی.
- ۳ - نهقیانا پیغه مبهری - سلاف لی بن -.
- ۴ - نهقیانا هنده کی ژ وی یا پیغه مبهری - سلاف لی بن - پی هاتی.
- ۵ - کهیف هاتنا ب نزمبوونا دینی پیغه مبهری - سلاف لی بن -.
- ۶ - کهیف پی نه هاتنا سهر کهفتنا دینی پیغه مبهری - سلاف لی بن -.

پهنگن دووون: نفاقا کریاری: ونهو نهو تهشتنهک ژ کریارین منافقان بیته کرن، د گهل مانا باوهریی د دلی دا، ونهفه خودانی ژ ئيسلامی دهر نائیخت به لی نهو دبتنه رپنک بو وی چهندی، و خودانی وی باوهری و نفاق دی ل نک ههبت، ونه گهر نهو زنده بوو نهو دی بی بته منافقه کی خوری، و دهلیل ل سهر وی چهندی گوتنا پیغه مبهرییه - سلاف لی بن: ﴿أربع من کن فیه کان منافقاً خالصاً، ومن کانت فیه خصله منهن کانت فیه خصله من النفاق حتی یدعها، إذا أؤتمن خان، وإذا حدث کذب، وإذا عاهد غدر، وإذا خاصم فجر - چار سالوخهت هه نه هه چیبی نهو ل نک بن نهو دی منافقه کی خوری بت، وهه چیبی سالوخهتهک ژ وان ل نک ههبت سالوخهتهک ژ نفاقی دی ل نک ههبت ههتا نهو وی دهیلت، نه گهر ئیکی باوهرییا خو پی ئینا نهو خیانهتی

(۱) ژ نامهیه کا (ابن القیم) ی ل دوز ناشکهره کرنا سالوخهتین منافقان.

(۲) مجموعة التوحید النجدیة، ب ۹.

بکته، ونه گهر ناخفت دره وی بکته، ونه گهر پهیمانک دا غه دری بکته، ونه گهر هه فر کییه کړ د سهر دا بچت ﴿١﴾.

وهه چیه نه هره چار سالوخته له نک کوم بن، نه وی خرابی هه می له نک کوم بوو، و سالوخته تین دورویان خوری له نک وی پهیدا بوو، وهه چیه نیک ژوان له نک وی هه بت نه وی سالوخته کی نفاقی له نک پهیدا بوو، چونکی دبت له نک به نیسه کی خه سله تین باشیه وین خرابیه ژی له نک هه بن، وسه خله تین باوه رییه وین کوفری و نفاقی ژی، ونه وی هیژای خه لاتکرن و جزادانی بت له دویف وان کریارین وی کرین.

و ژ فی رهنگیه: کو مرو فک د کرنا نغیژا ب جماعت دا له مزگه فتی یی سست و بی خیره ت بت، نه هه ژ سالوخته تین منافقانه، و نفاق و دورویاتی خرابی و مه ترسیه کا مه زنه، و صه حابی گه له ک دترسیان بکته فتی، (ابن أبي مليكة) دبیژت: «نه ز گه هشتبوومه سیهان ژ صه حابیین پیغمه مبری خودی - سلاقی بن - هه می ژ خو دترسان ژ نفاقی».

جوداهی د نابقه را نفاقا مه زنت و نفاقا بچویکت دا:

۱ - نفاقا مه زنت خودانی ژ دینی دهر دنیخت، و نفاقا بچویکت خودانی ژ دینی دهر نانیخت.

۲ - نفاقا مه زنت نه وه سهر فیهی و فه شارتیبا خودانی د لاییه باوه رییه دا وه کی نیک نه بت، و نفاقا بچویکت نه وه سهر فیهی و فه شارتیبا خودانی د لاییه کریاران دا نه کو د باوه رییان دا وه کی نیک نه بن.

۳ - نفاقا مه زنت ژ خودان باوه ری دهر ناکه فت، به لی دبت نفاقا بچویکت ژ خودان باوه ری دهر که فت.

۴ - نفاقا مه زنت پترین جاران خودانی وی توبه ناکه ت، ونه گهر توبه ژی کر زانا د نابقه را خو دا ب خیلاف چو وینه کانی توبا وی له نک حاکمی دی قه بویل بت یان

(۱) بوخاری و موسلم فه دگو هیزن.

نه، نه وه‌کی نفاقا بچویکتز یا کو نه‌گهر خودانی وی تۆبه‌کر خودی تۆبا وی قه‌به‌ویل دکه‌ت.

(شیخ الإسلام ابن تیمیة) دیبژت^(۱): «گه‌له‌ک جاران چه‌قه‌ک ژ چه‌قین نفاقی ل نک خودان باوه‌ری پهدا دبت، پاشی خودی تۆبی ددانته سهر ودبت تشته‌کی نفاقی فهر دکه‌ت ب سهر دلی وی دا بیت، و خودی وی ژی بده‌ته پاش، و موسلمان ب وه‌سواسا شه‌یتانی دئینه جهر‌باندن، و ب وه‌سواسین کوفری ژی بین کو سنگی وی بی‌ته‌نگ دبت، وه‌کی صه‌حابییا گۆتی: نه‌ی پیغه‌مه‌ری خودی ئیک ژ مه‌هنده‌ک جاران وی تشتی د دلی خو دا دیبژت، بی‌کو نه‌گهر نه‌و ژ عه‌سمانی بکه‌فته عه‌ردی ل به‌ر وی خو‌شتره ژ هندی کو وی تشتی ب ده‌فی بیژت، ئینا پیغه‌مه‌ری گۆت: ﴿ذَلِك صَرِيحُ الْإِيمَانِ - نَهْوَ بَاوَهْرِيَا نَاشْكَهْرَايَه﴾^(۲)، و د ریوایه‌ته‌کی دا هاتییه: ب وی تشتی ده‌سیت بی‌نه‌و مه‌زن دینت کو بی‌باخفت، پیغه‌مه‌ری گۆت: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَدَّ كَيْدَهُ إِلَى الْوَسْوَاسَةِ - حَمْدٌ بَوَّوِي خَوْدَايِي بْتِ يَسِي فَيَلَا وَي زَفْرَانْدِييَه وَهَسْوَايِي﴾ یه‌عنی: هه‌بوونا فی وه‌سواسی د گه‌ل فی نه‌فیانا مه‌زن و دویر کرنا وی ژ دلی ژ باوه‌رییا ناشکه‌رایه».

و خودانین نفاقا مه‌زنتز خودی د دهر حه‌قا وان دا دیبژت: ﴿صَمُّ بَكْمٍ عَمِّي فَهَمَّ لَا يَرْجِعُونَ - نَهْوَ ژ گوه‌داریا حه‌قیی دکه‌رن، و ژ گوتنا وی دلان، و ژ دیتنا رۆناهییا باوه‌ریی دکوره‌نه، له‌وا نه‌و نه‌شین ل باوه‌ریی بزفرن﴾ (البقرة: ۱۸)، یه‌عنی: نه‌و نه‌شین د دل دا ل ئیسلامی بزفرن، و خودی د دهر حه‌قا وان دا دیبژت: ﴿أَوْلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَكَّرُونَ - نَهْرِي وَمَا نَهْوَ نَابِينن كو نه‌و ههر سال جاره‌کی یان دو جاران ب به‌لای و فه‌ته‌راتی دئینه جهر‌باندن؟ پاشی د گه‌ل هندی نه‌و ژ کوفر و نفاقا خو نازفر نه‌فه، و نه‌و وجه‌کی بو خو ژ وان ئایه‌تین خودی ناگرن بین وان ب چا‌ف دیتین، و سیرا خو لی نائیننه‌فه﴾ (التوبة: ۱۲۶).

(۱) به‌ری خو بده کتییا (الإیمان) بپ ۲۳۸.

(۲) نه‌هه‌د و موسلم فه‌دگوه‌تین.

(شیخ الإسلام ابن تیمیة) دیبیرت: «وزانا ب خیلاف چووینہ کانئ تّوبا وان یا
 ناشکہرا دیّ قہبویل بت یان نہ، چونکی نہو تشتہ کہ نائیتہ زانین، ژ بہر کو نہو
 ہدمی دہمان خوّ ب ئیسلامیّ دئیننہ دہر»^(۱).

(۱) بدریّ خوّ بدہ: مجموع الفتاوی (۲۸ / ۴۳۴-۴۳۵).

ناخبر پينجي

دياركرنا راستيبا جاهلييه تن، فاسقس، سرداچوونن،

دهرکهفتنا ژ نيسلامن، پشکين وون و نه حکامين وون

۱ - جاهلييه ت:

نهو حال بوو يي عه رب بهري ئيسلامی ل سهر، ژ نه زانينا ب خودی ويغهمبهري وی وشريعه تي، وخومهنکرن وشانازيرنا ب باب وبايران، وگهلهك تشتين دي (۱)، و (جاهلييه ت) پالفهدانه بو (جهل) ی کو نه زانينه، يان نه دو يکهفتنا زانينييه، (شيخ الإسلام ابن تيمية) ديژت: «هه چيبي حه قيبی نه زانت نهو يي نه زانه نه زانينه كا ساده، بهلي نه گهر وی باوهري ب نه حه قيبی ئينا نهو يي نه زانه نه زانينه كا ليكدای، ونه گهر وی نه حه قی گوت، ونهو ب حه قيبی يي زانا بت يان يي زانا نه بت، نهو زی يي نه زانه، ومرؤف بهري هنارتنا پيغهمبهري - سلاؤ لی بن - د جاهلييه ته كا پالفهدای بو نه زانيني دا بوون، ونهو گوتن وکريارين نهو ل سهر نه زانه کی بو دهريخست بوون، وهما نه زانی نهو دکرن، وههرو ههسا ههه تشته کی دژی وی بت يا پيغهمبهري هاتين وهکی جو هياتی وهفلاتيبي نهو زی جاهلييه ته، ونهفه جاهلييه تا گشتی بوو.

بهلي پشتی هنارتنا پيغهمبهري - سلاؤ لی بن - دبت جاهلييه ت ل وهلاته کی ههبت ل ئيکی نهبت، وهکی کول وهلاتی کوفری ههی، ودبت نهو ل نک مرؤفه کی ههبت ل نک ئيکی نهبت، وهکی وی زهلامی هيشتا موسلمان نه بووی نهو دی د جاهلييه تي دا دبت نه گهر خو ل وهلاتی ئيسلامی زی بت، بهلي د دهمه کی بی توخويب دا چو جاهلييه ت پشتی هنارتنا موحه مدهی - سلاؤ لی بن - نينه، چونکی دهسته کهك د ناؤ ئومه تا وی دال سهر حه قيبی ههه دی مينت حه تا قيامه تي، ودبت جاهلييه تا توخويدي ل هندهك وهلاتين موسلمانان ههبت، و ل نک گهلهك کهسین موسلمان زی، وهکی پيغهمبهري - سلاؤ لی بن - گوتی: ﴿چار تشت ژ کاری جاهلييه تي د ناؤ

(۱) النهاية لابن الأثير (۱ / ۳۲۳).

تو مہتا من دا ہنہ.. ﴿^(۱) و وہ کی گوتیہ نہ بوو ذہری: ﴿ تو مروّفہ کی جاہلیہت ل نک تہ ہہیہ ﴿ وحدیسیں ب فی رہنگی﴾^(۲).

و کورتیا ئەفا بوری ئەفہیہ: جاہلیہت پەیفہ کا وەر گرتیہ ژ (جہہلی) ئەو نەزانینہ، و ئەو ل سەر دو پشکان دئیتہ لیکفہ کرن:

۱ - جاہلیہتا گشتی: و ئەفہ ئەو بوو یا بەری ہنارتنا پیغمبہری - سلاؤ لی بن - ہدی، و ب ہنارتنا وی ئەو نہمایہ.

۲ - جاہلیہتا قایہت ب ہندہک جہ و وولات و مروّفان فہ، و ئەفہ حەتا نوکە ژ یامای، و ب فی چەندی خەلہتیا وان کەسان بو مە دیار دبت ئەوین جاہلیہتیی د فی زەمانی دا بەرفرہ دکەن و دبیزن: جاہلیہتا فی سەدسالی، یان جاہلیہتا سەدسالا بیستی، و پەیفین ب فی رہنگی، و یا دورست ئەوہ بیتہ گوتن: جاہلیہتا ہندہک کەسین فی سەدسالی، یان یا پتیریا خەلکی فی سەدسالی، بەلی بەرفرہ ہکرنا حوکمی چی نابت، چونکی ب ہنارتنا پیغمبہری - سلاؤ لی بن - جاہلیہتا گشتی نہمایہ.

۳ - فاسقی:

فاسقی د زمانی دا: دەر کەفتنہ، و ب شریعت مەخسەد پی دەر کەفتنا ژ بن ئەمری خودیہ، و ئەو دەر کەفتنا ب ئیکجاری ژی فەدگرت، لەو دبیزنہ کافری: فاسق، و دەر کەفتنا نہ ئیکجاری ژی فەدگرت، لەو دبیزنہ وی موسلمانن گونہہہ کا مەزن ژی بکەت: فاسق.

مەعنا دو رہنگین فاسقیہ ہنہ: ئەو فاسقییا خودانی خو ژ دینی دەر دئیخت، و ئەو کوفرہ، و بو کافری دئیتہ گوتن فاسق، و خودی دەمی بەحسی ئبلیسی کری گوت: ﴿فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ - فَيَجَا ئەو ژ فەرمانا خودایی خو دەر کەفت ﴿(الکھف: ۵۰)، و ئەو فاسقییا وی کوفر بوو.

و خودی دبیزت: ﴿وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَا وَأَهُمُ النَّارُ - و ہندی ئەون یین ژ بن ئەمری خودی دەر کەفتین و گونہہ کریں جہی ئەو لی ئاکنجی دبن جہہنمہ ﴿،

(۱) موسلم فەد گوہیزت.

(۲) بوخاری و موسلم فەد گوہیزت.

ومعسهد پيٰ كافرين، وه كي ژ في نايه تي دئيه زانين: ﴿كَلِّمًا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ - هه ر جاره كا وان قيا ژي دهر كهفن جاره كا دي دي لي ئينه زفراندين، وبو پاشقه برن دي بو وان ئينه گوتن: هوين تام بكه نه وي عه زابا ناگري يا هه وه د دنيايي دا دره و پيٰ دكر ﴿ (السجدة: ۲۰).

وبو وي موسلمانى گونه هه كا مه زن بكه ت ژي دئيه گوتن: فاسق، به لي ئه ؤ فاسقيه وي ژ ئيسلامى دهر نايخت، خودى دبيژت: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ - وه وئين تاوانا كرنا زنايي ب دويف هه ده ك مرؤفين پاقر شه ن چ ژن بن چ مير بي چار شاهدين عادل شاهدهيي د گهل وان به دن، هوين هه شتي جه لدان ب قامچيان بدانه وان، وچو جاران شاهده ييا وان قه بويل نه كهن، وه وه ئه ون بين ژ بن ئه مري خودى دهر كه فتين ﴿ (النور: ۴). وديبيژت: ﴿فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفْتٍ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ - فيجا هه چيبي حه ج تيدا ل سه ر خو فه ركر، چوونا نفيني وگوتن و كارين نه د ري دا، وده ركه فتنا ژ بن ئه مري خودى ب كرنا گونه هان، وجره كي شانال حه جي يا كو سه ري دكي شته كه رب ونه قباني بو وي دهر امن ﴿ (البقرة: ۱۹۷).

وزانا د ته فسيرا فاسقيه دال قيري دبيژن: وهو كرنا گونه هانه ^(۱).

۳ - سه رداچوون (الضلال):

سه رداچوون: لادانا ژ ريكا راسته، وه وه دژي هيدا يه تيه، خودى دبيژت: ﴿مَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا - هه چيبي ب هيدا يه ت هات ودويكه فتنا ريكا راست كر خيرا وي چه ندى بو وي ب تنى دزقيرت، وهه چيبي ژ سه رداچوو ودويكه فتنا نه حه قيهي كر جزايي وي چه ندى بو وي ب تنى دي زقيرت ﴿ (الاسراء: ۱۵).

وسه رداچوون بو گه له ك رامانان دئيه ب كارئينان:

(۱) كتاب الايمان لشيخ الاسلام ابن تيمية، ص ۳۷۸.

۱ - ہندہك جاران ئهول سهر كوفرى دئيتنه دانان، خودى ديبزت: ﴿ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا - وهه چيى باوه ريى ب خودى، و ب فريشته بين وي يسن خودان قه در، و ب كيتابين وي هنارتين هيدايت بو خهلكى، و ب پيغمبرين وي هلبزارتين دا پيامين وي بگه هين، و ب روظا دو مهايى نه نيت، ب راستى ئه و ژ دىنى دهر كهفت و دويرا تيبه كا دوير ئه و ژ ريكا حقيى دوير كهفت ﴿ (النساء: ۱۳۸).

۲ - وهندہك جاران ئهول سهر شركى دئيتنه دانان، خودى ديبزت: ﴿ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا - وهه چيى هه فيشكه كى بو خودايى نيك و ب تنى بدانت، ب راستى ئه و دوير كهفتنه كا دوير ژ حقيى دوير كهفت ﴿ (النساء: ۱۱۶).

۳ - وهندہك جاران ئهول سهر ويى بى نه مريى ژى دئيتنه دانان يا كو ژ كوفرى كيمتر بت، وهكى دئيتنه گوتن: دهسته كين سهر دا چووى، يه عنى: يسن موخالفى سونته تى.

۴ - وهندہك جاران ئه و بو خهله تيبى دئيتنه گوتن، وهكى مووسايى - سلاؤ لى بن - گوتى: ﴿ فَعَلَّيْهَا إِذَا وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ - من ئه و كر يا ته گوتى وئهى خهلهت بووم ﴿ (الشعراء: ۲۰).

۵ - وهندہك جاران بو ژبير كرنى دئيتنه گوتن، وهكى خودى گوتى: ﴿ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكَّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى - دا ئه گهر نيك ژ وان ههردو ژنان ژبير كر يا دى بيرا وي لى بينته فه ﴿ (البقرة: ۲۸۲).

۶ - وئهو بو تشتى بهرزه و نه تاماده ژى دئيتنه گوتن، وهكى حيشترا بهرزه ^(۱).

۴ - زقپين ودهر كهفتن (الردة):

(رده) د زمانى دا: زقپينه، خودى ديبزت: ﴿ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ - وهوين ژ كرنا شهري د گهل جه بابران نه زقپن، ئه گهر دى خيرا دنيايى وئاخه تى ژ دهست هه وه چت ﴿ (المائدة: ۲۱).

(۱) بپ ۲۹۷-۲۹۸ ژ (المفردات للراغب).

و د زارافی شه‌رعی دا نهو کافر بونا پش‌تی ئیسلامییه، خودی دبیژت: ﴿وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ قِيمَتُ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ - وهه‌چیئی ژ هه‌وه گوه‌داریا وان بک‌هت و ژ دینی خو لیقه‌بیت و عمرت کافر، نهو کارئی وی د دنیا‌ئی وئاخ‌ره‌تی دا دی پویج بت، و نهو دی بته ژ خه‌لکی ناگری وچو جارن ژئی دهرناکه‌فن ﴿(البقره: ۲۱۷).

پش‌کین وی: دهرکه‌فتنا ژ ئیسلامی ب هندی چی دبت کهسه‌ک پش‌کینه‌کی ژ پش‌کین ئیسلامی بک‌هت، و پش‌کین ئیسلامی گه‌له‌کن به‌لی هه‌می بو پینج پش‌کان دزقرن:

۱ - دهرکه‌فتنا ژ ئیسلامی ب گوتنی: وه‌کی کو خه‌به‌ران بیژته خودی، یان پیغه‌مبه‌ری وی - سلاؤلی بن -، یان ملیا‌که‌تین وی، یان پیغه‌مبه‌ره‌کی وی، یان گوت: نه‌ز پیغه‌مبه‌رم، یان باوه‌ری ب گوتنا ئیکی بیژت: نه‌ز پیغه‌مبه‌رم ئینا، یان دوعا ژ ئیکی دی ژبلی خودی کر، یان داخو‌ازا وی تشتی ژئی کر یی کو ژ خودی پیغه‌تر کهس نه‌شی‌ت بک‌هت، یان خو ب ئیکی ژبلی خودی بیارژت.

۲ - دهرکه‌فتنا ژ ئیسلامی ب کریاری: وه‌کی سو‌جده‌برنا بو صه‌نهم ودار و به‌ر وقه‌بران، و فه‌کوش‌تنا قوربانان بو قه‌بران، و هاقیتنا قورنانی د جهین پیس دا، و کرنا سی‌ره‌به‌ندیی، یان خو‌فی‌ر‌کرن و نیشادانا وی، و حوکمی ب وی یا خودی نه‌ئینا‌یه خواری نه‌گه‌ر باوه‌ری ب حه‌لالیا وی هه‌بت.

۳ - دهرکه‌فتنا ژ ئیسلامی ب باوه‌ریی: وه‌کی باوه‌ری ئینانا ب هه‌بو‌ونا شریکه‌کی بو خودی، یان حه‌لال‌کرنا زنا‌یی و مه‌یی و ربایی، یان حه‌رام‌کرنا نانی، یان باوه‌ری ئینانا کو نفیژ نه‌ یا واجبه، و تش‌تین ب فی ره‌نگی یین کو ئوم‌هت ل‌سه‌ر حه‌لالی یان حه‌رامی یان یان واجبو‌ونا وان کومبووی، یین کول به‌ر که‌سی به‌رزه نه‌بن.

۴ - دهرکه‌فتنا ژ ئیسلامی ب گومانی د تش‌ته‌ک ژ یین بو‌رین دا، وه‌کی وی یی د حه‌رامیا شرکی یان زنا‌یی یان مه‌یی دا بکه‌فته گومانی، یان ژئی د حه‌لالیا نانی دا یان د راستیا په‌یاما پیغه‌مبه‌ری - سلاؤلی بن - یان پیغه‌مبه‌رین دی دا بکه‌فته گومانی، یان د دینی ئیسلامی دا و کو نه‌و ب کی‌ر فی زه‌مانی دئیت یی ب گومان بت.

۵ - دهر كهفتنا ژ ئيسلامی ب هیلانی: وه کی وی یی ژ قهستا نفیژی نه كهت، ژ بهر گوتنا پیغمبهری - سلاؤ لی بن-: ﴿ بین العبد و بین الكفر والشرك ترك الصلاة - د نافبهرا عهبدی و کوفری و شرکی دا هیلانا نفیژییه ﴾^(۱) و ژ بهر دهلیلین دی یین ل سهر کوفرا نه نفیژ کهری هاتین.

وئهو حوکمین ب دویف (رددی) دا دئین، نه گهر هات وئهو ل نک کهسه کی پهیدا بو، نه فنه:

۱ - تۆبه ژ وی دی ئیتنه خواستن یی ژ دینی دهر كهفتی، وئه گهر حدتا سی رۆژان وی تۆبه کر و ل ئيسلامی زفری دی ژئیتنه قه بویلکر و هیلان.

۲ - نه گهر ل بهر نه هات تۆبه بکهت، کوشتنا وی واجب دبت، ژ بهر گوتنا پیغمبهری - سلاؤ لی بن-: ﴿ من بدل دینه فاقنلوه - هه چییی دینی خو بگوهرت وی بکوژن ﴾^(۲).

۳ - ل ده می تۆبه ژئیتنه خواستن مه نعا وی دی ئیتنه کرن کوئهو ته صهر روفی د مالی خو دا بکهت، فیجا نه گهر نهو موسلمان بوو مالی وی دی بو وی ئیتنه زفراندن، نه گهر نه مالی وی دی بو (بیت المال) ی زفرت ژ وی ده می یی نهو تیدا دئیتنه کوشتن یان ل سهر کوفری دموت. وهندهك زانا دبیزن: ژ وی ده می نهو تیدا ژ ئيسلامی دهر كهفتی دی ل سهر کاروبارین موسلمانان دئیتنه خهر جکر.

۴ - میراتگری د نافبهرا وی و مروقین وی دا نامینت، نه نهو دبتنه میراتگری وان و نه نهو دبتنه میراتگرین وی.

۵ - نه گهر نهو ل سهر کوفری مر یان هاته کوشتن نهو نائیتنه شویشتن و نفیژ ل سهر نائیتنه کرن و د ناؤ قه برین موسلمانان دا نائیتنه فهشارتن، بهلکی د ناؤ قه برین کافران دا دی ئیتنه فهشارتن، یان ژئیتنه ل جهه کی دویر ژ قه برین موسلمانان.

(۱) موسلم فه دگوهرت.

(۲) بوخاری وئهبوو داوود فه دگوهرت.

دەرگه‌هی چاری

نه و گوئن وکریارین دژی ته وحدید

یان ته وحدید کیم دکن

ونه و فان ناقبران فه دگرت:

ناقبرا نیکی: خوئینانه دهرا ب زانینا غهیی ب خواندنا دهستی و فنجانی،
وستیر ناسییی.. هتد.

ناقبرا دووی: سیرو بهندی و خیقزانکی.

ناقبرا سبب: پیشکیشکرنا قوربان و نهزر و دیارییان بو قهبر و مهزاران، و مهزنگرنا
وان.

ناقبرا چاری: مهزنگرنا پهیکهر و وینهیین بو بیرئینان هاتینه چکلاندن.

ناقبرا پیتنج: ترانه کرنا ب دینی و سفکرنا پیروزییین وی.

ناقبرا شهش: حو کمکرنا ب وی تشتی خودی نه ئینایه خواری.

ناقبرا هفتن: دانه خو یا مافی شریعه تدانان و حه لالکر و حه رامکرنی.

ناقبرا ههشتن: چرونا د ناؤ ریزین مهزه بیین ئیلحادی و پارتین جاهلی دا.

ناقبرا نهه: به ریخودانا ماددی بو ژینی.

ناقبرا دهه: عه زماندن و نقشتی.

ناقبرا یازده: سویند خو ارنا نه ب خودی، و خواستنا ته و هسول و هاریکارییی ژ
چیکرییان.

ناقبرا ئیکى

خۆتیناندهدرا ب زانینا غهیبی

ب خواندنا دهستی و فجانسی، وتشتین دی

مهخسه د ب غهیبی: ئەو کارین هیشتا نههاتی وین بۆرینه یین کو خه لک پی
 ئاگه هدار نه بووین ونه دیتین، و خودی ب تنی یی پی زانا، و خودی دبیزت: ﴿قُلْ لَا
 يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ - تو ئەى موحه مه د بیژه وان: که سه ک
 نه ل عه لمانان ونه ل عه ردی وی تشتی نرانت یی خودی فهشارتی ژ کارین غهیبی ﴿
 (النمل: ۶۵).

و ژ خودی پتته تر که س غهیبی نرانت، ودبت خودی ژ بهر حکمه ت
 ومه صلحه ته کی پتته مه برین خو ب هنده کا وی بقیت ژ غهیبی ئاگه هدار بکه ت،
 خودی دبیزت: ﴿عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهَرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا. إِلَّا مَنْ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ -
 خودی زانایی تشتی نه بهر چا فه، و ئەو که سی ژ به نیین خو ب غه ییا خو ئاگه هدار
 ناکه ت، ئەو تی نه بت یی وی بو پتته مه برینی هلبژارتی وی رازی بووی، ئەو وی
 ب هنده کی ژ غهیبی ئاگه هدار دکه ت ﴿ (الجن: ۲۶، ۲۷).

یه عنی: ئەو که سی ب تشته کی ژ غهیبی ئاگه هدار ناکه ت ئەو تی نه بت یی وی
 بو پتته مه برینی هلبژارتی، ئەو وی ب تشته کی ژ غهیبی ئاگه هدار دکه ت، دا ئەو
 چه نده بته نیشانا پتته مه برینییا وی، چونکی خه بهردانا ژ غهیبی ژ وان مو عجزاتین
 په رده دره یین کو راستییا پتته مه برینییا ئاشکه را دکه ن، و ئەو ژ پتته مه برین ملیاکه ت
 و مرو فان دگرت، و ژ نایه تی ئاشکه را دب ت کو ژبلی وان خودی که سی دی ب
 غهیبی ئاگه هدار ناکه ت، فوجا ژبلی فان یین خودی گو تی هه چیبی ب نا فی زانینا
 غهیبی باخفت ب چی ریکه هه بت ئەو کافره کی دره وینه، چ بیژت: ئەز غهیبی ب
 ریکه خواندنا دهستی یان فجانسی دزانم، یان ب ریکه خیقزانکی وسیره بهندی
 وستیرناسی، یان ب هه ر ریکه کا دی، وه کی کو ژ هنده ک دره وینان په یدا دب ت
 ده می خو ب زانینا جهی تشتین به رزه ونه بهر چاؤ دئینه ده ر، یان ژى خو ب ئە گه رین

زانینا ئیشان دئینه‌دهر دەمی دبیژن: فلان کەسی فلان تشت بو ته یی چیکری لهو تو یی نساخ بووی، وهه‌ما ئەفه ب کارئینانا ئەجنه وشه‌یتانان چی دبت، وئەو وهسا نیشا خەلکی ددەن کو ئەفه ب ریکا فان تشتان بو وان چی دبت، بو هندی دا خەلکی بخاپینن، (شیخ الإسلام ابن تیمیہ) دبیژت^(۱): «وخیفترانکی هەقالەک ژ شه‌یتانان هەبوو، وی هەندەک تشتین غەیبی یین وی ب دزی فه گوهداری بوو کری بو فه‌دگییا، وراستی تیکەلی درەوی دکر» حەتا دبیژت: «وهه‌دەک ژ وان خیفترانکان هەنە شه‌یتان وی خوارن و فیقی و شرییی بو دئین یین کو ل وی جەهی نەبن، وهه‌دەک ژ وان هەنە ئەجنه وان ژ مەکەهی دفرینن دبه‌نە به‌یتولەقدسی یا هەندەک جەهین دی».

و دبت ئەو گۆتین وان ب ریکا ستیرناسیی بت، کو ب ریکا حالی ستیران سەرۆبەری عەردی بزانت، وه‌کی دەمی هاتنا بای وبارانی، وگوهورینا به‌یان، وتشتین دی یین کو ئەو دبیژن: ئەم ب ریکا چوونا ستیران و کۆمبۆون و بژاله‌بوونا وان فان تشتان دزانین، و دبیژن: هەچی ب فلان ستیری خوارنی بو خو کۆم بکەت دی فلان تشت ب سەری ئیت، وهه‌چی ب فلان ستیری وه‌غەری بکەت فلان تشت دی ب سەری ئیت، وهه‌چی ل دەمی فلان ستیری هاتە سەر دنیا یی فلان به‌خته‌وهری یا به‌خترەشی دی ئیتە ریکی، وه‌کی کو گەلەک کۆفارین بێخیر فان درەوان ل دۆر ستیران وزانینا به‌ختی به‌لاؤ دکن.

و دبت هەندەک نەزان و کیم باوەر بچنه‌ک فان ستیرناسان، وپسپارا پاشەرۆژا ژینا خو ژ ی بکەن وکانی دی چ ئیتە سەری، و ل دۆر ژن ئینانا خو وتشتین دی.

وهه‌چی بیژت: ئەز غەیبی دزام، یا باوەر ژ وی بکەت یی قی گۆتیی بیژت، ئەو موشرک و کافره، چونکی ئەو باوەر دکەت کو کەسەکی هەمی پشکداریا خودی د ئیک ژ تاییه‌تمەندیین وی دا دکەت، وستیر چیکریین بن دەستن، چو ب وان نینە، وئەو نە دبنە نیشانا به‌خته‌وهریی ونە یا به‌خترەشییی، وئەو نیشانا مرنی وژینی ژی نینن، بەلکی ئەفه هەمی ژ کاری شه‌یتانانە یین کو ب دزی فه گوهداریی دکن.

(۱) بەری خز بدە: مجموعة التوحيد (۷۹۷، ۸۰۱).

ناھىرا دووى

سىرەبەندى ۋە خىفزانكى

ئەۋ كاره زى ژ كرىارېن شەيتانىنە باۋەرىيى سست دكەن يان دشكىن، چونكى ئەو ب ھندەك كارېن شركى پەيدا دېن.

۱ - سىرەبەندى:

دەرېنە ژ تىشى ۋە شارتى ۋە گەرا ۋى نەئىتە دىتن، ۋ دېئىنى: سىرەبەندى (سحر)، چونكى ئەو ب ھندەك كرىارېن ۋە شارتى يىن كو ب چاۋ نەئىنە دىتن پەيدا دېت، ئەو زى ئەۋنە: عەزماندن ۋېئەخواندن ۋ گۆتنە كا پى دئاخفت، ۋ دەرمان ۋ دوكىل، ۋ سىرەبەندىيى راستى بو ھەبە، ۋ ژ سىرەبەندىيى ھەبە كارى د دل ۋ لەشى دا بكت ۋ خودانى نەخۆش دكەت ۋ دمرىت، ۋ ژن ۋ مىران ژىك دكەت، ۋ كارتىكرنا ۋ ان ب ئانەھىيا خودى ۋ قەدەرا ۋ ۋىبە، ۋ ئەو كاره كى شەيتانىنە، ۋ پىزىيا ۋى كەس ناگەھتى ئەگەر ب رىكا شركى ۋ خۆئىزىكرنا بو رحىن پىس نەبت ب ۋى تىشى ۋ ان دقېت، ۋ ب كارئىنانا ۋ ان رحان ب رىكا شركا ب ۋ ان، ژ بەر ۋى چەندى شرىعەتى ئەو ب شركى ۋە گرئدا، دەمى پىغەمبەر - سالاۋ لى بن - دېئىت: ﴿اجتنبوا السبع الموبقات - خو ژ ۋ ان ھەر حەفت گونەھان بدەنە پاش يىن خودانى تى دېن ﴿گۆتن: ئەو گونەھ چنە؟ گۆت: ﴿الإشراك بالله، والسحر.. - شركا ب خودى، ۋ سىرەبەندى.. ﴿^(۱)، ۋ سىرەبەندى ژ دو لايان ۋە دچتە د ناۋ شركى دا:

لايى ئىكى: ژ بەر كو شەيتان دئىنە ب كارئىنان، ۋ خودانى سىرەبەندىيى خو ب ۋ ان ۋە گرئدەت ۋ خو ئىزىكى ۋ ان دكەت ب ۋى تىشى ئەو حەز زى دكەن، دا ئەو خزمەتا ۋى بكەن، ۋ سىرەبەندى ژ فېر كرنا شەيتانانە، خودى دېئىت: ﴿وَلَكِنَّ

(۱) بوخارى ۋ موسلم ۋە دگۆھىزن.

الشَّيَاطِينِ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السَّحْرَ - بهلکی شهیتان بوون یین کافر بووین ده می
وان مروؤ فیروی سیوره بندییی کرین ﴿ (البقرة: ۱۰۲).

بی دووی: ژ بهر کو خودانی وی خو ب زانینا غهییی دئینته دهر، وئهو د فی
چه ندی دا خو دکته شریکی خودی، وئفه کوفر وسهر داچوونه، خودی دبیژت:
﴿ وَلَقَدْ عَلَّمُوا لَمَنْ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ - و ب راستی وان زانی
هه چییی سیوره بندییی هلبژیرت و حه قییی بهیلت نهوی ل ناخره تی چو بار د خیری دا
نابت ﴿ (البقرة: ۱۰۲).

ومادهم سیوره بندی یا ب فی رهنگیه بی گومان نهو کوفر وشرکه، وباوهرییی
دشکیست، وئهو سیوره بندییی بکته د فیست بیته کوشتن، وه کی کومه کی
ژ صه حابیین مهزن - خودی ژی رازی بت نهو کوشتی، وهندهک مرو فان سستی
د مهسه لا سیوره بندییی و سیوره بندی دا کریه، وئهو هژمارتییه هونه رهک ژ وان
هونه ران یین نهو شانازییی بی دهن، و خه لاتان دده نه وان یین پی رادین، وئاههنگ
وبه ریکانان بو سیوره بندان ددان، و ب هزاران خه لک دچنه بیش، و نافی وی دکنه
سیرک، وئفه ژ نه زانینا ب دینییه و سستییا د مهسه لا باوهرییی دایه و ریخوشکر نه بو
بیخیران.

۲ - خیفزانکی:

وئهو خوئینانه دهر ا ب زانینا غهییی و تشتی نه بهر چافه، وه کی به حسکرنا ژ وی
تشتی کو دی ل عهردی چی بت، و کانی تشتی بهرزه ل کیفیه، وئفه ب ریکا ب
کارئینانا وان شهیتانان یین کول عهسمانی ب دزی فه گوهدارییی دکهن، وه کی
خودی گوتی: ﴿ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَنْ نَزَّلُ الشَّيَاطِينُ. تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ. يُلْقُونَ
السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ - نه ری نهز بو هه وه بیژم گه لی مرو فان کانی شهیتان ب
سهر کی دا دئینه خواری؟ نهو ب سهر هه ره کهسه کی گه لهگ دره وین و گونه هکار
ژ خیفزانکان دا دئین، شهیتان ب دزی فه گوهدارییی دکهن، ژ کوما بلندل عهسمانی
فه دره فینن، و بو خیفزانک و فاسقین وه کی وان دئینن، و پتیریا وان دره وینن، ئیک ژ
وان د گوتنه کی دا راستییی دبیژت، و سه د دره وان ژ نک خو لی زیده دکته ﴿
(الشعراء: ۲۲۱-۲۲۳).

وشەيتان پەيغەمبەر كىژ گۆتتا مليا كەتان ددزت، ودكەتە د گوهى خيقرانكى دا، و خيقرانك سەد درەوان ددەتە د گەل وى پەيغى، فيجا ژ بەر وى پەيغى يا كول عەسمانى ھاتىيە ھەرگرتن خەلك باوەر ژ وان دكەن، و خودى ب تنىيە علمى غەيبى دزانت ھەچىيى د وى چەندى دا خۆ بكتە شريكى خودى چ ب رىكا خيقرانكىيى يان تشتە كى دى، يان ژى باوهرىيى ب ئىكى وەسا بيت، ئەو وى شريكەك بۆ خودى دانا، و خيقرانكى ژ شركى يا قالا نىنە، چونكى ئەو خۆنيزىكەرنە بۆ شەيتانان ب وى تشتى ئەو ھەز ژى دكەن، فيجا ئەو شرکا د روبروبىيەتى داىە چونكى ئەو خۆ دكەتە شريكى خودى د علمى وى دا، و شرکا د ئولووھىيەتى داىە چونكى ئەو خۆنيزىكەرنە بۆ ئىكى ژبلى خودى ب رىكا پيشكىشكرنا ھندەك عبادەتى بۆ وى.

وئەبوو ھورەيرە - خودى ژى رازى بت - دىيۆت: پتەمبەرى - سلاؤ لى بن - گۆت: ﴿من أتى كاهناً فصدقه بما يقول، فقد كفر بما أنزل على محمد ﷺ﴾ - ھەچىيى بيتە نك خيقرانكەكى و باوەر ژ گۆتتا وى بكتە ئەو وى كوفرب وى كرىا بۆ موھمەدى سلاؤ لى بن ھاتىيە خواری ﴿^(۱)﴾.

وتشتى ھەر بى كۆ پيشقىيە مرؤف بى لى ھشيار بت و خەلكى ژى لى ھشيار كەت ئەو: ھندى سېرەبەند و خيقرانك بۆ خۆ يارىيا ب باوهرىيىن خەلكى دكەن چونكى ئەو خۆ ب كراسى دختوران نيشا خەلكى ددەن و ھەرمانى ل نساخان دكەن كۆ ئەو قوربانان نە بۆ خودى بدەن، وەكى كۆ دىيۆتى: پەزەكا ب فلان رەنگى يان مريشەكى فەكوژن، يان ژى ھندەك طەلاسميىن شركى و خيچكىن شەيتانى ل سەر رەنگى نقتىيان بۆ وان دنقىسن دا ئەو وان د ستويى خۆ بدانن يان بكتەنە د ھندەك صندوقان دا يان بداننە مالين خۆ.

وھندەكىن دى ھەنە خۆ ب كراسى زانينا تشتى بەرزە نيشا خەلكى ددەن، فيجا مرؤفان نەزان دئىنە نك وان وپسپارا تشتىن خۆ يىن بەرزە دكەن، وئەو جھى وان نيشا ددەن، يان ب رىكا ھەقالين خۆ ژ شەيتانان ئەو وان بۆ دئىن.

(۱) ئەبوو داوود فەدگوهيژت.

وهندهك ژ وان ب رهنگی وهلییان خو نیشا وان ددهن و خو ب خودان هونەر و کهرامهت دزانن، و دبیزن: ئەم دچینه ناڤ ئاگری و ئەم ناسوژین، وشیر و خشتهیان ل خو ددهین و چو ل مه نائیت، وهندهك ژ وان تورمبیل د سەر را دچن و چو لی نائیت، و گهلهك رهنگین دی یین سیڕه بهندیان هه نه ژ کاری شه پیتانینه ل سەر دهستی قان پیدای دبن دا خه لکی بی د سەر دا بیهن، وهندهك ژ وان کاران خه یاله که و چو راستی بو نینن، به لکی هندهك فیلبازینه ئەو ل بهر چافین خه لکی دکهن وه کی کاری سیڕه بهندیان فیرعه و نی ب دار ووه ريسان کری.

(شیخ الإسلام) د وی دان و ستاندنی دا یا وی د گهل سیڕه بهندیان به طانحی یین ئەحمده دی یین رفاعی کری دبیزت: «وی - یه عنی شیخی به طانحییان - ب دهنگه کی بلند فه گوت: ئەم د حال دچین وهۆ دکهین وهۆ دکهین، و به حسی هندهك کارین پهرده در کر وه کی چوونا د ناڤ ئاگری دا کو ئەو تشته کی تاییه ته ب وان فه، لهو دقیت ئەم بو وان ته سلیم بین، (شیخ الإسلام) دبیزت: من زی دهنگی خو بلند کر و ب عیجزی فه گوت: ئەز دبیزمه هه می ئەحمه دیان ل رۆژه لات و رۆژ ئافیا عهردی: وان د ئاگری دا چ کریه؟ ئەز زی دی وی کهم یا ئەو دکهن وهه چیبی هاته سوئن بی ب بن کهفتی ئەوه، و دبت من گوت بت: له عهنتین خودی لی بن، به لی پشتی ئەم خو ب خه لی و ئافا کهل دشوین، قیجا میران و خه لکی پسیرا قی چه ندی ژ من کر، من گوت: بهری ئەو بچنه د ناڤ ئاگری دا ئەو هندهك حیلان دکهن دۆنی بهقان و تیقلی نارنجان وهندهك تشتین دی د لهشین خو ددهن لهو نائینه سوئن، ئینا بوو قهره بالغا خه لکی، ووی خو بی منه تکر، ئینا من گوتی: ئەز وتو دی کبریتی د له شی خو ددهین و بلا مه بیچن و بهافینه د ئاگری دا، و من گوتی: دی رابه، و پشتی من گهلهك زی خواستی ئەو رابیت، وی دهستی خو دریز کر ووه سا د خو ئینادر کو وی دقیت کراسی خو بیخت، من گوتی: نه هه تا تو خو ب ئافا کهل و خه لی بشوی، قیجا دا مه سه لی دریز بکهت وه کی کو عه ده تی وان، وی گوت: هه چیبی چه ز ژ ئەمیری بکهت بلا بچت داره کی بینت یان قه فته کا داران، من گوت: نه ئەفه دریز کر نه و قهره فاندنا خه لکیه وهه و جه ی قی چه ندی نینه، چرایه کی دی ئینین ئاگری بهرده نی و پشتی ئەز وتو تبلین خو دشوین هه ر ئیک ژ مه تبا خو دی به ته

سەر ئاگرى، ۋەھچىيى تىلا ۋى سۆت لەئەنەتا خودى لى بت، يان من گۆت: ئەۋ يى ب بن كەفتىيە، فېجا گاڤا من ئەۋ گۆتى رەنگى ۋى ھاتە گوھارتن وشەرەمزار بوو^(۱).

ۋەھسەد ب فې چەندى ئەۋ ۋە بۆ مە ئاشكەرا بىت كو ئەۋ درەۋىنە ب فان رەنگە حىلېن سڤك خەلكى دخاينىن، ۋەكى كېشانا تورمىيلى ب مويىەكى يان خۆھاقىتىنا د بن خرخالين ۋى فە، ۋكرنا شىشكىين ئاسنى د چاقىين خۆرا، ۋگەلەك فېلبازىيىن دى يىن شەيتانى.

(۱) مجموع الفتاوى: (۱۱ / ۴۴۵-۴۴۶).

ناثبرا سيبي

پيشكيشكرنا قوربان ونهزر ودياريبيان

بو قهبر ومهزاران، ومهزنگرنا وان

پيغهمبهري - سلاڤ لي بن - هه مي ريگين سهري دكيشنه شركي گرتينه، وخه لك گه لك ڙي داينه پاش، و ڙ وان ريگان: مهسه لا قهبران، وي نهو دهست ودار دانان بين خه لكي ڙ پهريسين وزيده مهزنگرنا خودانين وان دپاريزن، و ڙ وان دهست وداران:

۱ - پيغهمبهري - سلاڤ لي بن - نه م ڙ هندي داينه پاش كو (غولووي) د ده رحه قا وه لي وچاكان دا بكهين، چونكي نهو سهري دكيشته پهريستا وان، پيغهمبهري - سلاڤ لي بن - دييژت: ﴿اياكم والغلو، فإنا أهلك من كان قبلكم الغلو - هشياري غلووي بن، هه ما غولوو بوو يين بهري هه وه تيرين﴾^(۱)، ودييژت: ﴿لا تطروني كما أطرت النصارى ابن مريم، إنما أنا عبد فقولوا عبد الله ورسوله - هوين من وهسا مهزن نه كه ن وه كي فه لان كوري مهريه مي مهزن كرى، هندي نه زم نه ز عه بده كم فيجا بيژن: عه بدي خودي وپيغهمبهري وي﴾^(۲).

۲ - وپيغهمبهري - سلاڤ لي بن - موسلمان ڙ هندي ترساندن كو نهو ناثا هيبان ل سهري قهبران بدانن، وه كي (أبو الهياج الأسيدي) فه دگوهيزت دييژت: (عه ليبي كوري نه بوو طالبي) - خودي ڙي رازي بت - گوته من: (نه ز ته ب وي نه هنيرم يا پيغهمبهري - سلاڤ لي بن - نه ز پي هنار تيم؟ كو نه ز پهيكه ره كي نه هيلم نه گهر نه شكينم، وقه بره كي بلند كرى نه هيلم نه گهر ب عه ردي فه راست نه كه م)^(۳).

(۱) نيمام نه جهد و ترمذي و نين ماجه فه دگوهيزن.

(۲) بوخاري فه دگوهيزت.

(۳) موسلم فه دگوهيزت.

۳ - ووى - سىلاۋ لى بن - موسلمان ژ گىچىكرن و ئاڧاكرنا قەبران پاشقەلىدىن، جابر - خودى ژى رازى بت - دىيىت: «پىغەمبەرى - سىلاۋ لى بن - پاشقەلىدىن ژ گىچىكرنا قەبران وروينشتنا ل سەر كرىيە، و كو ئاڧاھى ل سەر بىتە ئاڧاكرن»^(۱).

۴ - ووى - سىلاۋ لى بن - ئەم ژ نقيژ كرنا ل نك قەبران پاشقەلىدىن، عائىشا - خودى ژى رازى بت - دىيىت: «دەمى پىغەمبەر - سىلاۋ لى بن - كەفتىيە بەر مرنى پاتەيەك دانا سەر سەر و چاڧىن خۆ، و دەمى بىنا وى تەنگ بىا ژ سەر چاڧىن خۆ رادكر، و دەمى ئەو بى وەسا وى گۆت: ﴿ لعنة الله على اليهود والنصارى، اتخذوا قبور أنبيائهم مساجد - له عندهم خودى ل جوھى و فەلان بت، قەبرىن پىغەمبەرىن خۆ كرنە مزگەفت ﴿ ئەم ژ كارى وان پاشقەلىدىن، وئەگەر ژ بەر ھندى نەبا دا قەبرى وى ئىتە بلندكرن، بەلى ئەو ترسىا ئەو بىتە جەھى كرنا نقيژان»^(۲).

و پىغەمبەر - سىلاۋ لى بن - دىيىت: ﴿ ألا وإن من كان قبلكم كانوا يتخذون قبور أنبيائهم مساجد، ألا فلا تتخذوا القبور مساجد، فإني أنهاكم عن ذلك - نى ھندى بىن بەرى ھەو ھەو بوون قەبرىن پىغەمبەرىن خۆ دكرنە مزگەفت، فىجا ھوین قەبران نەكەنە مزگەفت، ئەز ھەو ژ وى چەندى ددەمە پاش ﴿^(۳)، و مەخسەد بى ئەو نقيژ ل سەر قەبران بىتە كرن ئەگەر خۆ چو مزگەفت ل سەر نەئىنە ئاڧاكرن، چونكى ھەر جەھەكى خەلك بۆ نقيژى قەست بكنى ئەو مزگەفتە، وەكى پىغەمبەرى - سىلاۋ لى بن - گۆت: ﴿ جعلت لي الأرض مسجداً وطهوراً - خودى عەرد بۆ من بى پاقژ كرى و كرىە مزگەفت ﴿^(۴)، وئەگەر مزگەفت ل سەر بت مەسەلە ھىشتا دژوار ترە.

و پىترىيا مەرفان خۆ ژ وى تشتى نەدايە پاش بى پىغەمبەرى - سىلاۋ لى بن - ئەو ژى دايەنە پاش، وئەو كرىا وى ئەو ژى ترساندىن، فىجا ژ بەر ھندى ئەو كەفتنە د شركا مەزنتە دا، ووان مزگەفت و مەزار و ئاڧاھى ل سەر قەبران دانان، ووان ئەو كرنە ئەو مەزار بىن كو ھەمى رەنگىن شركا مەزنتە لى دئىنە كرن، وەكى قەكوشتننا قوربانان بۆ

(۱) موسلم فەدگۆھىت.

(۲) بوخارى و موسلم فەدگۆھىت.

(۳) موسلم د صەحيحا خۆ دا فەدگۆھىت.

(۴) بوخارى فەدگۆھىت.

وان ودوعا کرنا ژ خودانين وان وههوار خواستنا ژ وان، ودانا نه زران بو وان وگهلهك رهنگين دى.

(ابن القيم) ى زانا - خودى رهه ى پى ببهت - ديپژت: ((وههچيى سوننه تا پيغه مبهري - سلاؤ لى بن - د قهبران دا، ووى تىشتى وى فهرمان پى كرى وپاشقه لبندان ژى كرى، ويا صهحابيى وى ل سهر بدانته بهر وى يا پتريا خهلكى نه فرؤل سهر^(۱) دى بينت ئيك وهكى يا دى نينه ودژى وييه وقدهت د گهل ئيك كوم نابن، پيغه مبهري - سلاؤ لى بن - نهو ژ نقيژ كرنا ل سهر قهبران دايه پاش، ونهوين هه نقيژان ل سهر دكهن، ووى گوتيه: قهبران نه كهنه مزگهفت، ونهوين هه مزگهفتان ل سهر قهبران ئافا دكهن، وناقى (مهشهه دان) ل سهر ددانن دا وان وهكى مزگهفتان لى بكن، ووى نه هيلايه چرال سهر قهبران بينه ئافاكرن، ونهوين هه وهقان بو هلكرنا چرايان ل سهر قهبران ددانن، ووى گوتيه قهبران نه كهنه عهيد وجهى لى كومبونى، ونهوين هه بين قهبران دكهنه جهى عهيد وجه ژنان، ووهكى كو نهو ل عهيدان كوم دبن نهو وهسا يان پتر ل نك وان قهبران كوم دبن. ووى فهرمان ب راستكرنا قهبران كريبه، وهكى موسلم د صهحيحا خو دا ژ (أبو الهياج الأسدى) فه دگوهيزت ديپژت: (عهلبى كورى نه بوو طالبي) - خودى ژى رازى بت - گوته من: ((نهز ته ب وى نه هنيروم يا پيغه مبهري - سلاؤ لى بن - نهز پى هنار تيم؟ كو نهز پديكهره كى نه هيلم نه گهر نه شكينم، وقه بهر كى بلند كرى نه هيلم نه گهر ب عهردى فه راست نه كه م)) وههر د صهحيحا وى دا ژ (ثمارة بن شفي) هاتيه فه گوهاستن ديپژت: ((نه م د گهل (فضالة بن عبيد) ى بووين ل وهلاتى رومى ل روودسى هه قاله كى مه مر، ئينا (فضالة) ى نه مر كر قهبرى وى بينه راستكرن، پاشى گوت: من گوه ل پيغه مبهري - سلاؤ لى بن - بوويه فهرمان ب راستكرنا قهبران كريبه^(۲)، ونهوين هه زيده موخاله فاشى حه ديسى دكهن وقهبران هند ژ عهردى بلند دكهن حه تا وهكى خانيسان لى بين، وگونه دان ل سهر ئافا دكهن)).

(۱) نهفه ل سهر ده مى وى - خودى رهه ى پى ببهت - ونوكه مهسهله ژ وى زيده تر لى هاتيه يا وى گوتى.

(۲) مه خسه د پى نهوه قهبر نه ئينه بلند كرن.

وییدا دجت و دبیژت: «فیجا تو بهری خو بده فی جوداهیا مهزن د ناقهرا وی یا پیغمبهری - سلاؤ لی بن - کریه شریعت ووی مهخسه دا وی پی هه دی مهسه لا قهبران دا، و د ناقهرا وی دا یا قان کریه شریعت و مهخسه دی هه دی، و بی گو مان هند خرابی د وی چندی دا هه نه کو مروؤ نه شیت بهژمیژت» پاشی نه و وان خرابیان دهژمیژت و دبیژت: «و ژ وان خرابیان: هندی نه و شریعت ته یی پیغمبهری - سلاؤ لی بن - بو زیاره تا قهبران دانای بو بیرئینانا ناخره تییه، و دا قهنجی بگه هته وی یی سه ره دانا قهبری وی دئنه کرن کو دوعا بو بیته کرن و داخوازا ره حمی و گونه ره ژیرنی و سلامه تییبی بو بیته کرن، فیجا نه وی سه ره دانی دکه ت دا قهنجیبی بگه هینته خو و بگه هینته مری ژی، به لی قان موشرکان مهسه له ده رنشیفکر، و دین قازی کر، و ئارمانج ژ زیاره تی کره نه و شرک ب مری بیته کرن، و دوعا ژی و پی بیته کرن، و داخوازا هه و جهیبیان ژی بیته کرن، و بارینا به ره که تی ژی بیته خواستن، و سه ره که فتنا ل سه ره دوژمنان ژی بیته خواستن، و کارین ب فی رهنگی، فیجا وان خرابی گه هانده خو و گه هانده مری ژی، و نه گهر خرابی بهس نه و بت کو وان نه و ژ دوعاین خو یی بارکین نه و بهسه...»^(۱).

و ب فی چندی ناشکه را دبت کو پیشکیشکرنا نه زر و قوربانان بو مهزاران شرکا مهز نره، ژ نه گه را نه دو یکه فتنا سونه تا پیغمبهری - سلاؤ لی بن - د مهسه لا قهبران دا پهیدا دبت، کو ئافاهیبیان ل سه ره ئافانه که ن و مزگه فتان ل سه ره نه دانن، چونکی ده می گونبه ت ل سه ره هاتینه دانان و مزگه فت و مهزار ل دو ر هاتینه ئافا کرن نه زانان هزر کر نه وین د قان قهبران دا هاتینه قه شارتن مفای یان زیانی دگه هینن، و دشین د هه وارا وان بچن یین هه واری ژی دخوازن، و هه و جهیبی یین وان پیک دئینن یین گازی دکهنی، له و وان نه زر و قوربان پیشکیشی وان کرن، حه تا نه و بووینه سه نه م و په رستن بو هاتیه کرن و پیغمبه ر - سلاؤ لی بن - دبیژت: ﴿اللهم لا تجعل قبری وثناً یعبد - یا ره بیی تو قهبری من نه که یه سه نه مهک په رستن بو بیته کرن﴾^(۲)، و نه و دوعایا وی ژ بهر هندی بوویه چونکی هنده ک ژ وی دی بیته کرن، و نه و چه نده ل

(۱) إغاثة اللفهان (۱ / ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۷).

(۲) مالك و نه حمد فه دگو هیزن.

گهلهك وهلاتين ئيسلامى ل نك قهبران هاته كرن، بهلى قهبرى وى -سلاڤلى بن- و ژ بهر بهر كه تا دو عايا وى خودى پراست، ههر چه نده دبست ل مزگهفتا وى هندهك خهلهتى ژ هندهك نه زانان پهيدا بن، بهلى نه و نه شين بگههنه قهبرى وى، چونكى قهبرى وى د مالا وى دايه نه كول مزگهفتييه، ويى ديوار كرييه، وهكى (ابن القيم) ى زانا - خودى ره همى پى بيهت د (نوونى) يا خو دا دببزت:

فأجاب رب العالمين دعاءه

وأحاطه بثلاثة الجدران

ناھىرا چارى

مەزىنە پەيگەر ۋە يېتەكچى بۇ بىر ئىنسان ھاتىنە چىلاندىن

(تىمال - پەيگەر) ئەو ۋىتەيى چىكرىيە ل سەر رەنگى مروۋى يان ھەيوانى يان ھەر تىشتە كى خودان رح بت، و (نصب) د زمانى دا بو ئالايى دىئە گۆتن، و بو وان بەران يىن موشركان قوربان ل نك فەدكوشتن، و پەيگەر يىن بو بىر ئىنسان ھاتىنە چىلاندىن: ئەو پەيگەر يىن چىلاندىنە ل مەيدانان بو ساخكرنا بىر ئىنسان سەرۋكە كى يان مەزىنە كى.

ۋىتەمبەرى - سلاۋ لى بن - ئەم ژ ۋىنە كىشىيا خودان رحان داينە پاش، نەخاسم ۋىتەيىن مروۋىن مەزن ۋە كى زانا ۋە مەلك ۋە سەر كىش ۋە سەرۋكان، چ ئەۋ ۋىنە ل سەر دەپە كى يان كاغەزە كى يىتە نەخشاندن، يان ژى ل سەر دىۋارى ۋە پاتەيە كى بت، يان ژى ب رىكا كامىرى بت، يان ب رىكا كۆلانا د بەرى بت ل سەر رەنگى پەيگەر ان، ۋىتەمبەرى - سلاۋ لى بن - ئەم ژ ھالاۋىستنا ۋىنە يان ب دىۋاران ۋە چىلاندىن پەيگەر ان داينە پاش، چونكى ئەۋ چەندە دىتە رىك بو شىكى، ۋىكەمىن شىك ل سەر رۋىيى عەردى چىبۋوى ژ ئەگەر چىكرا ۋىنە يان چىلاندىن پەيگەر ان بو، ئەۋ ئەۋ دەمى ھندەك مروۋىن چاك د ناۋ مىللەتى نوۋى دا مەرىن ئەو گەلەك ل سەر ب خەم كەفتن، ئىنا شەيتانى ئىخستە سەر دلېن وان كو ئەو پەيگەر يىن وان مروۋىن چاك ل دىۋانىن خوۋ بىدانن ۋە ناۋىن وان بىدانە سەر، ئىنا وان ۋە كر و ل سەرى پەرىستن بو وان نەدكر، ھەتا ئەو دەستە كا مروۋان مەرىن وزانىن ھاتىيە ژىر كرن، پەرىستنا وان ھاتە كرن^(۱). ۋە دەمى خودى ۋىتەمبەرى خوۋ نوۋى - سلاۋ لى بن - ھنارتى دا ئەو وان ژ شى شىكى بدەتە پاش، مىللەتى ۋى د گازىيا وان نەھات ۋىرژدى ل سەر پەرىستنا وان پەيگەر يىن چىلاندى يىن بوۋىنە سەنەم كر: ﴿ وَقَالُوا لَا تَدْرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَسْتَدْرُونَ وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا - ووان گۆت: ھوین پەرىستنا خوداۋەندىن خوۋ نەھىلن دا عىبادەتى خودايە كى ب تى بكن، ۋە ھوین ۋە دەدى ۋە سواعى ۋە يەغۇۋى

(۱) بوخارى فەدگۇھىرت.

ويه عوقى ونه سرى نه هيلن ﴿ (نوح: ۲۳)، ونه فنه نافين وان زه لمان بوون يين وان په يكه رين وان چيكرين دا بيرئينانا وان ساخ بكنه وبهايي وان مهزن بكنه.

فيجا بهري خو بدى ژ بهر فان په يكه رين بو بيرئينان هاتينه چكلاندن چ رهنگي شركا ب خودى ونه گوهداريا پيغمبه ران پهيدا بوو؟! تشتي بوويه نه گهرا تيرنا وان ب توفاني وبى بهاييا وان ل نك خودى و ل نك به نيان ژى ^(۱)، تشتي مه ترسييا وينه كي شيى و چكلاندنا په يكه ران بو ته نيشا ته ددهت، و ژ بهر في ئيكي پيغمبه رى - سلاؤ لى بن - له عندهت ل وينه كيشان كريبه، و گو تيبه كو عه زابا وان ل روظا قيامه تي ژ يا هه مى مرو فان پتره، وفه رمان ب شكاندنا په يكه ران كريبه، و گو تيبه كو مليا كهت ناچنه د وى خانى فه يي په يكه رهك لى بت، نه فنه هه مى ژ بهر خرابييا وان ودژواريا مه ترسييا وان ل سه ر باوه ريا ئوممه تي، چونكى ئيكه مين شرك ل سه ر رويى عه ردى پهيدا بووى ژ بهر چكلاندنا په يكه ران بوو، چ ل ديوانخانه يان بت، چ ل مه يدان وباعچه يان بت، ب شريعت نهو هه مى يا حه رامه، ژ بهر كو نهو ريكه كه بو شركى و خرابييا عه قيدى، ونه گه ر كافر نه فرؤ في كارى بكنه ژ بهر كو وان چو عه قيد نه ين نهو بپاريزت، بو موسلمانا چي نابت پشكداريا وان د في كارى دا بكنه، دا عه قيدا وان ژيده را هيز وبه خته وه ريا وان بيته پاراستن، ونابت بيته گو تن: في گافى مروؤ ژ في قورباغى بوورينه وتو حيد و شرك زانبيه، چونكى شه يتان چافه ريبى جيلين پاشه روظييه ده مى نه زانين د ناؤ وان دا به لاف دبت، وه كى وى د گه ل ملله تي نوو حى كرى ده مى زانايين وان مرين ونه زانين د ناؤ دا به لاف بووى، وه كى ئيراهيمى - سلاؤ لى بن - گو تي: ﴿ وَاجْتَنِبِيَّ وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ - وَتَوْمَن وَعَه يالى من ژ هندى بپاريزه كو نه م صه نه مان بپه ريسين ﴿ (ابراهيم: ۳۵) فيجا نهو ژ خو ترسا ب فتنه بچت، هندهك پيشيان گو تيبه: ((و پشتى ئيراهيمى كى هه يه ژ خو نه ترست؟)).

(۱) و شركا ملله تي ئيراهيمى ب په رستنا په يكه ران ومانا ل نك وان بوو، و شركا ئسرائيليان ب په رستنا وان بوو بو په يكه رى وى گو لكى يا سامرى بو وان ژ زيرى چيكرى، و شركا فه لان ب په رستنا وان بوو بو خاچى يا كو نهو ديون نهو ل سه ر رهنگي مه سيحييه - سلاؤ لى بن - .

ناشیرا پینجی

ترانه کرنا ب دینس وسفکرنا پیرۆز بیین وی

ترانه کرنا ب دینی دهر کفتنا ژ ئیسلامی و دینییه ب ئیکجاری، خودی دیبژت: ﴿قُلْ أَلِلَّهِ وَأَيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ. لَا تَعْتَدُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ - تُو نهدی موحدهمد بیژه وان: نهدی ههوه ب خودی و نایه تین وی و پیغه مبهری وی یاری دکرن؟ هوین داخوازا لیپورینی نه کهن چو مفا د داخوازا ههوه دا نینه، چونکی هوین ب فی گوتنا خو یین کافر بووین ﴿ (التوبة: ۶۵، ۶۶).

نهدی نایه ته ده لیله کو ترانه کرنا ب خودی کوفره، و ترانه کرنا ب پیغه مبهری کوفره، و ترانه کرنا ب نایه تین خودی کوفره، فیجا هه چیی ترانه یان ب ئیک ژ فان بکهت نهدی وی ترانه ب هه میان کر، و نهدی ژ فان منافقان چیبوی ترانه کرنا ب پیغه مبهری و صه حابیین وی بوو، ئینا نهدی نایه ته هاته خواری.

و ترانه کرنا ب فان تشنان ئیک ئیکی دکیشت، و نهدی ترانه یان ب تهو حیدا خودی دکهن ودوعا کرنا ژ مریان مهزن دینن، و نه گهر فهران ب تهو حیدی لی هاته کرن و نهدی ژ شرکی هاتنه پاشقه لیدان، و هکی خودی گوتی: ﴿وَإِذَا رَأَوْكَ إِِنْ يَتَخِدُونَكَ إِلَّا هُزُؤًا أَهَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا. إِنْ كَادَ لَيُضِلَّنَا عَنْ آلِهَتِنَا لَوْلَا أَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا - ودهمی نهدی بوتپه ریسه ته دینن نهدی موحدهمد نهدی یاریان بو خو ب ته دکهن و دبیزن: نهدی هه بی کو دبیزت خودی نهدی بو مه بی هنارتی پیغه مبهری؟ نیزیك بوو نهدی ب نهدی خو بی موکم بهری مه ژ په رستنا صه نه مین مه وهر گپرت، نه گهر مه خو ل سهر په رستنا وان موکم نه کرنا ﴿ (الفرقان: ۴۱، ۴۲).

فیجا وان ترانه ب پیغه مبهری - سلاف لی بن - کرن دهمی وی نهدی ژ شرکی پاشقه لیدان، و موشرک و بوتپه ریسان ههر تان ل پیغه مبهران ددان و نهدی ب عهقل سفکی و سهر داچوون و دیناتییی سالوخ ددان ههر جاره کا وان نهدی بو تهو حیدی گازی کرین، و یین و هکی وان زی ب فی ره نگینه، نه گهر وان دیت ئیکی بهری وان

دده‌ته ته‌وحیدی ئه‌و دی ترانه‌یان بی کهن، ژ بهر وی شرکا ل نک وان هه‌ی، خودی دبیژت: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ - وَهَنَدَهُكَ مَرَوْفًا هَهَنَةً زُبْلَى خُودَى صَهَنَه‌مان بۆ خودی دکهنه هه‌فتا، ووی قیان ومه‌زنی وگوه‌دارییی یا هیژای خودی ب تنی بت دده‌نه وان ﴿البقرة: ۱۶۵﴾.

قیجا هه‌چییه‌ی حه‌ز ژ چیکرییه‌کی بکه‌ت وه‌کی کو حه‌ز ژ خودی دکه‌ت ئه‌و موشرکه، ودقیق قیانا بۆ خودی و قیانا د گهل خودی بیته ژیک جودا کرن، وئه‌وین هه‌یین کو قه‌بر کرینه صه‌نهم دی بینی ئه‌و ترانه‌یان ب وی تشتی دکهن یی ژ ته‌وحیدا خودی وپه‌رستنا وی بت، ووی تشتی وان زبلی خودی بۆ خو کرییه مه‌هده‌رچی ئه‌و مه‌زن دکهن، وئیک ژ وان ژ دره‌و ب خودی سویند دخوت سویندا مه‌زن به‌لی بسته ناکه‌ت ژ دره‌و ب شیخی خو سویند بخوت، وگه‌له‌ک ده‌سته‌ک ژ وان هه‌نه دی بینی ئیک ژ وان هزر دکه‌ت ده‌می ئه‌و هه‌وارین خو دگه‌هینته شیخی خو - ل نک قه‌بری وی یان ل جهه‌کی دی - بۆ وی چیتزه ژ هندی ده‌می ئه‌و به‌ری سپیدی ل مزگه‌فتی دوعایان بۆ خو ژ خودی دکه‌ت! و ترانه‌یان بۆ خو ب وی دکه‌ت یی ل سه‌ر ریکا وی نه‌بت، وگه‌له‌ک ژ وان مزگه‌فتان خراب دکهن ومه‌زاران ئاڤا دکهن، قیجا ما ئه‌فه نه ژ ترانه‌کرنا وان ب خودی وئایه‌تین وی وییغه‌مه‌ری وی، ومه‌زنکرنا وان بۆ شرکی؟^(۱) وئه‌فه گه‌له‌ک ل نک قه‌بر په‌ریسان په‌یدا دبت.

وترانه‌کرن دو ره‌نگه:

یی ئیک: ترانه‌کرنا ئاشکه‌را، وه‌کی وی یا ئایه‌ت بی هاتییه‌ خواری، وئه‌و گوتنا وان: مه‌کس وه‌کی فان قورئانخوینین خو نه‌دیتینه، دزک مه‌زن وئه‌زمان دره‌وین، ول ده‌می شه‌ری دترسینۆک. یان گوتنن ترانه‌پیکه‌رین ب فی ره‌نگی، وه‌کی گوتنا هنده‌ک ژ وان: دینی هه‌وه دینه‌کی پینجیه، وگوتنا هنده‌کین دی: دینی هه‌وه دینه‌کی پویچه، وگوتنا وان یین کو ده‌می مروفتین فه‌رمانا ب چاکیی دکهن وخه‌لکی ژ خرابییان دده‌نه پاش دبیین - وه‌ک ترانه‌کرن ب وان - دبیژن: ئه‌فه خودانین دینی هاتن!

(۱) مجموع الفتاوی: (۱۵ / ۴۸، ۴۹).

وہمی گوتین دی یین ب فی رہنگی یین ب زہمتہ مرؤف بشیت بہڑمیرت، ژ وان گوتین مہزنت ژ وی یا نایہت ژ بہر ہاتیہ خواری۔

رہنگی دووی: ترانہ کرنا نہ ناشکرا، وئہفہ بہ حرہ کا بی لیفہ، وہ کی: ئیشارہ تکرنا ب چافان، و دہریخستنا ئەزمانی، وشۆر کرنا لیقان، وئیشارہ تی ب دەستان ل دەمی خواندنا قورئانی یان سونہ تی، یان ل دەمی فەرمانا ب باشیی و پاشقہ برنا ژ خرابیی^(۱). و وہ کی فیہ دەمی ہندہک دبیزن: ئیسلام ب کیر سەدسالای بیستی نائیٹ، و ہما ئەو ب کیر چەرخین نافین دہات، و ئەو پاشکەفتنہ، و دلاییی دانانا جزایان دا ہوقاتی تیدا ہہیہ، وئیسلامی زۆرداری ل ژنی کریہ و مافین وی نہ داینی، دەمی بەردان دورستکری وئینانا پتر ژ ژنہ کی دورستکری، یان دەمی ہندہک دبیزن: حوکمکرنا ب قانونین مرؤقان دانان چہترہ ژ حوکمکرنا ب شریعہ تی ئیسلامی، و ہر کہسی بەری خەلکی بدہتہ تەوحیدی ووان ژ پەرستنا قەبران بدہتہ پاش ئەو دبیزن ئەفہ: بی توندرییہ، دقیت موسلمانان ژ پکفہ بکەت، یان: ئەفہ و ہابییہ، یان: ئەفہ دینہ کی نوییہ، و ہر پەیفہ کا ب فی رہنگی بت یا کو بتہ خەبەر بو دینی و دینداران، یان ترانہ ب عہقیدا دورست، و ژ فی رہنگیہ دەمی ئەو ئیکی دینن ل دویف سونہ تا پیغەمبەری - سلاؤ لی بن - دجت، دی بیژنی: دین نہ د پہان رایہ، و ہک ترانہ کرنا ب رپہان، و ہر پیسہ گوتنہ کا دی یا ب فی رہنگی بت.

(۱) مجموعة التوحید النجدیة: ب ۴۰۹.

ناقیرا شهشی

حوکمکرنا ب وی تشتن خودن نه نینایه خواری

ژ پیئقییین باوهرییا ب خودی و په رستنا وییه مرؤف خو بیخته ژیر حوکمی وی و ب شریعتی وی رازی بت، و ل ده می هه فرکییا د گوتن و باوهری و خوین و مال و هه می مافان دا ل کیتابا وی و سوننه تا پیغه مبهری وی بزقرت، و پیئقییه ل سهر ملله تی کو وی حوکمی خودی د کیتابا خو یان د سوننه تا پیغه مبهری خو دا - سلاؤ لی بن - نینایه خواری ل سهر خو ب کارینت، خودی د دهر حه قا کاربده ستان دا دبیزت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ - هندی خودییه فرمانی ل هه وه دکهت کو هوین وان نیماننه تان بین د دهست هه وه دا بگه هیننه خودانان، قیجا ته خسیری تییدا نه کهن، وئو فرمانی ل هه وه دکهت کو هوین ب دادیی حوکمی د ناقهرا مرؤفان دا بکهن﴾ (النساء: ۵۸).

و د دهر حه قا ملله تی دا دبیزت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا - نهی گه لی نه وین د باوهرییا خو دا دراستگور، د بهرسقا فرمانین خودی و هرن و بی نه مرییا وی نه کهن، و د بهرسقا پیغه مبهری سلاؤ لی بن و هرن و گوهدارییا وی حه قیی بکهن یا نه و پی هاتی، و گوهدارییا مهزن و کاربده ستین خو بکهن به لی نه د بی نه مرییا خودی دا، وئو گهر هوین د ناقهرا خو دا ل سهر تشته کی ب هه فرکی چوون، هوین حوکمی وی تشتی بو کیتابا خودی و سوننه تا پیغه مبهری وی موحه مده دی سلاؤ لی بن بزقرینن، نه گهر هه وه ب دورستی باوهری ب خودی ورؤژا حسیی هه بت. نهؤ زفراندنا بو کیتاب و سوننه تی بو هه وه ژ هه فرکییی وژیکفه بوونی چیتره، و دویمه هییا وی باشتره﴾ (النساء: ۵۹).

پاشی خودی ناشکھرا کر کو باوہری وحوکمکنا ب وی یا خودی نہئینایہ خواری پیکفہ کوم نابن دەمی گوتی: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ - ئەى موھمەد ما تە کارى وان منافقان نە زانیە ئەوین ژ درەو دبیژن وان باوہری ب وی ئینایە یا بو تە ہاتیہ خواری کو قورئانہ، و ب وی ژى یا بەرى تە بو پیغەمبەران ہاتیہ خواری، ووان د حەلکنا ہدف کبیان دا دقیت حوکمی خو ببەنە نک وی شریعەتی بەتال یی خودی نە دانای، وئەو ب خو فرمان یال وان ہاتیہ کرن کو ئەو باوہریی ب وی نہئین؟ وشەبتانی دقیت وان ژ ریکا حدق دویربکەت، دویراتیہ کا دویر ﴿(النساء: ۶۰)﴾، حەتا گوتنا خودی: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ - خودای مەزن ب خو سویند خواریہ کو ئەوین ھە ب دورستی باوہریی نائین حەتا ئەو د ژینا تە دا تە د وی تشتی دا یی ہدف کی سەرا د ناہەرا وان دا پەیدا دبت نە کەنە فەماندار (حە کەم)، وسونەتا تە پشتی مرنا تە نە کەنە حە کەم، پاشی د دەر حەقا وی دا یا تە فرمان یی دای ئەو چو دلتنەنگیہ کی ل نک خو نہبین، و د گەل ہندی ژى ئەو ب دورستی خو ب دەست فە بەردەن ﴿(النساء: ۶۵)﴾.

فیجا - ب سویندی - خودای مەزن وی کەسی ژ باوہریی یی بار دکەت یی حوکمی خو نہبەتە نک پیغەمبەری - سلاقی بن - و ب حوکمی وی رازی نہبت و خو تە سلیمی وی نہ کەت، ھەر وەسا وی حوکم ب کوفر وزۆرداری و فاسقییا وان کاربەستان ژى دا یین حوکمی ب وی نە کەن یا خودی ئینایە خواری دەمی گوتی: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ - وئەوین حوکمی خودی یی وی د کیتابا خو دا ئینایە خواری گوہارتی، وئەو فەشارتی، و باوہری پی نہئینای، و کار ب حوکمە کی دی کری، ئەون یین کافر ﴿(المائدة: ۴۴)﴾، ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ - وھەچی ب حوکمی ب وی نہ کەت یا خودی د تۆلستاندن ی دا ئینایە خواری ئەو ئەون یین زیدە گافی ل سەر توخو بیین خودی کری ﴿(المائدة: ۴۵)﴾، ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ -

وههچیئی حوکمی ب وی نه کهت یا خودی ئینایه خواری ئه و ئهون یین ژ فهرمانا وی دهر کهفتین، و بی ئه مرییا وی کری ﴿ (المائدة: ۴۷).

ودقیئت حوکم ب وی بیته کرن یا خودی ئینایه خواری، و د ههمی وان تششان دا یین دبنه جهی هه فرکییی د نایهرا زانایان دا د گوتین وان یین نجهتادی دا دقیئت حوکمدارییا یا خودی بت، و تشتی کیتاب و سوننهت پی نه هات بت ژئی نایته قه بویلکرن، بی تهعه صصوب بو مهزه به کی یان گوتنا ئیمامه کی، و حوکمداری دقیئت یا خودی بت د ههمی هه فرکییان دا نه ب تنی د باری که سایه تی دا وه کی کو ل هنده که دهوله تین خو بو ئیسلامی پالقه ددهن هه، چونکی ئیسلام ئیکه و نایته پرتوت کرن، خودی دبیژت: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السَّلْمِ كَافَّةً - گه لی ئه وین باوهری ب خودی ئینای کو خودایه و ب موحمه دی کو پیغه مبه ره و ب ئیسلامی کو دینه، ورنه د ههمی شریعه تین ئیسلامی دا، و کاری ب ههمی نه حکامین وی بکن، و تشتی کی ژئی نه هیلن ﴿ (البقرة: ۲۰۸). و خودی دبیژت: ﴿ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ - ئه ری فیجا هوین باوهرییی ب هنده که نه حکامین ته وراتی دنین و کافرایی ب هنده کی دکهن؟ ﴿ (البقرة: ۸۵).

وهه و هسا یا فهره ل سه ر دو بکه فتییین مه زه هب و مه نه ه جین هه فچاخ کو گوتین ئیمامین خو بو کیتاب و سوننه تی بزفرین، و یا ری که فتی بت د گهل کیتابی و سوننه تی ژ گوتین وان بلا ئه و کاری بی بکن، و یا ری که فتی نه بت ژئی بلا بی تهعه صصوب بزفرین، و ب تایه تی د مه سه لین عه قیدی دا، و هندی ئیمان - خودی ره می پی بیته - ئه و ب خو شیره تی ب فی چه ندی دکهن، و ئه شه مه زه به بی وان هه میانه، وهه چییی فی چه ندی نه کهت ئه و دو بکه فتییی وان نینه، ئه گهر خو خو بو وان پالقه ده ت ژئی، و ئه و دی ژ وان بت بی خودی د دهر حه قی دا گوتی: ﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ - وان زانا و عیباده تکه ر بو خو کر نه خودا وه ند شریعه ت بو ددانان، و وان پیگیری پی دکر و شریعه تی خودی دهیلا، و وان عیسایی مه سیح کوری مه ریهمی بو خو کره خودی و په رستن بو کر ﴿ (التوبة: ۳۱).

و نایهت نهیا تایهته بو فه لان، به لکی ژ هه ر ئیکی دگرت یی وی بکته یا نهو دکهن، وهه چیبی وی نه کته یا خودی وییغه مبه ری وی - سلاف لی بن - فه رمان پی کری کو حو کمی د نایههرا خه لکی دا ب وی بکته یا خودی نه ئینایه خواری، یان دو یکه فتنا دلچوونین خو بکته ووی چه ندی بخوازت، نهو وی ئیسلام و باوه ری هیلا، نه گه ر خو ب ده فی بیژت نهو خودان باوه ره ژی، چونکی خودی نهو کهس دره وین ده ریخستیه بی وی چه ندی بخوازت و خو ب خودان باوه ر بزانت، وه کی گوتی: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا - ئەدی موحه مده ما ته کاری وان منافقان نه زانیه نهوین ژ دره و دیژن وان باوه ری ب وی ئینایه یا بو ته هاتیبه خواری کو قورئانه، و ب وی ژی یا به ری ته بو پیغه مبه ران هاتیبه خواری، و وان د هه لکرنا هه فرکیان دا دقیت حو کمی خو بده نه نک وی شریعتی به تال بی خودی نه دانای، و نهو ب خو فه رمان یا ل وان هاتیبه کرن کو نهو باوه ری بی ب وی نه ئین؟ وشه یتانی دقیت وان ژ ریکا حه ق دو یر بکته، دو یراتیبه کا دو یر ﴿النساء: ۶۰﴾، و ژ په یقا (یزعمون) دئیه زانین کو باوه ری ل نک وان نینه، چونکی (یزعمون) پزین جارن بو وی گوتنی دئیه ب کارئینان یا دره وین دیژت، نهوی گوتن و کریارا وی د گه ل ئیک نه گونجت، تشتی قی بنه جه دکته گوتنا خودیه: ﴿وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ - و نهو ب خو فه رمان یا ل وان هاتیبه کرن کو نهو باوه ری بی ب وی نه ئین﴾، چونکی کوفرا ب طاغووتی ستوینا تهو حیدیه، وه کی د نایهتا (البقرة) دا هاتی^(۱)، فیجا نه گه ر نهو ستوینه ل نک مروقی په یدا نه بوو، نهو نایته (موه حهد) و تهو حیده بناخه بی باوه ری بی کو هه می کریار پی چاک دهن، و نه گه ر نه بت نهو خراب دهن، وه کی نهو یا ناشکه را د گوتنا خودی دا: ﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى - فیجا هه چیبی کافر بی ب وان هه می تشتان بکته بین ژبلی خودی په رستن بو دئیه کرن و باوه ری بی

(۱) یه عنی گوتنا خودی: ﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى - فیجا هه چیبی کافر بی ب وان هه می تشتان بکته بین ژبلی خودی په رستن بو دئیه کرن و باوه ری بی ب خودی بینت، نهو ل سه ر ریکا باشتر موکم و سه ر راست بوو، ووی خو ب وه ری سی نه ئیته برین فه ژ دینی گرت ﴿نایهتا (۲۵۶) ژ سوورهتا (البقرة).

ب خودی بینت، نهو ل سهر ریکا باشتر موکم وسهرراست بوو، ووی خو ب وهریسی نهئینه برین فه ژ دینی گرت ﴿﴾.

ونه فیکرنا باوهریسی ژ وی کهسی حوکی ب وی نه کهت یا خودی نهئینایه خواری، دهلیله کو ب کارئینانا شریعتی خودی باوهرییه، وموسلمان دقیت پهرستنا خودی بکهت، ونه ب تنی شریعتی خودی ب کاربیت چونکی ب کارئینانا وی بو خه لکی چیره وتنهاهی پتر بی دئینه پاراستن، چونکی هندهک مروؤ هه نه گه لهک ل دور قی لایی دزقرن ولایی نیکی ژ بیر دکهن، وخودی تانی ل وی کهسی ددهت یی ژ بهر بهر ژ وه نندییه کا خو شریعتی ب کاردئینت، بیی کو مه خسه دا وی ب وی چه ندی پهرستنا خودی بت، وه کی گوتی: ﴿وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ. وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ - وَتَهْجُرْ كَثِيرًا مِمَّنْ هُمْ أَقْرَبُونَ﴾ (النور: ۴۸)، وان دا ژ وان هاته خواستن نهو حوکی ب کیتابا خودی و ب گوتنا پیغمبهری وی بکهن، هنگی دهسته کهک ژ وان دی پشت ددهت وحوکی خودی وحوکی پیغمبهری وی قه بویل ناکهت، هه چهنده حقییا بی گومان نهوه. ونه گه حقی ل لایی وان بت نهو دی خو ب دهست نهمری پیغمبهری فه سلافلی بن بهردن وپی رازی بن، چونکی نهو دزانن پیغمبهری حوکی ب حقییی دی کهت ﴿(النور: ۴۸، ۴۹)، یه عنی: نهو بهس خه می ژ وی دخون یا ل دویف دلی وان بت، وتشتی ل دویف دلی وان نه بت نهو پشت ددهنی، چونکی ده می نهو حوکی خو دبه نه نک پیغمبهری - سلافلی بن - مه خسه دا وان نهو نینه نهو پهرستنا خودی بکهن.

حوکی وی یی حوکی ب وی بکهت یا خودی نهئینایه خواری:

خودی دبیرت: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ - وَتَهْجُرْ كَثِيرًا مِمَّنْ هُمْ أَقْرَبُونَ﴾ (النور: ۴۸)، حوکی خودی یی وی د کیتابا خو دا ئینایه خواری گوهارتی، ونهو فه شارتی، وباوهری بی نهئینای، وکار ب حوکه کی دی کری، نهون یین کافر ﴿(المائدة: ۴۴).﴾.

ژ قی ئایه تی دئینه زانین: کو حوکه مکرنا ب وی یا خودی نهئینایه خواری کوفره، ونه کوفره هندهک جارن کوفرا مه زنتزه خودانی ژ دینی دهر دئینخت، وهندهک جارن نهو کوفرا بچویکتره خودانی ژ دینی دهر نائینخت ل دویف حالی حاکمی، نه گه ر وی

باوہر کر کو حوکمی ب وی یا خودی نینایہ خواری تشتہ کی واجب نینہ وئہ وی ب کہیفہ خوہ، یان سفکی ب حوکمی خودی کر وھزر کر ئہو قانونین خہلکی داناین ژ حوکمی خودی چیترہ یان وہ کی ویہ، یان حوکمی خودی ب کیرفی زہمانی نائیٹ، یان دەمی ئہو حوکمی ب وی دکہت یا خودی نہ نینایہ خواری مہسہدا وی ئہو بت کافر و منافقان رازی بکہت، ئہفہ کوفرا مہزنترہ. وئہ گہر ئہو باوہر بکہت کو حوکم کرنا ب وی یا خودی نینایہ خواری واجبہ، ووی ئہو حوکم د فی مہسہلی دا زانی و ب کارنہ نینا، ہەر چہندہ ئہو دزانت کو ئہو بی ہہژی جزادانیہ، ئہفہ بی گونہ ہکارہ، و کافرہ کوفرہ کا بچویکتر. وئہ گہر وی حوکمی خودی د مہسہلی دا نہ زانی ہەر چہندہ وی خو زہمہت ژ ی دایہ کو بزانت، بہلی نہ زانی یان خہلہت بوو، ئہفہ بی خہلہتہ وسہرا خو وستاندنا وی خیر دی بو ئیتہ نفیسین، و خودی گونہہا وی دی بو وی ژ ی بہت^(۱)، وئہفہ د دہر حہقا حوکم کرنا د مہسہلا تایہت دایہ، و حوکم د مہسہلا گشتی دا یا جودایہ، (شیخ الإسلام ابن تیمیہ) دیبژت^(۲): «ئہ گہر حاکم بی دیندار بت، بہلی ئہو بی زانین حوکمی بکہت، ئہو دی ژ خہلکی ناگری بت، وئہ گہر ئہو بی زانا بت بہلی حوکمی ب وی حقیقی نہ کہت یا ئہو دزانت، ئہو دی ژ خہلکی ناگری بت، وئہ گہر وی بی دادی وزانین حوکم کر یا ہہژیتر بو وی ئہوہ ئہو ژ خہلکی ناگری بت، ئہفہ ئہ گہر وی حوکم د مہسہلہ کی دا بو کہسہ کی کر. وئہ گہر وی د حوکمہ کی گشتی دا د دینی موسلمانان دا حوکم کر، و حہقی کرہ نہ حہقی، و نہ حہقی کرہ حہقی، و سونہت کرہ بیدعہ، و بیدعہ کرہ سونہت، و قہنجی کرہ خرابی، و خرابی کرہ قہنجی، و پاشقہبرن ژ وی کر یا خودی و پیغہمبہری وی فہرمان پی کری، و فہرمان ب وی کر یا خودی و پیغہمبہری پاشقہبرن ژ ی کری، ئہفہ رہ نگہ کی دیہ خودای ہمی چی کرییان و خودای پیغہمبہران و خودانی رۆژا جزادانی بی حہمد ل بہراہیی و دویمایی بو وی، حوکمی تیدا دکہت: ﴿لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ - حوکمداری یا ویہ، و ہوین پشتی مرنی بو حسیب و جزادانی دی زقرنہ نک وی ﴿(القصص: ۸۸)﴾، ﴿هُوَ الَّذِي

(۱) شرح الطحاویة، پ ۳۶۳-۳۶۴.

(۲) مجموع الفتاوی (۳۵ / ۳۸۸).

أَرْسَلَ رَسُولُهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا — ئەو ەي پيغەمبەري خۆ موحمەد سالاڤى بن ب رينيشادانە کا ئاشکەرا و دینی ئيسلامی ەنارتی، دا ئەو وی دینی ب سەر ەمی دینان بیخت، و خودی تیرا تە ەیه ئەی موحمەد، شاهد بت کو ئەو دی پشتهفانییا تە کەت و دینی تە ب سەرئیخت ﴿الفتح: ۲۸﴾.

و دبیژت: «بی گومان ەچی بی باوەر نە کەت کو حوکمکرنا ب وی یا خودی بو پيغەمبەري خۆ ئینایە خواری واجبە ئەو کافرە، و ەچی بی بو خۆ حەلال بکەت کو حوکمی د نافەرا مرۆفان دا ب وی بکەت یا ئەو دینت دادیە بی کول دویف وی بچت یا خودی ئینایە خواری ئەو کافرە، چونکی چو مللەت نین ئە گەر فەرمانی ب دادییا د حوکمی دا نە کەت، و دبت د دینی وان دا دادی ئەو بت یا مەزنین وان بیین دادیە، بەلکی گەلەك ژ وان یین خۆ ب موسلمان دزانن ژی حوکمی ب وان عەدەتین خۆ دکەن یین خودی نە ئینایە خواری و ەکی چیفانۆ کین دەشتی (یین وان ژ باب و باپیران وەر گرتین)، و ئەو ژ وان میرانە یین گوهداری بو دئیتە کرن، و ئەو دینن کو حوکم دقیت ب فان چیفانۆ کان بیته کرن نە کو ب کیتاب و سوننەتی، و ئەفە کوفرە، و گەلەك کەس موسلمان بووینە بەلی حوکمی ب وان عەدەتان دکەن یین مەزن فەرمانی بی دکەن، ئەفان ئە گەر زانی کو بو وان چی نابت ئەو حوکمی ب وی نە کەن یا خودی ئینایە خواری و پیگیری ب وی چەندی نە کر، بەلکی ئەو بو خۆ حەلال دکەن کو حوکمی ب وی بکەن یا خودی نە ئینایە خواری ئەو کافرن».

و (شیخ محمد بن إبراهيم) دبیژت: «و ئەوا بو دئیتە گۆتن کوفرە کا د بن کوفری دا ئەو ئە گەر وی ئیکی ژبلی خودی کرە حە کەم د گەل کو وی باوهری ەیه کو ئەو بی گونە ەکارە، و کو حوکمی خودیە حەقی، و ئەفی جار و باران ئەفە ژی چی دبت، بەلی ئەوی قانونیان ب ریز تەرتیب بدانت و کاری بی بکەت ئەو کوفرە، خۆ ئە گەر بیژت ژی: ئەم د خەلەتین و حوکمی شریعەتی عادلەزە، ئەفە ئەو کوفرە یا خودانی ژ دینی دەر دئیتە»^(۱).

(۱) ژ راپورتا شیخ محمد بن إبراهيم، بەری خۆ بدە فەتوایین وی (۱۲ / ۲۸۰).

مہنا وی - خودی رہمی پی بہت - جوداہی ئیخستہ نافہرا حوکمی جوزئی
 پی دوبارہ نہبت، و حوکمی گشتی پی دبتہ جھی لیز فرینی دہمی حوکمان دا، یان
 د پتیریا وان دا، وٹاشکہرا کر کو ٹہفہ ٹہو کوفرہ یا ئیکجار خودانی ژ دینی
 دہردئیخت، ٹہفہ چونکی ہہچی شریعتی لادہت وقانونہ کا دانابی ل جھی بدانت
 وپی بگوہورت، ٹہفہ دہلیلہ کو ٹہو قانونی ژ شریعتی باشتر وچیت دینت، وپی
 گومان ٹہفہ کوفرہ مہزترہ یا خودانی د دینی دہردئیخت، و تہو حیدی دشکیئت.

ناقیرا جهفتی

دانه‌خویا مافن شریعه‌تدانان و جه‌لاکرن و جه‌رامکرنن

دانانا وی شریعه‌تی مرؤف د عیبادهت و کاروبارین ژینا خو دا ل سهر ب ریتقه‌دچن، و د وان مه‌سه‌لان دا یین نهو تیدا ب هه‌فرکی دچن وان پیک دئینت مافه‌که ژ مافین خودی خودایی مرؤفان و نافراندهری چیکرییان: ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ - نى نافراندن هه‌می و فهرمان هه‌می یا ویسه، و خودی خودایی هه‌می چیکرییان یی پاک و بلند و مه‌زن بت﴾ (الأعراف: ۵۴).

و نهو وی تشتی دزانت یی ب کیر به‌نیین وی دئیت، فیجا وی بو دکه‌ته شریعه‌ت، و چونکی نهو خودایی وانه نهو شریعه‌تی بو وان ددانست، و چونکی نهو په‌رستنا وی دکهن نهو شریعه‌تی وی وهر دگرن، و مفاپی فی چه‌ندی بو وان دزفرت، خودی دبیژت: ﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا - و نه‌گهر هوین د ناقه‌را خو دا ل سهر تشته‌کی ب هه‌فرکی چوون، هوین حوکمی وی تشتی بو کیتابا خودی و سوننه‌تا پیغه‌مبه‌ری وی موحه‌مدی سلاؤ لی بن بزفرین، نه‌گهر هه‌وه ب دورستی باوه‌ری ب خودی و رؤژا حسیبی هه‌بت. نه‌ف زفراندنا بو کیتاب و سوننه‌تی بو هه‌وه ژ هه‌فرکیبی و ژیکفه‌بوونی چیتزه، و دویمه‌هییا وی باشتره﴾ (النساء: ۵۹).

و دبیژت: ﴿وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي - و هه‌ر تشته‌کی هوین تیدا ژیک جودا بوون ژ کاری دینی خو هوین حوکمی وی بو خودی د کیتابا وی و سوننه‌تا پیغه‌مبه‌ری وی دا بزفرین. نه‌وه نه‌للاه خودایی من﴾ (الشوری: ۱۰).

و خودی ب غه‌ریبی فه کاری وان دیت یین ژبلی وی هنده‌ک به‌نییان بو خو دکهنه دانهرین شریعه‌تان و گوت: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنُ

بِهَ اللّٰهُ - یان ئه‌ری ما وان هندهك هه‌فیشك هه‌نه ئه‌و تشتی خودی ده‌ستویری پی
 نه‌دای بو وان دانایه؟ ﴿ (الشوری: ۲۱).

قیجا هه‌چی شریعه‌ته‌کی ژبلی شریعه‌تی خودی قه‌بویل بکه‌ت، ئه‌و وی شرک ب
 خودی کر، وئو عیاده‌تین خودی وییغه‌مبه‌ری وی نه‌دانان بیدعه‌نه و هه‌ر بیدعه‌یه‌کا
 هه‌ت سه‌رداچوونه، پیغه‌مبه‌ر - سلافلی بن - دبیت: ﴿ من أحدث فی أمرنا هذا ما
 لیس منه فهو رد - هه‌چی تشته‌کی نوی د قی دینی مه‌دا ده‌ریخت ئه‌و یی
 زفراندیه ﴿ (۱)، و د ریوایه‌ته‌کا دی دا هاتییه: ﴿ من عمل عملاً لیس علیه أمرنا فهو
 رد - هه‌چی کاره‌کی دینی مه‌پی نه‌هاتی بکه‌ت، ئه‌و یی زفراندیه ﴿ (۲)، وئو
 تشتی خودی وییغه‌مبه‌ری وی د سیسه‌تی و حکومداریا د ناقه‌را مروّقان دا نه‌کرته
 شریعه‌ت ئه‌و حوکی طاغوتی و حوکی جاهلییه‌تییه: ﴿ أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ
 وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ - ئه‌ری ما وان د قیت تو ب وی تشتی
 حوکی د ناقه‌را وان دا بکه‌ی یی سه‌نه‌م په‌ریس ل سه‌ر دچن ژ نه‌زاین
 و سه‌رداچوونان؟! وکی د حوکی خو دا ژ خودی دادکه‌رتره بو وی یی د شریعه‌تی
 خودی گه‌هشتی و باوه‌ری پی ئینای؟ ﴿ (المائدة: ۵۰).

وه‌ر وه‌سا حه‌لالکرن و حه‌رامکرن ژ ی مافی خودییه، نابت که‌س پشکداریا وی
 تیدا بکه‌ت، خودی دبیت: ﴿ وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ
 الشَّيَاطِينَ لَكَاوُنَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ - وه‌وین
 گه‌لی موسلمانان ژ وان فه‌کوشتیان نه‌خون یین ل ده‌می فه‌کوشتی نافی خودی ل
 سه‌ر نه‌هاتنه‌گوتن، وه‌کی مراری ووی یی بو سه‌نه‌م وئه‌جنان دئیه‌ فه‌کوشتن،
 وه‌ندی خوارنا ژ وان فه‌کوشتیان ده‌ر که‌فتنا ژ گوه‌داریا خودییه. وه‌ندی
 سه‌رداچووین نه‌جنانه‌گومانان ل دۆر حه‌رامیا مراری دئینه‌ سه‌ر دلّی شه‌یتانین
 مروّقان، وه‌رمانی ل وان دکه‌ن کو ئه‌و د هه‌فرکییا خو دا د گه‌ل موسلمانان بیژنی:
 وه‌وین ب خو‌پاشقه‌لیدانا ژ خوارنا مراری وی ناخون یی خودی کوشتی، به‌لی وه‌وین
 وی دخون یی هه‌وه فه‌کوشتی، وئه‌گه‌ر وه‌وین گه‌لی موسلمانان گوه‌داریا وان د

(۱) بوخاری و موسلم فی حه‌دیس یی فه‌دگوه‌یزن.

(۲) موسلم فه‌دگوه‌یزت.

حەلالکرنە مراری دا بکەن ئەو هەوین و ئەو د شرکێ دا دێ وەکی ئێک بن ﴿ (الأنعام: ۱۲۱)، فێجا خودی گۆهدارییا شەیتانان و وەلییین وان د مەسەلا حەلالکرنە وی تشتی دا بێ خودی حەرامکری کرە شرکا ب خودی، هەر وەسا هەچی بێ گۆهدارییا زانا و میران د حەرامکرنە وی تشتی دا بێ خودی حەرام نەکری بکەت ئەو وی ئەو بۆ خۆ کرە خۆداوەند ژ بەر گۆتەنا خودی: ﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحِ ابْنِ مَرْيَمَ - وان زانا و عیباده‌تکەر بۆ خۆ کرە خۆداوەند شریعت بۆ ددانان، و وان پێگیری بێ دکر و شریعتی خودی دەھیلا، و وان عیسایی مەسیح کوری مەریه‌می بۆ خۆ کرە خودی و پەرستن بۆ کر ﴿ (التوبة: ۳۱).

و د حەدییسی دا هاتییه کو پێغه‌مبەری - سلاڤ لێ بن - ئەڤ ئایه‌ته بۆ (عەدییی کوری حاتەمی طائی) - خودی ژێ رازی بت - خواند، ئینا وی گۆت: ئەوی پێغه‌مبەری خودی مە پەرستنا وان نەدکر، پێغه‌مبەری - سلاڤ لێ بن - گۆتی: ﴿ أليس يحلون ما حرم الله فتحلونہ و یجرمون ما أحل الله فتحرمونہ؟! - ئەری ما وان ئەو تشت بۆ هەوە حەلال نەدکر بێ خودی بۆ حەرامکری فێجا هەوە ژێ ئەو حەلال دکر، و ئەو تشت حەرام دکر بێ خودی حەلال کری فێجا هەوە ژێ ئەو حەرام دکر؟! ﴿ گۆت: بەلێ، پێغه‌مبەری - سلاڤ لێ بن - گۆت: ﴿ فتلك عبادتهم - ئەها ئەو بوو عیباده‌تی وان ﴿ (۱).

فێجا گۆهدارییا وان بۆ زانا و مەزنان د حەلالکرن و حەرامکرنی دا پەرستنه بۆ وان و شرکا ب خودییه، و ئەو شرکا مەزنتە دژی وی تەوحیدییه یا کو ژ (لا إله إلا الله) دئیتە وەرگرتن، چونکی ژ رامانین (لا إله إلا الله) ئەو حەلالکرن و حەرامکرن حەقی خودییه، و ئەگەر ئەڤه بەحسی وی بت بێ گۆهدارییا زانا و عیباده‌تکەران د وی حەلالکرن و حەرامکرنی دا دکەت یا دژی شریعتی خودی بت، و ئەو دزانت کو ئەڤه خەله‌تییه ژێ، د گەل کو ئەو پتر د نێزیککی زانیی و دینی ژێ نه، و دبیت خەله‌تییا وان ژ ئەگەرا وی ئجتهادی ژێ بت یا ئەو تێدا نەگەشتینه حەقیی، و ئەو پێ دخودان خیرن، پا ئەو دی بێ چاوا بت بێ گۆهدارییا ئەحکامین وان قانونان دکەت

(۱) ترمذی و ئبن جەریر و هنده کین دی فەدگۆهێرن.

یپن کو کافران داناین وئیناینه وهلاتین موسلمانان، وحوکمی پی د ناڤهرا وان دا دکهن؟

نهفی کافرین بو خو کرینه خوداوهند شریعتان بو وی ددانن، وهرامیی بو وی حهلال دکهن، وحوکمدارییی پی د ناڤهرا مرۆفان دا دکهن.

ناقبرا ههشتی

چوونا د ناق پیرین مهزهه بین نیلحادی وپارتین جاهلی دا

۱ - چوونا د ناق مهزهه بین نیلحادی دا، وه کی مهزهه بین شیووعی وبی دین وره ئسمالییان ومهزهه بین دی بین کوفری، دهر که فتنا ژ ئیسلامیه، وئه گهر ئه وی چوویه د وان مهزهه بان دا خو ب موسلمان بزانت ئه و ژ نفاقا مهزنتره، چونکی منافق ب سهرقه خو ب موسلمان دزانن، و ژ بن فه ئه و د گهل کافرانه، وه کی خودی د دهر حه قا وان دا گوئی: ﴿وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ - وَكَأفَا ئه و دهاتنه راستا خودان باوهران دگوئن: مه وه کی هه وه باوهری ب ئیسلامی ئینایه، و ئه گهر ئه و د گهل مهزنین خو ژ کافرین سهر داجوویی مانه ب تنی وان پشت راست دکهن کو ئه و بین ل سهر کوفری، و کو وان هه ما یاری بو خو ب خودان باوهران دکرن ﴿(البقرة: ۱۴).

و خودی دبیزت: ﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فِتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعُكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ - دوروی ئه ون بین بهری وان لی کانی دی چ شهر وفتنه ب سهر هه وه دا ئین گه لی خودان باوهران، فیجا ئه گهر خودی ژ قه نجییا خو منه تهك ل هه وه کر، وهوین ب سهر دوژمنین هه وه ئیخستن وهه وه دهسکه فنی ب دهست خو ئیخستن، ئه و دی بیژن: ما ئه م ژی د گهل هه وه نه بووین ومه پشتا هه وه نه گرتبوو؟ وئه گهر بو ئه وین کوفر ب فی دینی کری بارهك ژ سهر که فتن ودهسکه فتییا هه بوو، ئه و دی بیژنه وان: ما مه هاریکارییا هه وه نه کر بوو وهوین ژ خودان باوهران نه پاراست بوون؟ ﴿(النساء: ۱۴۱).

فیجا ئه وین هه نه منافقین خاپاندنی دکهن، ههر ئیک ژ وان دو روی هه نه: روویه کی بی دئینه نک خودان باوهران، وروویه کی دی بی دچنه نک براین خو بین

(مولد)، و دو نهمان ژى هه نه: نیک یی وه سایه موسلمان ب سه رقه قه بویل دکهن، و بی دی ژ نه بییا فه شارتی خه بهر ددهت: ﴿وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شِيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ﴾ - وگافا نهف دور و بیه دهاته راستا خودان باوهران دگوتن: مه وه کی هه وه باوهری ب ئیسلامی ئینایه، و نه گهر نهو د گهل مدزینن خو ژ کافرین سهر د اچوویی مانه ب تنی وان پشت راست دکهن کوه وه یین ل سهر کوفری، و کو وان ههما یاری بو خو ب خودان باوهران دکرن ﴿﴾.

وان پشت دایه کیتاب وسونه تی، وه ک ترانه کرن ب وان و خودانین وان، و ل بهر نه هاتینه خو بیخه ژیر حو کمی ههردو وه حییان، ژ بهر کو وان که یف ب وی زانینی هاتیه یا وان هه ی، نهو زانینا ژ خو مه زکرن و دفن بلندیی پیقه تر چویی ل خودانی زیده نه کهت، لهو دی بینی نهو هه ر وهه ترانه یان بو خو ب وان دکهن یین پیگیری ب وه حییی دکهن: ﴿اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ - خودی وان دسه ردا دبهت و وان فه دهیلت، دا پتر بهر زه بن و دودل بن، نهو ل سهر یاری پیکرنا وان ب خودان باوهران دی جزایی وان ده تی ﴿﴾^(۱).

و خودی فرمان کریه کو نه م خو بدهینه د گهل خودان باوهران: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ - نه ی نهوین باوهری ب خودی ئینای و چا فل پیغه مبهری وی کری ته قوا خودی بکهن و ده می کار و کربارین خو دا ژ وی بترسن، وهوین د گهل راستگو یان بن د باوهری و سو زین وان دا، و ده می کارین وان دا ﴿﴾ (التوبة: ۱۱۹).

نهف بوچوونین ئلحادی هنده ک بوچوونین لیکه فه تینه، چونکی نهو ل سهر نه حه قیی دنافا کرینه، هندی شیوعیه ته باوهریی ب هه بوونا خودایی نافراندهر نائینت، و شه ری دینین عه سمایی دکهن، نهو کیه ل سهر عه قلی خو قه بویل دکهن کو نهو بی باوهر بژیت، و باوهریی ب وان تشتان نه ئینت یین هه بوونا وان یا مسو گهر، و عه قلی خو لادهت؟ و علمانییهت باوهریی ب دینان نائینت، و پال دده ته

(۱) صفات المنافقین (نامیلکه یه) بپ ۱۹، یا (ابن القیم) ی، و نایه تا یا (۱۵) ی یه ژ سووره تا (البقرة).

سهر مادييه تا بي رينيشاندهر، ووي د قى ژينا سه يواني دا چو نارمانج نينن؟ وره نسمالييه تي خه ما وي نه وه مالي كوم بكهت ژ كيقه بت بي خوب حلال و حرامى فه گریدهت، يان رهم و دلزفانيي ب هه ژاران بهت، و تا پورا وي ل سهر ريبايي رادوسته تئو ريبايا كو دبت ه شهر د گهل خودي ويغهمبهري وي، و دبت ه ويرانكرن بو ده ولت و كه سان زي، و دبت ه ميتن بو خوينا ملله تين هه ژار، و كيژ مروثي ب عقل - ژبلي يي خودان باوهر - هه يه رازي بت كول سهر شان بوچوونان بزي، بي عقل وي دين، و بي نارمانجه كا دورست د ژينا خو دا كو كاري بو بكهت و خه باتي د ريكا وي دا بكهت، و هه ما فان بوچوونان وه لاتين موسلمانان فه گرت ده مي پتريا وان پشت دا يه ديني دورست و ل سهر بهرزه بووني هاتينه په روه ده كرن، و ل سهر دويغه لانكيي ژي اين.

۲ - وچوونا د ناؤ ريزين پارتين جاهلي و توخه پهريسين عونصري زي دا كو فر ودهر كه فتنا ژ ديني نيسلامييه، چونكي نيسلام عه صه بيه تي و بوچوونين جاهلي قه بويل ناكهت، خودي ديبت: ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ - ئه ي گه لي مرو فان هندي ئه مين مه هوين ژ باه كي ب تني كو ئاده مه، و ده يكه كا ب تني كو حه ووايه ئا فراندينه، قيجا نه سه با كه سي ژ يا كه سي باشتر نينه، و ژ لايي دوونده هي فه مه هوين كرنه گه له ك مللهت و نويجاخ، دا هنده ك ژ هه وه هنده كان بناسن، هندي باشتريني هه وه يه ل نك خودي نه وه بي ژ هه مييان پتر ته قوا خودي بكهت ﴿ (الحجرات: ۱۳).

ويغهمبهر - سلاؤ لي بن - ديبت: ﴿ لَيْسَ مِنْنا مَنْ دَعَا إِلَىٰ عَصِيَّةٍ، وَلَيْسَ مِنْنا مَنْ قَاتَلَ عَلَىٰ عَصِيَّةٍ، وَلَيْسَ مِنْنا مَنْ غَضِبَ لِعَصِيَّةٍ - ئه وه نه ژ مه يه بي بو ده مار گيريه كي گازي بكهت، وئه وه نه ژ مه يه بي شهري سه را ده مار گيريه كي بكهت، وئه وه نه ژ مه يه بي سه را ده مار گيريه كي عيجز بيت ﴿ (۱).

ويغهمبهر - سلاؤ لي بن - ديبت: ﴿ إِنْ اللَّهُ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عِبَةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَفَخَّرَهَا بِالْأَبَاءِ، إِنَّمَا هُوَ مُؤْمِنٌ تَقِيٌّ أَوْ فَاجِرٌ شَقِيٌّ، النَّاسُ بَنُو آدَمَ، وَآدَمُ خَلِقٌ مِنْ تَرَابٍ، وَلَا

(۱) ترمذي و هنده كين دي زي فه دگو هيژن.

فضل لعربي على عجمي إلا بالتقوى - خودی خوّمه ز نکرنا جاهلییه تی و شانازیرنا ب باب واپیران ژ نک ههوه برییه، و مرؤف ههما خودان باوه ره کی ب تهقوایه یان سهر داجوویه کی به ختره شه، مرؤف دوونده ها ناده مینه، و ناده م ژ ناخی هاتییه نافراندن، ویی عه رب چو سهراتی ل سهر یی نه عه رب نینه نه گهر ب تهقوایی نه بت ^(۱).

ونه خو حزباتییه موسلمانان ژیکفه دکهن، و خودی فدرمان ب کوّمبون و هاریکارییا ل سهر قهنجیی و تهقوایی کرییه، و پاشقه لیدان ژ ژیکفه بوون ولیککه فتنی کرییه، و خودی دیبژت: ﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا - و هوین ههمی خو ب کیتابا خودایی خو و سونه تا پیغه مبهری وی فه بگرن، و وی تشتی دبتنه نه گهرا ژیکفه بوونا ههوه هوین نه کهن. و قهنجییه کا مه زن یا خودی د گهل ههوه کری ل بیرا خو بینن: کو هوین گهلی خودان باوه ران بهری ئیسلامی نه یارین ئیک بوون، ئینا خودی دلین ههوه ل سهر ئینا خو و ئینا پیغه مبهری خو کو مکرن، و ئینا ههوه هافتییه دلین ئیک و دو، ئیجا ژ قهنجییا وی هوین بوونه براین خو شتفی ﴿(آل عمران: ۱۰۳).

خودی دفتت نه م ههمی ئیک پارت و دهسته ک بین، کو پارتا خودی یا سهر که فتییه، به لی جیهانا ئیسلامی پشتی تویشی داگیر کرنا نه ورووی یا سیاسی و ره وشه نبیری بووی که فته ژیری پیه ستا فان توجهه رتسیین خوین و نفش و وه لاتان، و باوه ری پی ئینا وه ک مه سه له کا علمی و راستییه کا بنه جه، و واقع کی چو ره ژئی نه بن، و ملله تین جیهانا ئیسلامی ده ست دانه به ره فانییا ژ فان عه صه بیاتین ئیسلامی مراندین، و ستران پی گوتن و بهر گه ریان کر کو جاره کا دی وان زیندی بکهن، و شانازیی ب زه مانئ وان یی بهری ئیسلامی بوری بدن، نهو زه مانئ ئیسلام رژیی ل سهر ناقلی کرنا وی ب جاهلییه تی دکهن، و خودی مننه ت ل موسلمانان کرییه کو وی نهو ژئی ئینا یینه ده ر، و بهری وان دایه هندی کو نهو شوکرا وی سهر ا فی قهنجیی بکهن.

و یا سورشتی بو موسلمانان نهوه چی گا فا وی جاهلییه ت ل بیرا خو ئینا فه، چ ده می وی یی دویر بت یان یی نیریک بت، دلره شی و نه ئیان ل نک پهیدا بیت، و ما

(۱) موسلم فه دگوهیزت.

گرتیی هاتییه عهزابدان دهمی دئیتنه بهردان ویرا وی ل دهمی گرتنا وی دئیتنه ژبلی نه خویشیی ب تشته کی دی دحه سییت؟ ونه و کسه سی ژ نیشه کا دژوار رادبته فه گافا بیرا وی ل وان رۆژان دئیتنه فه دهمی نژیکی مرنی بووی ما ژ نه خویشیان دا رهنگی وی نائیتنه گوهارتن؟^(۱) ویتقییه بیتنه زانین کو ئه د حزباتییه عهزابه، خودی وان که سان تویش دکه تی یین پشت دده نه شریعتی وی، وه کی خودی گوتی: ﴿قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبَسَكُمْ شِيعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ - تَوَنَّهُى مَوْحَمُهُد بِيْزَه: خودایی مه زن نه و ب تنییه یی خودان شیان کو عهزابه کی وه کی باراندنا بهران یان راکرنا لهی ولیمشتان ژ هندافی هه وه ب سهر هه وه دا بینت، یان ژ بن پیین هه وه وه کی هژاندنا عهردی و خه سفی، یان ژیکفه بوونی بیتنه ناقه را هه وه وه وه بکته کوم ودهسته کین لیککه فنی و بهرده نه سهروچاقین نیک ودو ﴿(الأنعام: ۶۵).

ویغه مبه ر - سلاؤ لی بن - دبیزت: ﴿وما لم تحکم أئمتهم بکتاب الله إلا جعل الله بأسهم بینهم - وهندی مه زنین وان حوکمی ب کیتابا خودی نه کهن خودی دی وان لیک نیتخت ﴿^(۲).

وهندی ته عه صصووبا بو حزبانه دبته نه گه را هندی مروؤ وی حه قیی وه رنه گرت یا د گهل خه لکی دی هدی، وه کی حالی جو هییان نه وین خودی د دهر حه قا وان دا گوتی: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا نُوْمِنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ - ونه گه ر هنده ک موسلمانان گوتنه جو هییان: باوهرییی ب وی بینن یا خودی ژ قورنانی ئینایه خواری، دی بیژن: باوهرییی دی ب وی ئینین یا بو پیغه مبه رین مه هاتییه خواری، وتشتی پستی وی چه ندی خودی ئینایه خواری نه و باوهرییی بی نائینن، ونه وه حه قی یا راستییا وی نه و د گهل وان تیدا هدی ﴿(البقرة: ۹۱).

وو ه کی حالی خه لکی جاهلییه تی نه وین ژ بهر ته عه صصووبا بو وی یا باب و باپیرین وان ل سهر نه و حه قی قه بویل نه کری یا پیغه مبه ر - سلاؤ لی بن - بو وان پی هاتی:

(۱) ژ نامدی: (ردة ولا أبا بكر لها) یا أبو الحسن الندوي.

(۲) ژ حه دیسه کی یا بن ماجه فه د گو هیزت.

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا - وَنَهْ گەر خودان باوهران ب شیرہتکاری فہ گوتہ سہرداچوویان: دویچوونا وی بکہن یا خودی ئینایہ خواری ژ قورنانی ورینیشادانی، نھول سہر چافلکیرنا پیشیبین خو یین بوتپہریس رژدییی دکهن ودیبژن: نھم دویکہفتنا دینی ھہوہ ناکہین، بہلکی دی دویکہفتنا وی کھین یا مہ باب وبایریں خو ل سہر دیتین ﴿البقرة: ۱۷۰﴾.

وخودانین فان حزبان دفتت حزبین خو بکہنہ پیگوھور بو وی ئیسلا ما خودی منہت پی ل مروئینییی کری.

ناقبراً نهھی

به ریخوډانا ماددی بو ژینن و خرابیبین قن دیتنن

دو به ریخوډان بو ژینی هه نه: به ریخوډانا ماددی بو ژینی، و به ریخوډانا دورست، و هه ر ئیک ژ قان به ریخوډانان شوینوارین خو هه نه:

أ - به ریخوډانا ماددی بو ژینی ورامانا وی:

ئه وه هه رازا مروفی گریډایا ب ده سته ئینانا خو شیبین زوی بت، و کریارا وی د فی لایی دا یا چارچوو فیه کری بت، و هه رازا وی دویرتر ژ فی چه ندی نه چت و به ری خو نه ده ته دویمایی و کاری بو نه کت، و خه می ژ سه رو به ری خو نه خوت، و نه زانت کو خودی دنیا یا کریه جهی توفچاندنی بو ئاخه رتی ووی دنیا یا کریه واری کاری و ئاخه رت یا کریه واری جزادانی، فیجا هه چیبی دنیا یا خو کره جهی کاری چاک ئه وی فایدی دنیایی و ئاخه رتی کر، و هه چیبی دنیا یا وی ژ ده سته چوو ئه و وی ئاخه رتا خو ژی به رزه کر: ﴿خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ - وی دنیا و ئاخه رت ب خوساره تی دا، و ئه فه یه زیانا ئاشکه را﴾ (الحج: ۱۱).

و خودی ئه ف دنیایه ژ قه سته نه دایه، به لکی وی ئه و ژ به ر حکمه ته کا مه زن دایه، خودی دبیت: ﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَتْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا - ئه وی مرن و ژین داین، دا ئه و هه وه بجه ربینت: کانی کاری کی ژ هه وه یی باشتر و یا قتره ؟﴾ (الملک: ۲).

و دبیت: ﴿إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا لِيَتْلُوهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا - هندی ئه مین هه ر تشته کی ل سه ر عه ردی هه ی ژ چیکرییان مه کره خه مل و جوانی بو عه ردی، و مفا بو خه لکی، دا ئه م وان بجه ربینن کانی کی ژ وان کاری وی باشتره﴾ (الکھف: ۷).

د فی ژینی دا خودی هند خو شیبین زوی، و خه ملا به رچا ژ مال و عه یال وجه و سه لته نه ت، و خو شیبین دی دایه، کو ژ خودی یقه تر که س پی نه زانت، فیجا ژ

مرؤفان هه نه - وپتریا وان ژ فی رهنگینه - یین خو شییین سهرقه ب تنی دینن ونه فسا خو ژئی تیر دکهن، وهزرا خو د نهییین وان دا ناکهن، لهو ده می خو هه مییی ب کومکرنا وان فه دبورینن وناگه هن کاری بو پستی مرنی بکهن، بهلکی ئیک ژ وان باوهرییی نائیت کو ژینه کا دی هه به، وه کی خودی گوتی: ﴿وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ﴾ - وفان بوتپه ریسیین باوهری ب رابوونا پستی مرنی نه ئینای گوت: هه ما ژین نه فه به یا نه م تیدا، وپستی مرنی نه م نائینه راکرن ﴿(الأنعام: ۲۹)﴾.

وخودی گه ف ل وی کرینه بی نه فه دیتنا وی بت بو ژینی، ودبیژت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ. أُولَئِكَ مَاؤَاهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ - هندی نه ون یین دلی خو نابه نه دیدارا مه ل ئاخره تی بو حسییی، ووی جزایی ب دویف دا دئیت، چونکی باوهرییی ب رابوونا پستی مرنی نائینن، ونه و پیش ژینا ئاخره تی فه ب ژینا دنیایی رازیوون، ووان خو ب ژینا دنیایی پست گهرم کر، ونه وین ژ نایه تین مه یین که ونی وشه رعی دبی ناگه ه. نه وان ژ بهر وان گونه ه وخه له تیین وان د دنیایی دا دکرن جهی لی زفرینا وان ل ئاخره تی ناگری جهه نه مییه ﴿(یونس: ۷، ۸)﴾. ودبیژت: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ. أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ - هه چییی ب کاری خو ژینا دنیایی وخه ملا وی بخوازت نه م دی به ره مه می کریارین وان ب تمامی ده نیی، وتشته ک ژ جزایی وان بی دنیایی ژ وان نائینه کی مکرن. نه ون ل ئاخره تی ژ ناگری پیقه تر چو تشته ک بو وان نینه نه و دی تامکه نه گهرما وی، ومفایی وی تستی وان کری نه گه هشته وان، وکاری وان بی پویچ بو، چونکی بو کناری خودی نه بوو ﴿(هود: ۱۵، ۱۶)﴾.

ونه فه گه فه ژ خودانین فی دیتنی دگرت چ نه و بن یین کاری ئاخره تی دکهن ومه خسه دا وان بی دنیا بت، وه کی منافقان ونه وین رومیه تییی دکهن، چ نه و کافر بن یین باوهرییی ب رابوونا پستی مرنی وحسییی نه ئینن، وه کی خه لکی جاهلییه تی وخودانین مه زه بین خرابکه ر وه کی رهئسمالییه ت وشوو عییه تی، وعلمانییه تا موخذ،

وئەوین هه بهایی ژینی نهزانییه، و بهریخودانا وان بو ژینی ژ یا حیوانان یا جودا نینه، بهلکی ئەو د ری بەرزەترن، چونکی وان عهقلی خو لادایه، وهیژ ودهمی خو د وی تشتی دا بۆراندییه یی بو وان نهمینت وئەو بو نهمین، ووان کار بو وی دویماهییی نه کرییه یا ئەو هەر دی گههنی.

وحیوانان چو دویماهی نین بگههنی، ووان عهقل نینه هزری یی بکهن، نه وهکی فان، لهو خودی د دهر حهقا وان دا دبیزت: ﴿أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا﴾ - یان تو هزر دکهی کو پتریا وان وهسا گوهی خو ددهنه نایهتین خودی کو تی بگههن، یان تشتی کی ژ ی بزنان؟ ههما ئەو د مهسهلا مفا وهرگرتنا ژ تشتی گوھ لی دبن دا وهکی حیوانانه، بهلکی ئەو هیشتا ژ حیوانان ری بەرزەترن ﴿(الفرقان: ٤٤)﴾، و خودی خودانین فی دینسی ب نهزانیی سالدیینه، دهمی دبیزت: ﴿وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ. يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ﴾ - خودی سۆزه کا بنهجه دایه خودان باوهران، کو رومییین فهله ب سهر فارسین بوتهرپس بیخت، به لی پتریا کافرین (مهکههی) نزانن کو ئەو سۆزا خودی دای حهقییه، وهما ب تنی ئەو تشتی دنیایی یی ب سهرقه و جوانییا وی دزانن، وئەو ژ مهسهلین ئاخهرتی و تشتی مفا تییدا بگههینته وان دبی ناگههن، هزرا خو تییدا ناکهن ﴿(الروم: ٦، ٧)﴾.

وئەگەر خو ئەو د صنعته وئامویرهتین نوی دهریخستی دا دزانا ژ ی بن، ئەو دنهزانن وههژی هندی نین ب زانیی بینه سالدیانه، چونکی زانینا وان ژ تشتی ب سهرقه ژ زینا دنیایی دهر باز نه بوویه، وئەفه زانینه کا کیمه خودانی خو هیژای فی سالدیتهی پیروژ ناکهت کو بیژنی: زانا، وهما ئەفه بو وان دئیتته گۆتن یین خودی دناسن وژی دترسن، وهکی خودی گۆتی: ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ - ههما ئەو ب دورستی ژ خودی دترسن وکاری ب فهرمانا وی دکهن یین زانا ب خودی و سالدیته و شریعهتی وی ﴿(فاطر: ٢٨)﴾.

و ژ بهریخودانا ماددی بو ژینی ئەوه یا خودی بو مه د سهرهاتییا قاروونی دا فه گوهاستی دهمی خودی گهنجینه داینی: ﴿فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ

يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ - ئينا قاروون ب ههمی خه مالا خوځه دهر کهفته ناځ ملله تی خوځ، ومه خسه دا وی نهو بوو مه زنییا خوځ وگه له کییا مالی خوځ نیشا وان بدهت، ودهمی نهوین خه مالا ژینا دینیای دځیت نهو دیتی وان گوت: خوزی نهو مال وخه مل ومه نصی بو قاروونی هاتیبه دان بو مه ژی هاتبا دان، هندي قاروونه وی پشک وباره کا مه زن ژ دینیای هه یه ﴿ (القصص: ۷۹)، ځیجا وان حه سویدی پی بر وهیځی خواستن کو نهو ژی وه کی وی بن، وگوتن: وی تالعه کی مه زن هه یه، نهغه ژ بهر دیتنا وان یا ماددی، ونهغه وه کی وی حالیه یی نوکه ل دهوله تین کافر هدی، ووی پشکه فتنا ئابوری وپشه سازی یا وان هدی، وموسلمانین باوه رییا وان لاواز ب مهنده هووشی ځه بهری خوځ دده نه وان بیی بیرا خوځ ل وی کوفری بین یا نهو ل سهر، وکانی چ دویمه هییا خراب ل به راهییا وان هه یه، ځیجا نهځ به ریخوځ دانا وان یا خه له ت ئیکا هند ژ وان چی دکهت کو نهو کافران مه زن ببین و ب چافی ریزگرتی بهری خوځ بده نه وان، وچاځل وان بکهن د وان نه خلاق وعده تین خراب دا بین کو ل نک وان هه یه، و د مه سه لا مجدییی وناماده کرنا هیزی و تشتی ب مفا دا ژ صنعه تی چاځل وان ناکه ن، وه کی خودی گوتی: ﴿ وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ - وهوین گه لی موسلمانان بو بهر سنکگرتنا دوژمنی هه ر تشته کی هوین بشین ژ هیزی و هژماری ناماده بکهن ﴿ (الأنفال: ۶۰).

ب - به ریخوځ دانا دووی بو ژینی: به ریخوځ دانا دورست

ونهغه نهوه کو مروځ تشتی د فی ژینی دا ژ مال وسه لته نهت وهیزا ماددی بو خوځ بکه ته ریځ بو کاری ناخه ته تی. و ب راستی دنیا یا بی بها نینه ژ بهر کو نهو دنیایه، بهلکی بهایی و بی بهایی دگه هته وی کاری به نی تیدا دکهت، و دنیا ریځکه که بو ناخه ته تی، وزادی به حه شتی تیدا هه یه، وه چیبی خیرا دگه هته خه لکی به حه شتی ژ بهر وییه یا وان د دینیای دا چاندی، و دنیا واری جهادی ونقیژ وروژیی یه، ونه و واری کرنا خیران وله زکرنا د قه نجییا دایه، خودی دبیژته به حه شتییا: ﴿ کُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ - خوارن وځه خوارنا دویر ژ نه خوشییی بخون وځه خون، ژ بهر وان کریارین هه وه ل روژین بو ری د دینیای دا کرین ﴿ (الحاقة: ۲۴).

ناثيرا دهى

عزماندن ونقشتن

i - عزماندن وپيشه خواندن:

يان (روقيه) نهوه ب خودان ئيشى فه بيته خواندن وهكى مرؤفى تاوى يان دلگرتى بت، ودبيژنى: عزماندن ژى، ونهفه دو رهنگن:

رهنگى ئيكى: نهوه يا شرك د گهل نهبت، ونهفه نهوه هندهك ژ قورئانى يان ناؤ وسالؤخه تين خودى ب نساخى فه بينه خواندن، نهفه يا حلاله، چونكى پيغهمبهرى -سلاؤ لى بن- نهفه كاره بى كرى وفهرمانا بى كرى وبى دورستكرى، ژ (عهوفى) كورپى مالكى) دئيه فه گوهاستن، دبيژت: مه د جاهلييه تى دا عزماندن دكر، ئينا مه گوتنه پيغهمبهرى -سلاؤ لى بن-: تو چاوا فى دبينى؟ گوت: وى گوت: ﴿اعرضوا علي رفاكم، لا بأس بالرقى ما لم تكن شركاً - بو من بيژن كانى هوين چ پيشه دخوين، پيشه خواندن يا دورسته نه گهر شرك نهبت﴾^(۱).

(سيوطى) دبيژت: زانا ههمى ل سهر هندى كومبووينه كو پيشه خواندن يا دورسته نه گهر سى شهرت تيدا ههبن: كو گوتنا خودى بت، يان ناؤ وسالؤخه تين وى بن، و ب زمانى عه ره بان بت ونهوه تشت بت بى رامانا وى ئاشكهرا، وكو بيته باوهركن كو نه گهر ب تهقديرا خودى نهبت پيشه خواندن ب خو چو كارى ناكهت^(۲).

وچاوانبيا وى ب فى رهنگيه: كو بيته خواندن ويف بكه نه ب نساخى فه، يان ب ئافى فه بيته خواندن وبده نه نساخى، وهكى د حديسا (ثابتى) كورپى قهيسى) دا هاتى كو پيغهمبهرى -سلاؤ لى بن- هندهك ئاخا به طحائى كره د ئامانه كى دا پاشى ئاؤ كره دهفى خو وپفكره ئامانى وپيداكر^(۳).

(۱) موسلم فهد گوهيژت.

(۲) فتح الجيد، بپ ۱۳۵.

(۳) فى حديسى نهبوو داوود ل بن هژمارا (۳۸۸۵) ژ (كتاب الطب) ى فهد گوهيژت.

پهنگی دووی: نهوا شرك تیدا هه‌ی، وئه‌فه نهو پیغه‌خواندنه یا داخوازا هاریکاری بی بی ژئیکی دی ژبلی خودی دئیته کرن، ودوعا وهه‌وار و خو‌پاراستن نه ب خودی بت، وه‌کی وان بین عه‌زماندن بی ناقین نه‌جنه و ملیاکه‌ت و پیغه‌مبهر و چاکان دکهن، نه‌فه دو‌عاکرنا نه ژ خودییه و نهو شرکا مه‌زنتزه، یان نه ب زمانی عه‌ره‌بان بت، یان ب هنده‌ک په‌یقان بت رامانا وان نه‌ئیته زانین، چونکی ترس نه‌وه بی زانین کوفر یان شرك بیته د نا‌فا‌دا، نه‌فه ره‌نگی پیغه‌خواندن بی چی نابت.

ب - نقشتن:

وئه‌فه نه‌وه یا کو د ستوی بیچویکان دا دئیته‌دانان، دا چافین نه‌بن، و دبست زه‌لام وژن ژی ب خو‌فه به‌لاویسن، و نه‌وه دو ره‌نگن:

په‌نگی ئیکی ژ نقشتیان: نه‌وه بی قورئان یان نا‌ف و سالو‌خه‌تین خودی تیدا بیته نفیسین، و بو‌ساخوونا ژ ئیشان بیته ه‌لاویستن، زانایان د حو‌کمی فان ره‌نگه نقشتیان دا دو گوتن هه‌نه:

گوتنا ئیکی: دبیزن: دورسته، وئه‌فه گوتنا (عه‌بدللاهی کوری عه‌مری کوری عاصییه)، و ژ (عائیشایی) دئیته فه‌گوه‌استن، و (نه‌بوو جه‌عفه‌ری باقر) ژی پی دبیزت، و د ریوایه‌ته‌کی دا ژ (نه‌همه‌دی کوری حه‌نبه‌لی) ژی دئیته فه‌گوه‌استن، و نه‌وه دبیزن: مه‌خسه‌د ب وی حه‌دیسی یا ه‌لاویستنا نقشتیان دورست نه‌کری نه‌وه نقشتیانه یین شرك تیدا هه‌بت.

گوتنا دووی: دبیزن: دورست نینه، وئه‌فه گوتنا (بن مه‌سعوود) و (بن عه‌باسی) یه، و گوتنا (حوزه‌یفه و عوقبه‌بی کوری عامری و بن عه‌کیمی) یه و کومه‌کا تابعیان ژیل سه‌ر فی گوتنینه، ژ وان: هه‌قالین بن مه‌سعوودی، و نه‌همه‌د د ریوایه‌ته‌کی دا یا کو گه‌له‌ک ژ هه‌قالین وی هلبژارتی، و یین پاشیی ژ وان ته‌نکید کری، و ده‌لیلی وان نه‌وه حه‌دیسه یا بن مه‌سعوودی - خودی ژی رازی بت - فه‌گوه‌استی، دبیزت: من گوه‌ل پیغه‌مبهری بوو - سلاف لی بن - دگوت: ﴿إِنَّ الرُّقَى وَالْتِمَائِمَ وَالتُّوَلَةَ شَرْكٌ - هندی عه‌زماندن و نقشتی و ته‌وه‌له‌نه شرکن﴾^(۱).

(۱) نه‌همه‌د و نه‌بوو داوود و بن ماجه و حاکم فی حه‌دیسی فه‌دگوه‌یزن.

وتوهوله: نهوه يا بو ژن وميران چي دکهن دال بهر ئيک شرين بکهن.

ونهف گوتنه يا دورسته ژ بهر سي لايان:

بي ئيکي: پاشقه برن د حهديسي دا يا گشتيه، وچو دهليل ل سهر تايه تکرني نين.

بي دووي: داري ل هلاويستنا تشتي نه حهلال بيته گرتن.

بي سيسي: نه گهر وي تشتهک ژ قورثاني ب خو فه کر دوير نينه نهو وي بي ريز

وبها بکته، و د گهل خو بيه ته جهي تاره تي^(۱).

رهنگي دووي بي نفشتيان: نهوه بي کو نه ژ قورثاني بت، بهلکي ژ هندهک تشتين

دي بت، وهکي مورک وههستي وداژ ودهزي ونهعال ويزماران، وناقين شهيتان ونهجنه

وطلسمان تيدا بن، ونهفه مسوگهر دحهران، و ژ شرکينه، چونکي نهو خوگريدانا

ب تشتهکي ژبلي خودي وناژ وصالوخهت ونايه تين وي فهيه، و د حهديسي دا

هاتيه: ﴿من تعلق شيئاً وكل إليه - ههچي تشتهکي ب خو فه کته نهو دي ب

هيفيا وي فه نيته هيلان﴾^(۲)، يهعني: خودي دي وي هيلته ب هيفيا وي تشتي فه

بي وي ب خو فه کري، وههچي خو ب خودي فه بگرت وهوارين خو بگه هينتي

وکاری خو بهيلته ب هيفيا وي فه، نهو تيرا وي هديه، وههر تشتهکي ژ وي دوير

نهو دي بو وي نيژيک کته، وچي تشتي ناسي بت دي بو وي ب ساناهي نيخت.

وههچي خو ب ئيکي دي ژبلي خودي فه گريدهت، وهکي نفشتي ودهرمان

وقهبران، خودي وي دي هيلته ب هيفيا وي تشتي فه، ونهوه ب تشتهکي مفاي

ناگه هينتي، ونهشيت چو زباني زي ژي دوير بکته، فيجا نهو دي باوهرييا خو ژ

دهست دهت، وپهيوهندييا وي ب خودايي وي فه دي نيته برين، وخودي دي وي

شهر مزار کته.

ويا فهر ل سهر موسلمانان نهوه نهو باوهرييا خو ژ ههر تشتهکي وي خراب بکته

يان سست بکته بپاريزت، ووان دهرمانين نه دورست بن نه خو ت، ونهچته نک

(۱) فتح المجيد، پ ۱۳۶.

(۲) نه همد وترمذي فه دگو هين.

دره وین و فیلبازان دا نساخیین وی چاره سہر بکهن، چونکی ئەو دلّی وی و باوہرییا وی نساخ دکهن، و ههچی خۆ بهیلته ب هیقییا خودیّ فہ ئەو تیرا وی هہیہ.

وهندهك مرؤف هه نه فان تشتان ب خۆفہ دکهن و وان چو نساخیین بهرچاؤ نینن ژى، بهلکی وان نساخییه کا (وههمی) ههیه ئەو ژى ترسا ژ چاقان وحه سویدانه، یان ژى ئەو وان تشتان ب تورومبیل و خانى و دکانان فہ دکهن، وئەفہ هه می ژ لاوازییا باوهرییا یه، و چونکی ئەو ب دورستی خۆ ناهیلنه ب هیقییا خودیّ فہ، و هندى لاوازییا باوهرییا یه ئەو نساخییا ژ راستی ئەو نساخییا دڤیت ب زانینا تہو حیدر و باوهرییا دورست بیتنه چاره سہر کرن.

ناٺبرا يازدى

سویندخوارنا نه ب خودى.

وخواستنا (ته وه سسول) وهاريكاريين ژ چيڪرييان

أ - سویندخوارنا نه ب خودى:

سویندخوارن (يان سویندخواندن) نه وه: گوٺن ب ئینانا ناٺى مهزنه کي ب رهنگه کي تاييهت بيته مسوگر کرن، ومهزنى حدى خوديه، لهو چي نابت سویند ب ئيکي دى ژبلى خودى بيته خوارن، وزانا همى ل سهر هندى کومبووينه کو سویند ب تنى ب خودى يان ناٺ وسالوخه تين وي دئيه خوارن، ههر وهسا نهو ل سهر هندى ژى کومبووينه کو چي نابت سویند ب ئيکي دى ژبلى وي بيته خوارن^(۱)، وسویندخوارنا نه ب خودى بت شرکه، ژ بهر وي حديسا بن عومهرى - خودى ژى رازى بت - فه گوهاستى کويغه مبهرى - سلاٺ لى بن - گوٺيه: ﴿من حلف بغير الله فقد كفر أو أشرك - هه چي سویندى نه ب خودى بخوت نهو وي کوفر يان شرک کر﴾^(۲) نهو شرک شرکا بچويکتره، وهسا تنى نه بت نهو سویند پي دئيه خوارن ل نک وي ي سویندى دخوت هندى مهزن بت کو بگه هته وي ريژى پهرستنا وي بيته کرن، وه کي حالى قه برپه ريسان نه فرؤ، نهو ين هند ژ خودى ناترسن ووي هند مهزن ناکه ن هندی ژ خودانين وان قه بران دترسن ووان مهزن دکهن، هه تا دهره جهيه کي نه گهر ژ ئيک ژ وان بيته خواستن کو نهو سویندى ب وي وهليسي بخوت ي نهو وي مهزن دکهت نهو نهو يرت سویندى پي بخوت نه گهر نهو يي راستگو نه بت، وه گهر ژى بيته خواستن نهو سویندى ب خودى بخوت نهو دى سویندى يي خوت نه گهر خو يي دره وين ژى بت.

(۱) حاشية ابن قاسم على كتاب التوحيد، پ ۳۰۳.

(۲) نه ههد و ترمذى و حاکم فه دگو هين.

وسويند مەزىنكرنە بۆۈى يى سويند بى دئىتە خوارن، مەزىنكرنە كا بابەتى خودى ب تى بت، ودقئىت سويند بىتە پاراستن ومرؤف گەلەك سويندى نەخۆت، خودى دىبىت: ﴿ وَلَا تُطْعُ كُلَّ حَلَاْفٍ مَّهِيْنٍ - وتو ئەى موحمەد گوهدارىيا وى نەكە يى گەلەك سويندان دخۆت وى درەوين وى خىر ﴾ (القلم: ۱۰)، ودبىت: ﴿ وَأَحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ - ب خودويركرنا ژ سويند خوارنى، يان ب جھىنانا سويندى، يان ب دانا كفارەتى ئەگەر ھەوھ سويند شكاند، ھوين سويندىن خو پپارىزن ﴾ (المائدة: ۸۹).

يەنى: ئەگەر پىتقى نەبت وھوين د راستگو نەبن ھوين سويندى نەخۆن، چونكى گەلەك سويندخوارن، يان درەوا د سويندى دا نىشانا سقىكى ونەمەزىنكرنا خودىيە، ونەفە دژى تاممىيا تەوحىدىيە، و د دەدىسەكى دا ھاتىيە پىغەمبەر - سلاؤ لى بن - دىبىت: ﴿ ثَلَاثَةٌ لَا يَكْلَمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَزَكِيَهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ - سى كەس ھەنە خودى د گەل ناناخفت ووان ژ گونەھان پاقر ناكەت، وعەزابه كا ب ئىش بۆ ھەيە ﴾ وتىدا ھاتىيە: ﴿ وَرَجُلٌ جَعَلَ اللَّهُ بُضَاعَتَهُ لَا يَشْتَرِي إِلَّا بِبَيْعِهِ، وَلَا يَبِيعُ إِلَّا بِبَيْعِهِ - وزەلامەكە خودى كرىيە پەرتالى خو بى سويندا ب وى ناكەت، وى سويندا ب وى نافرۆشت ﴾ (۱) مەنا: گەف ل وى دژواركر يى گەلەك سويندان بخۆت، تىشتى ھندى دگەھىت كو ژ بەر پىرۆزىيا ناڤى خودى ومەزىنيا وى ئەو تىشتەكى حەرامە.

وھەر وھسا سويندخوارنا ب خودى ژ درەو يا حەرامە، ونەو سويندا نقۆ كەرە (۲)، وخودى منافق سالۆخەتى داينە كو ئەو ژ درەو ب خودى سويند دخۆن ونەو دزانن كو ئەو ددرەوينن.

ژ ئى ديار دبت كو:

۱ - سويندخوارنا نە ب خودى بت، وھكى سويندخوارنا ب ئەمانەتى يان كەعبى يان پىغەمبەرى - سلاؤ لى بن - حەرامە، ودبىتە شك.

(۱) طەبەرانى ب سەنەدە كا دورست فەدگوھىت.

(۲) سويندا نقۆ كەر ئەو سويندە يا خودانى خو د گونەھى دا پاشى د ناگرى دا نقۆ دكەت، ونەو ئەو سويندە يا خودان ژ درەول سەر تىشتەكى بۆرى دخۆت ونەو دزانت كو ئەو بى درەوينە.

۲ - سویندخوارنا ژ دره و ژ قهستا ب خودی یا کو دبیزنی: سویندا نقوکه،
حهرامه.

۳ - گهلهك سویندخوارن ب خودی - نه گهر خو ژ راستی ژی بت - حهرامه،
نه گهر پیشتی بو نه بت، چونکی نهو سفکییه ب خودی.

۴ - دورسته سویند ب خودی بیته خوارن نه گهر خودان یی راستگو بت
وههوجهی بو هه بت.

ب - تهوهسسول ب چیکرییان بو نک خودی:

تهوهسسول (یان خو نیزیکرن) نهوه مروؤ خو نیزیکی تشته کی بکهت و خو
بگههینتی، و (وهسیلهت): نیزیکیه، خودی دبیزت: ﴿وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ - وهوین
وی تشتی بخوازی یی ههوه نیزیکی وی بکهت ﴿(المائدة: ۳۵) یه عنی: ب گوهداری
وتشتی نهو پی رازی بیت هوین خو نیزیکی وی بکهن.

و (تهوهسسول) دو پشکن:

پشکا نیکی: تهوهسسولا دورست، ونهو ژی چهند رهنگه که:

۱ - رهنگی نیکی: تهوهسسولا ب ناؤ و سالوخته تین خودی، وه کی خودی فهردان
ب وی چندی کری ده می گوتی: ﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ
يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ - وخودایی پاک و بلند باشناؤ هه نه،
قیجا تشتی ههوه بقیت هوین ب باشناقین وی داخوای ژی بکهن، وهوین وان بهیلن
بین گوهورینی دئیخنه ناقین وی چ ب کیمرنی بت یان ب زیده کرنی بت یان ژی
ب وهربادانا مهعنا وان بت، نهو ب وی کاری دی ئینه جزادان یی وان د دنیایی دا
دکر ژ کوفرا ب خودی، ونه باوهری ئینانا ب ناقین وی ودره وین دهر یخستنا
پیغه مبهری وی ﴿(الأعراف: ۱۸۰).

۲ - رهنگی دووی: تهوهسسولا ب باوهرییی و کارین چاک یین خودان یی رابووی،
وه کی خودی د دهر ههقا خودان باوهران دا گوتی: ﴿رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي
لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ -
خودایی مه هندی نه مین مه گوهر ل گازیکه ره کی بوو، کو پیغه مبهری ته موحه مبهده

سلاڻ لئ بن، وی مروڻ گازی دکرن دا باوهری بی ب ته و تهو حیدا ته بینن، وکاری ب شریعتی ته بکن، ئینا هم د بهرسفا گازییا وی هاتین، ومه باوهری ب په یاما وی ئینا، فیجا تو گونه هین مه ژی بیه، وعه یین مه فه شیره، ومه ب باشان را بگه هینه ﴿آل عمران: ۱۹۳﴾.

ووه کی د حدیسا وان سی که سان دا هاتی ^(۱) بین که فیری ده ری شکه فتی لئ گرتی، وئو نه شیان ژی دهر که فن، فیجا هر ئیکی ب کاره کی خو یی چاک خو نیژیکی خودی کری، ئینا خودی ری ل بهر وان فه کر، وئو دهر که فت وچوون.

۳ - په نگی سیی: تهو هسسولا ب تهو حیدا خودی، وه کی یوونسی - سلاڻ لئ بن - کری: ﴿فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ - فَيَجَاوِي د تاریا شهقی ودهریایی وزکی نه هنگی دا ب توبه کرن فه گازی خودایی خو کر و نعتراف ب زورداریا خو کر کو وی صهبر ل سهر ملله تی خو نه کیشای، وگوت: ژ ته پته تر چو خودایی حق نینن، پاکی بو ته بت، هندی نه ز بووم نه ز ژ زورداران بووم ﴿الانبیاء: ۸۷﴾.

۴ - پشکا چاری: تهو هسسولا ب ناشکه را کرنا لاوازی وهو جهی وهه ژاریا خودانی بو خودی، وه کی نه یووبی - سلاڻ لئ بن - کری: ﴿أَنْتَ الْمَسْنِي الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ - وی گازی خودایی خو کر کو نه خو شی یا گه هشتیه من، وتو ژ هدی دلوفانان دلوفانتری ﴿الانبیاء: ۸۳﴾.

۵ - په نگی پیجی: تهو هسسولا ب دو عایین چاکین زیندی، وه کی ده می باران نه دهاتن صه حاییان داخواز ژ پیغه مبهری - سلاڻ لئ بن - دکر کو نه دو عایان ژ خودی بکه ت دا بارانی بیارینت، وده می نه دو عایان بو وان بکه ت ^(۲).

۶ - په نگی شه شی: تهو هسسولا ب نعترافا ب گونه هی: ﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي - مووسای گوت: خودایی من من زورداری ل نه فسا خو کر ب

(۱) یا بوخاری وموسلمی فه گوهاسی.

(۲) بوخاری فه دگوهی ت.

كوشتنا وى نه فسا ته فرمان ب كوشتنا وى ل من نه كرى قيچا تو وى گونه هى بو
من ژى بيه ﴿ (القصص: ۱۶).

پشكا دووون: ته وه سسولا نه دورست:

ونه و نه وه سسوله يا ژ فان رهنگين بوورى نه بت وه كى ته وه سسولا ب خواستنا
دوعايى ومهدهرى ژ مريان، وته وه سسولا ب خاترا پيغه مبهري - سلاڤ لى بن -،
وته وه سسولا ب چيكرين وحه قى وان، وبهر فره هكرنا قى پشكى بقى رهنگيه:

۱ - خواستنا دوعايى ژ مريان:

نه شه چى نابت، چونكى مرى نه شيتت وه سا دوعايان بكهت وه كى دهمى نه و يى
زيئدى، وخواستنا مهدهرى ژى ژ مريان چى نابت، چونكى دهمى عومهرى كورپى
خه طبابى وموعاويه يى كورپى نه بوو سوفيانى - خودى ژ هر دووان رازى بت -
ونه صدحابى وتابعيين ل سدر دهمى وان گافا باران نه هاتبان وبسا هسكاتى ووان
ته وه سسول وداخوازا مهدهرى كربا، وان نه و ب ساخان دكر، ووان ته وه سسول ب
پيغه مبهري - سلاڤ لى بن - و ل نك قهرى وى نه دكر، بهلكى نه و پيشقه دچوونه نك
ئيكى دى يى وه كى عهباسى ويه زيئدى، وعومهرى گوت: «يا ره بى مه ته وه سسول
ب پيغه مبهرى ته دكر ته باران ددانه مه، ونهم يى ته وه سسول ب مامى پيغه مبهرى ته
دكهين قيچا تو بارانى بده مه»، قيچا دهمى وان نه شيباى ب رهنگه كى دورست
ته وه سسول ب وى بكهت وه كى بهرى وان دكر، وان پيشقه ته وه سسول ب ئيكى
دى كر، ونه و دشبان بينه نك قهرى وى وته وه سسول بى بكهت^(۱)، يه عنى: نه گهر
نه و يا دورست با، بهلى نه كرنا وان بو وى چهندي دهليله كو ته وه سسولا ب مريان
چى نابت، ونه گهر داخوازا دوعا ومهدهرى ژ پيغه مبهري دهمى نه و يى زيئدى
ودهمى يى مرى وه كى نيك با، صدحايان نه و نه دهيللا ونه دچوونه نك ئيكى دى يى
ژ وى كيئتر.

(۱) مجموع الفتاوى (۱ / ۳۱۸-۳۱۹).

۲ - تہوہسسولا ب خاترا پیئہمبہری - سلاؤ لی بن - یان ئیکی دی زلی وی:

چی نابت، وئہو حدیسا تیدا هاتی: «إِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَاسْأَلُوهُ بِجَاهِي، فَإِن جَاهِي عَظِيمٌ - ئە گەر هەوہ داخواز ژ خودی کر هوین ب خاترا من داخوای ژ وی بکەن، چونکی خاترا من یا مەزنە» ئەؤ حدیسە درهوه، و د چو کئیین موسلمانان یین باوهری دا نههاتییه، و کەسی ژ زانایین حدیسی ئەو ئەؤه گپرایه^(۱)، و هندی چو دهلیین دورست ل سەر وی چەندی نەبن، ئەو چی نابت، چونکی بی دهلیله کی دورست چو عیبادەت دورست نابن.

۳ - تہوہسسولا ب چیکریان (مەخلووفان):

چی نابت، چونکی ئە گەر (ب) ی^(۲) بو سۆیندی بت، ئەو هنگی ئەو یی خودی ب وی ددەتە سۆیندی، و ئە گەر چی نەبت مرؤف مرؤفە کی ب چیکریه کی بدەتە سۆیندی چونکی دی بته شرك وه کی د حدیسی دا هاتی، پا چاوا دی چی بت ئەو خودی ب چیکریه کی بدەتە سۆیندی؟

و ئە گەر (ب) ی بو ئە گەری بت، خودی داخواز کرنا ب چیکری نە کریه ئە گەر بو بەر سقدانی، و وی ئەو بو بە نیین خو دورست نە کریه.

۴ - تہوہسسولا ب حەقی چیکریان:

ئەو ژ ی چی نابت، ژ بەر دو تشتان:

یئ ئیکی: کەسی چو حەق ل سەر خودی نین، بەلکی ئەو یی قەنجیی ب وی چەندی ل چیکریان دکەت، وە کی وی گۆتی: ﴿وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ - و سەر کەفتنا خودان باوهران تشتە کی حەق بوو ل سەر مە﴾ (الروم: ۴۷)، فئجا کو گوهدار هەژی جزایی ببت ئەؤه حەقە کە خودی ژ قەنجییا خو ددەتە وی، نە کو وە کی وی حەقییه یی مرؤفە کی ل سەر مرؤفە کی دی هەی.

(۱) ژیدەری بەری (۱۰ / ۳۱۹).

(۲) مەخسەد ب (بی) ئەو دەمی ئەو دبیزت: یا خودی تو ب فلان کەسی کە ی تو فلان کاری بو من بکە ی (وەر گپ).

بیّ دووی: هندی ئەفّ حەقەیه بیّ خودی ژ قەنجیا خو ددەتە بەنییّ خو ئەو حەقەکیّ تاییەتە ب وی فە، کەسیّ دی چو پەپوهندی پیفە نینە، فێجا ئەگەر کەسەکیّ نە ژ هەژێ وی حەقی بیّت و تەوەسسولیّ ب وی حەقی بکەت، ئەو دی تەوەسسولیّ ب کاریّ بیانی ژ خو کەت بیّ وی چو پەپوهندی پیفە نەهە، و ئەفە چو مفایی ناگەهینتە وی.

و ئەو حەدیسا تیدا هاتی: «أَسْأَلُكَ بِحَقِّ السَّائِلِينَ - ئەز ب حەقیّ پسیار کەران پسیاری ژ تە دکەم» حەدیسه کا بیّ بنەجهه، چونکی (عطیة العوفی) د سەنەدا ویّ دایە، و هەمی زانا ل سەر لاوازیا وی کۆمبووینە، وەکی هەندەک زاناین حەدیسیّ دبیژن، و ئەویّ ب فێ رەنگی بت د مەسەله کا هۆ یا گرنگ دا ژ کارین عەقیدیّ گۆتتا وی نابتە دەلیل، و پستی هنگی تەوەسسولا ب کەسەکیّ دەسنیشانکری تیدا نینە، بەلکی ئەو تەوەسسولا ب پسیار کەران هەمیانە، و حەقیّ پسیار کەری بەرسفدانه وەکی خودی ژفان ب وی چەندیّ دای، و ئەو حەقەکە خودیّ بو وان ل سەر خو فەر کرپیه، و کەسیّ ئەو ل سەر وی فەر نە کرپیه، فێجا تەوەسسولا ب ژفانا وی یا راستە نە کو ب حەقیّ چیکریه کی.

ج - حوکمی داخوازا هاریکاری و هەوار خواستی ژ چیکریان:

داخوازا هاریکاریی (ئستعانه) ئەو: مرؤف هاریکاریی و پشتمانیی د کارەکی دا بخوازت، و هەوار خواستن (ئستغائە) ئەو: داخوازا هەواری و نەهیلانا تەنگافیی بیته کرن.

و داخوازا هاریکاری و هەواری ژ چیکریان دو رەنگن:

رەنگی ئیکی: داخوازا هاریکاری و هەواری ژ چیکریان د وی کاری دا یی ئەو بشین بکەن دورستە، خودی دبیژت: ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى - و هوین ل سەر قەنجیی و تەقوایی هاریکاری ئیک و دو بکەن﴾ (المائدة: ۲) و خودی د سەر هاتییا مووسای دا - سلاؤ لی بن - دبیژت: ﴿فَاسْتَعَاثَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ - و ئەوی ژ مللەتی وی داخوازا هاریکاریی دژی نە یاری خو ژ وی کر﴾ (القصص: ۱۵). و وەکی فیه زەلام د شەری دا هاریکاریی ژ هەقالین خو بخوازت د وی تشتی دا بیّ مرؤف بشین بکەن.

رهنگی دووی: داخوآزا هاریکاری وههوارى ژ چیکرییان د وی تشتی دا یی ژبلی خودی کهسهک نهشیئت بکهت، وهکی داخوآزا هاریکاری وههوارى ژ مرییان، وههوار خواستنا ژ ساخان وداخوآزا هاریکاری ژ وان د وی تشتی دا یی بهس خودی دشیت بکهت وهکی ساخکرنا نساخان ولادانا تهنگافییان، وپاشدا برنا نهخوشییان، ئەڤ رهنگه یی دورست نینه، وئهڤه شرکا مهزنتزه، ول سهر دهمی پیغمبهری - سلاڤ لی بن - منافقهك ههبوو نهخوشی دگههاندە خودان باوهران، ئینا هنده کان ژ وان گۆت: رابن دا بچین ههوارین خو بگههینینه پیغمبهری خودی - سلاڤ لی بن - ژ بهر فی منافقی، ئینا پیغمبهری - سلاڤ لی بن - گۆت: ﴿إِنَّهُ لَا يَسْتَعَاثُ بِبِي، وَإِنَّمَا يَسْتَعَاثُ بِاللَّهِ - هندی ههواره ژ من نائیته خواستن، بهلکی ئەو ژ خودی دئیته خواستن﴾^(۱)، وبو پیغمبهری - سلاڤ لی بن - خووش نهبوو ئەڤ په یڤه د دهر حهقا وی دا بیته گۆتن، ههر چهنده ئەو دشیا د ژینا خو دا وی چهندی بکهت، بو هندی دا تهو حید بیته پاراستن، ورپل شرکی بیته گرتن، ووهك توره وخوشکاندن ژ وی بو خودی، وبو هشیار کرنا ئوممهتی وپاشقه لیدانا وان ژ رپیکین شرکی چ گۆتن بن چ کریار بن، فیجا ئە گهر ئەڤه د وی تشتی دا بت یی پیغمبهر - سلاڤ لی بن - بشیت د ژینا خو دا بکهت، پا چاوايه ئە گهر ئیک پشتی مرنا وی ههوارین خو بگههینتی، ووان تشتان ژى بجوازت یی ژ خودی پیڤهتر کهس نهشیئت بکهت^(۲)، وئه گهر ئەڤه د دهر حهقا پیغمبهری دا - سلاڤ لی بن - چى نهبت، پا د دهر حهقا کهسین دی دا ئیکجار چى نابت.

(۱) طهبرانی فه د گوهیژت.

(۲) فتح الجید ب ۱۹۶-۱۹۷.

دهرگه‌هی پینجی

د ناشکهراکرنا وی تشتی دا یی دقیت مروقی باوهری پی ههبت
د دهر حهقا پیغه مبهری دا - سلاؤل بن - وبنه مال وصه حاجیبین وی

وتهو د چند ناقبران دایه:

ناقبرا نیکی: فهربونا فیان ومهز نکرنا پیغه مبهری، وپاشقه لیدانا ژ (غلو) وزیده
بلندکرنا وی، وناشکهراکرنا بهایی وی سلاؤل لی بن.

ناقبرا دوو: فهربونا گوهداری وچاقلیکرنا وی.

ناقبرا سییی: دورستییا سلاؤلکرنا ل وی.

ناقبرا چاری: بهایی بنه مالا وی، وتشتی بو وان فهر بت بی کیمکرن یان زیده کرنا
بهایی وان.

ناقبرا پینجی: بهایی صه حاجیبیان وتشتی دقیت مروقی باوهری پی ههبت د دهر
حهقا وان دا، وبوچوونا سوننییان د وی دا یا د ناقبره وان دا
چیووی.

ناقبرا شهش: پاشقه لیدانا ژ گوتنا خه بهران بو صه حاجی وئیمامین سه رراست.

ناقبرا ئیکى

فهربوونا قيان ومهزنگرنا پیغه مبهری، وپاشقه برنا ژ (غلو) وزیده

بلندکرنا وی، وناشکهراکرنا بهایی وی سلاڤ لی بن

۱ - فهربوونا قيان ومهزنگرنا وی - سلاڤ لی بن -:

ل سهری یا فهره ل سهر عهبدی حهز ژ خودی بکته، وئهو مهزنتزین رهنگین پهرستنییه، خودی دبیت: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ - وقیانا خودان باوهران بو خودی پتره ژ یا فان کافران بو خوداوه ندین وان﴾ (البقرة: ۱۶۵).

چونکی خودییه قهنجی ب ههمی نعمهتین ناشکهره ونه پهنی ل به نیبین خو کری، پاشی پشتی قیانا خودی قیانا پیغه مبهری ژی - سلاڤ لی بن - یا فهره چونکی ئه وه بو خودی گازی کری وئهو ب خهلکی دایه ناسین، وشریعتی وی گه هاندی، وئه حکامین وی ناشکهره کرن، قیجا ههچی خیرا دنیایی وئاخره تی گه هشتتبه خودان باوهران ل سهر دهستی پیغه مبهرییه، وکس ناچته به حهشتی ئه گهر گوهداری ودویچوونا وی نه کته، و د حه دیسی دا هاتییه: ﴿ثَلَاثٌ مَنْ كُنَ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهِمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ، وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ أَنْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يَقْذَفَ فِي النَّارِ - سَيِّئٌ تَشْتَهُ هَدَنَهُ هَجِيمِيٌّ تَهْوَلُ نَكْبُ بْنُ تَهْوِيٍّ شَرِينِيَا بَاوَهْرِيٍّ دِيْت: كو خودی پیغه مبهری وی ل بهر وی ژ ههز تشته کی دی خوشتقیتر بن، وحهز ئیکی بکته بو خودی نه ژ بهر تشته کی دی، وکو حهز نه کته ل کوفری بزفرت پشتی خودی ئه و ژی خلاس کری کانی چاوا وی نه قییت ئه و بیته هافیتن د ناگری دا^(۱).

وقیانا پیغه مبهری ب قیانا خودی فه یا گریدایه و د دویف دا دئیت، و د دهر حهقا قیانا پیغه مبهری دا - سلاڤ لی بن - وکو یا فهره ئه و پیشی قیانا ههز خوشتقییه کی دی

(۱) بوخاری وموسلم فه دگوهرین.

بت ژبلی خودی گوتنا پیغمبهری - سلاڤ لی بن - هاتییه: ﴿ لا یؤمن أحدکم حتی اکون أحب إلیه من ولده ووالده والناس أجمعین - باوهرييا نیک ژ ههوه تمام نابت نه گهر نه زل نک وی یی خوشتقیتر نه بم ژ کوری وی وبابی وی ومرؤقان هه میان ﴾^(۱).

به لکی هدیسه هاتییه کو فیره ل سهر موسلمانن پیغمبهری - سلاڤ لی بن - ل نک وی ژ نه فسا وی ب خو ژی خوشتقیتر بت، وه کی وی هدیسی دا هاتی کو عومهری کوری خه طبابی - خودی ژی رازی بت - گوت: نهی پیغمبهری خودی، تول نک من ژ هه می تستان خوشقیتری نه فسا من تی نه بت، ئینا پیغمبهری - سلاڤ لی بن گوت: ﴿ والذی نفسی بیده حتی اکون أحب إلیک من نفسک - نه زب وی که مه یی نه فسا من دهستی دا هتا نه زل نک ته ژ نه فسا ته ژی خوشتقیتر نه بم ﴾ ئینا عومهری گوت: پا تو نو که ل نک من ژ نه فسا من ژی خوشتقیتری، پیغمبهری - سلاڤ لی بن - گوت: ﴿ الآن یا عمر - نو که نهی عومهر ﴾^(۲).

ژ شی دئیته زانین کو فیانا پیغمبهری - سلاڤ لی بن - یا فیره و بهری فیانا ههر تشته کی دی ژبلی فیانا خودی دئیته، چونکی نهو د دویف وی دا دئیته و ب وی شه یا گریدایه، چونکی نهو ژ بهر فیانا خودییه، نه گهر فیانا خودی د دلی خودان باوهری دا زیده بو نهو ژی زیده دبت، ونه گهر کییم بو نهو ژی کییم دبت، وهه چیی خودی بقیته نهو بو خودی دی حه ز ژ خه لکی ژی که ت.

وفیانا مرؤقی بو پیغمبهری - سلاڤ لی بن - هندی دخوازت نهو د چاقین مرؤقی دا یی مه زن و ب بها بت، ومرؤف دویکه فتنا وی بکه ت، وگوتنا وی ب پیش گوتنا ههر که سه کی دی بیخت، وسونه تا وی ژی مه زن بینت.

(ابن القیم) ی زانا - خودی ره می پی بهت - دبیترت: «وفیانا ومه زن کرنا ههر مرؤفه کی هه بت هنگی دی یا دورست بت نه گهر ب فیان ومه زن کرنا خودی شه یا گریدای بت، وه کی فیان ومه زن کرنا پیغمبهری خودی - سلاڤ لی بن -، چونکی نهو ژ

(۱) بوخاری وموسلم فه دگو هیزن.

(۲) بوخاری فه دگو هیزن.

تامىيا قيان ومەزىنكرنا ويىھ بىئ ئەو ھنارتى وئوممەتا وى ژ بەر قيانا خودى بۆ وى ئەو دقېت، و ژ بەر مەزىنكرنا خودى بۆ وى ئەو وى مەزىن دكەن، وئەو قيانەكا بۆ خودىھ و ژ پىتقىيىن قيانا خودىھ. ومەخسەد: ھندى پىغەمبەرە -سالاۋ لى بن- خودى قيان وھدىھت دابوويى، لەو مرؤفەك ل بەر مرؤفەكى ھند بىئ خۆشتقى و ب ھدىھت نەبوو ھندى پىغەمبەر -سالاۋ لى بن- بىئ خۆشتقى و ب ھدىھت بوو ل نك صەحابىيىن وى، عەمرى كورى عاصى پىشتى موسلمان بووى دىيىت: نەقيانا من بۆ كەسى ھندى نەقيانا وى نەبوو، و دەمى ئەز موسلمان بوويم قيانا من بۆ كەسى ھندى قيانا من بۆ وى نەبوو، وكەس د چاقىن من دا ھندى وى بىئ ب ھدىھت نەبوو، و دىيىت: ئەگەر پىسار ژ من بىتەكرن كو ئەز سالۆخەتىن وى بىيژم، ئەز نەشىم وى چەندى بكم، چونكى ژ بەر ھىيەتا وى من تىر بەرى خۆ نەددايى. و عورويى كورى مەسعوودى گۆتە قورەيشىيان: ئەى مللەتى من! ئەز ب خودى كەمە ئەزى چوومە نك كىسرا وقەيىسەرى ومەلكان، ومن مەلكەك نەدىيىھە ھەقالبىن وى ھند وى مەزىن بكەن، وەكى ھەقالبىن موھمەدى موھمەدى مەزىن دكەن، ب خودى ھندى ئەو وى مەزىن دكەن ئەو باش بەرى خۆ نادەنى، وئەو جارەكى تىف ناكەت ئەگەر نەكەفتە د دەستى ئىك ژ وان دا، قىجا ئەو د سىنگ و دىمى خۆ نەدەت، و دەمى ئەو دەسنىقىژا خۆ دىشوت نىزىكە ئەو سەرا وى ئاقى لىك بكەن^(۱).

۲ - پاشقەلىدانا ژ (غلو) وزىدە گافىيا د مەدحكرنا وى دا:

(غلو) پىلىدانا توخوبىانە، دئىتە گۆتن: فلان كەسى (غلو) كر، ئەگەر وى د قەدرگرتنى دا بى ل توخوبىان دانا، خودى دىيىت: ﴿ لا تَعْلُوا فِي دِينِكُمْ ﴾ (النساء: ۱۷۱) يەنى: د دىنى خۆ دا بى ل توخوبىان نەدانن.

وزىدە گافىيا د مەدحكرنى دا ئەو مەرؤفە د مەدحكرنى دا بى ل توخوبىان بىدانت، ودرەوى تىدا بكەت، ومەخسەد ب (غلو) د دەر ھەقا پىغەمبەرى دا -سالاۋ لى بن- ئەو مەرؤفە د قەدرگرتنا وى دا بى ل توخوبىان بىدانت، كو وى ژ دەرەجا

(۱) جلاء الأفهام، بپ ۱۲۰-۱۲۱.

عەبدىنى ويىغەمبەرىيىيى بلندتر لى بكتە، وھندەك سالۆخەتتەن خوداينىيى بدەتتە،
وھكى كو دوعايى ژى بكتە وھەوارىن خو بگەھىنتى وسويندى پى بخت.

ومەخسەد ب زىدەگافىيا د مەدحكرنا وى دا ئەوھ زىدەتر ژ حەددى دورست
مەدحىن وى بىنەكرن، ويىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ئەم ژ وى چەندى پاشقەلىداينە
دەمى گوتى: ﴿ لا تُطروني كما أطرت النصارى ابن مريم، إنما أنا عبد، فقولوا: عبد
الله ورسوله - زىدەگافىيى د مەدحكرنا من دا نەكەن، ھەما ئەز عەبدەكم، فيجا بيژن:
عەبدى خودى ويىغەمبەرى وى ﴾^(۱)، يەئنى: ب نەحەقىيى مەدحىن من نەكەن، و د
مەدحكرنا من دا پى ل توخويبان نەدانن، وھكى كو فەلان د دەر حەقا عيسايى دا -
سلاڤ لى بن- كرى فيجا خوداينى داىي، بەلكى ھوين وھسا سالۆخەتتەن من بدەن
وھكى خوداىي من سالۆخەتتەن من داين، ويىژن: عەبدى خودى ويىغەمبەرى وى،
ودەمى ھندەك صەحاييىن وى گوتىيى: تو سەيىدى مەيى، وى گوت: ﴿ السيد الله
تبارك وتعالى - يى سەيىد خوداىي پاك وبلندە ﴾، ودەمى وان گوتىيى: باشترى مە
ويى شيانا وى مەزنتز، ئينا وى گوت: ﴿ قولوا بقولكم أو بعض قولكم، ولا
يستجربنكم الشيطان - ب گوتنا خو يان ھندەك گوتنا خو بيژن، وبلا شەيتان ھەوھ
ب لايى خو فە نەكىشت ﴾^(۲).

وھندەك مروڤان گوتى: ئەي پىغەمبەرى خودى، باشترى مە وكورپ باشترى مە،
وسەيىدى مە وكورپ سەيىدى مە، ئينا وى گوت: ﴿ يا أيها الناس، قولوا بقولكم،
ولا يستهوينكم الشيطان، أنا محمد عبد الله ورسوله، ما أحب أن ترفعوني فوق منزلي
التي أنزلي الله عز وجل - گەلى مروڤان، ب گوتنا خو بيژن، وبلا شەيتان ھەوھ د
سەر دا نەبەت، ئەز موھمەدم عەبدى خودى ويىغەمبەرى وى، من نەقىت ھوين من
ژ مەرتەبا من يا خودى ئەز لى دانايىم بلندتر لى بكتەن ﴾^(۳).

پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- پى نەخوش بوو مەدحىن وى ب فان پەيفان بىتەكرن:
تو سەيىدى مەيى، تو باشترى مەيى، تو چىترى مەيى، تو مەزنتزى مەيى، ھەر چەندە

(۱) بوخارى وموسلم فەدگوھىژن.

(۲) ئەبوو داوود ب سەنەدەكا باش فەدگوھىژت.

(۳) ئەھمەد ونەسائى فەدگوھىژن.

ئەو باشتۇر وشريفترى ھەمى چىكريبانە، بەلى وى ئەو ژ وى چەندى پاشفەلىدان دا وان ژ (غلووى) وزىدە بلندكرنا د دەر حەقا وى دا دوير بكتە، ودا تەوحىدى پاريژت، وبەرى وان دا ھندى كو ئەو وى ب دو سالۆخەتان سالۆخ بەدن، ئەو ھەردو بلندترين دەرەجەين عەبدىنە، وچو (غلو) تىدا نىنە، وچو ترس ژى ل سەر عەقىدى نىنە، ئەو ھەردو ئەقەنە: عەبدى خودى ويغەمبەرى وى، ووى نەفيا ئەو وى ژ وى دەرەجەينى بلندتر لى بكتەن يا خودى ئەو لى داناي وبۇ وى قىاي، وگەلەك مروژ ھەنە پىگىرى ب گوتنا وى نەكريبە ودوعايان بو خو ژى دكەن، ھەوار دكەنى، وسويندى پى دخون، ووى ژ وى دخوازن يا كو بەس ژ خودى دئىتە خواستن، ھەكى كول مەولوودان دئىتە كرن و د سرودان دا دئىتە گوتن، وحەقى خودى وحەقى ويغەمبەرى ژىك نا قاييرن.

(ابن القيم) ى زانا د (نونى) يا خو دا ديژت:

لله حق لا يكون لغيره ولعبده حق هما حقان
لا تجعلوا الحقين حقاً واحداً من غير تمييز ولا فرقان

(خودى حەقەك ھەيە، وعەبدى وى حەقەك ھەيە، ئەو دو حەقن، ھوين ھەردو حەقان نەكەنە ئىك وبى جوداكرن وفافارتن تىكەلى ئىك نەكەن).

۳ - ئاشكەراكرنا مەرتەبا وى - سلاۋ لى بن -:

قەيدى ناكەت مەرتەبا ويغەمبەرى - سلاۋ لى بن - ب مەدحكرنا وى بيتە ئاشكەراكرن ب وى يا خودى مەدحىن وى پى كرى، وبەحسى وى دەرەجەينى بيتە كرن يا خودى قەدرى وى پى گرتى، وباوھەرى پى بيتە ئىنان، چونكى ئەو عەبدى خودى ويغەمبەرى ويى باشتۇر د ناۋ چىكريبىن وى دا ئەو، ئەو چىترى ھەمى چىكريبانە، ئەو ويغەمبەرى خودىيە بو ھەمى مروژان، وبۇ ئەجنان ژى، ئەو باشتۇر ويغەمبەرانە، ودويمايىي وانە، پشتى وى چو ويغەمبەرنىن، خودى سنگى وى بو وى بەرفرەھكر، وناۋ و دەنگىن وى بلندكرن، وشكەستن وشەرمزارى ب سەر وى دا ئىنا پى ئى ئەمرىيا وى بكتە، ئەو خودانى وى جەي راوہستانىيە يى مەدحىن وى لى دئىنە كرن، پى خودى د دەر حەقى دا گوتى: ﴿عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَاماً مَحْمُوداً﴾

– به‌لکی خودایی ته ته ل جهه کی راوه‌ستینت مروقیین به‌راهیی و دویمایی مه‌دحین ته ژ بهر بکه‌ن ﴿(الإسراء: ۷۹)﴾.

وئه‌ڤ جهی نه‌و لی رادوه‌ستت نه‌و بی خودی وی لی ددان‌ت دا نه‌و مه‌هدری بو خه‌لکی بکه‌ت ل روژا قیامه‌تی، دا خودایی وان وان ژ دژواریا مه‌حشهری ته‌نا بکه‌ت، وئه‌و جه بی تاییه‌ته بو وی وئه‌و بو چو پیغه‌مبه‌رین دی نینه.

وئه‌و ژ هه‌می که‌سان پتر ژ خودی دترست، و ژ هه‌مییا ب ته‌قواتره، و خودی نه‌هیلایه که‌س ل دیوانا وی ده‌نگی خو بلند بکه‌ت، و مه‌دحین وان کریه بین ده‌نگی خو ل نک وی نزم دکهن، خودی دبیزت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ. إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ. إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنَ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ –

ته‌ی نه‌وین باوه‌ری ب خودی ئینای، ده‌می هون د گهل پیغه‌مبه‌ری دناخفن هون ده‌نگی خو ب سه‌ر ده‌نگی وی نه‌ئین، و هون ب ده‌نگه‌کی بلند گازی وی نه‌که‌ن وه‌کی هون گازی ئیک و دو دکهن، و هون ده‌می وی دناخفن وی وه‌کی خه‌لکی دی حسیب نه‌که‌ن، کا چاوا نه‌و ب پیغه‌مبه‌رینیا خو وه‌کی خه‌لکی دی نینه، و قیان و دویکه‌فتنا وی کاره‌کی فره، هون فی چندی بکه‌ن، دا کریارین هه‌وه پویج نه‌بن بی هون بی بجه‌سن. هندی نه‌ون بین ده‌نگی خو ل نک پیغه‌مبه‌ری خودی نزم دکهن نه‌و نه‌ون بین خودی دلین وان بو ته‌قوایی جه‌ربان‌دین، لیبورینا ژ گونه‌هان و خیره‌کا مه‌زن، کو به‌حشته بو وان ل نک خودی هه‌یه. هندی نه‌ون بین ل پشت مه‌زه‌لکین ته ب ده‌نگه‌کی بلند گازی ته دکهن نه‌ی موحه‌مه‌د، پتریا وان تی ناگه‌هن کانی د گهل پیغه‌مبه‌ری دقیت نه‌و ب چ توره بن، وئه‌گهر وان بیها خو فره کر با حه‌تا تو دهر دکه‌فتیه نک وان نه‌و ل نک خودی بو وان دا چیت بت، چونکی خودی فره‌مان ل وان کریه نه‌و قه‌دری ته بگرن، و خودی باش گونه‌ه ژیره بو وی تشتی وان ژ نه‌زاین کری ویی دلوفانکاره ب وان له‌ز د عه‌زاب‌دانا وان دا نه‌کریه ﴿(الحجرات: ۵-۲)﴾.

ئیمام (ابن کثیر) - خودی رهیمی پی بهت - دبیژت: ((د فان نایهتان دا خودی بهنیین خو توره دان دا بزائن دی چاوا سه ره ده ریسی د گهل پیغه مبهری - سلافل لی بن - کهن ورپژر وبهایی وی پاریزن ووی مهزن کهن.. کو دهنگی خو ب سهر دهنگی وی نه نیخن)).

وخودی نه هیلا پیغه مبهر وه کی خه لکی دی ب ناقی وی بیته گازی کرن، کو بیژنی: ئه می موحه ممد، به لکی دقیت ئه و ب پیغه مبه ریسی بیته گازی کرن، و بیژنی: ئه می پیغه مبه ری خودی، خودی دبیژت: ﴿لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا - ده می هوین گازی پیغه مبه ری دکهن نه بیژن: ئه می موحه ممد، وه کی هوین گازی ئیک ودو دکهن، به لی قه دری وی بگرن، و بیژن: ئه می پیغه مبه ری خودی﴾ (النور: ۶۳).

وهدر وه سا خودی ده می گازی وی دکهت دبیژتی: ﴿ئه می پیغه مبه ر﴾ وخودی وملیا که تین وی صلاوهت دانه سهر، وفهرمان ل به نیین خو ژی کر کو ئه و صلاوهت وسلافان بده نه سهر، خودی دبیژت: ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا - هندی خودیسه ل نک ملیا که تین نیژیک مه دحین پیغه مبه ری سلافل لی بن دکهت، وفریشته یین وی ژی مه دحین پیغه مبه ری دکهن ودوعایان بو دکهن، ئه می گهل ئه وین باوه ری ب خودی و پیغه مبه ری وی ئینای وکار ب شریعه تی وی کری، هوین بو قه درگرتن سلافان بده نه سهر پیغه مبه ری خودی ودوعایان بو وی بکهن﴾ (الأحزاب: ۵۶).

به لی بی ده لیلین دورست ژ کیتاب وسونه تی چو ده م وکه یفیهت بو مه دحکرنا وی - سلافل لی بن - نائینه تاییه تکر، وئه و خودانین مه ولوودان دکهن ده می وی رۆژی یا ئه و دبیژن رۆژا بوونا ویه بو مه دحکرنا وی تاییهت دکهن، بیدعه یه کا کریته.

وژ مه زنکرنا ویه - سلافل لی بن - سونه تا وی بیته مه زنکر، وواجبوونا کاری ب وی سونه تی بیته باوه رکر، وکو ئه و د فهر بوونا مه زنکر و کاری پیکرنی دال مه رته با دووی پستی قورئانا پیروز دئیت، چونکی ئه و وه حیا خودییه، وه کی خودی گۆتی: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ. إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ - موحه ممد ژ ریکا هیدایه تی

و حقیقی دهر نه که فیتییه، و دسه‌ردا نه چوویه، به‌لکی نه و بی سهر‌راست وری دورسته،
 و نه و ژ نک خو ناناخفت. و قورئان و سوننه‌ت و وحییا خودییه بو پیغه‌مبه‌ری و
 موحه‌مدی سلاؤ لی بن ﴿النجم: ۳-۴﴾.

فیجا چی نابت کهس گومانی بیخته سوننه‌تی، یان بهایی وی کیم بکته، یان بی
 زانین دهر حه‌قا سوننه‌تی دا باخفت حه‌دیسان دورست بکته یان دورست
 نه‌کته، یان ل دژر سه‌نه‌دا وان باخفت، و ل فی زه‌مانی گه‌له‌ک نه‌زان هه‌نه
 زیده‌گافییی ل سهر سوننه‌تا پیغه‌مبه‌ری - سلاؤ لی بن - دکهن، ب تایه‌تی د ناؤ وان
 گه‌نجان دا یین نه‌گه‌هشتی، نه‌وین هیشتا د قویناغین ده‌سپیکی دا ژ خواندن، نه‌وین
 حه‌دیسان (صه‌حیح) دکهن و (ضه‌عیف) دکهن و په‌خنه‌یان ل (راویسان) دگرن، بی
 زانینه‌ک وان هه‌بت ژبلی خواندنا هنده‌ک کتیبان، و د فی دا مه‌ترسییه کا مه‌زن ل سهر
 وان و ل سهر ئومه‌تی هه‌یه، فیجا دقیت نه‌و ته‌قوا خودی بکهن و ل حه‌ددی خو
 راوه‌ستن.

نافیبرا دووی

فہر بوونا گوہداری وچاقلیکرنا وی

سلاؤ لی بن

گوہداریا پیغمبہری - سلاؤ لی بن - ب کرنا وی تشتی وی فہرمان پی کری،
 و خودویر کرنا ژ وی تشتی وی پاشقہ لیدان ژی کری، کارہ کی واجبہ و ژ پیتفییین
 شاہدہ دانییہ کو ئو پیغمبہری خودیہ، و د گہلہک نایہ تان دا خودی فہرمان ب
 گوہداریا وی کریہ، و ہندہک جاران گوہداریا وی ب گوہداریا خو فہ
 گریددہت، وہ کی گوتی: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ - ئەہی
 گہ لی ئوین باوہری ئینای، د بہرسقا فہرمانین خودی ورن و بی ئەمرییا وی نہ کەن،
 و د بہرسقا پیغمبہری سلاؤ لی بن ورن و گوہداریا وی حقیقی بکەن یا ئەو پی
 ہاتی ﴿ (النساء: ۵۹)، و نایہ تین ب فی رہنگی، و ہندہک جاران فہرمانی ب
 گوہداریا وی ب تنی دکەت، وہ کی گوتی: ﴿ مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ -
 ہہچیسی گوہداریا پیغمبہری سلاؤ لی بن بکەت، و کاری ب دینی وی بکەت، ئەو
 وی گوہداریا خودی کر و کار ب فہرمانا وی کر ﴿ (النساء: ۸۰)، ﴿ وَأَطِيعُوا
 الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ - وھوین گوہداریا پیغمبہری سلاؤ لی بن بکەن، دا بہلکی
 خودی دلوقانیی ب ھوہ بہت ﴿ (النور: ۵۶).

و ہندہک جاران خودی گہ فی ل وی دکەت بی بی ئەمرییا پیغمبہری وی - سلاؤ
 لی بن - بکەت، وہ کی گوتی: ﴿ فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ
 يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ - فیجا ئوین بی ئەمرییا پیغمبہری خودی دکەن بلا ژ ہندی
 بترسن کو فتنہک ونہ خوئی ب سہر وان دا بیٹ، یان عہزابہ کا ب ئیش ونہ خوئی ل
 ناخرہ تی بگہنتہ وان ﴿ (النور: ۶۳).

یہ عنی: فتنہ ک ژ کوفری یان نفاق یان بیدعی ب سہر دلین وان دا بیٹ، یان عہزایہ کا ب نیش د دنیا یی دا ب کوشتنی یان جزادانی یان گرتنی، یان ہر جزایہ کی دی یی ب لہز.

و خودی گوہداری ودویکھفتنا وی کرہ نہ گہرا ہندی عہد فیانا خودی ب دہست خو بیخت و گونہہین خو بدہتہ ژیرن، خودی دبیزت: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ﴾ - توئی موہمہد بیڑہ: نہ گہر راستہ ہدوہ خودی دقیت ہوین دویکھفتنا من بکن و فہشارتی و ناشکرا باوہریی ب من بینن، خودی ژی دی ہوین فیین، و گونہہین ہدوہ دی ژی بہت ﴿آل عمران: ۳۱﴾.

ووی گوہداریا وی کرہ ہدایدت، و بی نہ مریا وی کرہ سہرداچوون، خودی دبیزت: ﴿وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا﴾ - و نہ گہر ہوین گوہداریا وی بکن دی ب ہدایدت نین ﴿النور: ۵۴﴾. و دبیزت: ﴿فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ بَغَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ - فیجا نہ گہر وان بہر سفا تہ نہدا، تو بزانه کو ہما نہو دویکھفتنا دلچوونین خو دکن، و کس ژ وی بہرزہ تر نینہ یی دویکھفتنا دلچوونین خو بکت بیی وی ہدایدتہ ک ژ نک خودی ہبت. ہندی خودی بہری وی مللہ تی زوردار نادہتہ حدقیی یی بی نہ مریا خودی بکت، و پی ل توخویین وی بدانت ﴿القصص: ۵۰﴾.

و خودی ناشکرا کریہ کو نہو جہی چافلکرنہ باشہ بو ئومہتا خو، و دبیزت: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾ - ب راستی بو ہوہ گہلی خودان باوہران، د گوتن و کریار و سہرو بہری پیغمہری خودی دا سلاف لی بن چافلکرنہ کا باش ہبوویہ ہوین چافل بکن، فیجا ہوین پیگیری ب ریازا وی بکن، و ہما نہو پیگیری ب سونہتا وی دکت یی ژ خودی وروژا دویمہی یی ب ہیقی بت، و گہلہ ک زکری خودی کربت و داخوازا ژیرنا گونہہان ژی کربت، و شوکرا وی ل سہر ہمی حالان کربت ﴿الأحزاب: ۲۱﴾.

(ابن کثیر) - خودی رهیمی پی ببهت - دبیزت: ((ئەف ئایهتا پیروژ بناخهیه کی مهزنه د چافلێکرا پیغه مبهری دا - سلاڤ لی بن - د گوتن و کریار و سهرو بهری وی دا، ژ بهر فی چهندی خودایی پاک و بلند فهرمان ل مروشان کر کو ئەول روژا ئەحزابی چاڤل پیغه مبهری - سلاڤ لی بن - بکهن د سهبر و پیغره هییا وی دا، و د جهاد و خوړا گرتنا وی دا، و د چاڤه ریییا وی دا بو بهر فرهه کړنی ژ نک خودایی وی، سلاڤین خودی لی بن ههر و ههر حهتا روژا قیامه تی)).

و خودی به حسی گوهرداریا پیغه مبهری و دویکه فتنا وی د نیژیکی چل جهان دا ژ قورنایی کرییه، و نه فس ژ خواری و فه خواری پتر د هه وجهی وینه یا ئەو پی هاتی، چونکی نه گهر خواری و فه خواری ب دهست نه کهفت د دنیا پی دا ئەو دی مرن، به لی گوهرداری و دویکه فتنا پیغه مبهری نه گهر ژ دهست دهر کهفت عهزاب و به خه شه سیا ههر و ههر دی گه هتی، و پیغه مبهری - سلاڤ لی بن - فهرمان کرییه کو د کرنا عیاده تان دا چاڤل وی بیته کون، و ئەو ب وی رهنگی بیته کون پی وی کری، خودی دبیزت: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ - ب راستی چافلێکرا نه کا باش بو هه وه د پیغه مبهری دا هه بوویه﴾ (الأحزاب: ۲۱)، و پیغه مبهری - سلاڤ لی بن - دبیزت: ﴿صلوا كما رأيتموني أصلي - وه سا نقيزي بکهن وه کی هه وه ئەز دیتیم دکهم﴾ (۱)، و دبیزت: ﴿خذوا عني مناسككم - سهرو بهری کرنا حهجا خو بو خو ژ من بگرن﴾ (۲)، و دبیزت: ﴿من عمل عملاً ليس عليه أمرنا فهو رد - هه چیی کاره کی بکهت و دینی مه پی نه هات بت ئەول وی پی زفران دییه﴾ (۳)، و دبیزت: ﴿من رغب عن سنتي فليس مني - هه چیی دلی خو ژ سونه تا من سار کهت ئەو نه ژ منه﴾ (۴) و هه دیسین ب فی رهنگی، یین کو فهرمانا ب چافلێکرا وی، و پاشقه لیدانا ژ بی ئەمرییا وی تیدا هاتی.

(۱) بوخاری فه د گوهیزت.

(۲) موسلم فه د گوهیزت.

(۳) موسلم فه د گوهیزت.

(۴) بوخاری و موسلم فه د گوهیزن.

ناثیرا سییی

دورستییا دانا صلات و سلافاں ل پیغهمبهری

سلافاں ل بن

ژ حقی ویه یی خودی دایی ل سهر نومته تا وی کو نه و صلات و سلافاں بدنه سهر، خودی دبیژت: ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ - هندی خودی ل نک ملیاکه تین نیریک مه دحین پیغهمبهری سلافاں ل بن دکهت، و فریشته بین وی ژی مه دحین پیغهمبهری دکهت و دوعایان بو دکهت، گه لی نه وین باوهری ب خودی و پیغهمبهری وی ئینای و کار ب شریعتی وی کری، هوین - بو قه درگرتن - سلافاں بدنه سهر پیغهمبهری خودی و دوعایان بو وی بکهن ﴿(الأحزاب: ۵۶)﴾.

وده می دئینه گوتن: خودی صلاوه تان دده ته سهر، مه خسه د بی نه وه خودی ل نک ملیاکه تان مه دحین وی دکهت، و صلاوه تین ملیاکه تان دوعانه، و صلاوه تین مروفاں داخواز ژیرنا گونه هانه^(۱)، و د فی نایه تی دا خودی به حسی مه رته با عه بدی خو پیغهمبهری خو ل نک ملیاکه تین بلند دکهت، کو نه و ل نک وان مه دحین وی دکهت، و ملیاکه ت صلاوه تان دده نه سهر، پاشی خودی فه رمان ل خه لکی جیهانا نزم کر نه و نه و صلاوه تان بدنه سهر و سلافاں ل بکهن، دا مه دحکرنا خه لکی جیهانا بلند و نزم بو وی کوم بیت.

ورامانا ﴿وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ نه وه: هوین ب سلافا ئیسلامی سلافا کهنی، فیجا نه گهر صلاوه ت دانه سهر پیغهمبهری - سلافا ل بن - بلا نه و صلات و سلافا پیگفه کوم بکهت، و ئیکی ب تنی نه بیژت، بلا نه بیژت: (صلی الله علیه) ب تنی، و نه بیژت: (علیه السلام) ب تنی، چونکی خودی فه رمان ب هه ردووان پیگفه کریه.

(۱) بوخاری فی چه ندی ژ (نه بولعالیه) ی قه دگو هیژت.

ودورسته ل هندهك جهان سلاڤ لى یتسه کرن، یان واجبه یان ژى خیره كا مونه ككهده، ویا باش نهوه مرؤڤ ژ دهست خو نهكته، و (ابن القیم) ی - خودی رهحی بی بهت - د كتیبا خو دا (جلاء الأفهام) چل وئيك جهان دبیژت، ب قی گوتنا خو دهست بی دكته: «جهی ئیكى: - ونه و ژ همیمان گرنگتره - د دویماییا (تهحیاتی) دا د نفیژی دا، و موسلمان همی ل سهر دورستییا وی كومبوینه، و ل سهر مهسلا واجبونا وی ل وی جهی ب خیلاف چوینه»^(۱) پاشی ژ جهین وی گوتین: ل دویماییا قونوتی، و د خوتبان دا وهكى خوتبا نهینی، ویا ههدو جهژنان ویا نفیژا بارانی، وپشتی جابدانا بانگی، و ل دهمی دوعا کرنی، و ل دهمی چوونا د مزگهفی فه ودهر كهفتنا ژى، و ل دهمی بهحسی پیغمبهری - سلاڤ لى بن - دئینه کرن، پاشی نهو - خودی رهحی بی بهت - بهحسی وی بهرههمی دكته یی ب دانا صلاوهتان فه دئینه، وچل مفايان دبیژت^(۲)، ژ وان:

پیگیرییا ب فرمانا خودی ب وی چهندی.

و ژ وان: ب دهستقهئینانا دهه صلاوهتان ژ خودی ل سهر وی یی جارهكى صلاوهتان بدهت.

و ژ وان: هیثیا ب جه هاتنا دوعا یی نه گهر صلاوهت ل دهسپیکى ههبت.

و ژ وان: نهو دبتنه نه گهرا مههدهرا پیغمبهری - سلاڤ لى بن - نه گهر دخوازا وهسیلهتی بو پیغمبهری - سلاڤ لى بن - د گهل دا ههبت.

و ژ وان: نهو دبتنه نه گهرا ژیرنا گونههان.

و ژ وان نهو دبتنه نه گهرا هندى پیغمبهر - سلاڤ لى بن - بهرسقا وی ددهت یی سلاڤ بکتهتی و صلاوهتان بدهته سهر.

قیجا صولات و سلاڤین خودی ل قی پیغمبهری خودان قهر د بن.

(۱) جلاء الأفهام، بپ ۲۲۲، ۲۲۳.

(۲) ژندهری بهری، بپ ۲۰۳.

ناقبه‌را چاری

بهایین بنه‌مالا وی، و نشتنن بو وان فەر بت

بن کیمکرن یان زیده‌کرنا بهایین وان

بنه‌مالا پیغه‌مبه‌ری (أهل البيت) ئەو مروّقین پیغه‌مبه‌رینه یین زه‌کات ل سهر هاتییه حه‌رام‌کرن، و ئەو ژێ بنه‌مالا عه‌لی، وجه‌عفه‌ری، وعه‌قیلینه، و بنه‌مالا عه‌بباسی، و بنه‌مالا حارثی کوری عه‌بدلموطه‌لسی، و کابانیین پیغه‌مبه‌ری - سلاؤ لی بن - و کچین وی، ژ بهر گۆتتا خودی: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً﴾ - هه‌ما خودی ئەدؤ شیره‌ته ل هه‌وه کر، دا هه‌وه پاقر و بزوین بکه‌ت، و پیسیی و خرابیی ژ هه‌وه بنه‌مالا پیغه‌مبه‌ری دویر بکه‌ت، و دا نه‌فسین هه‌وه زیده پاقر بکه‌ت ﴿(الأحزاب: ۳۳)﴾.

ئیمام (ابن کثیر) - خودی ره‌حمی پی ببه‌ت - دبیزت: «پاشی تشتی تیدا نه‌که‌فته گومانی هه‌ر که‌سی هه‌را خو د قورنانی دا بکه‌ت ئەوه کو کابانیین پیغه‌مبه‌ری - سلاؤ لی بن - د که‌فته د بن فی گۆتتا خودی فه: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً﴾ (الأحزاب: ۳۳) چونکی ناخفتن د گه‌ل وانه، و ژ بهر فی چه‌ندی خودی د دویر دا گۆت: ﴿وَأذْكُرَنَّ مَا يُثَلَّى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ﴾ (الأحزاب: ۳۴).

یه‌عنی: هوین ب وی زانا بن یا خودی د مالین هه‌وه دا بو پیغه‌مبه‌ری خو دئینته خواری ژ کیتابی و سوننه‌تی، قه‌تاده و هنده‌کی د فی گۆتنی دبیزن.

وهوین بیره‌ خو ل فی قه‌نجیی بیننه‌فه یا هوین د ناقبه‌را مروّقان دا پی هاتییه تاییه‌تکرن: کو د ناقبه‌را هه‌می مروّقان دا وه‌حی ل مالین هه‌وه دئینه خواری، و عایشا رستگۆیا کچا راستگۆیی - خودی ژێ رازی بت - ژ وان هه‌میان هیزاتره بو فی قه‌نجیی، و ژ وان هه‌میان فه‌رتره ب فی دلۆفانییا به‌رفه‌ه، چونکی ژ وی پیغه‌تر وه‌حی ل سهر جهی ژنکه‌کی بو پیغه‌مبه‌ری - سلاؤ لی بن - نه‌هاتبو و خواری، وه‌کی

پېغەمبەرى ب خۆ - سالاۋى لى بن - گۆتى، ۋەندەك زانا دېيىژن: چونكى ژبلى وى پېغەمبەرى چو كچ ماره نە كىر بوون، وژبلى وى چو زەلام د گەل وى ل سەر جھى نەنقىست بوون (مەخسەدا وى ئەو وى شوى ب كەسى دى نە كىر بوو) قىجا يا د جھى خۆ دا بوو ئەۋ تايبەتمەندىيە بو وى بېتەدان، ئەۋ مەرتەبا بلند يا وى ب تى بىت، بەلى ئە گەر ژنكىن وى ژ بنەمالا وى بن، يا مروۋىن وى ھىژاترن ب قى نافی)..
ب دویمایى ھات ژ تەفسىرا (ابن كئىر) ى.

ۋسونى ھەز ژ خەلكى مالا پېغەمبەرى خودى - سالاۋى لى بن - دكەن، ۋپشتەفانىيا وان دكەن، ۋشېرەتا پېغەمبەرى - سالاۋى لى بن - د دەر ھەقا وان دا دپارىژن ئەوال رۆژا (غدېر خم) - نافی جھە كىيە - گۆتى، دەمى گۆتى: ﴿أذکرکم اللہ فی اھل بیتی - ئەز خودى ل بىرا ھەو دەئىنم د دەر ھەقا خەلكى مالا خۆ دا﴾^(۱).

قىجا سونى ھەز ژ وان دكەن ۋقەدرى وان دگرن، چونكى ئەو ژ قىانا ۋقەدرگرتنا پېغەمبەرىيە - سالاۋى لى بن -، ئەو ژى ب شەرتەكى: كو ئەو دوېكەفتنا سوننەتى بكنەن، ول سەر دىنى دراست بن، ۋەكى پېشېيىن خۆ ۋەكى عەبباسى ۋعەيالى وى، ۋعەلى ۋعەيالى وى، ۋھەچىيى دوېكەفتنا سوننەتى نەكەت ژ وان، ول سەر دىنى بى راست نەبت، چى نابت پشتەفانىيا وى بېتە كرن ئە گەر خۆ ئەو ژ بنەمالا پېغەمبەرى ژى بت.

ۋھەلوېستى سونىيان ژ بنەمالا پېغەمبەرى ھەولوېستەكى ب وژدان ۋنافىجىيە، ئەو پشتەفانىيا دېنداران ژ وان دكەن، ۋخۆ بەرى دكەن ژ وان يىن ژ دىنى لاددەن ۋدژاتىيا سوننەتى دكەن، ئە گەر خۆ ژ بنەمالى ژى بن، ۋمەسەلا كو ئەو ژ بنەمالىيە ۋ ژ مروۋىن پېغەمبەرىنە چو مفايى وان ناكەت ھەتا ئەو ل سەر دىنى خودى دراست نەبن، (ئەبوو ھورەيرە) - خودى ژى رازى بت - دېيىژن: دەمى ئەۋ ئايەتە ھاتىيە خوارى: ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ - ۋتو ئەى موھەمەد، وان يىن نىزىكتر بو تە ژ مللەتى تە ژ عەزابا مە بترسىنە، كو ب سەر وان دا بىت﴾ (الشعراء: ۲۱۴) پېغەمبەر - سالاۋى لى بن - رابوۋقە ۋگۆت: ﴿گەلى قورەيشىيان - يان پەيقە كا ۋەكى

(۱) موسلم قەد گۆھىژت.

وی - خو بکرین، نهز ب تشته کی فایده ی ژ خودی ناده مه هه وه، ئە ی عه بیاسی کورپی عه بدلمو طه لیبی نهز ب تشته کی فایده ی ژ خودی ناده مه ته، ئە ی سه فییا مه تا پیغه مه ری خودی - سلاؤ لی بن - نهز ب تشته کی فایده ی ژ خودی ناده مه ته، و ئە ی فاطمایا کچا موحه مده ی چی مالی من یی ته بقیت بو خو ژ من بخوازه، نهز ب تشته کی فایده ی ژ خودی ناده مه ته ﴿^(۱)﴾.

وحه دیسا: ﴿من بطاً به عمله لم یسرع به نسیبه - هه چیسی کار ی وی ئە و گیرۆ کر، مالباتا وی وی ب لهز نائیخت ﴿^(۲)﴾﴾.

وسونی خو ژ ریپازا رافزییان به ری دکهن ئە وین (غلو) ی د دهر حه قا هنده ک ژ خه لکی بنه مالی دکهن، و ژ دره و دیژن کو ئە و د مه عصوم و بی گونه هن، و ژ ریپازا ناصیبیان ژ ی ئە وین دوزمناتییا خه لکی بنه مالی بین سه رراست دکهن، و تانا لی دهن، و ژ ریپازا بیدعه چییان ژ ی ئە وین ته وه سسولی ب خه لکی بنه مالی دکهن، و وان بو خو دکهنه خودا وه ند.

قیجا سونی د قی مه سه لی و مه سه لین دی ژ ی دال سه ر ریپازا دورست وریکا راستن، یا نه سستی تیدا و نه دژواری، و نه حه قی بنه مالی دخون و نه ژ زیده ی حه قی وان دده نی، و بین سه رراست ژ بنه مالی قه بو یل ناکهن که س (غلو) ی د دهر حه قا وان دا بکه ت، و خو ژ وان به ری دکهن بین زیده (غلو) ی دکهن، و میری خودان باوه ران عه لیبی کورپی ئە بوو طالبی - خودی ژ ی رازی بت - ئە و ب ئاگری سوتن بین (غلو) د دهر حه قا وی دا کری، و بن عه بیاسی - خودی ژ ی رازی بت - پشته فانییا وی ل سه ر کوشتنا وان کر، به لی وی دگوت بلا عه لی ئە و ب شیر ی کوشتبان شوینا سوتنی، و عه لی - خودی ژ ی رازی بت - داخوازا سه روکی وان بین (غلو) کری عه بدلاهی کورپی سه به نی کر دا بکوژت، به لی ئە و ره فی و خو قه شار ت.

(۱) بوخاری قه دگو هیزت.

(۲) موسلم قه دگو هیزت.

ناقبراً پینجی

بهایس صهحابیان وتشتن دقیت مروقی باوهری پی ههبت

د دهر حهقا وان دا، وبوچوونا سوننییان د وین دا یا

د ناقبرهرا وان دا چیبوووی

۱ - مهخسه د صهحابی جیه؟ وچ باوهری د دهر حهقا وان دا دقیت مروقی ههبت؟

صهحابی: نهوه بی پیغهمبهر - سلاؤ لی بن - دیتی وباوهری بی ئینای و ل سهر وی باوهریی مری، وتشتی دقیت مروقی باوهری پی ههبت د دهر حهقا وان دا نهوه صهحابی باشتزینی نومتهتینه، وچیتزین جیلن، ژ بهر ههقالینییا وان بو پیغهمبهری - سلاؤ لی بن - ووی جهادا وان ووی پیکفه کری، وهلگرتنا وان بو شریعهتی و فیه گوهاستنا وی بو وان کهسین پستی وی هاتین، و خودی د کیتابا خو دا مهدهحین وان کرینه وگوتیه: ﴿وَالسَّابِقُونَ الْأُولُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ - ونهوین بو باوهری ئینانا ب خودی و پیغهمبهری وی بهری مروقان راکرین، ژ وان مشهختان بین مللهت ونویجاخین خو هیلاین وقهستا واری ئیسلامی کری، ووان پشتتهفانین پشتتهفانییا پیغهمبهری دژی کافران کری، ونهوین ب قهنجی - د باوهری وگوتن وکریاران دا - دویکهفتنا وان کری، نهوه ونهوین ب خودی ژ ری رازی بووی ژ بهر گوهداریا وان بو خودی و پیغهمبهری وی، ونهوه ژ وی رازی بوون ژ بهر خیرا مهزن یا وی دایه وان سهرا باوهری و گوهداریا وان، ووی بهحهشتین رویار د بن دا دچن بو وان ناماده کرینه ههروههر نهوه دی تیدا بن، ونهقهیه سهرکهفتنا مهزن ﴿التوبة: ۱۰۰﴾.

و خودی گوتیه: ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكْعًا سَجْدًا يَتَنَبَّهُونَ فَضلاً مِنَ اللَّهِ وَرَضُوا أَنَا سَيِّمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ

السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوْقِهِ يُعْجِبُ الزَّرَّاعَ لِيغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا - موحدهمه د پیغه مبهری خودییه، ونه وین د گهل وی ل سهر دینی وی ل سهر کافران ددزوارن، و د ناقبهرا خو دا ددلو فنان، تو وان دینی نهو د نغیزی دا بو خودی دچنه رکوعی و سجوودی، نهو دخوازن خودایی وان قهنجیی د گهل وان بکعت، فیجا وان ببهته بههشتی، و ژ وان رازی بیت، نیشانا عهبدینییا وان بو خودی ل سهر وچاقین وان یا دیاره ژ بهر شوینا سجوودی و عیبادهتی، نهغه نهو سالوختهتی وانه بی د تهوراتی دا هاتی. ومهتهلا وان د ننجیلی دا وهکی مهتهلا وی چاندییه بی چدق وبستیکا خو دهریخستی، پاشی تایین وی زیده بووین، و ب هیژکفتی، و خو ل سهر بنا خو گرتی وجوان رابووی، ب رهنگه کی و هسا کو کهیفا و هرازان بی بیت، دا نهو ب مشه بوونا فان خودان باوهران وجوانییا وان کهربین کافران فه کعت. خودی سوزا دایه وان یین باوهری ب خودی و پیغه مبهری وی ئینای ونهو کری یا خودی فرمان بی لی کری ژ وان، کو گونه هین وان ژی بهت، و خیره کا بی قه برین، کو بهه شته، بدهتی ﴿ (الفتح: ۲۹).

و خودی گوئییه: ﴿ لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُمُومِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ. وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْنًا نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ - و ههر و هسا هندهك ژ فی مالی خودی ئیخستییه دهستی پیغه مبهری خو بو وان ههژارانه یین کافرین (مه که هی) نهو نهچار کرین ژ مال وحالی خو دهرکهفن و مشهخت بین، نهو داخوازی ژ خودی دکهن کو نهو ل دنیایی رزقی بدهته وان و ل ناخهتی ژ وان رازی بیت، ونهو ب کرنا جیهادا د ریکا خودی دا دینی خودی و پیغه مبهری وی ب سهر دئینخن، نهون یین راستگو یین ب کریار گوتنا خو راست دهریخستی. ونه وین ل (مه دینی) ئاکنجی بووین، و بهری مشهختیونا مشهختییان باوهری ئینای - کو نه نصارینه - نهو حهز ژ مشهختییان دکهن، و ب مالی خو هاریکاریا وان دکهن، و ههسویدی بی ب وان نابهن ژ بهر وی مالی بو وان هاتییه دان،

وئو مشہختیان و مروؤقین پیٹقی ب بہر خوؤ دئیخن، ئە گەر خوؤ ئەو دھەوجە بن ژى، وھەچیى ژ چریکیى وئەدانا خیران بیئە پاراستن ئەو ئەون یین ب سەر کەفتین وگەشتینە مرادى ﴿الحشر: ۸-۹﴾.

د قان ئایەتان دا خودایى مەزن مەدحین موھاجری وئەنصارییان دکەت، وئەو ب ہندی سالوؤخ دان کو وان لەز د خیران دا کرییە، وئاشکەراکرییە کو ئەو ژ وان رازی بوویە، و بەحەشت بوؤ وان نامادە کرییە، و سالوؤخەتین وان داینە کو ئەو د ناڤەرا خوؤ دا ددلوؤفانن، و ل سەر کافران ددژوارن، وئەو گەلەک نڤیژان دکەن، و دلین وان دچاکن، وئەو ب سیمایى گوھداری و باوہرییى دئیئە ناسین، و کو خودى ئەو بوؤ ھەقالینیا پیئەمبەرى خوؤ ھلبژارتن دا کەریین دوژمنین خوؤ یین کافر پیى قەکەت، ووی موھاجری سالوؤخ دان کو وان بوؤ خودى مال و واریى خوؤ ھیلا دا دینى وى ب سەر بیخن و رازیوونا وى ب دەست خوؤ بیخن، و کو ئەو د وى چەندى دا دراستگۆنە، ووی ئەنصاری ب ہندی سالوؤخ دان کو ئەو پشئەقانن و خەلکى واریى مشەختبوونینە، و سالوؤخەتى وان دا کو ئەو حەز ژ براین خوؤ یین موھاجر دکەن و وان ب پیش خوؤ دئیخن، و دلەى دلەى وان ددەن، و کو ئەو ژ بەخیلیى دپاراستینە، و ژ بەر وى چەندى وان ئیفلەحى ب دەست خوؤ قە ئینا.

ئەقە ھندەك ژ قەنجیین وان یین گشتینە، و ھندەك قەنجیین تاییەت وان ھەنە و دەرەجەیین ھندەك ژ وان ژ یین ھندەکان دبلندترن، خودى ژ وان ھەمییان رازی بیت، ژ بەر زوی ھاتنا وان د ئیسلامى دا و مشەختبوون و جیھاد کرنا وان.

قینجا باشترینى صەحابییان ھەر چار خەلیفەنە: ئەبوو بەکر و عومەر و عوئمان و عەلى، پاشى صەحابییین مایى ژ وان ھەر دەھین پیئەمبەرى مزگینی ب بەحەشتى دایى وئەو ژى ژبلى قان ھەر چاران ئەقەنە: طەلخە و زوبەیر و عەبدررەھمانى کورپى عەوفى، وئەبوو عوبەیدە کورپى جەرراحى، و سەعدى کورپى ئەبوو وەققاصى، و سەعدى کورپى زەبىدى، و موھاجری ژ ئەنصارییان چیژن، و خەلکى بەدرى و بەیعەتا رضوانى چیژن، وئەوئى بەرى قە کرنا مەکەھى موسلمان بووی و جیھاد کرى باشترە ژ وى یى پشئى قە کرنا مەکەھى موسلمان بووی.

۲ - بوجوونا سوننيان د ويقتنه وشهر وشوران يين كود ناقهرا صهحابيان دا چيويين:

نه گهرا فتنی: جوهريان پيلان دژي ئيسلامی وموسلمانان گيران، وفيلبازه كی پيس ب دزی فه هنارت ووی ژ دره و خو ب ئيسلامی ئينا دهر وئو: عهبدللاهی كوری سهبهئی بوو، ژ جوهييين يه مهنیه، و فی جوهی دهست دایي كه ربا خو دارپت وژههرا خو دژي خه ليفی سيی ژ خه ليفين راشدی: عوثماني كوری عهفاني - خودی ژي رازی بت ووی رازی كهت - به لافكر، وبی به ختی دژي وی چيكرن، فيجا كورته بين و خودانين باوهرييا لاواز و حدژي كهرين فتنی پی هاتنه خاپاندن و ل دور وی كۆم بوون، وئو پيلانه ب كوشتنا خه ليفی راشدی عوثماني - خودی ژي رازی بت - ب دويمای هات، وپشتی كوشتنا وی موسلمان ژي كفه بوون، و ب پشتنه فانييا فی جوهی ودوبكه فنيين وی فتنه هلبوو، و ب نجهادا صهحابيان شهر د ناقهرا وان دا پهيدا بوو.

شروقه كهری (طه حاوی) یی دييژت: «هيقيي رافزييه تي منافقه كي زهنديق دهريخستبوو، مه خسه دا وی پويچكرنا دينی ئيسلامی بوو، وشكاندنا پيغه مبهري بوو - سلاؤ لی بن - وه کی زانا دييژن، وعهبدللاهی كوری سهبهئی دهمی خو ب ئيسلامی ئينايه دهر وی دفا ب پيسي وفيلبازيا خو دينی ئيسلامی خراب بكهت - وه کی پؤلسی د گهل دينی فه لاتيبي كری، فيجا خو ب تهقوايي ئينادهری، پاشی وه سا د خو ئينادهر كوئو فهرمانا ب باشيبي كر و پاشفه ليدانا ژ خرايبي دكهت، هاتا وی كار بوو كوشتنا عوثماني كر، پاشی دهمی ئو هاتييه كووفه وی خو ب پشتنه فانييا عهلی ئينادهر و (غلو) د دهر حهقا وی دا كر، دا بشيت ب وی چهندی بگه هته نارمانجين خو، ودهمی سوجهتا وی گه هشتيه عهلی داخوازا كوشتنا وی كر، ئينا ئو ژي ره فی وچوو قهرقيسي، وبه حسی وی د ديروكي دا یی بهرچاقه».

و (شيخ الإسلام ابن تيميه) - خودی ره چی پی بهت - دييژت: ((دهمی عوثمان هاتييه كوشتن - خودی ژي رازی بت - دل ژي كفه بوون و تهنگافي مهزن بوون، و خراب ئاشكهره بوو و باش شهر مزار بوون، وئو وی نه دشيا فتنی بكهت دهست دا هلكرنا فتنان، وئو وی هز ژ كرنا خيری وچاكيان ذكر نه شيا وی چهندی بكهت،

ووان دهنگی خو دا میری خودان باوهران عهلییی کوری نهبوو طالبی - خودی ژئی رازی بت - ونه هیژاترین کس بوو هنگی بو خهلیفاتیی، وباشترین کس بوو مای، بهلی دل دژیکفه بووی بوون، وناگری فتنی یی هلیوو، لهو پدیف کوم نهبوو، وجماعت نههاته ریکخستن، وخهلیفه وچاکین نومتهی نهشیان وی خیری بکن یا وان دثیا، وگلهک کس چوونه د ناؤ فتنی وژیکفه بوونی دا، ونهو چیبوی یا چیبوی))^(۱).

وده می بهحسی عوزرا وان صهحابیان دکهت یین کو د شهری عهلی وموعاویه می دا شهر کری دبیژت: «وموعاویه ب ناؤی خهلیفاتیی نه دناخفت وکسهی بهیعه ب وی چهندی بو وی نه کدا بووی ده می وی شهری عهلی دکر، وی شهر نه دکر چونکی نهو خهلیفه بوو یان چونکی نهو یی هیژای خهلیفاتیی یه، وموعاویه می ب خو نعراف ب فی چهندی دکر بو هدر کسه کی پسیار ژئی کر با، وبوچوونا موعاویه می وهفالیین وی نهو نهبوو نهو دهست ب شهری عهلی وهفالیین وی بکن، بهلکی ده می عهلی - خودی ژئی رازی بت - وهفالیین وی دیتی کو دثیت موعاویه گوهداریا وی بکته وبه یی بده تی، چونکی موسلمانان خهلیفه یه کی ب تنی هه یه، ونه وین هه ژ گوهداریا وی ددهر کفه یینه، ناهیلن نهو و اجبه ب جه بیست، ونهو دخودان هیژن، و ب وان گوهداری وجماعت ییک دثیت، ووان (یه عنی: موعاویه می ونه وین د گهل دا) گوت: نهو چهندا هه ل سهر وان واجب نینه، ونه گهر شهری وان سهر او وی چهندی هاته کرن نهو زورداری ل وان هاته کرن، گوتن: چونکی عثمان ب کومبوونا موسلمانان ب زوری یی هاتییه کوشتن، وکوژه کین وی یین د ناؤ لهشکری عهلی دا، ونهو دخودان هیژن، ونه گهر نه م ل بهر نه هاتین نهو دی زورداری ل مه کهن، وعهلی نه شییت وان ژ فی چهندی بده ته پاش وه کی کو نهو نه شیای بهر هانییی ژ عثمانی بکته، وهما دثیت نه م به یی بده یینه خهلیفه یه کی بشییت مافی مه بده ته مه وعه داله تی ب جه بیست.

وبوچوونا سونییان د وی خیلافی دا یا چیبوی، ووی فتنی یا ژ بهر وی شهری پهیدا بووی یی کو د ناقهرا صهحابیان دا چیبوی، د دو مهسلان دا کوم دبت:

(۱) مجموع الفتاوی (۲۵ / ۳۰۴-۳۰۵).

مهسه لا ئیکئی: نهو خو بی دهنگ دکهن وگلهک ل دور وی نائاخفن یا کو د نابقهرا صهحابیان دا چیبوی، چونکی نهئاخفتن ریکا سلامهتییی یه، ونهو دبیزن: ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ - خودایی مه تو گونههین مه بو مه ژئی بیه، وگونههان بو وان برایی مه ژئی بیه یین بهری مه باوهری ئینای وچوین، وتو کهرب ونهقیانه کی بو ئیکئی ژ خودان باوهران نه که د دلین مه دا، خودایی مه هندی تویی تو ب بهنیین خو بی مهره بانی، وتو ب وان بی دلوفانکاری ﴿ (الحشر: ۱۰).

مهسه لا دووی: بهرسفدانان ل سهر وان ریوایه تین د خرابیین وان دا هاتین ژ چه ند لایه کان فهیه:

لایی ئیکئی: د ناؤ فان ریوایه تان دا ریوایه تین دره و هه نه، دوژمین وان بو شکاندان وان فه هاندینه.

لایی دووی: و د ناؤ فان ریوایه تان دا هندهک ریوایه ت هه نه کیمکرن وزیده کرن ب سهر دا هاتینه، وگوهورین ژئی لی هاتینه کرن، ودره و چوویه د ناؤ دا، لهو ته حریفا تیدا هه ی و باوهری بی نائینه ئینان.

لایی سییی: نهو ریوایه تین دورست ژ فان - ونه و دکیمن - وان عوزرا خو هه یه، چونکی یان نهو (موجتههد) ین دورستن، یان ژئی (موجتههد) ین خه له تن، ونه و ژ وان کارانه یین ئجتههاد تیدا دئینه کرن ونه گهر موجتههد تیدا بی دورست بت دو خیر بو وی هه نه، ونه گهر بی خه له ت بت خیرهک بو وی هه یه، و خه له تی بو دئینه ژیرن، ژ بهر وی هه دیسی یا کو تیدا هاتی: کو پیغه مبه ری خودی - سلاؤ لی بن - دبیزت: ﴿إِذَا اجْتَهَدَ الْحَاكِمُ فَأَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ، وَإِنْ اجْتَهَدَ فَأَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ وَاحِدٌ - نه گهر حاکمی ئجتههاد کر وگه هشته حقییی دو خیر بو وی هه نه، ونه گهر وی ئجتههاد کر و خه له ت بوو خیرهک بو وی هه یه ﴿^(۱).

(۱) بوخاری وموسلم فی هه دیسی ژ عه مرئ کورئ عاصی - خودی ژئی رازی بت - فه دگو هیزن.

لایې چاری: نهو مروئن دبت هندهك ژ وان خهلهت بېن، وئيك ژ كرنا گوننهان بې پاراستی نینه، بهلی گهلهك گوننهزېر بو وان گوننهان ههنه یین نهو دكهت، ژ وان:

۱ - دبت نهوی توبه كربت، وگونهه نهگه ر یا چهند بت توبه وی ژی دبهت، وه کی دهلیل بې هاتین.

۲ - وان هند خیر وقهنجی ههنه كو وی ژی ببهت یا كو ژ ئيك ژ وان چي دبت، نهگه ژی چیبوو، خودی دبیزت: ﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾ - هندی باشینه خرابیان دبهن ﴿هود: ۱۱۴﴾.

وههقالینیا وان بو پیغهمبهری - سلاؤ لی بن - ونهو جیهادا وان پیکفه کری تیرا هندی ههیه گوننهان ئيك ژ وان ژی ببهت.

۳ - خیرین وان پتر ژ یین ههه كهسه کی دی بو وان دئینه زیده کرن، وكهس د خیر وقهنجیی دا ناگههته وان، و ب ریکین دورست ژ پیغهمبهری - سلاؤ لی بن - هاتییه كو نهو باشترین جیلن، وكو بیده ریا ئيك ژ وان ژ خیری چیتره ژ چیايه کی زیپی نهگه ئیک کی دی ژبلی وان بکهته خیر^(۱) خودی ژ وان رازی بت ووان رازی بکهت)).

(شیخ الإسلام ابن تیمیه) - خودی رهھی بې ببهت - دبیزت: «وسونی ههمی وزانایین دینی باوهریی نائینن كو كهسهك ژ سهحابیان، یان مروئن پیغهمبهری، یان كهسین پیشیی، بې مهعصومه، بهلکی ب دیتنا وان دبت نهو گوننهان بکهن، وخودی وان گوننهان ب توبی بو وان ژی دبهت، ودهرهجهیین وان بلند دكهت، و ژ بهر خیرین وان نهو وان گوننهان بو وان ژی دبهت، خودی دبیزت: ﴿وَالَّذِي جَاءَ بِالصَّدَقِ وَصَدَقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ. لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ. لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ - ونهوی دگوتن وکریارا خو دا ب راستیی هاتی ژ پیغهمبهر ودویکهفتییین وان، و ب کریار باوهری بې ئینای، نهو نهون یین تهقوال نك خو کومکری،

(۱) د هدیسا بوخاری وموسلمی دا هاتییه.

ویبغه‌مبه‌ری دویمایی مو‌مه‌ده سلا‌لی بن، ونه‌وین باوه‌ری ب وی ئینای و‌کار ب شریعه‌تی وی کری ژ صه‌حابیان ونه‌وین هه‌تا رۆژا قیامه‌تی ب دو‌یق وان دا هاتین ل به‌راهییا فان ته‌قوادارانه. تشتی وان بقیت ژ خو‌شییان بو وان ل نک خودایی وان هه‌ده، نه‌و جزایی ویه‌یی ب دورستی عیاده‌تی خودایی خو کری، و‌گوه‌دارییا وی کری. دا خودی وی کاری خراب یی وان د دنیا‌یی دا کری بو وان ژی بیه‌ت، ژ به‌ر تۆبه‌کرنا وان، و‌دا خودی ب جزایه‌کی باش‌ژ کاری وان د دنیا‌یی دا د‌کر خیری بده‌ته وان، کو به‌حه‌شته ﴿(الزمر: ۳۳-۳۵). و‌خودی دب‌یژت: ﴿حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي دُرِّيَّتِي إِنَّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ. أُولَٰئِكَ الَّذِينَ نَقَبِلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَتَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ - وَمه شیره‌ت ل مرو‌فی کریه کو قه‌نجیی د گهل دایابیین خو ب‌که‌ت هندی نه‌و دساخ بن وپشتی مرنا وان ژی، چونکی ده‌یکا وی نه‌و ب زه‌مه‌ت د زکی خو دا هلگرتییه، و ب زه‌مه‌ت ونه‌خوشی نه‌و بوویه، و‌ده‌می هلگرتن و‌شیردانا وی سیه‌ه‌یفن. و‌به‌حسکرنا ژ فان نه‌خوشییین دایک دب‌یبت نیشانا هندییه کو حه‌قی وی ل سهر عه‌یالی ژ حه‌قی بابی پتره. هه‌تا ده‌می نه‌و مرو‌فه د‌گه‌ته دویمایی هی‌زا خو یا له‌شی و‌عه‌قلی، و‌د‌گه‌ته چل سالییی نه‌و دو‌عایی ژ خودایی خو د‌که‌ت و‌دب‌یژت: خودایی من تو به‌ری من بده هندی کو نه‌ز سوپاسییا قه‌نجییا ته ب‌که‌م یا کو ته د گهل من و‌دایابیین من کری، و‌تو به‌ری من بده کرنا وی کاری چاک یی تو ژی رازی بیی، و‌تو دوونده‌ها من بو من چاک ب‌که، هندی نه‌زم من ژ هه‌می گون‌هه‌ین خو تۆبه‌یه، و‌نه‌ز ژ وانم یین خو ب ده‌ست نه‌مر و‌فه‌رمانا ته فه به‌رداین. نه‌و نه‌ون یین نه‌م باش‌ترینی کاری وان یی چاک ژ وان قه‌بو‌یل د‌که‌ین و ل خرابییین وان دب‌ورین، نه‌و د نا‌ف خه‌ل‌کی به‌حه‌شتی دانه، نه‌و سۆزه یا مه دایه وان نه‌وه سۆزا راست و‌بی گومان ﴿(الأحقاف: ۱۵-۱۶) (۱).

و‌دورژمین خودی نه‌وا د نا‌قه‌را صه‌حابیان دا بو خو کره ه‌یجه‌ت دا نه‌زمانی خو د‌ده‌ر حه‌قا وان دا در‌یژ ب‌که‌ن، و‌بهایی وان کیم ب‌که‌ن، و‌هنده‌ک نفیسه‌رین هه‌ف‌چاخ

(۱) به‌ری خو بده: مجموع الفتاوی (۳۵ / ۶۹).

ل سہر فی نہخشہ بیّ پس چوون، ئەو نفیسہرین نزانن چ دبیزن، فبجا وان خو کرہ
 حہ کہم د ناقبہرا صہحابیین پیغمبہری دا - سلاؤلی بن - ہندہ کان دورست
 دہردنئخن، و ہندہ کان خہلہت دکہن بیی وان دەلیلہک ہہبت ژبلی نہزانینی
 ودویکہفتنا ہہوایی نہفسی، وقہ گپینا وان گوتنان یین دلرہشین رۆژہ لاتناس
 ودویفہ لانکیین وان دبیزن، حہتا وان ہندہک گہنجین موسلمانان - یین رەوشہ نیرییا
 وان یا کیم - ب گومان ئیخستن د دیروکا ئومہتا وان دا، و د پیشیین وان یین چاک
 دا، دا بشین پشتی ہنگی تانی ل ئیسلامی بدہن، وپہیفا موسلمانان ژیکفہ کەن،
 ونہقیانا پیشیین ئومہتی بہاقینہ د دلین پاشیان دا، ل شوینا ہندی کو ئەو چاؤل وان
 بکہن وکاری ب فی گوتنا خودی بکہن: ﴿ وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا
 اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ
 رَءُوفٌ رَحِيمٌ - و ئەو خودان باوہرین پشتی ئەنصاری وموہاجرین یہ کی ہاتین دبیزن:
 خودایی مہ تو گونہہین مہ بۆ مہ ژی بہ، وگونہہان بۆ وان براین مہ ژی ژی بہ
 یین بەری مہ باوہری ئبنای وچوون، وتو کہرب ونہقیانہ کی بو ئیکی ژ خودان
 باوہران نہکە د دلین مہ دا، خودایی مہ ہندی تویی تو ب بہنیین خو بی مہرہبانی،
 وتو ب وان بی دلوفانکاری ﴿ (الحشر: ۱۰).

ناقیرا شهشی

پاشقه‌لیدانا ژ گوتنا خه‌به‌ران بۆ صه‌حابی ونیمامین سهر‌است

۱ - پاشقه‌لیدانا ژ گوتنا خه‌به‌ران بۆ صه‌حابیان:

ژ بناخه‌یین سوننیان شه‌وه: دلین وان وئه‌زمانین وان د دهر حه‌قا صه‌حابیین پیغه‌مبه‌ری خودی دا - سلاف لی بن - دپاقژ بن، وه‌کی خودی شه‌و ب فی چه‌ندی سالو‌خداین ده‌می گوتی: ﴿ وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ - وَهوَ خُودَانِ بَاوَه‌رین پشته ئه‌نصاری وموهاجرین یه‌کی هاتین دبیزن: خودایی مه‌ تو گونه‌هین مه‌ بۆ مه‌ ژئی بیه، وگونه‌هان بۆ وان براین مه‌ ژئی ژئی بیه یین به‌ری مه‌ باوه‌ری ئینای وچووین، وتو کهرب ونه‌قیانه‌کی بۆ ئیکی ژ خودان باوه‌ران نه‌که د دلین مه‌ دا، خودایی مه‌ هندی تویی تو ب به‌نییین خوئی مه‌ره‌بانی، وتو ب وان یی دلوقانکاری ﴿ (الحشر: ۱۰).

وه‌ک گوه‌داری بۆ پیغه‌مبه‌ری خودی - سلاف لی بن - ده‌می دبیزت: ﴿ لَا تَسْبُوا أَصْحَابِي، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَنْفَقَ أَحَدُكُمْ مِثْلَ أَحَدِ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مَدَّ أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ - خه‌به‌ران نه‌بیزنه صه‌حابیین من، نه‌ز ب وی که‌مه‌ یی نه‌فسا من دده‌ستی دا نه‌گه‌ر ئیک ژ هه‌وه هندی چیایی ئو خودی زپری بکه‌ته خیر ناگه‌هته بیده‌رییا ئیک ژ وان یان نیقا وی ﴿ (۱).

وه‌وه خو ژ ریبازا رافزی وخه‌وارجان به‌ری دکهن یین کو خه‌به‌ران دبیزنه صه‌حابیان - خودی ژ وان رازی بت - وکه‌ربین وان ژئی شه‌دبن، وقه‌نجیین وان شه‌دشیرن، وپتریا وان کافر دکهن.

(۱) بوخاری وموسلم حه‌دیسی شه‌دگوه‌یزن.

وسوننی وی قه بویل دکهن یا د کیتاب وسوننه تی دا هاتی د دهر حه قا بهایی وان
دا، و باوه دکهن کو نهو باشترین مرؤفن، وه کی پیغمبهری - سلاؤ لی بن - گو تی:
﴿ خیر کم قرنی .. - باشترین هه وه جیلی منن .. ﴾^(۱).

وده می پیغمبهری - سلاؤ لی بن - به حسی ژیکفه بوونا ئومه تی ل سهر حه فنی و سی
دهسته کان کری، و کو نهو هه می د ئاگری دانه ئیک تی نه بت، و وان پسیرا وی
دهسته کا ب تنی ژئی کری وی گو تی: ﴿ هم من کان علی مثل ما أنا علیه الیوم
و أصحابی - نهو نهون یین کول سهر وی یا نهز و صه حابیین خو نه فرؤ ل سهر ﴾^(۲).

نه بوو زهره - نهو مه زترین سهیدایین ئیمام موسلمیه - دیبژت: نه گهر ته
دیت زه لاهه کی صه حابیین کییم دکهت تو بزانه نهو زه ندیقه، چونکی قورئان
تشته کی حقه، و پیغمبهری حقه، و تشتی نهو بی هاتی بی حقه، و هه ما صه حابینه
نهو چهنده بو مه فه گوهاستی، و هه چیبی تانی ل وان بدهت نهو وی دقیت کیتابی
وسوننه تی نه حقه دهر بیخت، لهو بی هیژا تر بو تانی دی نهو بت، و حوکم کرنا ب
زه ندیقی و سهر دا چوونی ل سهر وی راستر و حه قتره.

ئبن حمدانی زانا د (نهاية المتدین) ی دا دیبژت: هه چیبی خه بهران بیژته
صه حابیین وی چه ندی بو خو حه لال بکهت، دی کافر بت، و نه گهر بو خو حه لال
نه کهت دی فاسق بت، و ژ وی دئیه فه گوهاستن کو نهو د ههر دو حالان دا کافر
دبت، و هه چیبی صه حابیین فاسق بکهت، یان تانی ل دینی وان بدهت، یان وان کافر
بکهت، دی کافر بت^(۳).

۲ - پاشقه لیدانا ژ گو تئا بو زانایین فی ئومه تی یین سه رپاست:

پشتی صه حابیین د بهایی و قه در گرتن و مه رته با بلند دا ئیمام یین سه رپاست ژ
تابعیان و دو یکه فتیبین وان ژ جیلین ب قه در و یین د دو یف دا دئین، یین کو
دو یکه فتئا صه حابیین ب قه نجی کری، وه کی خودی دیبژت: ﴿ وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ

(۱) بوخاری و موسلم فه د گوهیزن.

(۲) ئیمام نه حهد و هنده کین دی فه د گوهیزن.

(۳) شرح عقیده السفارینی (۲ / ۳۸۸-۳۸۹).

مِنْ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ -
 وئەوین بۆ باوەری ئینانا ب خودی و پیغمبەری وی بەری مۆشان ڕاکرین، ژ وان
 مشەختان بین مللەت و ئویجاخین خۆ هیلاین وقەستا واری ئیسلامی کەری، و وان
 پشتهفانین پشتهفانییا پیغمبەری دژی کافران کەری، وئەوین ب قەنجی - د باوەری
 و گۆتن و کریانان دا - دویکەفتنا وان کەری، ئەو ئەون بین خودی ژێ ڕازی بووی ژ
 بەر گوهدارییا وان بۆ خودی و پیغمبەری وی، وئەو ژ وی ڕازی بوون ژ بەر خیرا
 مەزن یا وی دایە وان سەرا باوەری و گوهدارییا وان ﴿التوبة: ۱۰۰﴾.

قینجا چی نابت بهایی وان بیته کیمکرن و خەبەر بۆ وان بینە گۆتن، چونکی ئەون
 ئیمامین هیدایەتی، و خودی دبیژت: ﴿وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ
 وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ لُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصَلِّهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾ - وهه‌چی ل
 دویف ڕیکا پیغمبەری سلاڤ لی بن نه‌چت پشتهی کۆ حەقی بۆ ئاشکەرا بووی،
 و دویچوونا ڕیکە کا دی ژبلی ڕیکا خودان باوەران ووی حەقییا ئەو ل سەر بکەت،
 ئەم دی وی هیلینە ب هیقییا وی ڕیکی ڤه یا وی بەری خۆ دایسی، و ئەم بەری وی
 نادەینە خیری، و ئەم دی وی کەینە د ئاگری جەهنەمی دا، دا گەرما وی ببینت، و ئەو
 چ پیسە جەیی لی زڤرینی یه ﴿النساء: ۱۱۵﴾.

شروڤه‌ کەری (طەحاوی) بی دبیژت: ﴿قینجا ل سەر هەر موسلمانە کی واجبه پشتهی
 خودی و پیغمبەری وی ئەو پشتهفانییا خودان باوەران بکەت، وه‌کی قورئانی گۆتی،
 ب تاییه‌تی میراتگری پیغمبەران، ئەوین خودی ئەو وه‌کی ستیران لی‌کرین خەلک ل
 تاریین هەشکاتی و دەریایی ب وان ب ڕیکی دکەڤن، و موسلمان هەمی ل سەر هندی
 کۆمبووینە کۆ ئەو خودان هیدایەت وزانین. و ئەون جی‌گری پیغمبەری - سلاڤ لی
 بن - د ناڤ ئومەتا وی دا، بین وی سوننه‌تا وی یا مری زیندی دکەن، قینجا ب وان
 کیتاب ڕابووینە وئەو ب وی درابووینە، و ب وان کیتاب ئاخفتییە وئەو ب وی
 ئاخفتینە، وئەو هەمی ل سەر هندی دکۆمبووینە کۆ دڤیت دویکەفتنا پیغمبەری -
 سلاڤ لی بن - بیته‌کرن، به‌لی ئەگەر ئیک ژ وان گۆتسەک هەبت حەدیسە دورست
 وه‌کی وی نه‌بت، دڤیت وی عوزرەک د هیلانا وی حەدیسە دا هەبت﴾.

وعوزر هەمی د سی ڕه‌نگان دا کۆم دبن:

تیک: وی باوهری نه ئینایه کو پیغمبهری - سلاف لی بن - نهو گوتن گوتیه.

دو: وی باوهری نه ئینایه کو مه خسه دا وی ب وی گوتنی نهو مه سه له یه.

سی: وی باوهری هه بوویه کو نهو حو کم یی هاتییه نه سخ کرن.

فینجا قهنجی ومنه تا وان ل سهر مه هه یه، کو وان بهری مه راکرییه ونهو گه هاندییه مه یا پیغمبه ر - سلاف لی بن - یی هاتییه هنارتن، ونهو بو مه ناشکهره کر ییه یال بهر مه بهرزه، فینجا خودی ژ وان رازی بت وو ان رازی بکه ت: ﴿ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ - ونهو خودان باوهرین پشتی نه نصاری ومو هاجرین یه کی هاتین دبیرن: خودایی مه تو گونه یین مه بو مه ژ یی به، وگونه هان بو وان براین مه ژ یی بیسه یین بهری مه باوهری ئینای وچووین، وتو کهر ب ونه فیانه کی بو ئیکی ژ خودان باوهران نه که د دلین مه دا، خودایی مه هندی تویی تو ب به نییین خو یی مهره بانی، وتو ب وان یی دلوفانکاری ﴿ (الحشر: ۱۰).

وکیمکونا بهایی زانایان، ژ بهر خه له تییه کا ئجهادی یا ژ هنده ک وان چیی دبت ریازا بیدعه چییانه، و ژ وان نه خشه یانه یین دوژمنین ئومه تی داناین دا گومانی د دینی دا دهر ییخن، ودوژمناتییا د ناقه را موسلمانان دا پهیدا بکه ن، ودا پاشییین ئومه تی ژ پیشییین وان فه که ن، ودوبه ره کییی بیخنه ناقه را گه نجان وزانایان، وه کی نوکه چیبووی، فینجا نهو شاگرده یین ژ نوی دهست ب وهر گرتنا زانینی دکه ن وبهایی فقه زانان کیم دکه ن و فقها ئیسلامی بی بها دکه ن، وخو ژ خواندنا وی دده نه پاش ومفایی بو خو ژ یی وهر ناگرن، بلا خو ل فی چهنندی هشیار بکه ن، وبلا نهو شانازییی ب فقها خو بهن، وقه دری زانایین خو بگرن، و ب گوتگوتکین دلره شان نه ئیه خاپاندن، وخود ییه هاریکار.

دەرگەھى شەشى

بىدعە

وئەو د چەند ناھىران داىە:

ناھىرا نىكى: پىناسەيا بىدعەيى، رەنگىن وي، ئەھكامىن وي.

ناھىرا دوھون: دەر كەفتنا بىدعەيان د ژىنا موسلمانان دا، وئە گەرپىن وي چەندى.

ناھىرا سىيىن: ھەلوپىستى ئوممەتا ئىسلامى ژ بىدعە چىيان، ومەنھەجى سوننىيان د رەددا وان دا.

ناھىرا چارىن: ئاخفتن ل سەر ھندەك نمونەيان ژ بىدعەيىن ھەقچاخ:

۱ - گىرانا ئاھەنگىن مەولوودا پىغەمبەرى.

۲ - تەپرىكىيا ب جھ وشوینوارپن مریان.

۳ - بىدعەيىن د دەلىقەيا عىبادەت وخونىزىك کرنا بۆ نك خودى

.۱۵

ناشبرا ئیکى

پیناسهیا بیدعهی، بهنگین وى، نهکامین وى

۱ - پیناسهیا بیدعهی:

بیدعه د زمانى دا یا وهرگرتیه ژ پهیفا (البدع)، ورامانا وى ئهوه تشتهك بى وینهیه کى کهفن بیته داهینان، و ژ فییه گوتنا خودی: ﴿بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ - وَخودیه داهینهرى عهسمانان وعهردی﴾ (البقرة: ۱۱۷)، یهعنى: وى ئهوه بى وینهیه کى کهفن ئافراندينه، خودی دبیژت: ﴿قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَاً مِنَ الرُّسُلِ - تو ئهوى موحهمد بیژه بوتپهریسین ملله تی خو: ئهز نه ئیکه مین پیغه مبهری خودیمه بو مروقان هاتیم﴾ (الأحقاف: ۹)، یهعنى: ئهز نه یی ئیکیمه خودی بو بهنیان هنارتی، وبهری من ژى گلهك پیغه مبهر هاتینه.

ودئیه گوتن: فالانى بیدعهیهك دهریخست، یهعنى: دهست ب ریازه کا نوی کر یا کهسى بهری وى نه ناسی.

ودهریخستنا بیدعهی دو رهنگن:

دهریخستنا بیدعهی د عدهتان دا، وهکی دهریخستنا ئامویره تین نوی، وئفه تشته کى دورسته، چونکی بناخه د عدهتان دا جهلالیه.

ودهریخستنا بیدعهی د دینی دا، وئفه جهرامه، چونکی بناخه د دینی دا وهرگرتنه، پیغه مبهر - سلاقلی بن - دبیژت: ﴿من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد - ههچی تشته کى نوی د قى دینی مه دا دهریخت ئهول وى یی زفراندیه﴾^(۱)، و د ریوایه ته کى دا هاتییه: ﴿من عمل عملاً ليس عليه أمرنا فهو رد - ههچی کاره کی بکهت ودینی مه ل سهر نه بت ئهوى یی زفراندیه﴾^(۲).

(۱) بوخاری وموسلم فه دگو هیزن.

(۲) د صهحیحا موسلمی دایه.

۲ - په ننگین بیدعه یی:

بیدعه یا د دینی دا دو په ننگین:

په ننگی ئیکې: بیدعه یا د گوتن و باوهریی دا، وه کی گوتنن جه همی وموعنه زلی ورافزییان، وه همی دهسته کین دی یین سهر دا چووی، و باوهرییین وان.

په ننگی دووی: بیدعه یا د عیاده تان دا، وه کی عه بدینییا خودی ب عیاده ته کی وی نه دانای، و نه و چندد پشکه که:

پشکا ئیکې: نه وه یا د بناخه یی عیاده تی دا بت: وه کی کو عیاده ته کی چو بناخه د شریعه تی دا بو نه بن نه و دهر بیخت، وه کی نقیژه ک یان روژییه کا د شریعه تی دا ههر نه هه ی نه و دهر بیخت، یان هنده ک جه ژنن نه شهرعی وه کی جه ژنا مه ولوودی دهر بیخت.

پشکا دووی: نه وه یا زیده یی بت ل سهر عیاده ته کی دورست، وه کی کو رکاعه ته کی ل نقیژا نیقرو یان نیقاری زیده که ت.

پشکا سیی: نه وه یا د په ننگی کرنا عیاده ته کی دورست دا بت، وه کی کو ب په ننگه کی نه یی شهرعی بکه ت، وه کی گوتنا زکری شهرعی پیکفه وه کی سترانان، وخو وه ستاندنا د کرنا عیاده تان دا ب په ننگه کی و ه سا کو ژ سوننه تا پیغه مبهری - سلاقی بن دهر که فت.

پشکا چاری: نه وه کو نه و دهمه کی بو کرنا عیاده ته کی دورست ده سنیشان بکه ت شریعه تی ده سنیشان نه کربت، وه کی ده سنیشان کرنا روژا نیقا شه عبانی وشه فا وی بو روژیگر تسی و کرنا نقیژان، و نه و ب خو روژی و نقیژین شه فی کاره کی شه عینه، به لی گریدانا وان ب دهمه کی تاییه ت فه ده لیل یی دقیت.

۳ - حوکمی دهر نیخستنا بیدعه یان د دینی دا ب ههمی په ننگین وی فه:

ههر بیدعه یه کا هبت د دینی یا حه رامه و سهر دا چوونه، ژ بهر گوتنا پیغه مبهری - سلاقی بن: ﴿وایاکم ومحدثات الأمور، فإن کل محدثه بدعه وکل بدعه ضلاله﴾ - وه شباری کارین نوی دهر نیخستی بن، چونکی ههر تشته کی نوی دهر که فتی بیدعه یه،

وهەر بیدعهیه کا ههبت سهرداچوونه ﴿^(۱) وگوتنا وی - سلافل ی بن -﴾ من أحدث فی امرنا هذا ما لیس منه فهو رد - ههچیئی تشته کی نوی د فی دینی مه دا دهر بیخت نهول وی یی زفراندیهه ﴿^(۲)، و د ریوایه ته کی دا هاتییه: ﴿من عمل عملاً لیس علیه امرنا فهو رد - ههچیئی کاره کی بکته و دینی مه ل سهر نهبت نهو یی زفراندیهه ﴿^(۳)، وئه ههردو هه دیسه ده لیکن کو ههر تشته کی د دینی دا نوی دهر کهفت بیدعهیه، وههر بیدعهیه کا ههبت سهرداچوونه کا ل خودانی زفراندیهه، ومهنا فی نهوه بیدعه د عیاده تی وعه قیدی دا یا حه رامه، به لی حهرامی ل دو یف رهنگی بیدعه یی ژ حهرامیی یا جودایه، هندهک ژئی کوفره کا ناشکه رایه وه کی طه و افال دژر قهبران وهک خوننیزیکرکرن بو خودانین وان قهبران، وپیشکیشکرنا قوربان وهه کوشتیان بو وان، ودوعا کرنا ژ خودانین قهبران، وخواستنا هاریکاری ژ وان، ووه کی گوتنن توندکارین جهمی وموعته زلیان. وهندهک ژئی ژ نامویره تین شرکینه، وه کی نأفا کرنا ل سهر قهبران وکرنا نفیژی ودوعایان ل نک، وهندهک ژئی فاسقییا د باوهرییی دایه وه کی بیدعه یا خه وارج وقه ده ری ومهرجنیان د گوتن و باوهریین وان دا یین دژی ده لیکن شهرعی، وهندهک ژئی گونه هه وه کی نه ئینانا ژنی ورا بوونا رژیگری ل بهر رژی، وخه ساندن ب مه خسه دا برینا شه هو ه تی ^(۴).

هشیارگرنهک: ههچیئی بیدعه یی بکته بیدعه یا باش و بیدعه یا خراب، نهو یی خه له ته وکاری وی دژی گوتنا پیغه مبه رییه - سلافل ی بن: ﴿فإن كل بدعة ضلالة﴾ چونکی پیغه مبه ری - سلافل ی بن - حو کم ل سهر بیدعه یان کرییه کو نهو هه می سهرداچوونه، وئه فه یی دبیژت: هه می بیدعه سهرداچوون نینن، به لکی هندهک بیدعه یین باش هه نه.

(الحافظ ابن رجب) د (شرح الأربعین) ی دا دبیژت: «گوتنا پیغه مبه ری - سلافل ی بن - ﴿كل بدعة ضلالة﴾ ژ په یقین کومکهره، تشتهک ژ بن دهرنا کهفت، وئهو

(۱) ترمذی فه دگو هیزت و دبیژت: هه دیسه کا هه سه نا صد حیه.

(۲) بوخاری وموسلم فه دگو هیزت.

(۳) د صد حیه موسلمی دایه.

(۴) بهری خز بده: کتیا (الاعتصام) یا شاطبی (۲ / ۳۷).

بناخه كې مهز نه ژ بناخه يين ديني، وئو وه كي گوتنا پيغهمبهريه - سلاؤ لي بن - : ﴿من أحدث في أمرنا ما ليس منه فهو رد﴾ فيجا هه چيبي تشته كي نوي دهر بيخت وبؤ ديني پالفهدهت، وچو بناخه بؤ وي د ديني دا نه بت لي بزقوت ئه و سهر د اچوونه، ودين يي ژي بهريه، ووه كي ئيكه د في چهندي دا مهسه لين عه قيدي، يان كريار، يان گوتنيئ ناشكه را و فهارتي... (۱).

وفان چو دهليل ل سهر هندي نينن كو بيدعهيه كا باش ههيه، ژبلي گوتنا عومهرى - خودي ژي رازي بت - د دهر حهقا نقيزين تهر اويجان دا: «نعمت البدعة هذه - چ باش بيدعهيه نه فه».

وئو د بيژن: هندهك تشتين نوي دهر كه فتبون سهله فان حاشاتي لي نه كر، وه كي كؤمكرنا قورئاني د موصحه فه كي دا، ونقيسينا حهديسي.

وبه رسف ل سهر في چهندي نه فهيه: هندي نه فه كار نه بناخه د شريعه تي دا بؤ ههيه، وئو نه د نوي دهر كه فتينه، وگوتنا عومهرى: «نعمت البدعة» مهخسه دا وي بي بيدعيا زمانيه نه يا شرعى، وتشتي بناخهيهك د شريعه تي دا بؤ هه بت ئه و لي دزقوت، وئو گهر هاته گوتن: ئه و بيدعهيه، مهخسه د پي بيدعيا زمانيه نه كو يا شريعه تيبه، چونكي بيدعه د شريعه تي دا ئه و تشته بي چو بناخه د شريعه تي دا بؤ نه بت، وكؤمكرنا قورئاني د ئيك كيتابي دا بناخه د شريعه تي دا بؤ ههيه، چونكي پيغهمبهري - سلاؤ لي بن - فرمان ب نقيسينا قورئاني دكر، به لي ئه و يا نقيسي وبژاله بو، ئينا صه حابيان ئه و د موصحه فه كي دا كؤم كر.

ونقيزين تهر اويجان پيغهمبهري - سلاؤ لي بن - هندهك شه فان ل به را صه حابيين خو كروبون، ودوماهيبي نه هات ترسيا ئه و ل سهر وان فهرز بن، و صه حابي مان د ژيانا پيغهمبهري دا - سلاؤ لي بن - وپشتي مرنا وي ژي كت كت ئه و دكرن، حه تا عومهرى - خودي ژي رازي بت - ئه و ل سهر ئيمامه كي كؤم كرين وه كي كو وان ل دويغ پيغهمبهري - سلاؤ لي بن - دكر، وئفه نه بيدعهيه كه د ديني دا.

(۱) جامع العلوم والحكم، بپ ۲۳۳.

ونقىسنا ھەدىسى ژى بناخەيەك د دىنى دا بۆ ھەيە، ويىغەمبەرى -سلاڧۇ لى بن-
 فەرمان ب نقىسنا ھەدەك ھەدىسان ل ھەدەك صەھابىيىن خۆ كىرەو، دەمى وان ئەو
 داخواز ژى كىرى، وئەبوو ھورەيرەى - خودى ژى رازى بت - ل سەر دەمى
 يىغەمبەرى -سلاڧۇ لى بن- ھەدىس دنقىسى^(۱)، و ترسا ژ نقىسنا ھەدىسى ل دەمى وى
 ئەو بوو ئەو وقورئان تىكەلى ئىك بىت، و دەمى يىغەمبەر -سلاڧۇ لى بن- مەرى، ئەڧ
 ترسە نەما، چونكى قورئان بەرى مرنا وى تمام بوو بوو وھاتبوو بىنە جھەكرن، قىچا
 موسلمانان پىشتى ھنگى ھەدىس نقىسى دا ژ بەرزەبوونى بىتە پاراستن، و خودى پىش
 ئىسلامى و موسلمانان قە خىرا وان وان بنقىست، كو وان كىتابا خودابى خۆ
 وسوننەتا يىغەمبەرى خۆ -سلاڧۇ لى بن- ژ بەرزەبوونى و كارى بى خىران پاراستى.

(۱) د بنیات دا ب فى رەنگى ھاتىبە.. و دئىتە زانين كو ئەبوو ھورەيرە مرؤڧەك بوو خواندن
 ونقىسین نەدزانى، و ئىمام ئەھمەد ژ ئەبوو ھورەيرەى ڧەدگۆھىرت، دىيۆت: كەس ژ من زانانر
 نەبوو ب ھەدىسا يىغەمبەرى -سلاڧۇ لى بن- عەبدللاھى كورپى عەمرى تى نەبت ئەوى
 دنقىسى، دەستورى ژ يىغەمبەرى -سلاڧۇ لى بن- خواست كو تىشتى ژ وى گۆھ لى بىت ب
 دەستى خۆ بنقىست، ئىنا يىغەمبەرى دەستورى دابى، بەرى خۆ بدە كىتبا: الحدیث والحدثون، يا
 محمد محمد أبو زهو، بپ ۱۲۵ (وەرگىپ).

ناقبرا دووی

دهرکهفتنا بیدعهیان د ژینا موسلمانان دا،

ونه گهرین وین چندی

۱ - دهرکهفتنا بیدعهیان د ژینا موسلمانان دا:

ودو مهسهله دکهفته د بن دا:

مهسهلا ئیکي: دهمی پهیدا بوونا بیدعهیان:

(شیخ الإسلام ابن تیمیه) - خودی رهچی پی بهت - دیبژت^(۱): وتو بزانه کو گشت ئەو بیدعهیین په یوهندی ب زانین و عیباده تان شه هه می ل دویمهیا دهمی خهلیفین راشدی پهیدا بووینه، وه کی پیغه مبهری - سلاؤ لی بن - گوئی: ﴿من یعش منکم فسیری اختلافاً کثیراً، فعلیکم بسنتی وسنة الخلفاء الراشدين المهديين - ههچیئ ژ هوهه بینهتته ساخ جودابوونه کا مهزن دی بینت، فیجا سوننه تا من وسوننه تا خهلیفین راشدی بین سهرپرست بگرن ﴿^(۲)، وئیکه مین بیدعه پهیدا بووی، بیدعه یا قهدهری، ویا ئرجائی بوو، و بیدعه یا شیعاتیی و خهوارجان بوو، و دهمی موسلمان ژیکفه بووین پشتی کوشتنا عثمانی بیدعه یا هرووریان پهیدا بوو، پاشی ل دویمهیا دهمی صهحابیان قهدهری پهیدا بوون، ل دویمهیا دهمی (ئبن عومهر وئبن عه بیاس و جابر) ی و صهحابیین وه کی وان - خودی ژئی رازی بت، و ل نئزیککی وی دهمی مه رجئی پهیدا بوو، و جهمی ل دویمهیا دهمی تابعیان پهیدا بوون پشتی مرنا عومهری کوری عه بدله زیزی، و دئیتته ریوایه تکران کو ئەو ل وان هاتبوو هشیار کرن، و پهیدا بوونا جهمی ل خهراسانی بوو ل دهمی خیلافه تا هسامی کوری عه بدلمه لکی.

ئه ژ بیدعهیه د جیلی دووی دا پهیدا بوون هیشتا صهحابی د ساخ، و وان خو ل سهر کاری بیدعه چیان نه رازی کر، پاشی بیدعه یا موعته زلییان پهیدا بوو، و فتنه د

(۱) مجموع الفتاوی (۱۰ / ۳۵۴).

(۲) ئەبوو داوود و ترمذی فه دگو هیزن، و ترمذی دیبژت: حه دیسه کا حه سه نا صه حیه.

ناقہدرا موسلمانان دا پھیدا بوون، وژیک جودا بوونا د بیر وبوچوونان دا دهرکهفت، ومهیلال سهر بیدعه ودلچوونان دیار بوو، وبیدعهیا صوفیاتییی ژی دهرکهفت، وبیدعهیا ئافاکرنا ل سهر قهبران پشتی جیلین چاک، وهوسا چهند دهم بچت بیدعه پتر لی دئین.

مهسهلا دووی: جهی پھیدا بوونا بیدعهیان:

د مهسهلا پھیدا بوونا بیدعهیان دا وهلاتین موسلمانان ههمی وهکی ئیک نینن، (شیخ الإسلام ابن تیمیہ) دیبئت: «بازیرین مهزن یین کو صهحابیین پیغمهبری خودی - سلاؤ لی بن - لی ئاکنجی بووین وزانین وزانا ژی دهرکهتین یینجن: ههر دو حهره، وهردو عراق، وشام، قورئان وحهدیس، وفقه وعیادهت ژ وان دهرکهفتییه، وههر ژ فان بازیران هندهک بیدعهیین بناخهیی ژی دهرکهفتینه، بازیری پیغمهبری تی نهب، ل کووفه شیعاتی وئرجائی دهرکهفتینه، پشتی هنگی ل وهلاتین دی بهلاقبوونیه، ول بهصرا قهدهری وموعتهزلی وزوهدا خراب دهرکهفتینه، پشتی هنگی ل وهلاتین دی بهلاقبوونیه، ول شامی ناصبی وقهدهری دهرکهفتینه، وجهههمی ل وهلاتی خهراسانی دهرکهفتییه، وئهو ژ ههمی بیدعهیان خرابته.

وپھیدا بوونا بیدعهیان ل دویش دویرکهفتنا جهییه ژ واری پیغمهبرییی، ودهمی موسلمان ژیکفه بووین پشتی کوشتنا عوثنانی بیدعهیا حهرووریان پھیدا بوو، بهلی بازیری پیغمهبری ساخلم ما ژ دهرکهفتنا فان بیدعهیان، وئه گهر تشتک ژ وان لی ههبا ژی بی قهشارتی بوو، وخودانی وی ل نک وان بی بی بها ولومه لیگری بوو، وهندهک ژ قهدهرییان ل ویری هه بوون بهلی دشهرمزار بوون، نه وهکی شیعاتییی وئرجائی ل کووفه، وئعتزالی وبیدعهیین زاهدان ل بهصرا، وناصبییان ل شامی، ئهو دئاشکهرا بوون، و ب ریکین دورست ژ پیغمهبری - سلاؤ لی بن - هاتییه قه گوهاستن کو ده جبال ناچته مه دینی، وزانین وباوهری لی دئاشکهرا بوو حهتا دهمی ههقالین مالکی، وئهو خه لکی جیلی چارینه،^(۱).

(۱) مجموع الفتاوی: (۲۰ / ۳۰۰-۳۰۰۳).

ول سهر دهمی ههر سی جیلین باشزل مه دینی ئیکجار چو بیدعه نه بوون، و چو جاران چو بیدعه د بناخه یین دینی دا ژئی دهرنه که فینه، وه کی کو ژ باژیرین دی دهر که فین.

۲ - نه گهرین په یدابوونا بیدعه یان:

تشتی گومان تیدا نه هدی نه وه خو گر تا ب کیتاب وسونه تی فه مروقی ژ بیدعه وسهر دا چوونی رزگار دکهت، خودی دبیزت: ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ - وَ تَشْتِيْ خُودِيْ شِيْرَهْتِ بِيْ لْ هِهْوِه كِرِيْ نَهْفَهِيَه كُو هِنْدِيْ ئِيْسَلَامِه رِيْكََا خُودِيْ يَا رَاسْتَه فَيَجَا لِيْ هِهْرِن، وَدُوِيْچُوْنَا رِيْكَِيْن بَهْرَزَه بُوُوْنِيْ نَه كَهْن، نَهو دِيْ هِهْوِه بْزَالَه كَهْن وَهِهْوِه ژ رِيْكََا خُودِيْ يَا رَاسْت دُوِيْر كَهْن﴾ (الأنعام: ۱۵۳).

وييغه مبهري - سلافي لي بن - نهو چهنده ناشكه راكر وه كي بن مه سعود - خودي ژي رازي بت - ژي فه دگوهيزت، دبيزت: ييغه مبهري خودي - سلافي لي بن - خيچكه بو مه كيشا وگوت: ﴿هَذَا سَبِيلَ اللَّهِ - نَهْفَه رِيْكََا خُودِيْه﴾ پاشي هندهك خيچ ل لايي وي يي راستي وي چهي كيشان، پاشي گوت: ﴿وَهَذِهِ سَبِيلٌ، عَلٰى كُلِّ سَبِيلٍ مِنْهَا شَيْطَانٌ يَدْعُو إِلَيْهِ - وَنَهْفَه ژي رِيْكَِن، ل سهر ههر رِيْكه كي شه يتانهك هديه بو گازي دکهت﴾ پاشي نه ف نايه ته خواند: ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ - وَ تَشْتِيْ خُودِيْ شِيْرَهْتِ بِيْ لْ هِهْوِه كِرِيْ نَهْفَهِيَه كُو هِنْدِيْ ئِيْسَلَامِه رِيْكََا خُودِيْ يَا رَاسْتَه فَيَجَا لِيْ هِهْرِن، وَدُوِيْچُوْنَا رِيْكَِيْن بَهْرَزَه بُوُوْنِيْ نَه كَهْن، نَهو دِيْ هِهْوِه بْزَالَه كَهْن، وَهِهْوِه ژ رِيْكََا خُودِيْ يَا رَاسْت دُوِيْر كَهْن. نَهْفَه بَهْرِيْخُودَانَا بَهْر ب رِيْكََا رَاسْت فه نه وه يَا خودي شيرهت بي ل هه وه كرى، دا بهلكي هوين ب ريكه بجهينانا نه مري وي خو ژ عهز ابا وي پاريزن﴾^(۱).

(۱) نه ههد وبن حبان و حاكم وهنده كي دى فه دگوهيزن.

فَیْجَا هَهِیَیْ پَشت بده ته کیتاب وسوننه تی، رِیَازِیْن سهر د اچووی و بیدعه یین
نوی دهر کفتی دی وی ب نک خو فیه کیشن، و نهو تشتین دبنه نه گهرا پهیدا بوونا
بیدعه یان د فان کاران دا کوم دین:

نه زانینا ب نه حکامین دینی، دویکه فتنا هه وایی نه فسی، تهعه صصوب بو بیر
و بوچوون و که سان، چاقلیکرنا کافران.

و چهنده کی ب به رفره هی دی به حسی فان نه گهرا ن کهین:

أ - نه زانینا ب نه حکامین دینی:

چه ند زه مان فه کیشت، و خه لک ژ شوینوارین پیغه مبه رینییی دویر که فن، زانین
کیم دبت و نه زانین به لاف دبت، وه کی پیغه مبه ری - سلا ف لی بن - به حسی وی چه ندی
کری دهمی گوتی: ﴿من یعش منکم فسیری اختلافاً کثیراً - هه چییی ژ هه وه یی
بژیته جوداهییه کا گه له ک دی بینت﴾^(۱)، و دهمی گوتی: ﴿إن الله لا یقبض العلم
انتزاعاً ینترعه من العباد، ولكن یقبض العلم بقبض العلماء، حتی إذا لم یبق عالماً اتخذ
الناس رؤوساً جهالاً، فستلوا فأفتوا بغير علم، فضلوا وأضلوا - هندی خودییه زانینی
ب گرتن ژ به نییان ناگرت، به لکی نهو زانینی ب گرتنا زانایان دگرت، هه تا نه گه
چو زانا وی نه هیلان مرو ف هنده ک سهرین نه زان بو خو ددانن، فیجا پسپار ژ وان
دئیه کرن و نهو بی زانین فه توایی ددهن، فیجا دسهر دا دچن و خه لکی ژ ی د سهر دا
دبه ن﴾^(۲)، فیجا ژ زانینی و زانایان پیغه تر کهس به رانسه ری بیدعه یان رانا وه ستت،
فیجا نه گه زانین و زانا نه مان ده لیقه بو بیدعه یان فه دبت کو ناشکه را بن و به لاف بن،
و بو بیدعه چییان ژ ی کو ب بزا ف بکه فن.

ب - دویکه فتنا هه وایی نه فسی:

هه چییی پَشت بده ته کیتاب وسوننه تی نهوی دویکه فتنا هه وایی خو کر، وه کی
خودی گوتی: ﴿فَإِنْ لَمْ یَسْتَجِیْبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا یَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ

(۱) ژ هه دیسه کی یا نه بو داوود و ترمذی فه دگو هیزن و ترمذی دبیژت: هه دیسه کا هه سه نا
صه حیحه.

(۲) جامع بیان العلم و فضله لابن عبد البر (۱ / ۱۸۰).

هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ - فَيُجَا نُهُ كَرِ وَا ن بَهْرَسَقَا تَه نَهْدَا، وَا وَا ن چَو هِيَجَدَت نَهْمَا ن، تَو بَزَا نَه كَو هَهْمَا نُهُ و دَوِيكَه فِتْنَا دَلچَو و نِي ن خَو دَكَه ن، و كَه س زُ وِي بَهْرَزَه تَر نِي نَه يِي دَوِيكَه فِتْنَا دَلچَو و نِي ن خَو بَكَه ت يِي وِي هِي دَا يَه تَه كُ زُ نَك خَو دِي هَه بَت ﴿ (القصص: ۵۰).

و خَو دِي دِي بِي ت: ﴿ أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ - نَهْرِي فَيُجَا تَه نَه يِي مَوْحَمُه د نُهُ و كَه س دِي تِي يَه يِي دَلچَو و نَا خَو بَو خَو كَرِي يَه خَو دَا و ه نَد، فَيُجَا هَه ر تَشْتَه كِي دَلِي وِي بَخَوَا ز ت نُهُ وِي دَكَه ت، و خَو دِي پَشْتِي زَا نِي ن گَه هَا نَدِي يِي و چَو هِيَجَدَت بُو نَه هِي لَا يِن نُهُ و بَهْرَزَه كَر، لَه و نُهُ و گُو ه نَا دَه تَه چَو شِيْرَه تَا ن، و وِجَه كِي بُو خَو زِي و ه ر نَا گَر ت، و خَو دِي خَه تَم ل سَه ر دَلِي وِي دَا يَه، فَيُجَا نُهُ و د تَشْتَه كِي نَا گَه ت، و پَهْرَدَه ل سَه ر چَا فَيِن وِي دَا نَا يِنَه، لَه و نُهُ و دَه لِي لِي ن خَو دِي نَا يِنَسْت؟ فَيُجَا پَشْتِي خَو دِي نُهُ و بَهْرَزَه كَرِي كِي هَه يَه بَهْرِي وِي بَدَه تَه حَه قِي يِي و رِي كِي نِي شَا بَدَه ت؟ ﴿ (الجمانية: ۲۳).

و بِي دَعَه هَه مَا تَه فَنِي هَه وَا يِي نَه فَسِي يَه يِي دَوِيكَه فِتْن بُو دِي تَه كَر ن.

ج - تَه عَه صَو ب بُو بِي ر و بُو چَو و ن و زَه لَامَا ن:

تَه عَه صَو بَا بُو بِي ر و بُو چَو و ن و زَه لَامَا ن بَهْرِي مَرُو قِي زُ دَوِيكَه فِتْنَا دَه لِي لِي و زَا نِي نَا حَه قِي يِي و ه ر دَكِي ر ت، خَو دِي دِي بِي ت: ﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَنْبَغُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا - وَنَه گَه ر خَو دَا ن بَا و ه رَا ن ب شِيْرَه تَكَا رِي فَه گُو تَه سَه ر دَا چَو و يَا ن: دَوِيچَو و نَا وِي بَكَه ن يَا خَو دِي نِي نَا يَه خَوَا رِي زُ قَوْر تَا نِي و رِي نِي شَا دَا نِي، نُهُ و ل سَه ر چَا قَلِي بَكْر نَا پَشِي يِن خَو يِي ن بُو تَه رِي س رِ زُ دِي يِي دَكَه ن و دِي بِي ت ن: نَه م دَوِيكَه فِتْنَا دِي نِي هَه و ه نَا كَه يِن، بَه لَكِي دِي دَوِيكَه فِتْنَا وِي كَه يِن يَا مَه بَاب و بَا پِي رِي ن خَو ل سَه ر دِي تِي ن ﴿ (البقرة: ۱۷۰). وَنَه فَه يَه عَه دَه تِي خَو دَا نِي ن تَه عَه صَو بِي نَه فَو رُو، زُ هِنْدَه ك دَوِيكَه فِتِي يِن مَه زَه بِي ن صَو و فِي يَا ن و قَه بَرِي ه رِي سَا ن، نَه گَه ر نُهُ و بُو دَوِيكَه فِتْنَا كِي تَاب و سَوْنَه تِي هَا تَه خَوَا سْتِن و دَا وَا ن تَشْتِي ن دَرِي كِي تَاب و سَوْنَه تِي نَه كَه ن، نُهُ و مَه زَه ب و شِي خ و بَاب و بَا پِي رَا ن دِي بُو خَو كَه نَه هِيَجَدَت.

د - چاقلىكرنا كافران:

وئەقە ژ ھەمى تىشتان پىز خودانى دئىختە بىدەيان، ۋەكى د ھەدىسا ئەبوو ۋاقدى لەيشى دا ھاتى دىبىت: ئەم د گەل پىغەمبەرى خودى - سلاۋ لى بن - دەر كەفتىنە خونىنى، ۋەم د ئىسلامى دا ھىشتا دنوى بووين، وموشركان دارەك ھەبوو ل دۆر كۆم دبوون ۋەككى خۆ تى ددانا، دگۆتنى: (ذات أنواط) ئىنا ئەم د بەر دارەكى را بۆرىن قىجا مە گۆت: ئەى پىغەمبەرى خودى بۆ مە ژى (ذات أنواط) ھكى بدانە كا چاوا وان (ذات أنواط) ھك ھەى، ئىنا پىغەمبەرى - سلاۋ لى بن - گۆت: ﴿الله أكبر! ئەقە ئەو رىكن! ئەز ب ۋى كەمە يى نەفسا من د دەستى دا ۋەكى ئسرائىلىيان گۆتىيە موساى: ﴿اجعل لنا إلهًا كما لهم آلهة قال إنكم قوم تجهلون - بۆ مە ژى صەنەمەكى چىكە دا بۆ خۆ بگەينە خوداۋەند، ۋەكى كا چاوا فى مللەتى ھندەك صەنەم ھەنە عىبادەتى بۆ دكەن، موساى گۆتە وان: ئەى مللەتۆ ھندى ھوینن ھوین مەزنىيا خودى نزانن، ۋھوین نزانن كو پەرستق ب تى بۆ خودىيە ﴿(الأعراف: ۱۳۸) ھوین دى ل رىكىن بىن بەرى خۆ چن ﴿.

قىجا ئەقە ھەدىسە ھندى دگەھىنت كو چاقلىكرنا كافران بوو ئىكا ھند ژ ئسرائىلىيان چىكرى ئەو فى داخوازا كرىت بگەن، كو موسا خودايەكى بۆ وان بدانت دا ئەو پەرستى بۆ بگەن، ۋەو بوو ھندەك صەحابىيىن موھەممەدى ژى - سلاۋ لى بن - پالداين كو ئەو دارە كا تەپرەك بۆ وان بدانت، ۋەقە ۋاقى نوكەيە ژى، پىرپىيا موسلمانان چاۋ ل كافران دكەن د كارىن وان بىن بدعى وشركى دا، ۋەكى چەژنىن بوونى، ۋگىرانا رۆژ ۋەفتىيان بۆ ھندەك كارىن تايەت، ۋگىرانا ئاھەنگان ب ھلكەفتىن دىنى ۋبىرھاتسان، ودانانا پەيكەران، ۋگىرانا تازىيان، ۋبىدەيىن جەنازان، ۋئافاكرنال سەر قەبران، ۋگەلەك تىشتىن دى.

ناثبرا سيبی

ههلوپستی نومه تا نیسلامی ژ بیدعه چیبیان،

ومه نهه جی سوننییان د رهدا وان دا

۱ - ههلوپستی سوننییان ژ بیدعه چیبیان:

ژ بهری وهره حالی سوننییان ئه وه ئه و بهرسقا بیدعه چیبیان ددهن، وره دی ل سهر بیدعه یین وان دکهن، ووان ژ کرنا بیدعه یه یان پاشقه دبهن، وئه شه هنده ک نمونه بو ته ل سهر وی چه ندی:

(أ) دهیکا دهر دائی دبیزت: جاره کی بای دهر دائی ب عیجزی فه هاته نک من، من گۆتی: ته چیه؟ وی گۆت: ب خودی تشته کی ژ کاری موحه مده دی ئه ز ل نک وان نابینم ئه و تی نه بت ئه و هه می پیکفه نقیژی دکهن^(۱).

(ب) عومهری کوری یه حیای دبیزت: من گوهل بای خو بوو ژ بای خو فه دگوهاست گۆت: ئه م بهری نقیژا سپیدی ل بهر دهری عه بدلاهی کوری مه سعودی کۆم دبووین، وده می ئه و دهر دکه فت ئه م د گهل دچووینه مزگه فتی، ئینا ئه بوو موسای ئه شعهری هاته نک مه، وگۆت: هیشتا بای عه بدرره جانی دهر نه که فتیه نک هه وه؟ مه گۆت: نه، ئینا ئه و ژی ل نک مه روینشت حه تا ئه و دهر که فتی، وده می ئه و دهر که فتی ئه م هه می رابووینه فه، ئه بوو موسای گۆت: ئه ی بای عه بدرره جانی نوکه من تشته ک ل مزگه فتی دیت ب دلی من نه بوو، و - حه مد بو خودی بت - ژ باشیی پیقه تر من چو نه دیتیه، وی گۆت: ئه و چیه ته دیتی؟ ئه بوو موسای گۆت: ئه گهر تو مایه ساخ دی بینی، من هنده ک مروؤل مزگه فتی دیتن خه له ک خه له ک ل هیقییا نقیژی روینشت بوون، و د ناؤه هر خه له که کی دا زه لامه ک هه بوو، وهنده ک بهرک د ده ستین وان دا هه بوون، وی زه لامی دگۆت: سه د ته کیران

(۱) بوخاری فه دگوهیزت.

بدەن، وان سەد تە كىبىر ددان، ودگۆت: سەد جاران بېژن (لا إله إلا الله)، وان سەد جاران ئەو دگۆت: سەد جاران بېژن: (سبحان الله) وان سەد جاران ئەو دگۆت، عبدللاھى گۆتى: وتە چ گۆتە وان؟ گۆت: من چ نە گۆتى ئەز ل ھىقىيا گۆتتا تە يان فەرمانا تە مام، گۆت: بلا تە فەرمان ل وان كر با كو ئەو گونەھىن خو بەژمىرن وتە كەفالتە دابايى كو چو خىرپن وان بەرزە نابن؟

پاشى ئەو چوو وئەم د گەل، ھەتا ھاتىيە خەلە كى ژ وان خەلە كان و ل ھىنداھى وان راوھستا وگۆت: ئەفە چىيە ئەز دىبىنم ھوین دكەن؟ وان گۆت: ئەى بابى عبددررھمانى، ئەفە ھىندەك بەر كى ئەم زكرى پى دەژمىرن، وى گۆت: جارى گونەھىن خو بەژمىرن، وئەز كەفيل تشتەك ژ باشىيىن ھەو بەرزە نەبت، ھەى بو ھەو ئەى ئومەتا موھمەدى، ھوین چەند زوى دچنە ھىلاكى! ئەفە صەھابىيىن وى دساخن، وئەفە جلكىن وى ھىشتا نەرزىنە، وئامانىن وى نەشكەستىنە، وئەز ب وى كەمە بى نەفسا من دەستى دا: يان ھوین ل سەر دىنە كىنە چىژ دىنى موھمەدى، يان ژى ھوین دەرگەھە كى سەرداچوونى دى ئە كەن، وان گۆت: ب خودى بابى عبددررھمانى ژ خىرپى پىقەتر مە چو نەفيايە، وى گۆت: چەند كەس ھەنە خىر دقېن وناگەھنى، پىغەمبەرى - سلاؤ لى بن - بو مە بەھسى مللەتە كى كرىيە قورئانى دخوین بەلى ئەو ژ ھەستىيى سىنگى دەرباز نابت، وئەز ب خودى كەمە ئەز نزانم بەلكى پىزىيا وان ژ ھەو بەن، پاشى پىشت دا وان، ەمىرى كورى سەلەمەى دىبىژت: مە دىت پىزىيا وان ل رۇژا نەھرەوانى د گەل خەوارجان شەرى مە دكر^(۱).

(ج) زەلامەك ھاتە نك ئىمام مالكى كورى ئەنەسى - خودى رەھمى پى بىت - وگۆتى: ل كىرى ئەز ئىحرامان بکەمە بەر خو؟ وى گۆتى: ژ وى جھى بى پىغەمبەرى - سلاؤ لى بن - دەسنیشان كرى ووى ب خو ئىحرام لى كرىنە بەر خو، زەلامى گۆت: وئەگەر من ل جھە كى دوپىتر ژ وى جھى ئىحرام كرنە بەر خو؟ مالكى گۆتى: ئەز وى چەندى نايىنم، زەلامى گۆت: و چ نەخوشى بو تە د وى چەندى دا ھەيە؟ مالكى گۆت: ئەز دترسم فتنە ب سە تە دا بىت، وى گۆت: ما چ فتنە د زىدە كرنا خىرپى دا ھەيە؟ مالكى گۆت: خودى دىبىژت: ﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ

(۱) دارەمى فەد گۆھىژت.

عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ - فَيُجَا نُهُوَيْن بِي نُهُمِرِيَا بِيغُهُمبُهُرِيَا
خودى دكهن بلا ژ هندی بترسن كو فتنهك ونهخوشى ب سهر وان دا بىت، يان
عذابه كا ب ئيش ونهخوش ل ناخرهتې بگههته وان ﴿النور: ۶۳﴾ وما چ فتنه ژ
وى مهزتره قهنجى وسهراتيبيدك بو ته بيتهدان بو بيغهمبهرى خودى - سلاؤ لى بن -
نههاتينه دان؟! ^(۱)

نهفه نموونه يه كه، وهيشتا زانال ههمى دهمان رهددا بيدعهچييان دكهن، وحمد
وسوپاسى بو خودى بت.

۲ - مهنهجي سوننيان د رهددا ل سهر بيدعهچيان دا:

مهنهجي وان د وى چندی دل سهر كيتاب وسونهتې يى ئافاكريه، وئو وئو
مهنهجه يى قهناعتې پيدا دكوت وههڅر كى بى دهنك دكوت، ل سهرى هيجهت
وگومانين وان دئين پاشى بهرسقى ل سهر ددهن ورا دكهن، وئو دهليلان ژ كيتابى
وسونهتې ل سهر هندی دئين كو واجبه پيگيرى ب سونهتې بيته كرن، وپاشقهليدان
ژ بيدعهيين نوى دهر كهفتى بيته كرن، ووان گهلهك كتيب د قى چندی دا نفيسينه، و
د كتيبين خو يين عقيدى دا وان رهددا شيعه وخهوارج وجهمى وموعتزلى
وئوشعرييان كريبه د گوتنين وان يين نوى دهر كهفتى دا د بناخهيين باوهريي
وعقيدى دا، ووان هندك كتيبين تايهت ل سهر وى چندی نفيسينه، وهكى ئيمام
نههمدى كتيبك د رهددا جهميين دا نفيسى، وهندهك ئيمامين دى ژبلى وى كتيب
د قى چندی دا ههنه، وهكى عوثمانى كورى سهعيدى داره مى، ووهكى د كتيبين
(شيخ الإسلام ابن تيميه) وى وشاگردى وى (ابن القيم) وى دا هاتى، وشيخ
موحهمدى كورى عهبدلوههابى، وگهله كين دى ژ وان رهددين وان ل سهر فان
دهسته كان كرين، ول سهر قهبرپهريس وصوفيين ژى، وكتيبين تايهت يين كو
رهددا بيدعهچييان دكهن گهلهكن.

ژ وان بو نموونه ژ كتيبين كهفن:

(۱) نهبوو شامه قى چندی د كتيبى (الباعث على إنكار البدع والحوادث) دا ژ نهبوو بهكر
نهخله لالى قه دگوهرت، بپ ۱۴.

- ۱ - كتاب الاعتصام للإمام الشاطبي.
- ۲ - كتاب اقتضاء الصراط المستقيم لشيخ الإسلام ابن تيمية، ووى پشكە كا مەزن ژ فئى كئيبى بۆ رەددا ل سەر بىدعەچىيان تەرخانكرىيە.
- ۳ - كتاب إنكار الحوادث والبدع لابن وضاح.
- ۴ - كتاب لحوادث والبدع للطرطوشي.
- ۵ - كتاب الباعث على إنكار البدع والحوادث لأبي شامة.
و ژ كئيبىن هەفچاخ:
- ۱ - كتاب الإبداع في مضار الابتداع للشيخ علي محفوظ.
- ۲ - كتاب السنن والمبتدعات المتعلقة بالأذكار والصلوات للشيخ محمد بن أحمد الشقيري الحوامدي.
- ۳ - رسالة التحذير من البدع للشيخ عبد العزيز بن باز.
و حەمد بۆ خودى بت هېشتا زاناين موسلمانان خۆل سەر بىدعەيان نەرازى دكەن، ورەددا بىدعەچىيان دكەن د رۆژنامە وكۆفار وئىزگە وخوتىين مزگەفتان دا، هەر وەسا د كۆر وسيميناران ژى دا، تىشتى بوويە ئەگەرا هەندى كارەكى باش د تىگەهشتا موسلمانان دا هاتىيە كرن و بىدعە و بىدعەچى هاتىنە باشقە برن.

ناشيرا چارى

د ناشكهر اكرنا هندهك نموونهيان دا

ژ بیدهعه یین هه قچاخ

ئهو ژى ئه فنه:

۱ - گپړانا ئاههنگین مهولوودا پیغه مبهری.

۲ - تبهړ کييا ب جه وشوینوارین مریان.

۳ - بیدهعه یین د دهلیقه یا عیادهت و خوئیزیکرنا بو نک خودی دا.

بیدهعه یین هه قچاخ گه له کن، ژ بهر پاشکهفتنا ده می و کیمبوونا زانینی، وهه بوونا گه له ک گازیکه رین بو بیدهعه یان گازی دکهن، وبه لاقبوونا چاقلیکرا کافران د عدهت وسهر و بهری وان دا، ل دویف گوتنا پیغه مبهری - سلاؤ لی بن- ﴿للتبعن سنن من کان قبلکم - مسوگر هوین دی ل دویف ریکین یین بهری خو چن﴾^(۱).

۱ - گپړانا ئاههنگین مهولوودا پیغه مبهری:

وئهو چاقلیکرا فله لانه د وی کاری دا یی دبیزنی: ئاههنگا بوونا مهسیحی، قیجا نه زانین موسلمانان، یان زانایین خه لکی د سهر دا دبهن ل مهها (ربیع الأول) ی یان ل ده مه کی دی ژ سالی ئاههنگی ب هله کفتنا بوونا موحه مه د پیغه مبهری - سلاؤ لی بن- دگپړن. وهنده ک ژ وان فی ئاههنگی ل مزگهفتی دگپړن، وهنده ک ل مالان، یان ل هنده ک جهین بو وی چهندی هاتینه ناماده کرن، وکومین مهزن ژ عامیین مرؤقان لی دجه میین، وچاقلیکرن بو فله لان وی چهندی دکهن، ده می ئهو ئاههنگی ب هله کفتنا بوونا مهسیحی - سلاؤ لی بن- دگپړن، وئهو ئاههنگه د سهر هندی را کو بیدهعه نه وچاقلیکرنه بو فله لان، ئهو ژ کارین کریتی وشکی دقلا نین ژی، وه کی گوتنا وان سرؤدین (غلو) د دهر حه قا پیغه مبهری دا - سلاؤ لی بن- تیدا هه ی حه تا

(۱) ترمذی فه دگوهیزت ودورست دکهت.

دوره جديه كىٰ كو دوعا و داخوازا ههوارى ژىٰ دئینه كرن، و پیغه مبهرى - سلاڤ لىٰ بن -
 ئەم ژ هندی پاشقه لیداینه كو د مه دحكرنا وى دا ژ توخویبان دهر كهڤین دهمى گوتى:
 ﴿ لا تطروني كما أطرت النصارى ابن مریم، إنما أنا عبد فقولوا عبد الله ورسوله -
 هوین من وهسا مهزن نه كهن وهكى فەلان كورى مهريه مې مهزن كرى، هندی ئەزم
 ئەز عهده كم قیجا بیژن: عهدهى خودى و پیغه مبهرى وى ﴿^(۱). و دبست د فان
 ناههنگان دا ژن و میړ تیکه لى تیک بن، وهندهك خرابى پهیدا بن.

ونه دویره ئەو هزر بکهن كو پیغه مبهر - سلاڤ لىٰ بن - ل ناههنگا وان حازر دبست، و
 ژ وان تشتین نه یین دورست یین كو د فان ناههنگان دا ههین: ئەو سرۆدن یین ئەو
 كۆم كۆمه و ب دهنگ د گهل لیدانا تمبلكان دبیزن، و زكرین بیدعه یین صوو فییان،
 و دبست ژ بهرتیکه لیبیا ژن و میړان فتنه و خرابى ژى چى بن، و ئەگەر خو ئەو تشته د
 فان ناههنگان دا نه بن ژى، و خوارن و ناشكه راكرنا كهیفى ب تنى بست ژى - وهكى
 ئەو دبیزن - ئەو بیدعه یه كا نوى دهر كهفتیه (وههه كاره كى نوى دهر كهفت
 بیدعه یه، وههه بیدعه یه كا ههبت سهردا چوونه)، و مادهم ئەو دئینه كرن دویر نینه
 وهرارى بکهت و ئەو خهله تیبین دى بینه د ناؤ دا.

ومه گوت: ئەو بیدعه یه، چونكى چو بناخه د كیتابى و سوننه تى و كارى پیشییان
 دا بو نین، بهلكى ئەو ل دویمه یی پشته سه دسالا چارى پهیدا بوویه، فاطمى یین
 شیعە ئەو دهر یخستبوو، ئیمام (أبو حفص تاج الدین الفاكهانی) - خودى رهه تى پى
 بیهت - دبیزت: «پاشى: دوباره پسار ژ لایى هندهك مرۆڤین پیروژ هاته كرن كانى
 ئەو كۆمبوونا هندهك مرۆڤ ل مهها (ربیع الأول) ى دكهن و دبیزنى: مهولوود چاوايه،
 و كانى بناخه یهك د دینی دا بو ههیه یان نه، و مه خسه دا وان ئەوه بهرسق ل سهه قى
 چهندى بیتهدان و ناشكه راكرن، قیجا ئەز دبیزم - وهاریكارى ژ خودیه: ئەز چو
 بناخه یان بو قى مهولوودى د كیتاب و سوننه تى دا نزام، و ئەو ژ چو زانایین ئومه تى
 یین كو د دینی دا ئەون پیشه وا و پیگیر ب شوینوارین پیشییان ئەو چهنده نههاتیه

(۱) بوخارى و موسلم فه دگوهیزن.

فه گوهاستن، بهلکی نهو بیدعهیه که هندهك به طالان دهر یخستییه، وشه هوه ته که خورا خو پی تیر دکهن^(۱).

و (شیخ الإسلام ابن تیمیه) دیژت: ((ههر وهسا نهوا هندهك مروژ دکهن، یان چافلینکرن بو کار ی فهلان د مهولوودا عیسایی دا - سلاؤ لی بن-، یان ژ ی بو فیان ومهزنکرننا پیغه مبهری - سلاؤ لی بن- .. ده می مهولوودا پیغه مبهری - سلاؤ لی بن- دکهنه جهژن، هدر چهنده خیلاف د ده می بوونا وی دا د ناقبهرا مروژان دا ههیه، نهفه که سی ژ پیشییان نه کرییه، ونه گهر نهو خیره کا خوری با، یان خیره کا بهرعهقل با، سهلهف - خودی ژ وان رازی بت - ژ مه ههژیتر بوون وی چهندی بکهن، چونکی فیانا وان بو پیغه مبهری - سلاؤ لی بن- ومهزنکرننا وان بو وی ژ یا مه پتر بوو، وبهری وان پتر ل خیری بوو، وهما فیان ومهزنکرننا وی د هندی دایه گوهداری ودویکهفتنا وی بیته کرن، وفهرمانا وی بیته ب جهینان، وسوننه تا وی ناشکهر و قهشارتی بیته ساخکرن، ونهو بیته بهلافکرن یا نهو پی هاتییه هنارتن، و ب دلی ودهستی ونه زمانی جیهادل سهر وی چهندی بیته کرن، چونکی هندی نهفهیه نهوه ریازا پیشیین ئیکی ژ موهاجر ونه نصاریان ونه وین ب قهنجی دویکهفتنا وان کری..))^(۲) ب دویماهی هات د گهل هندهك کور تکر نی.

وکهفن ونوی هندهك کتیب و نامه د ره ددا فی بیدعهی دا هاتینه نفیسین، ونهو د سهر هندی را کو بیدعهیه وچافلینکرنه ژ ی، نهو ری بو گیرانا هندهك مهولوودین دی ژ ی فه دکهن، وهکی مهولوودا وهلی وشیخ ومهزنان، وگهلهك دهر گهه بو خرابیی دینه فه کرن.

۲ - تبهرکیبا ب جه وشوینوار وکسین مری وزیندی:

ژ بیدعهیین نوی: تبهرکیبا ب چیکریانه، ونهو رهنگه که ژ رهنگین بوتبهریسییی، وتوره که پاته خور مالی مروژین ساویلکه پی کوم دکهن، وتبهرکی: خواستنا بهره که تییه، وبهره که ت: پهیدا کرنا خیری وزینده کرنا وییه د تشتی دا، وخواستنا

(۱) رسالة المورد في عمل المولد.

(۲) اقتضاء الصراط المستقیم (۲ / ۶۱۵) بتحقیق الدكتور ناصر العقل.

پہیدا کرنا خیر و زیدہ کرنا وی ہما ژ وی دبت ییٰ نہو چہندہ د دەستی دا وبشیت وی چہندی بکەت، کو خودایی پاک و بلندہ، ونہوہ بہرہ کہتی دبارینت وبنہجہ دکەت، وچیکری نہشیت بہرہ کہتی بدەت وپہیدا کەت، ونہشیت بہیلت وبنہجہ کەت ژی، فوجا تہر کبیا ب جہ وشوینوار وکەسان - یین زیندی و مری - چی نابت، چونکی ئەو یان شرکە، ئەگەر وی باوہری ہەبت کو ئەو تشت بہرہ کہتی ددەت، یان ریکە بو شرکی، ئەگەر وی باوہری ہەبت کو سەرہدان و دەستکرن و فەمالینا وی تشتی دبتہ ئەگەر پەیدا بوونا بہرہ کہتی ژ نک خودی.

ونہو و صہحابیان د گەل پیغەمبەری - سلاؤ لی بن - دکر دەمی مویبی وی وناقسا دەفی وی، و تشتی ژ لەشی وی فەدبوو دکرہ تہرک، ئەفہ تشتہ کی تاییەت بوو ب وی فہ - سلاؤ لی بن - و صہحابیان مەزەلکا وی وقبری وی پشتی مرنا وی نہدکرہ تہرک، و وان قەستا وان جہان نہدکر یین وی نقیژ لی کری یان لی روینشتی، دا بکەنہ تہرک، و وان کەسین چاک وەکی ئەبوو بہ کری و عومہری و صہحابیین دی نہ د ساخییا وان دا ونہ پشتی مرنا وان نہدکر نہ تہرک، ونہدچوونہ شکەفتا حرائی دا نقیژی یان دو عایان لی بکەن، ونہو نہدچوونہ چیاپی طووری ئەوی خودی د گەل مووسایی ل سەر ناخفتی دا نقیژی یان دو عایان لی بکەن، و ہەر جہہ کی دی ژ یی جہین پیغەمبەران لی یان ئافاھیین ل سەر شوینواری پیغەمبەرہ کی ژ پیغەمبەران.

ہەر وەسا ئەو جہی پیغەمبەری - سلاؤ لی بن نقیژ لی دکر ل مەدینی، و ل مەکەہی و جہین دی ژی، چو جار ان کەسی ژ پیشیان دەست نہدکری و ماچی نہدکر، فوجا ئەگەر ئەو جہی ئەو ب ہەردو پیین خو یین پیروژ دچوو سەر و نقیژ لی دکر بو نومیەتا وی دورست نہبت خو تیقەدەن و ماچی بکەن، پا چ دی بو وی جہی ئیتہ گوتن یی ئیکی دی ژیلی وی نقیژ لی کربت یان ل سەر نقست بت؟ مەعنا: ژ دینی ئیسلامی دئیتہ زانین کو ماچیکرن و خو تیقەدانا تشتہ ک ژ وان جہان نہ ژ شریعتی پیغەمبەریہ - سلاؤ لی بن - (۱).

(۱) بەدی خز بدہ: اقتضاء الصراط المستقیم (۲ / ۷۹۵-۸۰۲) بتحقیق الدكتور ناصر العقل.

۳ - بیده‌هین د دهلیقه‌یا عیاده‌ت و خوئییزیکرنا بۆ نك خودی دا:

ئەو بیدعه‌یین د دهلیقه‌یا عیاده‌تان دا ل فی زه‌مانی دهر که‌فتین گه‌له‌کن، و بناخه‌ د عیاده‌تان دا ده‌لیله، و بیّ ده‌لیل تشته‌ک ژ وان دورست نابت، و ئەویّ چو ده‌لیل ل سه‌ر نه‌بن ئەو بیدعه‌یه، ژ به‌ر گۆتتا پیغه‌مبه‌ری - سلاؤ لی بن-: ﴿من عمل عملاً لیس علیه أمرنا فهو رد - هه‌چی بیّ کاره‌کی دینی مه‌ پیّ نه‌هاتی بکه‌ت، ئەو ییّ زقراندیه﴾^(۱).

و ئەو عیاده‌تین نوکه‌ دئینه‌کرن و چو ده‌لیل ل سه‌ر نه‌بن گه‌له‌کن، وه‌کی:

ده‌نگ بلندکرنا ب ئیه‌تی بۆ نفیژی: وه‌کی کو بیژت: من ئیه‌ته‌ نه‌ز فلان نفیژی بۆ خودی بکه‌م..، و ئەفه‌ بیدعه‌یه، چونکی ئەو نه‌ ژ سونه‌تا پیغه‌مبه‌ریه - سلاؤ لی بن- و چونکی خودی دبیژت: ﴿قُلْ أَعْلَمُونَ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ - تو ئەی موحه‌مه‌د بیژه: ئەری هوین دینی خو ووی تشتی د دلین خو دا ب خودی دده‌نه‌ زاین، و خودی هه‌ر تشته‌کی ل عه‌سمانان و ل عه‌ردی هه‌ی دزانت؟ و خودی ب هه‌ر تشته‌کی بیّ پرزانیه﴾ (الحجرات: ۱۶).

وجهی ئیه‌تی دله، و ئەو کاره‌کی دلییه نه‌ بیّ ئەزمانیه.

و ژ وان: زکری ب کۆم پشتی نفیژی، چونکی یا دورست ئەوه هه‌ر که‌سه‌ک ب تنی بۆ خو زکری بکه‌ت.

و ژ وان: داخوازکرنا خواندنا فاتحی ل هه‌لکه‌فتنا، و پشتی کرنا دوعایان، و بۆ مرییان.

و ژ وان: دانانا تازیان بۆ مرییان، و لیتانا زادی و کریکرنا قورئانخوینان، هزرده‌کن ئەفه‌ ژ تازیی یه، و خیرا وی دگه‌هته‌ مری، و ئەو ب خو ئەوه‌می بیدعه‌نه‌ و چو بناخه‌ بۆ نینن و ئەوه‌نده‌ک قه‌ید و بارگرانیه‌ خودی چو بیّ نه‌هنارتیه.

(۱) موسلم فه‌د گوه‌یزت.

وژوان: گېرانا ئاھەنگان ب ھەلکەفتىن دىنى، ۋەكى بىرھاتنا ئىسرائىل ۋە معراجى،
ۋىرھاتنا مەشەختىبونا پىغەمبەرى - سىلاۋلى بن -، ۋگېرانا ئاھەنگان ل فان بىرھاتنا چو
بناخە د شرىعەتى دا بۆ نىنن.

وژوان: ئەو كارىن ل ھەيىقا رەجەبى چى دىن، ۋئەو عىبادەتەن بۆ فى ھەيىقى دئىنە
تايىبەتكرن، ۋەكى كرنا ھندەك نقيزىن خىر ۋگرتنا ھندەك رۆزىيىن تايىبەت، ۋئەو ب
خو فى ھەيىقى چو تىشتى زىدەتر ژ ھەيىقىن دى بۆ نىنە، نە رۆزى ۋنە نقيز ۋنە دانا
قوربانان، ۋنە چو تىشتى دى.

وژوان: ئەو رەنگىن زكرى يىن صوفىيان، ھەمى بىدەنە، چونكى ئەو د رەنگ
ۋدەمىن خو دا نە ۋەكى ۋى زكرىيە بى شرىعەت بى ھاتى.

وژوان: تايىبەتكرنا شەفا نىقا شەعبانى بۆ كرنا نقيزىن، ۋرۆزا ۋى بۆ گرتنا
رۆزىيى، چونكى تىشتەكى تايىبەت د ۋى چەندى دا ژ پىغەمبەرى - سىلاۋلى بن -
نەھاتىيە ۋە گۇھاستن.

وژوان: ئاڧاكرنا ل سەر قەبران، ۋكرنا نقيزىن ل نك، ۋسەرەدانا ۋان بۆ تىبەرك،
ۋتەۋەسسولا ب مرييان، ۋكارىن دى يىن شىرك تىدا ھەى، ۋسەرەدانا ژنكان بۆ
قەبران، د گەل كو پىغەمبەرى - سىلاۋلى بن - لەغەت ل ۋان ژنان كرىيە يىن گەلەك
دچنە سەر قەبران، ۋئەۋىن شەمالكان ل سەر قەبران ھەلەكەن ۋنقيزىن ل سەر دكەن.

دوۋماھىيى دى بىزىن: ھندى بىدەنە پۈستەبى كوفرىيە، ۋئەو زىدەكرنەكە ل دىنى
نە خودى ۋنە پىغەمبەرى ۋى دورست نە كرىيە، ۋبىدە ۋ گونەھا مەزن خرابتە،
ۋكەيىقا شەيتانى ب ۋى پىز دئىت ژ گونەھىن مەزن، چونكى گونەھكار گونەھى
دكەت ۋئەو دزانت ئەۋە گونەھە لەو ژى تۆبە دكەت، ۋبىدەچى بىدەبى دكەت
ۋھزر دكەت ئەۋە دىندارىيە ئەو خو پى نىزىكى خودى دكەت، لەو ژى تۆبە ناكەت،
ۋبىدە سوننەتان رادكەن، ۋكرنا سوننەتان ۋخودانىن سوننەتى ل بەر خودانىن خو
رەش دكەت.

ۋبىدە مروڧى ژ خودى دوير دكەت ۋتوۋشى غەزەب ۋجزادانا ۋى دكەت،
ۋئەو دىنە ئە گەرا خرابى ۋسەرداچوونا دلان.

۴ - ٺهه سه ره ده ريا د گهل بيدعه چي دٺيٺه ڪرن:

سه ره دان وروينشتنا د گهل بيدعه چي حه رامه، وه سا تي نه بت بو شيره ٽڪرن وديار ڪرنا خه له تيا وي بت، چونڪي ٽيڪه ليا د گهل وي ڪاره ڪي خراب ل وي دکه ت بي ٽيڪه ليا وي بڪه ت، وئيشا وي ڦه دگرته هنده ڪين دي ڙي، وپنٽشييه خه لڪ ل وان وخرابيا وان بيٺه هشير ڪرن، ومه نعا وان ڙ ڪرنا بيدعه يان بيٺه ڪرن، ٺه گهر نه يا فهر ل سه ر زانايين موسلمانان وڪار بده ستين وان ٺه وه ٺه نه هيٺن بيدعه بيٺه ڪرن، وييدعه چيان باشقه بدن، و ڙ خرابيي بده نه پاش، چونڪي مه ترسييا وان ل سه ر ئيسلامي يا دڙواره، ودقيت بيٺه زانين ڪو ده وله تين ڪوفري هاريڪاريا بيدعه چيان ل سه ر به لافڪرنا بيدعه يين وان دکهن، وب هه مي رپڪان پشته ڦانيا وان ل سه ر هندي دکهن، چونڪي نه هيٺانا ئيسلامي وڪريٽڪرنا رويي وي د وي چه ندي دا هه يه.

دوعايي ڙ خودي دکه ين ڪو ٺه ويني خو ب سه ريخت، وپه يفا خو بلند بڪه ت و دوڙمينن خو شهر مزار بڪه ت، وسلاڙ ل پيغه مبه ري مه وهه ڦال وبنه مالا وي بن.

ناھەرۆك

بەرپەر	بابەت
۵	پېشكۆتن
۷	دەرگەھى ئېكى: دەرگەھەك بۆ قەكۆلبنا عەقىدى
۹	ناقبرا ئېكى: رامانا عەقىدى وئاشكەراكرنا گرنگىيا وى، كو ئەوہ بناخەيى دىن ل سەر دئىتە ئاڧاكرن.
۱۲	ناقبرا دووى: ژىدەرئىن عەقىدەيا دورست، ورپىازا پېشيان د پېشخستنا وى دا.
۱۴	ناقبرا سىيى: لادان ژ عەقىدى، ورپىكىن خۇباراستنا ژ وى لادانى.
۲۱	دەرگەھى دووى: پامان وپەنگىن تەوھىدى
۲۱	۱ - تەوھىدا خوداينىيى (روبووبىيەتى)
۲۳	ناقبرا ئېكى: ئاشكەراكرنا رامانا تەوھىدا خوداينىيى، وكو ئەو خورسستىيە وبوتپەرئىسان باوہرى پى ھەبوو.
۲۷	ناقبرا دووى: ئاشكەراكرنا رامانا پەيڧا (الرب - خودا) د قورئان وسوننەتى دا، ودىتنا مللەتئىن سەرداچووى بۆ مەسەلا خوداينىيى، ورەد ل سەر وان.
۳۳	ناقبرا سىيى: ئاشكەراكرنا خۆب دەستقەبەردان وگوهدارىيا گەردوونى بۆ خودى.
۳۶	ناقبرا چارى: ئاشكەراكرنا رپىازا قورئانى د بنەجھكرنا ئېكىنىيا خودى د ئافراندىن ورزقدانى وئشتئىن دى دا.
	ناقبرا پىنجى: ئاشكەراكرن كو تەوھىدا خوداينىيى (روبووبىيەتى)

۴۰	تەوھيدا پەرستىنى (ئولووھىيەتى) دخوازت.
	۲ - تەوھيدا پەرستىنى
۴۷	ناۋبىرا ئىككى: رامانا تەوھيدا پەرستىنى، و كوئەو گازىيا پىغەمبەران بوو.
	ناۋبىرا دووى: شاھدەدان: رامانا وى - ستويىن وى - شەرتىن وى -
۵۰	پىشقىيىن وى - پىشكىيىن وى.
	ناۋبىرا سىيى: شىرىعت دانان: ھەلالكرن - ھەرامكرن - ھەقى
۶۰	خودى.
۶۳	ناۋبىرا چارى: پەرستىن: رامانا وى - رەنگىن وى - بەرفرەھىيا وى.
	ناۋبىرا پىنجى: ئاشكەراكرنا ھىندەك تىگەھشتىن خەلەت دەر ھەقا
	توخوبىدانا پەرستىنى دا (وھكى كىمكرنا رامانا پەرستىنى يان
۶۵	زىدە ب ناۋ ۋە چوونا تىدا).
	ناۋبىرا شەشى: ئاشكەراكرنا بناخەيىن پەرستىن دورست: ۋىان - ترس
۶۷	وخوب دەستۋە بەردان - ھىقى.
۶۹	۳ - تەوھيدا ناۋ و سالۋخەتان
	ئىك: دەلىل ژ كىتاب و سوننەت و عەقلى ل سەر بنەھىيا ناۋ
۷۱	و سالۋخەتان.
۷۶	دو: رىبازا سونىيان دەر ھەقا ناۋ و سالۋخەتىن خودى دا.
	سى: بەرسقا وان يىن باوھىيى ب ناۋ و سالۋخەتان نەئىنت، يان
۷۷	باوھىيى ب ھىندەك ژ وان نەئىنت.
	دەرگەھى سىيى: دىياركرنا شرک وچەپدانى د دژىنا مرۋقنىيىن
۸۳	دا، وچەندەك ژ دىروكا كوفر و نلحاد و شرک و نفاقى
۸۵	ناۋبىرا ئىككى: چەپدان د ژىنا گەلان دا.
۸۹	ناۋبىرا دووى: شرک، دانەناسىنا وى، ورەنگىن وى.
۹۶	ناۋبىرا سىيى: كوفر، دانەناسىنا وى، ورەنگىن وى.

۱۰۰	ناڤرا چاری: نفاق، دانه ناسینا وی، وره نگیڼ وی.
۱۰۶	ناڤرا پینجی: دیار کرنا راستیا جاهلییه تی، فاسقی، سهر د اچوونی، دهر که فتنا ژ ئیسلامی، پشکین وی وئه حکامین وی.
۱۱۳	دهر گه هس چارن: نه و گۆتن و کریارین دژن تهویدین یان تهویدین کییم دکهن
۱۱۵	ناڤرا ئیکی: خوئینانه دهرا ب زانینا غه بیی ب خواندنا دهستی و فنجانی، وستیر ناسیی. هتد.
۱۱۷	ناڤرا دووی: سیره به نندی و خیفزانکی.
۱۲۲	ناڤرا سیی: پیشکیشکرنا قوربان ونه زر و دیاریان بو قهر و مه زاران، ومه زکرنا وان.
۱۲۷	ناڤرا چاری: مه زکرنا په بکهر و وینه یین بو بیرئینان هاتینه چکلاندن.
۱۲۹	ناڤرا پینجی: ترانه کرنا ب دینی و سفک کرنا پیروزیین وی.
۱۳۲	ناڤرا شه شی: حو کم کرنا ب وی تشتی خودی نه ئینابه خواری.
۱۴۰	ناڤرا حدفتی: دانه خو یا مافی شریعه تدانان و حه لالکرن و حه رامکرنی.
۱۴۴	ناڤرا هه شتی: چوونا د ناڤر ریزین مه زهه بین ئیلحدادی و پارتین جاهلی دا.
۱۵۰	ناڤرا نه هی: به ریخودانا ماددی بو ژینی.
۱۵۴	ناڤرا ده هی: عه زماندن و نقشتی.
۱۵۸	ناڤرا یازدی: سویند خوارنا نه ب خودی، و خواستنا ته و هه سسول وهاریکارییی ژ چیکرییان.
۱۶۷	دهر گه هس پینجی: د ناشکهر اکرنا و هی تشتی دا یین دقیت مرؤقی باوهری پین هه بت د دهر هه قا پیغه مبهری دا - سلؤل بن - و بنه مال وصه حابییین وی

	ناڤبرا ئیکی: فەربوونا ڤیان ومەزنکرا پیغەمبەری، وپاشقەلیدانا ژ (غلو) وزیدە بلندکرا وی، وئاشکەراکرا بەهای وی سلاڤلی بن.
۱۶۹	
۱۷۷	ناڤبرا دووی: فەربوونا گوهداری وچاڤلیکرا وی.
۱۸۷	ناڤبرا سیی: دورستییا سلاڤکرا ل وی.
	ناڤبرا چاری: بەهای بنەمالا وی، وتشتی بو وان فەر بت بی کیمکرن یان زیدە کرا بەهای وان.
۱۸۲	
	ناڤبرا پینجی: بەهای صەحابیان وتشتی دڤیت مرۆڤی باوهری بی هەبت د دەر حەقا وان دا، وبوچوونا سوننییان د وی دا یا د ناڤهرا وان دا چیبووی.
۱۸۵	
	ناڤبرا شەشی: پاشقەلیدانا ژ گوتنا خەبەران بو صەحابی وئیمامین سەرراست.
۱۹۴	
۱۹۹	دەرگەهەن شەشی: بیدعە
۲۰۱	ناڤبرا ئیکی: پیناسەیا بیدعەیی، رەنگین وی، ئەحکامین وی.
	ناڤبرا دووی: دەرکەفتنا بیدعەیان د ژینا موسلمانان دا، وئەگەرین وی چەندی.
۲۰۶	
	ناڤبرا سیی: هەلوێستی ئومەتا ئیسلامی ژ بیدعەچییان، ومەنەهەجی سوننییان د رەددا وان دا.
۲۱۲	
۲۱۶	ناڤبرا چاری: ئاخفتن ل سەر هەندەك نمونەیان ژ بیدعەیین هەڤچاخ:
۲۱۶	۱ - گێرانا ئاھەنگین مەولوودا پیغەمبەری.
۲۱۸	۲ - تەپرکییا ب جھ وشوینوارین مریان.
	۳ - بیدعەیین د دەلیڤەیا عیبادەت و خوئیزیککرا بو نک خودی دا.
۲۲۵	
۲۲۲	۴ - سەرەدەرییا د گەل بیدعەچییان

